

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1952:10
HANDELSDEPARTEMENTET

Sjömännens sjukförsäkring

Betänkande avgivet av
1946 års sjömanskommitté

STOCKHOLM
1952

Statens offentliga utredningar 1952

Kronologisk förteckning

1. 1949 års uppbördssakkunniga. 2. Betänkande med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet. Hæggström. 457 s. Fi. 2. Förslag till lag om bankrörelse m. m. Gummesson. 212 s. Fi. 3. Löneplan eller kollektivavtal. Kihlström. 99 s. C. 4. Nordisk passfrihet. Del 1. Passfriheten för nordbor. Beckman. 38 s. U. 5. Det yngsta fångvårdsklientelet. Av T. Eriksson. Kihlström. 19 s. Ju. 6. Betänkande med förslag till allmänt resereglemente m. m. Hæggström. 173 s. C.	7. Allmän folkomröstning. 1950 års folkomröstnings- och valsättsutrednings betänkande. 2. Kihlström. 96 s. Ju. 8. Folkomröstningsinstitutet i Schweiz. Av E. Håstad. Bilaga 1 till 1950 års folkomröstnings- och valsättsutrednings betänkande. 2. Kihlström. 216 s. Ju. 9. Folkomröstningsinstitutet i Förenta staterna. Av E. G. Öhlin. Bilaga 2 till 1950 års folkomröstnings- och valsättsutrednings betänkande. 2. Kihlström. 170 s. Ju. 10. Sjömannens sjukförsäkring. Appelberg, Uppsala. 152 s. H.

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med Tetsil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen angivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet.

Sjömännens sjukförsäkring

Betänkande avgivet av
1946 års sjömanskommitté

UPPSALA 1952
APPELBERGS BOKTRYCKERI AB

Innehåll

Skrivelse till statsrådet och chefen för handelsdepartementet	5
<i>Första kapitlet.</i> Utredningens utgångspunkter	7
Sammanfattning av utredningen	9
<i>Andra kapitlet.</i> Utländsk lagstiftning	19
<i>Tredje kapitlet.</i> Sjömännens nuvarande förmåner och hjälpmöjligheter vid sjukdom	23
Gällande lagstiftning:	
Redares förpliktelser	23
Statens förpliktelser	25
Rättigheter gentemot främmande stat	26
Den statsunderstödda frivilliga sjukförsäkringen	26
Ekonomiskt bistånd från utrikesförvaltningen	29
Den gällande lagstiftningens ekonomiska verkningar:	
Redarnas utgifter för sjukdom bland sjöfolket	29
Utrikesdepartementets utgifter för sjuka sjömän	32
<i>Fjärde kapitlet.</i> Verkningarna av lagen om allmän sjukförsäkring	33
Sjömännens ställning	33
Redares rätt till ersättning	36
<i>Femte kapitlet.</i> Motivering för ersättning enligt den medförda subventionens princip	41
Redareförpliktelsens utveckling	41
Den medförda subventionens princip	46
<i>Sjätte kapitlet.</i> Motivering för en särskild sjukförsäkring för sjömän i utrikes fart	51
Tilläggförsäkring för sjömän i utrikes fart till den allmänna sjukförsäkringen	51
Obligatorisk sjukförsäkring för sjömän i utrikes fart före den allmänna sjukförsäkringens ikraftträdande	55

<i>Sjunde kapitlet. Försäkringstillhörigheten</i>	58
Förhållandet mellan försäkring jämlikt den föreslagna lagen och försäkring i erkänd sjukkasse	65
<i>Ättonde kapitlet. Försäkringsförmåner</i>	68
<i>Nionde kapitlet. Försäkringens finansiering</i>	88
Avgifter	88
Statsbidrag	94
Regler om försäkringsanstaltens sjukförsäkringsfond	104
<i>Tionde kapitlet. Förändringar i sjukförsäkringen för sjömän vid ikraftträdandet av lagen om allmän sjukförsäkring</i>	106
<i>Elfte kapitlet. Anordningar för sjuk- och tandvård</i>	108
Sjukvård	108
Tandvård	110
Folktandvårdskliniker för sjömän	111
Tandvård ombord å fartyg	111
Tandvård i utländska hamnar	112
<i>Tolvte kapitlet. Administrationen av försäkringen</i>	113
Försäkringsanstaltens arbetsuppgifter	114
Personalbehovet	115
Anstaltens styrelse	116
Besvärsregler	117
Medverkan från andra organ vid försäkringens handhavande	117
<i>Trettonde kapitlet. Kostnadsberäkningar m. m.</i>	119
Bilaga 1. Försäkringstekniska beräkningar av byråchefen T. Jerneman	122
Bilaga 2. Förslag till lag om sjukförsäkring för sjömän	135
Bilaga 3. Förslag till förordning om ändrad lydelse av 48 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassar	146
Bilaga 4. Förslag till förordning angående indrivning av avgifter jämlikt lagen om sjukförsäkring för sjömän	147
Bilaga 5. Förslag till kungörelse angående statsbidrag till sjukförsäkringen för sjömän	148
Bilaga 6. Förslag till kungörelse om ändring i kungörelsen den 9 juni 1939 (nr 306) angående sjömanshusen i riket samt sjömans på- och avmönstring	150
Bilaga 7. Förslag till kungörelse om ändring i kungörelsen den 22 september 1950 (nr 605) angående statsbidrag till folktandvård	151
Bilaga 8. Förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt	152

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Handelsdepartementet

1946 års sjömanskommitté får härmed värdsamt avgiva sitt femte betänkande innefattande utredning och förslag angående sjukförsäkring för sjömän. Betänkandet har utarbetats av en delegation inom kommittén bestående av ordföranden August Lindberg, ordförande, sjökaptenen Douglas Forssblad, ledamoten av riksdagens andra kammare Jerker Svensson, byråcheferna August von Hartmansdorff, Tor Jerneman och Edvin Tegendal, förste byråsekreteraren Erik Malm samt sekreteraren Sven Gerentz med numera e. o. byråsekreteraren Thor Åke Leissner som delegationens sekreterare.

Stockholm den 14 december 1951.

Aug. Lindberg

E. Berggren

G. Böös

Douglas Forssblad

H. F. Reuterskiöld

Jerker Svensson

Anders Söre

N. H. Åkesson

/ Sven Gerentz Th. Å. Leissner

52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

Utredningens utgångspunkter

I de direktiv, som den 18 januari 1946 lämnades för arbetet inom 1946 års sjömanskommitté, anförde dåvarande statsrådet och chefen för handelsdepartementet bland annat, att han delade den av svenska sjöfolksförbundet framförda uppfattningen, att sociallagstiftningen för sjöfolket borde tagas upp till offentlig utredning. Statsrådet förordade därför att en sådan utredning komme till stånd och anförde vidare: »Ehuru under tiden efter det första världskriget genom en omfattande sociallagstiftning samt genom kollektivavtal sjöfolkets arbets- och levnadsvillkor i väsentlig grad förbättrats, förhåller det sig onekligen så, att sjöfolket i vissa avseenden ännu icke uppnått de sociala förmåner, som kommit arbetare och andra anställda i land till del. Utredningens allmänna syfte bör vara att skyndsamt undersöka möjligheterna till förbättringar för sjöfolkets del i berörda avseenden.»

Enligt direktiven har sjömanskommittén att bland annat upptaga till behandling frågan om Sveriges anslutning till de konventioner, vilka antagits vid internationella arbetsorganisationens sjätte sjöfartskonferens år 1946 i Seattle. Vid detta utredningsarbete skall — enligt av Kungl. Maj:t den 19 september 1947 lämnade särskilda direktiv — eftersträvas att möjliggöra ratificering av konventionerna.

I den i Seattle antagna konventionen (nr 70) angående social trygghet för

sjömän föreskrives enligt artikel 2, att sjömän och deras anhöriga, vilka äro bosatta och verkligen uppehålla sig inom en medlemsstats territorium, skola på grund av vederbörande sjömans anställning ombord å fartyg, som är registrerat i samma medlemsstats territorium, åtnjuta bland annat följande förmåner:

a) Sjömän skola vara berättigade till sjukvårdsförmåner, som med hänsyn till villkoren för deras åtnjutande, omfattning och varaktighet äro minst lika fördelaktiga som de, vartill industriarbetare äro berättigade. Skulle industriarbetare icke vara berättigade till sådana förmåner, skola sjömännen ändock vara berättigade till lämplig och tillräcklig sjukvård;

b) sjömän skola vid arbetsoförmåga — — — vara berättigade till kontantunderstöd, som med hänsyn till villkoren för deras åtnjutande, belopp och varaktighet icke äro mindre fördelaktiga än de, vartill industriarbetare äro berättigade. Skulle industriarbetare ej vara berättigade till kontantunderstöd vid arbetsoförmåga — — — skola sjömännen ändock vara berättigade till dylika förmåner, beräknade efter sjömannens och hans anhörigas behov och under hänsynstagande till landets levnadsstandard;

c) sjömäns anhöriga skola vara berättigade till sjukvårdsförmåner, som med hänsyn till villkoren för deras åtnjutande, omfattning och varaktighet äro minst lika fördelaktiga som de, vartill industriarbetares anhöriga äro berättigade.

Konventionens artikel 3 stadgar, att sjöman, som är bosatt i det territorium, där fartyget är registrerat, och som blir kvarlämnad i annat territorium till

följd av bland annat oavsiktligt ådragen sjukdom, skall vara berättigad till dels lämplig och tillräcklig sjukvård, till dess han blivit återställd eller dessförinnan hemsänts, dels kost och logi, till dess det är möjligt för honom att erhålla passande arbete eller han dessförinnan hemsänts, dels ock hemsändning. Sådan sjöman skall jämväl vara berättigad till ersättning motsvarande 100 procent av hans hyra (tillägg oräknade), antingen till dess det är möjligt för honom att erhålla passande arbete eller till dess han hemsänts eller intill utgången av en genom nationell lagstiftning eller kollektivavtal bestämd tidsperiod, som icke må vara kortare än tolv veckor. Om tidsperioden utlöper, innan det varit möjligt för honom att erhålla passande arbete eller innan han blivit hemsänd, skall han eller hans anhöriga vara berättigade till varje förmån, som enligt gällande system för obligatorisk socialförsäkring skulle hava kommit honom till del, om han befunnit sig i det territorium, där fartyget är registrerat.

Såväl med hänsyn till den allmänna målsättningen för kommitténs arbete som med hänsyn till uppgiften att eftersträva åtgärder, möjliggörande ratifikation av nämnda konvention, har kommittén efter samråd under hand med handels- och socialdepartementen funnit sig böra verkställa utredning angående frågan om sjömännens sjukförsäkring. Utredningen har inom kommittén anförtratts en särskild delegation.

Vid den tidpunkt, då utredningen påbörjades, pågingo förberedelser för genomförandet av lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring. Som ett led i dessa förberedelser skulle föreskrifter om ersättning för sjukvård utom riket i enlighet med 20 § nämnda lag utformas. Vid lagens till-

komst angavs, att vid meddelandet av dessa föreskrifter hänsyn särskilt skulle tagas till dem, som på grund av sitt yrke äro hänvisade att besöka läkare utomlands, främst sjömän och vissa fiskare, vilka försäkrade borde även under sin utomlandsvistelse åtnjuta det skydd, som försäkringen avsåge att giva.

Under angivna förhållanden inriktades utredningen efter samråd med socialdepartementet på uppgiften att lösa problemet om tillämpningen för sjömännens vidkommande av lagen om allmän sjukförsäkring. Sedan det i april 1950 tillkännagivits, att proposition komme att avlätas om uppskov med denna lags ikraftträdande, vilket enligt tidigare beslut skolat äga rum den 1 juli 1951, erhöles vid överläggning inför statsministern besked, att kommittén borde framlägga förslag dels om sjömännens ställning i den allmänna sjukförsäkringen, dels om en sjukförsäkring för sjömän, avsedd för tiden före den allmänna sjukförsäkringens ikraftträdande. Sådana förslag framläggas i detta betänkande.

I betänkandet behandlas även vissa frågor angående sjuk- och tandvård för sjömän.

Under utredningsarbetets begynnelse skede ifrågasattes, att jämväl vissa med den allmänna sjukförsäkringen sammanhängande problem, som avse fiskare, skulle upptagas till behandling. Det har emellertid sedermera visat sig, att så icke lämpligen kunnat ske.

Genom de förslag, som framläggas i detta betänkande, ernås i sjukförsäkringshänseende överensstämmelse mellan svensk lagstiftning och föreskrifterna i artikel 2 i den tidigare nämnda Seattlekonventionen (nr 70) om social trygghet för sjömän. Vidkommande föreskrifterna i konventionens artikel 3 komma däremot även efter ett

genomförande av här framlagda förslag att kvarstå vissa skiljaktigheter mellan dessa föreskrifter och svensk lagstiftning, främst beträffande den tid varunder en till följd av sjukdom avmönstrad sjöman äger åtnjuta hyra av redaren. Sistnämnda fråga har kommittén behandlat i sitt betänkande med förslag till sjömanslag m. m. (SOU 1951:22) sid. 35. Kommittén avser att inkomma med särskilt yttrande angående frågan om ratificering av nämnda konvention, varvid skiljaktigheterna mellan konventionens föreskrifter och efterföljande förslag närmare komma att angivas.

Sammanfattning av utredningen

I *andra kapitlet* redogöres för viss *utländsk lagstiftning* om sjukförsäkring för sjömän och om andra åtgärder för att sörja för sjömän vid sjukdom. Av redogörelsen framgår, att det i åtskilliga stater befunnits nödvändigt att utforma sjukförsäkringssystemet för sjömän på ett sätt, som avviker från sjukförsäkringssystemet för övriga grupper försäkrade.

Tredje kapitlet innehåller redogörelse för de *förmåner och hjälpmöjligheter, som nu stå sjöfolket till buds vid sjukdom*. Sjömännens viktigaste förmån är den i sjömanslagen stadgade rätten till vård på redarens bekostnad under anställningstiden samt under viss tid efter anställnings upphörande. I utlandet kvarlämnad sjöman, som lider av könsjukdom i smittsam skede, erhåller vård på statens bekostnad för denna sjukdom. Redarens skyldigheter mot en sjuk sjöman kunna stundom bli mera vittgående än de i sjömanslagen föreskrivna till följd av lagstiftningen i det land, vari sjömannen vistas. Vid tjänst å utländskt fartyg kan en sjöman äga rätt till ersättning för sjukvårdskostnad och

underhåll av vederbörande främmande stat, sjukförsäkringsorgan i denna stat eller redaren. Genom medlemskap i erkänd sjukkasse kan en sjöman tillförsäkra sig de förmåner, som lämnas genom den frivilliga statsunderstödda sjukförsäkringen i Sverige. Vid sjukdom under utlandsvistelse begränsas dock dessa förmåner högst avsevärt till följd av sjukkassaförordningens avfattning. Anslutningen till erkänd sjukkasse synes vara ringa bland sjöfolket. En sjöman kan slutligen, då han råkar i nödläge till följd av sjukdom under vistelse i utlandet, erhålla ekonomiskt bistånd av svensk utlandsmyndighet. Beträffande dylikt bistånd föreligger återbetalningsskyldighet.

I senare avdelningen av tredje kapitlet behandlas *de ekonomiska verkningarna av nu gällande lagstiftning*. En av delegationen företagen undersökning angående rederiernas kostnader år 1949 för sjömännens sjukdom redovisas. Undersökningen avser praktiskt taget utslutande sjömän, anställda i utrikessjöfarten. Av undersökningen framgår, att utgiftssumman under år 1949 för sjukdom bland sjömännen kan uppskattas till 2,8 miljoner kronor för utrikessjöfartens samtliga redare. Härav utgöra 1,2 miljoner kronor vid sjukdom utgående hyror. Antalet årsverken å fartyg i huvudsakligen utrikes fart uppskattas till cirka 19.000. Redarnas genomsnittliga utgift per årsverke uppgick för undersökningsåret till 148:22 kronor, varav 62:18 kronor för sjukhyra. Utrikesdepartementets utgifter för ekonomiskt bistånd till sjömän, nödställda till följd av sjukdom, utgjorde år 1949 cirka 13.000 kronor, varav cirka 2.500 kronor under året återbetalades. Departementets kostnader för könssjukvård till sjömän uppgingo samma år till cirka 28.000 kronor.

I fjärde kapitlet redogöres för *verkingarna av lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring*, vars ikraftträdande tillsvidare uppskjutits. Efter referat av lagens huvudlinjer lämnas mera ingående redogörelse för de med sjöfolkets sjukförsäkringsfråga sammanhängande problem, vilka ägnades särskild uppmärksamhet vid lagens antagande. Delegationen konstaterar, att utformningen av reglerna om försäkringsplikt medför, att vissa svenska sjömän — nämligen de, som ej äro bosatta i riket och ej heller äro inskrivna å sjömanshus — ej bli sjukförsäkrade, oaktat de utföra arbete ombord å svenskt fartyg. Den i lagen givna befogenheten för Konungen att bestämma särskilda grunder för ersättning för sjukvård i utlandet möjliggör, att sjöfolkets sjukvårdsförmåner från försäkringen kunna anpassas efter utlandets högre vårdkostnader. Vidare analyseras stadgandena om redares rätt till ersättning av allmän sjukkasse för utgifter vid sjömans sjukdom, vilka åligga honom enligt sjömanslagen. Beträffande ersättning för läkarvård och resor medges redaren rätt att uppbära vad som eljest tillkommit försäkrad sjöman, dock med den betydelsefulla begränsningen att ersättningen till redaren skall utgå högst med det belopp, »som skulle hava utgivits därest kostnaden uppkommit vid den sjukes vistelse inom sjukkassans verksamhetsområde». Redarna ha därigenom utestängts från möjligheten att erhålla ersättning enligt de förmånligare grunder, som avsetts komma att eljest gälla beträffande de försäkrades sjukvård i utlandet. Skälet härtill har av socialvårdskommittén i dess betänkande angående allmän sjukförsäkring angivits vara, att någon anledning att på grund av lagen om allmän sjukförsäkring vidtaga ändring i redarens ålig-

gande jämlikt sjömanslagen ej torde föreligga. Stadgandena om arbetsgivarers rätt till försäkrads sjukpenning konstateras innebära för redarnas vidkommande, att redare kommer att äga uppbära försäkrad sjömans sjukpenning för tid, då sjömannen är sjuk under anställningsförhållande, och för tid, under vilken i sjömanslagen stadgad sjukhyra efter anställningsförhållandets upphörande utgår. Däremot har delegationen funnit, att sådan underhållsersättning vid sjukdom, som utgår enligt kollektivavtal, icke synes grunda rätt för redaren att uppbära sjömans sjukpenning.

I femte kapitlet granskar delegationen frågan om den rättvisa fördelningen av kostnaderna för sjöfolkets sjukvård och framlägger *motivering för ersättning enligt den medförda subventionens princip*. Härvid beskrives till en början den historiska utvecklingen beträffande den i sjömanslagen stadgade förpliktelsen för redare att bekosta sjömans sjukvård. Härefter konstateras, att någon annan kategori av enskilda arbetsgivare än redare numera icke ha i lag föreskriven skyldighet att ansvara för sina anställdas sjukvårdskostnader. För övriga grupper gäller principen att var och en individuellt svarar för sina sjukvårdskostnader. Under de senaste decennierna har emellertid detta individuella ansvar väsentligt minskats genom samhälleliga åtgärder. Detta har skett genom den statsunderstödda frivilliga sjukförsäkringen, genom att kostnaderna för sjukhusvård till största delen täckas av landstings- eller kommunalskatt och genom det allmännas åtgärder för att bereda öppen sjukvård och tandvård till rimlig kostnad. Den fortsatta utvecklingen kan beräknas medföra, att den enskilde vid sjukdomsfall får vidkännas blott en mindre del av kostnaderna och att

större delen av dessa utjämnas skattevägen samt genom sjukförsäkringsavgifter. För att icke sjöfartsnäringen och dess anställda skola vara i ett oförmånligare läge än andra till följd av de för denna näring gällande särbestämmelserna, böra samhällets åtgärder för sjukvårdens förbilligande komma också sjöfartsnäringens anställda till del — även då sjukvården meddelas i utlandet — och redarna erhålla en motsvarande minskning i de utgifter, som redareförpliktelsen medför. Sjömannens sjukvårdskostnader böra därför i samma utsträckning som andra gruppers täckas av samhället. Till kostnaderna för sjöfolkets sjukvård i utlandet böra lämnas samma bidrag, som utgå vid motsvarande vård i Sverige. Nu angivna grundsats benämnes den medförda subventionens princip. De samhälleliga bidrag, som motiveras av den medförda subventionens princip, böra tillföras sjöfolket genom den sjukförsäkring för sjömän, som delegationen i det följande föreslår. Denna försäkring bör även — under tiden före den allmänna sjukförsäkringens ikraftträdande — erhålla samma samhälleliga bidrag som den statsunderstödda frivilliga sjukförsäkringen.

I *sjätte kapitlet* framlägges delegationens motivering för att sjömän i utrikes fart skola vara försäkrade genom en särskild sjukförsäkring för sjömän. I kapitlets *första avsnitt* behandlas frågan om sjöfolkets sjukförsäkring med hänsyn till läget efter ikraftträdandet av lagen om allmän sjukförsäkring. Delegationen konstaterar, att denna lag skulle medföra vissa förbättringar för sjöfolket. En väsentlig brist är emellertid att vissa kategorier svenska sjömän, anställda ombord å svenskt fartyg, icke komma att omfattas av försäkringen. Försäkringens anordning skulle med-

föra stora administrativa olägenheter. Svårigheter uppkomma, då det gäller att få kännedom om i vilken av de ungefär 1.000 allmänna sjukkassorna viss sjöman är försäkrad. Detta kommer att vålla framförallt redarna men även utrikesdepartementet stort besvär. För de allmänna sjukkassorna skulle uppgiften att handlägga ärendena angående sjömans sjukdomsfall i utlandet och angående ersättning till redare bli alltför svår att bemästra. Frågan om sjöfolkets sjukförsäkring kan därför enligt delegationens mening inte organisatoriskt lösas på det sätt, som förutsättes i lagen om allmän sjukförsäkring. Det synes av praktiska skäl vara nödvändigt att koncentrera ärendena angående sjöfolkets sjukförsäkring till ett organ. Detta skulle kunna ske genom stadgande att sjömän icke skola tillhöra de regionala allmänna sjukkassorna utan skola hänföras till en särskild allmän sjukkassa för sjömän. En sådan anordning har emellertid av tekniska skäl befunnits olämplig. Delegationen förordar därför den lösningen, att en vid sidan om den allmänna sjukförsäkringen stående, *särskild sjukförsäkring för sjömän i utrikes fart* införes. Försäkringen föreslås obligatoriskt omfatta alla sjömän, anställda i den svenska utrikessjöfarten, och utgöra en tilläggsförsäkring till den allmänna sjukförsäkringen, avsedd att ersätta merkostnaderna vid sjukdomsfall i utlandet. För den grupp, som icke kommer att vara försäkrad i allmän sjukkassa, avses sjömansförsäkringen fylla även den allmänna sjukkassans funktion. Organet för sjömansförsäkringen föreslås få till uppgift att preliminärt fastställa och utbetala ersättning från allmän sjukkassa till redare och sjömän. Utbetalningen får i förekommande fall äga rum genom utrikesförvaltningens förmed-

ling. Genom den föreslagna ordningen tillfredsställes behovet att koncentrera sjöfolkets sjukförsäkringsärenden till ett enda organ.

Frågan om sjöfolkets sjukförsäkring under tiden före den allmänna sjukförsäkringens ikraftträdande behandlas i *sjätte kapitlets senare avsnitt*. Delegationen konstaterar, att det föreligger ett omedelbart behov för sjöfolket att erhålla en sjukförsäkring. Redareförpliktelsen ger ett ganska ofullständigt ekonomiskt skydd vid sjukdom, emedan detta skydd bortfaller vid långvariga sjukdomsfall och ej föreligger vid sjukdomsfall under tid mellan anställningar. Sjömännen böra — även före ikraftträdandet av lagen om allmän sjukförsäkring — vara sjukförsäkrade och därigenom erhålla åtminstone lika omfattande förmåner vid sjukdom som de erkända sjukkassornas medlemmar. Sjöfolkets sjukförsäkringsfråga synes icke kunna lösas genom strävanden att förmå sjömännen att individuellt ansluta sig till erkända sjukkassor. Kollektivförsäkring av sjömännen inom ramen för den statsunderstödda frivilliga sjukförsäkringen leder icke till en ur praktiska synpunkter lycklig lösning av frågan. Obligatorisk försäkring är lämpligast av ett flertal tekniska skäl. Delegationen förordar därför, att en *obligatorisk sjukförsäkring för sjömän i utrikes fart* införes och framlägger förslag till lag om sådan försäkring.

I *sjunde kapitlet* motiveras lagförslagens regler om *tillhörigheten* till sjukförsäkringen för sjömän. Principen är, att envar, som är anställd å fartyg i utrikes fart, automatiskt skall vara försäkrad enligt lagen om sjukförsäkring för sjömän. Försäkringens giltighet för viss person skall sålunda ej bero av att denne registrerats eller att avgift erlagts för honom. Med fartyg i utrikes

fart förstås fartyg, som är försett med gällande (enligt sjömanshuskungörelsen utfärdad) sjömansrulla för utrikes fart. Undantag från försäkringen skall kunna föreskrivas av försäkringsanstalten beträffande anställda å visst fartyg. Fartyg, vars anställda äro försäkrade, benämnas »försäkrat fartyg». Anställning å försäkrat fartyg medför försäkring för den anställde under förutsättning dels att han är »anställd till skeppstjänst», d. v. s. tillhör besättningen å fartyget eller eljest utför arbete ombord under dess nyttjande i trafik, dels att han är anställd av redaren eller befälhavaren. Personer, tillhörande den sålunda angivna kategorien, bli genom anställningen försäkrade oavsett nationalitet, ålder eller hälsotillstånd. Försäkringen omfattar icke de försäkrades familjemedlemmar. Sjöfolkets behov av sjukförsäkringsskydd under tid mellan anställningar tillgodoses genom särskilda regler om fortsatt försäkring efter anställnings upphörande. En sjöman, som vid anställningens upphörande tjänstgjort å försäkrat fartyg under minst åtta av de senaste tolv månaderna, skall efter denna tidpunkt vara försäkrad i sextio dagar. Den, för vilken förutsättningarna för sextiodagars-försäkring ej föreligger, skall vara försäkrad i tio dagar, därest han vid anställningens upphörande oavbrutet tjänstgjort minst tre månader å försäkrat fartyg. Genom att en arbetslös försäkrad anmäler sig som arbetssökande till sjömansarbete förlänges hans försäkring ytterligare, dock högst sex månader efter det anställningen å försäkrat fartyg upphörde. Under vissa förutsättningar skall den, som tidigare varit försäkrad men som sedan innehaft anställning å utländskt fartyg eller oförsäkrat svenskt fartyg och som därunder upphört att vara försäkrad, återinträda i försäkringen, där-

est han efter sådan anställnings upphörande anmäler sig som arbetssökande till sjömansarbete. Reglerna om fortsatt försäkring gälla i princip endast svenska medborgare, men utlännningar, som vid anställningens upphörande tjänstgjort minst åtta av de senaste tolv månaderna å försäkrat fartyg, erhålla fortsatt försäkring enligt samma grunder som svenskar.

I *sjunde kapitlets sista avsnitt* behandlas förhållandet mellan försäkring i erkänd sjukkasse och försäkring jämlikt den föreslagna lagen. Den, som är sjukförsäkrad såsom sjöman, bör ej samtidigt tillhöra erkänd sjukkasse. Beträffande övergång från den ena försäkringen till den andra böra samma principer gälla som vid övergång mellan erkända sjukkassar. Av nu angivna ståndpunktstaganden föranledes förslag till viss ändring i förordningen den 26 juni 1931 om erkända sjukkassar. Den föreslagna ändringen medför bland annat att den, som varit sjukförsäkrad såsom sjöman och som därefter inträder i erkänd sjukkasse, omedelbart blir berättigad att erhålla förmåner från kassan.

I *åttonde kapitlet* behandlas *försäkringsförmåner*. Delegationens förslag härom ha utformats dels med hänsyn till den statsunderstödda frivilliga sjukförsäkringens förmåner, dels med hänsyn till sjömannens sjukvårdsförmåner enligt sjömanslagen. Hänsynstagandet till sjömanslagen motiveras bland annat därav att sjukförsäkringen för sjömän kommer att fungera såsom en ansvarsförsäkring för redarna beträffande sjömanslagens redareförpliktelse. Delegationen har vid utarbetandet av författningsföreskrifterna om förmåner haft att beakta lagen om allmän sjukförsäkring, förordningen om erkända sjukkassar samt pensionsstyrelsens år 1951

framlagda förslag till ändringar i nämnda förordning.

Följande försäkringsförmåner föreslås:

a) *Ersättning för läkarvårdsutgifter* utgår med tre fjärdedelar av utgifterna. Har läkarvården lämnats i riket, utgår ersättningen med tre fjärdedelar av det belopp, vartill utgifterna för ifrågavarande vård skola beräknas uppgå enligt av Konungen jämlikt 22 § sjukkasseförordningen fastställd taxa (sjukkassetaxan). För att de försäkrade i utlandet skola erhålla läkarvård av god standard till rimlig kostnad föreslås att lämplig läkare skall anvisas av svensk utlandsmyndighet. Ersättningen för läkarvård i utlandet kan icke maximeras till sjukkassetaxans belopp för vården i fråga. För att detta förhållande icke skall medföra alltför stor belastning av försäkringen finnes i lagförslaget föreskrift, att ersättning för läkarvårdsutgifter i utlandet i skälig mån må ned sättas, därest för läkarvård i utlandet utan tvingande skäl anlitas läkare, som icke anvisats av vederbörande utlandsmyndighet, och utgifterna kunna antagas härigenom ha blivit avsevärt högre än eljest. I utgifter för läkarvård skola inräknas kostnader för läkares resa och för läkarintyg, som erfordras för att utfå sjukpenning.

b) *Ersättning för sjukhusvårdsutgifter* utgår med utgifternas hela belopp. Vid vård inom riket skola utgifterna avse vård å det sjukhus, som ligger närmast den försäkrades vistelseort vid sjukdomstillfället, dock att därest det rimligen kan fordras att vården skall sökas å den försäkrades hemortssjukhus, ersättning endast skall utgå för kostnaden för sådan vård. I utlandet utgår ersättningen högst med belopp, motsvarande avgiften för den å orten billigaste vård, som med hänsyn till

sjukdomens art och svensk sjukhusvårdsstandard bort ifrågakomma. Lämpligt sjukhus anvisas av utlandsmyndighet.

c) *Ersättning för tandvårdsutgifter* utgår med tre fjärdedelar av utgifterna, dock endast därest vården avser utdragning av tänder eller lämnas vid käkskador eller vid akuta inflammatoriska besvär i tänderna eller i munhålan i övrigt, där behandlingen av sådana besvär icke kan uppskjutas. Ersättning utgår icke för utgifter för plombering eller protes. Kan den försäkrade för vården rimligen anlita svensk folktandvård, utgår ersättningen med tre fjärdedelar av det belopp, som skulle ha utgått för behandling vid folktandvården.

d) *Ersättning för läkemedelsutgifter* utgår med hälften av utgifterna för läkemedel, föreskrivna av läkare på grund av sjukdom.

e) *Ersättning för utgifter för bad, massage, sjukgymnastik och fysikaliska behandlingar* utgår med tre fjärdedelar av utgifterna, därest vården föreskrivits av läkare på grund av sjukdom.

f) *Ersättning för utgifter för resa till och från läkare och sjukhus.* Utgifter för resa till och från läkare ersättes med i regel tre fjärdedelar av det belopp, varmed resekostnaden överstiger tre kronor, utgifter för resa till sjukhus ersättes med utgifternas hela belopp och utgifter för återresa från sjukhus med det belopp, varmed resekostnaden överstiger tre kronor. Ersättning för återresa från läkare eller sjukhus må avse icke blott resa till den ort, från vilken resan för vårdens erhållande anträdades, utan alternativt även resa till ort, dit den försäkrade lämpligen bör begiva sig, exempelvis för att erhålla nytt arbete.

g) *Ersättning för resa från utländsk vårdort till annan ort inom eller utom*

riket, där den försäkrade bör vårdas. Denna ersättning, som utgår med utgifternas hela belopp, lämnas endast, därest försäkringsanstalten finner att försäkrad på grund av sjukdom, som kan beräknas bli långvarig, bör för fortsatt vård resa till annan ort. Förmånen motiveras av det förhållandet att klimatet och vårdförhållandena i utlandet stundom kunna vara sådana, att den försäkrade icke kan beräknas återvinna hälsan å den ursprungliga vårdorten eller att sjukdomstiden vid fortsatt vistelse där kan beräknas bli avsevärt längre än å annan vårdort. Ersättning för resa till ort i riket må endast utgå i den mån den försäkrade icke äger jämlikt sjömanslagen erhålla ersättning härför av redare.

h) *Ersättning för sjukvårdsutgifter vid könssjukdom och tuberkulos* utgår med utgifternas hela belopp. Denna förmån utgör i fråga om försäkrads könssjukdom i smittsam skede i utlandet en motsvarighet till den kostnadsfria könssjukvård, som inom riket lämnas enligt lagen den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar. Enligt det förslag till sjömanslag, som 1946 års sjömanskommitté framlagt i betänkande, avgivet den 10 augusti 1951, skall svensk sjöman, som vid tjänsteförhållandes upphörande lider av könssjukdom eller tuberkulos, äga att av statsverket erhålla den ersättning för sjukvård eller hemresa, vilken eljest åvilat redaren, och utländsk sjöman äga samma rätt, därest han lider av tuberkulos i smittsam skede. Föreskrifterna beträffande ifrågavarande förmån från sjukförsäkringen för sjömän ha utformats på sådant sätt att vederbörande sjöman äga att av försäkringen erhålla den ersättning vid könssjukdom och tuberkulos, vilken de enligt förslaget till sjömanslag skola vara berättigade att ut-

få av staten. Delegationen anför som skäl för denna anordning att det icke synes ändamålsenligt att staten skall lämna vissa förmåner vid sjömäns sjukdom vid sidan om sjukförsäkringen för sjömän.

i) *Sjukpenning* utgår för dag med ett för alla försäkrade enhetligt belopp som fastställs av tillsynsmyndigheten för erkända sjukassor, pensionsstyrelsen, på förslag av anstalten. För tid, då försäkrad vårdas ombord å fartyg där han är anställd, utgår icke sjukpenning. Avmönstras den försäkrade på grund av sjukdom utgår sjukpenning från och med den första sjukdagen efter avmönstringen. I övriga fall skola tre karensdagar föregå den första sjukpenningdagen. Vårdas den försäkrade å sjukhus, nedsättes sjukpenningen till hälften, dock att sjukpenning endast nedsättes med en krona 50 öre, därest den försäkrade är familjeförsörjare och jämlikt sjömanslagen ej äger rätt till vård på redarens bekostnad.

Jämte sjukpenningen utgives *barntilllägg* till försäkrad, som har hemmavarande eller eljest av honom helt eller delvis underhållet barn under femton år. Barntillägget utgår med 50 öre för dag, då antalet barn är högst två, och eljest med en krona för dag.

j) *Moderskapshjälp* utgives vid barnsbörd med 125 kronor åt kvinnlig försäkrad, som omedelbart före barnsbörden varit försäkrad enligt den föreslagna lagen eller medlem av erkänd sjukkassa under oavbrutet minst 270 dagar. Under vissa förutsättningar må förskott å moderskapshjälp med 60 kronor utbetalas före barnsbörden.

Vad beträffar *sjukhjälpstiden* föreslås att sjukpenning och ersättning för sjukhusvård skola utgå under en sammanhängande tid av högst 730 dagar, dock att sjukhjälpstiden för försäkrade,

vilka icke äro svenska medborgare och vilkas tjänstetid å försäkrat fartyg under de senaste tolv månaderna är mindre än åtta månader, inskränkes till 42 dagar eller den tid, under vilken utländsk sjöman kan vara berättigad enligt sjömanslagen till vård å redarens bekostnad. Vidare föreslås, att sjukhjälp till försäkrad, som vistas i utlandet, ej skall utgå under mer än 180 dagar, såvida icke försäkringsanstalten på särskilda skäl medgiver fortsatt sjukhjälp.

Delegationen föreslår, att *redare*, som i anledning av försäkrads sjukdom utgivit lön eller underhåll till denne eller vidkänts sjukvårdskostnad för denne på grund av sjömanslagen, utländsk lagstiftning eller kollektivavtal, skall äga rätt att uppbära den försäkrades *sjukhjälp* i motsvarande mån.

I *nionde kapitlet* behandlas *försäkringens finansiering*. Kostnaderna täckas genom *avgifter från redarna och de försäkrade* samt genom *statsbidrag*.

Avgiften fördelas mellan redarna och de försäkrade i förhållande till de sjukhjälsbelopp, som vardera parten erhåller genom försäkringen. Avgiften uppdelas i *redares avgiftsandel* och *försäkrads avgiftsandel*. Vid fastställandet av avgiftsandelarnas storlek tages hänsyn till den statsbidragsandel, som hänför sig till vardera partens sjukhjälsbelopp. Den sammanlagda avgiften avväges så, att inkomsten härav jämte statsbidragen täcker utgifterna för försäkringen samt erforderlig fondbildning.

Avgiften fastställs av tillsynsmyndigheten för erkända sjukassor.

Avgiftsuppbörden föreslås tillgå på följande sätt: Med ledning av uppgift att utrikes rulla utfärdats för fartyg debiterar försäkringsanstalten fartygets redare avgift. Gäller utrikes rulla för fartyg vid kalenderårs inträde debiteras

avgift hela året. Utfärdas rulla under löpande kalenderår, debiteras en trehundra sextio femtedel av avgiften för varje återstående kalenderdag. Upphör rullan att gälla under året, restitueras en trehundra sextio femtedel av avgiften för varje återstående kalenderdag. Genom dessa bestämmelser verkar avgiften, som är en årsavgift, såsom en dagavgift. Redaren debiteras det antal årsavgifter, i förekommande fall minskade enligt nyss angiven grund, vilket motsvarar det antal man, som fartygets besättning är avsedd att normalt utgöra. Uppgift beträffande normala antalet man å fartyget erhåller anstalten genom besked från mönstringsförrättare, vilken utfärdar utrikes rulla för fartyget. Därest det efter det rullan upphört att gälla konstateras att besättningens faktiska antal under avgiftspliktstiden avvikit från det antal, vilket enligt mönstringsförrättarens uppgift kunnat beräknas vara besättningens normala antal, kan debiteringen i efterhand jämkas. Redaren erlägger såväl redares avgiftsandel som avgiftsandelen för försäkrad. För varje dag, försäkrad är anställd ombord å redarens fartyg, äger befälhavaren att å den försäkrades hyra avdraga en trehundra sextio femtedel av försäkrads avgiftsandel.

Det föreslagna systemet för avgiftsuppbörd medför, att anmälningar från redare för att möjliggöra fastställandet av försäkringsplikts inträde eller upphörande icke bli erforderliga. Ej heller erfordras redovisning från redaren till anstalten av vad som uppburits som försäkrads avgiftsandel.

Statsbidragsreglerna behandlas i senare delen av nionde kapitlet. Delegationen har vid utarbetandet av dessa regler anpassat sina förslag efter de bestämmelser, som gälla angående stats-

bidrag till erkända sjukkassor. Därjämte har delegationen utformat regler för de särskilda statsbidrag till sjukförsäkringen för sjömän, vilka motiveras av den medförda subventionens princip. Förslag till *statsbidragskungörelse* har utarbetats.

Vissa statsbidrag till erkänd sjukkassa utgå bland annat i förhållande till antalet medlemmar i kassan. Beträffande sjukförsäkringen för sjömän föreslås, att denna regel om statsbidrag i förhållande till antalet medlemmar skall motsvaras av en regel om statsbidrag i förhållande till antalet försäkrade årsverken. Sistnämnda antal framgår av det antal hela årsavgifter, som de erlagda avgifterna, omräknade i hela årsavgifter, utgöra. Till följd av omständigheten att den, som åtnjuter fortsatt försäkring efter anställnings upphörande, icke erlägger avgift medför regeln om statsbidrag i förhållande till antalet försäkrade årsverken, att ifrågavarande statsbidrags belopp bli cirka 20 procent lägre än om bidragen utgått i förhållande till antalet försäkrade, d. v. s. enligt i princip samma grund som gäller beträffande sjukkassor. Den på så sätt uppkommande förlusten av statsbidrag kompenseras därigenom att statsbidrag utgår även för sjukhjälp till icke skattskyldiga försäkrade. Skäl att utgiva statsbidrag för dessas sjukförsäkring föreligger icke. Försäkringen erhåller sålunda en i och för sig ogrundad vinst. Sistnämnda vinst och den tidigare nämnda förlusten anses komma att i stort sett uppväga varandra.

Följande statsbidrag föreslås utgå:

- a) *grundbidrag* med 5 kronor för varje försäkrat årsverke;
- b) *sjukdagsbidrag* med 50 öre för varje sjukpenningdag eller genom försäkringen ersatt vård dag å sjukhus;
- c) *barntilläggsbidrag* med hela det

belopp, försäkringsanstalten utgivit såsom barntillägg;

d) *sjukvårdsbidrag*, som fastställles av tillsynsmyndigheten för erkända sjukkassor, enligt i statsbidragskungörelsen angivna grunder, anpassas efter genomsnittsbeloppet för sjukvårdsbidraget till erkända sjukkassor och beräknas för närvarande utgå med 5 kronor för varje försäkrat årsverke;

e) *särskilt sjukvårdsbidrag*, som fastställles av tillsynsmyndigheten, motive-ras av den medförda subventionens princip och utgår med visst belopp i förhållande till de samhälleliga utgif-terna i Sverige för förbilligande av öp-pen sjukvård och tandvård; vid bidra-gets fastställande beaktas i vilken ut-sträckning, de försäkrade erhållit vård i utlandet respektive i Sverige; bidraget beräknas för närvarande utgå med 4 kronor för varje försäkrat årsverke.

f) *sjukhusvårdsbidrag*, som motive-ras av den medförda subventionens princip och utgår med ett av tillsyns-myndigheten fastställt belopp för varje av försäkringen ersatt vård dag å sjuk-hus i utlandet. Bidraget avses motsvara den direkta subvention, som utgår vid sjukhusvård å samhälleliga sjukhus i Sverige. Vid bidragets fastställande bör den ersättning, som utgår vid sjukhus-vård inom främmande sjukvårdsområde enligt den av sjukhushuvudmännen in-gångna överenskommelsen om sådan er-sättning, tjäna till ledning. Denna er-sättning utgår för närvarande med 27 kronor per vård dag;

g) *bidrag till köns- och tuberkulos-sjukvård*, som utgår med hela det be-lopp, vilket försäkringsanstalten utgivit i anledning av vård i utlandet för könssjukdom i smittsamt skede samt i anledning av sådan vård eller sådan resa vid könssjukdom eller tuberkulos, som staten enligt det av 1946 års sjö-

manskommitté framlagda förslaget till sjömanslag skall bekosta;

h) *moderskapsbidrag*, som utgår en-ligt samma grunder som moderskaps-bidrag till erkänd sjuk-kassa.

I *tionde kapitlet* behandlas de för-ändringar, som bli påkallade beträffan-de sjukförsäkringen för sjömän vid ikraftträdandet av lagen om allmän sjukförsäkring. Då nämnda lag för när-varande är föremål för översyn genom särskilda sakkunniga, framlägger dele-gationen endast vissa allmänna syn-punkter på hithörande frågor.

I *elvte kapitlet* har delegationen upp-tagit till behandling frågan om *anord-ningar för sjuk- och tandvård*, som er-fordras för att bereda sjöfolket sådan vård av god standard och till rimlig kostnad. Delegationen uttalar, att den ansett sig böra ingå på dessa frågor — ehuru problem av denna art vanli-gen ej behandlas vid utredning angä-ende sjukförsäkring — med hänsyn till att det icke synts sannolikt att 1946 års sjömanskommitté i annat sammanhang skulle komma att beröra ifrågavarande spörsmål.

Beträffande *sjukvårdens* anordnande förordas, att sjukförsäkringsanstalten skall få till uppgift att i samarbete med utlandsmyndigheterna söka sörja för att de försäkrade i utlandet erhålla god vård till rimlig kostnad. Det kan bland annat ifrågakomma, att anstalten ingår avtal med utländsk läkare eller sjuk-vårdsinrättning om vård av de försäk-rade. Delegationen hemställer i detta sammanhang, att Kungl. Maj:t måtte låta undersöka, huruvida vård kan be-redas sjömän från svenska fartyg på de norska läkarmottagningar och därtill anknutna sjukstugor, som finnas i vissa utländska hamnar. Hos försäkringsan-stalten bör vara anställd en förtroende-läkare, som dels skall fullgöra de upp-

gifter, vilka ankomma på hos central-sjuk-kassor anställda förtroendeläkare enligt lagen om allmän sjukförsäkring, dels skall biträda anstalten i dess arbete för att sörja för god vård åt de försäkrade i utlandet.

Delegationen framhåller, att sjöfolket har väsentligt sämre möjligheter än andra grupper att erhålla tandvård. Förbättringar äro behövliga i detta avseende. Delegationen förordar, att förtursrätt för sjömän till behandling vid folktandvården införes. Utredning bör verkställas om inrättandet av särskilda folktandvårdskliniker för sjömän i de viktigaste svenska hamnarna. Vidare bör utredas, huruvida en av allmänna medel understödd tandvård ombord å fartyg, tillhörande handelsflottan, kan komma till stånd. Slutligen bör undersökas, huruvida tandvård kan beredas sjömän från svenska fartyg å de norska tandklinikerna för sjömän i vissa utländska hamnar.

I *tolvte kapitlet* behandlas *administrationen* av sjukförsäkringen för sjömän. Delegationen förordar, att denna skall förläggas till handelsflottans pensionsanstalt, vars benämning i samband härmed bör förändras till handelsflottans pensions- och sjukförsäkringsanstalt. För anstaltens arbete med sjukförsäkringen erfordras, att anstalten tillföres en bokhållare i lönegrad Ca 21, en kassör i lönegrad Ca 15 samt två kansli-biträden i lönegrad Ca 11. Därjämte erfordras för en tid av åtminstone ett och ett halvt år en tillfällig befattningshavare i lönegrad Cg 27. Befattningen såsom anstaltens direktör, vilken nu är placerad i lönegrad Cp 3, bör uppflyttas till lönegrad Ca 31. Den tidigare nämnde förtroendeläkaren bör erhålla ett årsarvode om 6.000 kronor. Anstaltens styrelse bör utgöras av åtta av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter, av vilka

fyra böra företräda det allmänna, två redarna och två de ombordanställda. Ordförande och vice ordförande böra utses bland det allmännas representer.

Över anstaltens beslut i sjukförsäkringsärenden böra *besvär* kunna anföras hos tillsynsmyndigheten för erkända sjuk-kassor. Besvär över tillsynsmyndighetens beslut i ärenden angående sjukförsäkringen för sjömän böra prövas av regeringsrätten.

Vid handhavandet av sjukförsäkringen för sjömän erfordras medverkan av utlandsmyndigheterna och i visst avseende även av de erkända sjuk-kassorna.

I *trettonde kapitlet* framläggas *kostnadsberäkningar* för sjukförsäkringen för sjömän, vilka grundas på försäkringstekniska beräkningar, utförda av experten hos kommittén Jerneman, angående försäkringens sjukhjälpstulfigifter, statsbidrag och avgifter. De försäkringstekniska beräkningarna ha gjorts under antagande att försäkringen gällt år 1949. För detta år skulle sjukhjälpstulfigifterna hava uppgått till 1.909.950 kronor, statsbidragen till sammanlagt 832.270 kronor och avgifterna till 67:20 kronor per årsverke, varav 43:20 såsom redares avgiftsandel och 24:00 såsom försäkrads avgiftsandel. Med hänsyn till den sedan 1949 inträdda internationella prisstegringen anser delegationen sig böra antaga, att statsbidragens sammanlagda belopp vid nuvarande prisnivå kommer att uppgå till 950.000 kronor. Delegationen förordar, att ett till pensionsstyrelsen förfogande ställt förslagsanslag å 950.000 kronor till statsbidrag för sjukförsäkringen för sjömän uppföres å femte huvudtiteln.

Den föreslagna lagen om sjukförsäkring för sjömän förordas träda i kraft den 1 januari 1954.

Utländsk lagstiftning

I Norge infördes år 1911 obligatorisk sjukförsäkring, omfattande det stora flertalet löneanställda samt vissa andra kategorier, vilkas ställning närmar sig de löneanställdas. Viss inkomstgräns gäller för tillhörigheten. Inom denna försäkring, som nu regleras av en lag av år 1930, gällde ursprungligen inga särregler för sjömän, men år 1941 infördes genom provisorisk lagstiftning en särskild sjukförsäkring för sjömän i utrikes fart. Denna lagstiftning inarbetades år 1946 i sjukförsäkringslagen.

Försäkringsplikt i sjukförsäkringen för sjömän i utrikes fart föreligger för de norska medborgare och de utländska medborgare med fast bostad i Norge, som äro anställda på norska fartyg, vilka väsentligen gå i utrikes fart. Försäkringsplikten kan utvidgas till personer inom den angivna kategorien, som äro anställda på utländska fartyg eller anställda vid norska eller utländska valfångstexpeditioner och norska eller utländska valfångststationer utanför Norge. De anställda på norska fartyg, som gå i linjetrafik på nord- eller västeuropeiska hamnar, kunna undantagas från sjukförsäkringen för sjömän i utrikes fart och hänföras då till den för övriga grupper gällande sjukförsäkringen. Försäkringsplikt föreligger även, då en sjöman, som uppehåller sig i utlandet, är anmäld såsom arbetssökande hos vederbörande norska konsulat.

Försäkringsplikten inträder i och med en anställning. Sjöman, som vid

avmönstring varit försäkrad oavbrutet i minst tre månader, upphör att vara försäkrad tidigast en månad efter avmönstringen; i annat fall upphör försäkringen omedelbart, såvida den icke förlänges genom att sjömannen anmäler sig såsom arbetssökande.

Försäkringen lämnar full ersättning för utgifter för läkarvård, vari ingår viss tandvård och viss fysikalisk behandling, för utgifter för läkemedel, föreskrivna av läkare, och för sjukhusvård. Dessa sjukvårdsförmåner utgå i viss omfattning även till försäkrads hustru och barn under 16 år. I utlandet erhållen sjukvård ersättes endast, där- est den sökts enligt anvisningarna från vederbörande konsulat. Vid sjukdom, som medför arbetsoförmåga i fråga om sjömansarbete, utgår sjukpenning och familjetillägg under uppehåll i Norge med högsta beloppet för den vanliga sjukförsäkringens förmåner av denna art och under vistelse i utlandet med belopp, vars storlek fastställes av socialdepartementet med hänsyn till levnadskostnaderna på vistelseorten. I försäkringsförmåner ingå även resekostnadsersättning, moderskapsersättning och begravningshjälp. Sistnämnda förmåner utgå i viss omfattning även till försäkrads hustru och barn under 16 år.

Sjukförsäkringen för sjöfolk i utrikes fart finansieras genom en avgift, som för närvarande är 26 (norska) kronor per man och månad, varav den för-

säkrade erlägger 12 kronor, redaren 7, staten 5 och kommunen 2 kronor.

Redare, som till följd av den norska sjömanslagens stadganden om redares sjukvårdsförpliktelse, haft kostnad för försäkrads sjukvård, äger erhålla full ersättning härför. Redaren har därjämte rätt till försäkrads sjukpenning för tid då full lön utgått till den försäkrade.

Försäkringen handhaves av ett särskilt organ, Trygdekassen for sjømenn i utenriks fart. Försäkringsersättning utbetalas vid försäkrads vistelse i Norge genom sjöfolkskassan eller förmedlas av vistelseortens sjukkasse. De norska konsulatet ombesörja utbetalningar av försäkringsersättning i utlandet och utöva sjukkontroll i samarbete med de läkarmottagningar, som norska staten för sjöfolkets behov inrättat på vissa utländska orter. Där läkarmottagningar ej finnas, ha konsulatet att söka träffa avtal med utländska läkare och sjukvårdsanstalter om sjöfolkets vård. Vårdkostnader och sjukpenningförmåner förskötteras i stor utsträckning av vederbörande redare.

I *Danmark* regleras sjukförsäkringen av lagen om folkförsäkring år 1933. Varje vuxen medborgare skall vara antingen aktiv eller passiv medlem av statsunderstödd sjukkasse. Passiv medlem är försäkrad mot invaliditet och berättigad till ålderdomspension. Passiv medlem kan upptagas som aktiv medlem, om han så önskar, och blir i så fall berättigad till försäkringsförmåner vid sjukdom. För rätt till aktivt medlemskap fordras, att vederbörande är dansk medborgare och bosatt i Danmark. Sjukpenning kan utgå vid sjukdom i utlandet, medan sjukvårdsförmåner endast kunna erhållas vid sjukdom i Danmark samt — till följd av särskilt avtal mellan Danmark och

Island — även vid sjukdom i sistnämnda land. En sjöman, som är aktiv medlem, äger att efter avmönstring på grund av sjukdom välja mellan att utnyttja sin rätt mot sjukkassan eller sin rätt mot redaren enligt den danska sjömanslagen. Redare, som fått vidkännas kostnad för sjömans sjukdom i Danmark eller Island jämlikt den danska sjömanslagen, äger icke inträda i sjömannens rätt till sjukkasseersättning.

I *Storbritannien* regleras sjömannens sjukförsäkring av »The National Insurance Act 1946», lagen angående den allmänna socialförsäkringen, i vilken sjukpenningförsäkring ingår. Brittiska sjömän på brittiska fartyg äro försäkrade genom den allmänna socialförsäkringen. Vid sjukdom i utlandet utgår sjukpenning från socialförsäkringen enligt samma grunder som vid sjukdom i Storbritannien. Sjöman, som i utlandet insjuknat under anställning och avmönstrats, erhåller enligt särskild överenskommelse därjämte från redaren lön, minskad med sjukpenningens belopp, under högst 12 veckor. De fria sjukvårdsförmåner, som i Storbritannien lämnas jämlikt »The National Health Service Act 1948», utgå icke vid en sjömans sjukdom i utlandet. Jämlikt »Merchant Shipping Act 1906» svarar redaren vid en hos honom anställd sjömans sjukdom i utlandet för läkarvård, sjukhusvård, läkemedel och underhåll. Dessa förmåner från redaren äro icke begränsade till viss tid. Underhåll till sjukavmönstrad sjöman lämnas enligt praxis till dess sjömannen erhållit ny anställning eller anlänt till hamn i Storbritannien. Förmåner från redare utgå oavsett sjömannens nationalitet.

För att komma i åtnjutande av sjukpenningen skall sjömannen senast fjorton dagar efter sjukavmönstringen anmäla sig hos brittisk konsul eller ar-

betsförmedlare (shipping master). Sjukpenningen utbetalas i allmänhet till sjömannens hustru eller till annan person, som sjömannen anvisar. Alternativt innehålles sjukpenningen i avvaktan på sjömannens återkomst till Storbritannien. Endast i undantagsfall kan den utbetalas till honom under vistelsen i utlandet. Till socialförsäkringen erlägges vid utrikesfart veckoavgift av redaren med 3 shillings 8 pence och av sjömannen med 4 shillings 11 pence. Redareavgiften för sjöman i utrikes fart är fastställd till ett lägre belopp än socialförsäkringens normala arbetsgivareavgift med hänsyn till redareförpliktelsen enligt »Merchant Shipping Act».

I Frankrike skyddas sjömännen vid sjukdom i första hand av redarens sjukvårdsförpliktelse, vilken gäller högst fyra månader efter det sjömannen i anledning av sjukdomen lämnat fartyget. Därjämte skyddas de av en obligatorisk sjukförsäkring, som avser tiden efter de fyra månadernas förlopp och — under vissa förutsättningar — även sjukdomsfall, vilka inträffa under annan tid än anställningstid å fartyg. Försäkringen kan omfatta sjömannens familjemedlemmar. Den obligatoriska sjukförsäkringen omfattar franska sjömän, sjömän från franska unionens utomeuropeiska territorier och utländska sjömän, vilka tjänstgöra på franska fartyg och äro medborgare i stater, som medgiva franska sjömän motsvarande förmåner. Detta anses vara fallet i fråga om stater, som ratificerat den vid internationella arbetsorganisationens sjätte sjöfartskonferens i Seattle antagna konventionen (nr 70) om social trygghet för sjömän. Försäkringsförmånerna utgöras av sjukpenning och ersättning för läkar- och sjukhusvård samt läkemedelskostnad. Förmånerna utgå även under den sjukes vistelse

utanför franskt territorium. Försäkringsavgift erläggas av såväl redarna som sjömännen med 3 procent per månad av grundhyran.

I Portugal har lagstiftning om obligatorisk sjukförsäkring för samtliga å portugisiskt fartyg anställda sjömän nyligen införts. Vid denna lagstiftnings ikraftträdande synas redarens förpliktelser gentemot sjöman, som insjuknar under anställning, komma att till största delen övertagas av sjukkassan för sjöfolk, vilken skall lämna ersättning med två tredjedelar av den försäkrades lön samt bestrida kostnaderna för sjukvård och läkemedel under den tid, sjukdomen varar. Redaren har hittills varit skyldig att till sjömannen utgiva lön och kostnader för läkarvård, sjukhusvård och läkemedel under en sjuktid av högst 120 dagar. Försäkringsförmånerna skola utgå jämväl vid sjukdomsfall i utlandet. Försäkringsavgiften är fastställd till fem procent av hyran för sjömannen och femton procent av hyran för redaren.

Lagstiftningen i Italien föreskriver obligatorisk sjukförsäkring för de å italienskt fartyg anställda sjömännen. Försäkringens förmåner — ersättning för läkarvård, sjukhusvård och läkemedel samt sjukpenning — utgå jämväl vid sjukdomsfall under vistelse i utlandet. Försäkringsavgiften erlägges helt av vederbörande redare, vilken kan erhålla ersättning från sjukförsäkringen för kostnad, som han fått vidkännas för sjukvård åt sjöman. Avgiften utgår med en år från år varierande procentsats av hyran.

I Förenta staterna äro sjömän, som äro amerikanska medborgare eller som äro anställda å amerikanskt eller utländskt fartyg i Förenta staternas tjänst, tillförsäkrade fri läkarvård, sjukhusvård och tandvård. Kostnaderna härför

bestridas helt av federala anslag. Vid sjukdomsfall i utlandet har däremot redaren att svara för vården av sjömannen.

I *Canada* erhålla sjömän, oberoende av nationalitet, fri läkarvård och sjukhusvård. Vården bekostas genom avgifter, som skola erläggas av varje till kanadensisk hamn anländande fartyg med undantag av fiskefartyg och fartyg i kustfart. Kostnaderna för sjukdomsfall i utlandet bestridas av redaren.

Enligt lagstiftningen i *Brasilien* äro alla å brasilianskt fartyg anställda sjömän försäkrade i en sjöfolkets försäkringsanstalt, vilken förutom sjukhjälp även utgiver begravningshjälp, mödrhjälp, hjälp till skolavgifter och pension. Sjukhjälp utgöres av ersättning för läkarvård och sjukhusvård samt sjukpenning uppgående till två tredjedelar av genomsnittlig dagsinkomst. Rätten till sjukpenning inträder först efter femton dagars sjukdom; under den föregående sjuktiden är redaren skyldig utgiva belopp, motsvarande sjukpenningen, till sjömannen. Försäkringsförmånerna utgå jämväl vid sjukdomsfall i utlandet. Redaren äger rätt till ersättning för kostnader, som han förskotterat vid sjömans sjukdom. Försäkringens kostnader täckas till en tredjedel av redareavgifter, till en tredjedel av avgifter från sjömannen och

till en tredjedel av statsanslag. Redaren och sjömannen erlägga vardera avgift med 6,5 procent av hyran.

Obligatorisk sjukförsäkring för sjömän finnes också i *Nya Zeeland*. Den omfattar nyzeeländska sjömän, anställda på nyzeeländskt fartyg, och kan genom särskild överenskommelse utsträckas till å nyzeeländskt fartyg anställda sjömän av annan nationalitet. Sådan överenskommelse har ingåtts mellan *Nya Zeeland* och *Australien*. Försäkrad sjöman är vid sjukdom berättigad till full ersättning för läkarvård, sjukhusvård, tandvård och medicinkostnad, varjämte fri hemresa kan erhållas. Redaren är skyldig att utgiva hyra till sjuk sjöman under högst tre månader. Efter denna tid erhåller sjömannen i stället sjukpenning jämte familjetillägg från sjukförsäkringen. Försäkringsförmånerna utgå även vid sjukdomsfall i utlandet. Försäkringen bekostas genom avgifter från redarna och sjömännen.

Denna översikt har endast avsett lagstiftningen angående sjukförsäkring för sjömän eller statliga åtgärder, varigenom sjömän tillförsäkrats sjukvårdsförmåner. Bestämmelser om den allmänt gällande vårdnadsplikten för redare ha omnämnts endast i den mån så varit erforderligt för framställningens sammanhang.

Sjömännens nuvarande förmåner och hjälpmöjligheter vid sjukdom

Gällande lagstiftning

Redares förpliktelser

Enligt 28 § sjömanslagen den 15 juni 1922 skall kostnaden för sjömans *sjukvård* bestridas av redaren, så länge sjömannen är kvar i tjänsten. Befälhavaren skall, då sjöman är sjuk eller skadad, jämlikt 27 § nämnda lag sörja för att denne erhåller nödig vård ombord eller i land. Denna vård anges i 27 § omfatta underhåll, läkarbehandling och läkemedel.

Enligt 7 § sjömanslagen skall vad i 28 § är stadgat om sjömans vård äga motsvarande tillämpning beträffande vård av befälhavare.

I nyss återgivna stadganden regleras redarens förpliktelser mot sjömannen under den tid anställningsförhållande råder. Redaren är då skyldig att svara för allt, som hänföres till »nödig vård». Häri anses åtminstone i viss omfattning ingå specialistbehandling, som är oundgängligen erforderlig. Vårdas sjömannen icke ombord å fartyget, äger han rätt till underhåll med skäligt belopp även i annat fall än då han vistas å sjukhus och i samband härmed åtnjuter underhåll.

Även för tid efter anställningsförhållandes upphörande är sjömannen under vissa förutsättningar berättigad till sjukvård å den förre redarens bekost-

nad. Om sjöman, som är sjuk eller skadad, skiljes från tjänsten vid tjänstetidens utgång eller avskedas före dess utgång utan att avskedet föranletts av skäl, angivna i 33 § sjömanslagen (oduglighet till tjänst, uteblivande från fartyget, grov tjänsteförseelse m.m.) äger han jämlikt 28 § nämnda lag »jämväl efter anställningens upphörande åtnjuta vård på redarens bekostnad, dock icke utöver sex veckor eller, om han är svensk och vårdas utom riket, tolv veckor efter avmönstringen». Den sjukvård, som kan tillkomma sjöman efter anställningsförhållandets upphörande, anses enligt sedvanlig tolkning omfatta antingen läkarvård jämte läkemedel eller också sjukhusvård, i vilken ingår både underhåll, läkarvård och läkemedel. Då sjömannen vårdas å sjukvårdsanstalt, kommer han sålunda även efter anställningsförhållandets upphörande i åtnjutande av underhåll från redaren.

Skyldighet för redaren att svara för sjömans sjukvård under och i vissa fall efter sjömannens anställning bortfaller jämlikt 28 § andra stycket »där sjömannen genom grovt vållande ådragit sig sjukdomen eller skadan, eller där han vid tjänstens antagande förtegit den».

Av vad nu angivits framgår, att det föreligger en skillnad i omfattningen mellan den vård, som redaren är för-

plikttad att giva sjuk eller skadad sjöman under anställningsförhållandet, och den vård, vartill dylik sjöman är berättigad, sedan anställningsförhållandet upphört. I förra fallet ingår i vården alltid underhåll, i det senare föreligger rätt till underhåll endast i samband med vistelse å sjukvårdsanstalt. Genom bestämmelser i kollektivavtal mellan redarnas och de ombordanställdas organisationer har denna skillnad i praktiken upphävt. Under den tid intill högst sex eller tolv veckor efter anställningsförhållandets upphörande, varunder redaren har att svara för kostnaderna i anledning av sjömannens sjukdom, plägar sjömannen sålunda erhålla ett visst belopp för dag såsom underhåll.

Sjuk eller skadad svensk sjöman, som skiljes från tjänsten vid tjänstetidens utgång eller dessförinnan avskedas utan skäl, angivna i 33 §, och som avgår från tjänsten i utlandet, äger jämlikt 28 § sjömanslagen utöver sjukvård av redaren erhålla *fri resa* med underhåll till sin hemort här i riket. Han äger därjämte rätt till underhåll vid uppehåll å utrikes ort i avvaktan på reselägenhet. Sjömannen anses under resan kunna göra anspråk på »skälig bekvämlighet»; bedömningen av denna påverkas bland annat av sjömannens hälsotillstånd. Sjömannens rätt till fri hemresa begränsas av följande stadgande i 28 §: »kan åt honom beredas tjänst å fartyg, som är bestämt till Sverige eller till ort, varifrån han bekvämligen kan resa hem, är han pliktig att antaga tjänsten, så framt hans hälsotillstånd medgiver det och han anställes i egenskap motsvarande den, vari han förut varit anställd, och på lika förmånliga villkor.» Underlåter sjömannen att begagna sig av sin rätt till fri hemresa, äger han icke på grund härav erhålla någon ersättning av redaren.

Rätt till *hyra efter anställningens upphörande* kan stundom tillkomma sjöman. Enligt 32 § sjömanslagen äger befälhavare avskeda sjöman, som till följd av sjukdom eller skada för längre tid är satt ur stånd att fullgöra sin tjänst eller som lider av sjukdom, vilken medför fara för de ombordvarande. Vid sådant avskedande äger sjömannen rätt att, sedan tjänsten upphört, åtnjuta hyra för två månader, om han tillhör befälsgraden, och för en månad, om han tillhör manskapsgraden. Befälhavare äger i dylikt fall rätt till hyra för tre månader enligt 4 § sjömanslagen. Denna rätt till hyra efter tjänstens upphörande tillkommer dock icke den, som ådragit sig sjukdomen eller skadan genom grovt vållande eller förteget den vid tjänstens antagande.

Därest fartyget befinner sig i svensk hamn eller förhållandevis nära svensk hamn, torde rätten att avskeda sjömannen — på grund av den därmed förbundna skyldigheten att betala hyra efter anställningens upphörande — i regel utnyttjas endast, då avtal föreligger om fortsatt tjänst under mer än en månad, respektive två eller tre månader. Detta är vanligen fallet i fråga om befälhavare och sjöman av befälsgrad. Däremot äro sjömännen av manskapsgrad i regel — i anslutning till stadgandena i 13 § sjömanslagen — anställda med sju dagars ömsesidig uppsägning i svensk hamn och det är därför vanligt att redarna begagna möjligheten att uppsäga dessa sjömän. Till följd av kollektivavtal utge redarna emellertid sjukhyra i vissa fall, i vilka skyldighet härtill icke föreskrivits i sjömanslagen.

Utländsk sjöman är under anställningsförhållandet berättigad till sjukvård på redarens bekostnad enligt huvudregeln i 28 § sjömanslagen. Även efter anställningsförhållandets upphö-

rande äger den utländske sjömannen rätt till sjukvård under samma förutsättningar, som enligt vad ovan angivits gälla för svensk sjöman, dock icke för längre tid än sex veckor. Rätt till fri hemresa tillkommer icke utländsk sjöman, varemot han under samma förutsättningar som svensk sjöman äger rätt till hyra efter anställningens upphörande.

Utländsk sjöman kan genom särskilt förordnande jämlikt 42 § sjömanslagen likställas med svensk sjöman i fråga om bland annat förmåner vid sjukdom. Förutsättning för dylikt förordnande är att den stat, i vilken den utländske sjömannen är medborgare, låter lika förmånliga bestämmelser gälla för svensk sjöman, anställd å ett i vederbörande utländska stat hemmahörande fartyg. Med stöd av överenskommelser, avslutade mellan Sverige och Finland den 1 april 1927 samt mellan Sverige och Danmark den 27 januari 1930, har förordnande jämlikt 42 § sjömanslagen genom kungörelse den 30 april 1927 meddelats i fråga om finska sjömän och genom kungörelse den 14 februari 1930 i fråga om danska sjömän. Finska sjömän äro i allt likställda med svenska, medan de förmåner som enligt 1930 års kungörelse tillkomma danska sjömän äro mindre omfattande än de svenska sjömannens.

Utländsk lagstiftning innehåller i vissa fall föreskrifter om mera omfattande skyldigheter för redaren mot en sjuk eller skadad sjöman än dem, som angivits i sjömanslagen. Enligt lagen i åtskilliga främmande länder åligger det nämligen under vissa förhållanden redaren att hemförska sjöman, som med något hans fartyg anlant till landet, eller att ersätta ortsmyndigheterna deras kostnader för sjukvård åt sjöman, som kvarlämnats från fartyget. I all-

mänhet göres enligt lag även fartygets agent ansvarig för fullgörande av denna redarens förpliktelse.

Det må i detta sammanhang nämnas, att svensk sjöman, anställd å utländskt fartyg, vid sjukdom i flertalet fall torde vara berättigad till vissa förmåner å redarens bekostnad till följd av lagstiftningen i vederbörande utländska stat, kollektivavtal eller individuellt avtal, upprättat i enlighet med generella överenskommelser mellan arbetsgivare och anställda. Omfattningen av dessa förmåner är ganska varierande. En sjuk sjöman är stundom tillförsäkrad förmåner av ungefär samma omfattning som de förmåner, vilka tillkomma utländsk sjöman, anställd i svenskt fartyg.

Statens förpliktelser

Den i 27 § sjömanslagen föreskrivna skyldigheten för befälhavaren att sörja för vård åt sjuk eller skadad sjöman föreligger även i sådana fall, då sjukvårdskostnaden jämlikt 28 § andra stycket (grovt vållande, förtigande) icke skall bestridas av redaren. Har befälhavaren nödgats göra utgift för svensk sjömans sjukvård, som icke ålegat redaren, äger redaren enligt 31 § sjömanslagen erhålla ersättning därför av statsmedel »i fall, då svensk konsuls bistånd ej kunnat erhållas». Av allmänna rättsgrundsatser torde följä, att sjömannen själv i sista hand är skyldig att svara för det av befälhavaren förskjutna och av statsverket ersatta beloppet i dessa fall.

I 28 § tredje stycket sjömanslagen stadgas, att kostnaden för sjukhusvård, läkarbehandling och läkemedel till svensk sjöman, som kvarlämnats i utlandet behäftad med könssjukdom i smittsamt skede, skall bestridas av statsmedel. Stadgandet avser tiden efter det sjömannens anställning upphört.

Lagen angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar den 20 juni 1918 äger tillämpning endast å den, som vistas här i riket. Sjömanslagens bestämmelser angående svensk sjömans sjukvård vid könssjukdom i smittsamt skede har tillkommit, för att svensk sjöman i utlandet i förevarande avseende skall äga samma rätt som i hemlandet.

Jämlikt kungörelsen den 30 december 1922 angående bestridande med statsmedel av kostnaden för sjukhusvård m. m. enligt 28 § tredje stycket i sjömanslagen den 15 juni 1922 skall sådan kostnad förskottsvis gäldas av vederbörande konsul. Ersättning utgår från det under tredje huvudtiteln uppförda förslagsanslaget Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svensk medborgare.

Statens förpliktelse mot könssjuk sjöman kan till följd av särskilt förordnande omfatta även utländsk sjöman av viss nationalitet.

Det må erinras därom, att 1946 års sjömanskommitté i sitt den 10 augusti 1951 avgivna betänkande med förslag till sjömanslag m. m. (SOU 1951: 22) förordat förändringar i åtskilliga hänseenden rörande sjömanslagens stadganden om redarens och statens förpliktelser gentemot sjöman vid dennes sjukdom.

Rättigheter gentemot främmande stat

Därest en svensk sjöman insjuknar under anställning å utländska fartyg, är han — såsom framgår av föregående kapitelns redogörelse för utländsk lagstiftning — enligt vissa länders lagar stundom berättigad till sjukförsäkringsersättning eller till sjukvård, bekostad av allmänna medel.

Härjämte må nämnas, att svensk sjöman, anställd å danskt eller finskt fartyg, till följd av tidigare nämnda över-

enskommelser är berättigad att å vederbörande stats bekostnad erhålla vård vid könssjukdom i smittsamt skede. Vidare lämnas vård till sjöman vid sådan sjukdom avgiftsfritt i åtskilliga främmande stater. Enligt en i Bryssel år 1924 undertecknad internationell överenskommelse rörande vissa lättnader för sjömän vid behandling för könssjukdom, till vilken överenskommelse ett stort antal stater anslutit sig, ha parterna förbundit sig att i sina större hamnar inrätta polikliniker, där sjömän avgiftsfritt äga erhålla läkarevård och läkemedel, varjämte sjukhusvård, som befinnes erforderlig, skall beredas utan kostnad. Även i stater, som icke äro anslutna till överenskommelsen, kunna sjömän ofta erhålla avgiftsfri vård. I vissa fall kan emellertid den avgiftsfria vården av skilda anledningar ej utnyttjas.

I Danmark, Finland, Island och Norge kan en svensk sjöman, som är i behov av hjälp vid exempelvis sjukdom, erhålla socialhjälp. Enligt 1951 års nordiska konvention om ömsesidigt utgivande av vård åt nödställda äro de fördragslutande länderna skyldiga att lämna varandras nödställda medborgare vård på samma sätt och enligt samma regler som åt sina egna medborgare.

Den statsunderstödda frivilliga sjukförsäkringen

Med hänsyn till arten av ifrågavarande utredning må först redogöras för huvuddragen av den nuvarande statsunderstödda frivilliga sjukförsäkringen.

Försäkringen handhaves av erkända sjukkassor, vilkas verksamhet regleras av förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor och lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om under-

stödsföreningar. Till de erkända sjuk-kassorna utgår statsbidrag jämlikt kun-görelsen den 26 juni 1931 (nr 282) an-gående statsbidrag åt sjukkassor.

Enligt sjukkassaförordningens huvud-bestämmelser skola de erkända sjuk-kassorna ha lokalt avgränsade verk-samhetsområden. De sålunda inrättade kassorna äro dels lokalssjukkassor, dels centralsjukkassor. Erkänd sjuk-kassa, som är lokalsjuk-kassa, har i allmänhet en kommun till verksamhetsområde. Verksamhetsområdet för erkänd sjuk-kassa, som är centralsjuk-kassa, omfat-tar i regel ett och i några fall två lands-tingsområden eller stad, som icke del-tager i landsting, eller i undantagsfall annan stad. Varje lokalsjuk-kassa är an-sluten till den centralsjuk-kassa, inom vars verksamhetsområde lokalsjukkas-san är belägen. Verksamhetsområdet för några erkända sjukkassor, s. k. yrkeskassor, är icke lokalt avgränsat utan bestämt genom anknytning till viss industriell verksamhet eller visst yrke.

Till medlem av erkänd sjuk-kassa må icke antagas annan än den, som är bo-satt inom kassans verksamhetsområde, och som fyllt 15 men icke 50 år, har god hälsa och icke är behäftad med lyte, vilket medför eller skäligen kan förväntas medföra väsentlig nedsätt-ning av arbetsförmågan eller påkalla läkarvård i större utsträckning. Den som uppfyller dessa villkor och som icke fyllt 40 år äger rätt till inträde i erkänd sjuk-kassa. Medlemskap i lokal-sjuk-kassa medför automatiskt medlem-skap i vederbörande centralsjuk-kassa.

De erkända sjukkassorna lämna un-derstöd i form av sjukhjälp och moder-skapshjälp. Sjukhjälpens skall omfatta ersättning för medlems utgifter till sjuk-vård (*sjukvårdsersättning*) och ett un-derstöd i penningar för varje dag (*sjuk-penning*).

Sjukvårdsersättning skall utgivas vid varje sjukdom, som enligt läkares ut-sago kräver vård av läkare och skall motsvara två tredjedelar av det belopp, vartill den sjukes utgifter för *läkarvård*, kostnaderna för läkares resa häri in-räknade, uppgått. Har utgifterna för vården överstigit det belopp, vartill de-samma kunnat beräknas uppgå enligt en av Konungen fastställd taxa, skall dock ersättningen för läkarvårdsutgif-terna motsvara två tredjedelar av sist-nämnda belopp. Styrkes med läkarin-tyg att vård å sjukvårdsanstalt (*sjuk-husvård*) är erforderlig, skall i stället för läkarvårdsersättning utgivas ersätt-ning för den sjukes intagande och vård å sjukvårdsanstalt, som drives av sta-ten, landsting eller kommun eller till vars drift statsbidrag utgår, eller å god-känt enskilt sjukhem, så ock för vård, som beredes den sjuke genom pensions-styrelsens försorg. Sjuk-kassan är dock icke pliktig att utgiva sjukhusvårdser-sättning med högre belopp än som skulle hava utgått för den sjukes inta-gande och vård å allmän sal å lasarett, drivet av det landsting och den i lands-ting ej deltagande stad, inom vars om-råde den sjuke är bosatt.

Efter tillstånd av tillsynsmyndig-heten, pensionsstyrelsen, må erkänd sjuk-kassa bidra till sina medlemmars sjukvård i större omfattning än vad nyss sagts. De erkända kassorna lämna också i stor utsträckning s. k. merpres-tationer av skilda slag såsom ersättning för läkemedel, massage och fysikalisk behandling.

På grund av frivilligt åtagande ha nästan alla erkända sjukkassor tillför-säkrat sina medlemmar sjukvårdser-sättning jämväl vid sjukdom, som drab-bar medlems barn under 15 år.

Sjukpenning skall utgivas till sjuk-penningförsäkrad medlem vid varje

sjukdom, som medför förlust av arbetsförmågan eller för vars botande den sjuke enligt läkares föreskrift bör fullständigt avhålla sig från arbete. I sjuk-kasseförordningen angivas vissa föreskrifter angående förutsättningar för sjukpennings utbetalande och de villkor erkänd sjuk-kassa kan uppställa för utgivande av sjukpenning och annan sjukhjälp. Sjukpenning utgives ej under de tre första dagarna vid varje sjukdomsfall, den dag då sjukdomsfallet inträffade inräknad (karenstid). Sjukpenningens högsta belopp uppgår till sex kronor. Har sjukpenningförsäkrad medlem hemmavarande eller eljest av honom helt eller delvis underhållet barn under femton år, skall till honom utgivas tillägg till sjukpenningen (*barn-tillägg*). Barntillägget utgår med 50 öre för dag, då antalet barn är högst två, och eljest med en krona för dag.

I motsats till läkarvårdersättningen, som skall utgå utan tidsbegränsning, kan sjukhjälp i form av ersättning för sjukhusvård och sjukpenning av kassorna till tiden begränsas. Sådan sjukhjälpstid må dock icke understiga två år för varje sjuklighetstillstånd. .

Medlem, för vilken läkarintyg angående hälsotillståndet vid inträdet i kassan icke fordrats, må icke tillerkännas sjukhjälp för sjukdomsfall, som inträffar under viss tid efter inträdet (väntetid). Väntetiden ha kassorna i allmänhet bestämt till 90 dagar.

Moderskapshjälp till ett belopp av lägst 110 kronor utgives av centralsjuk-kassa åt kvinnlig medlem, som varit medlem av erkänd sjuk-kassa *oavbrutet* under minst 270 dagar.

De avgifter medlemmarna ha att er-lägga bestämmas av kassorna och fastställas av tillsynsmyndigheten.

Statsbidrag utgår till de erkända sjuk-kassorna i förhållande till antalet

medlemmar och till av kassan meddelad sjukhjälp och moderskapshjälp. Kassas utgifter för barntillägg till sjukpenning ersätts helt av statsmedel.

Det må nämnas att pensionsstyrelsen i skrivelse till Konungen den 2 mars 1951 föreslagit vissa ändringar i sjuk-kasseförordningen att träda i kraft den 1 juli 1952. Dessa ändringsförslag beröras i den följande framställningen i den mån de äro av betydelse för delegationens förslag.

Ehuru sjöfolket under samma förutsättningar, som gälla för befolkningen i övrigt, kan tillförsäkra sig hjälp från den statsunderstödda frivilliga försäkringen, synes likväl anslutningen till denna försäkring från sjöfolkets sida vara av ringa omfattning. Till följd av sjömanslagens redareförpliktelser vid sjukdom synes sjöfolket icke anse sig ha samma anledning som andra att frivilligt sjukförsäkra sig; bristen på skydd vid sjukdom av längre varaktighet än sex resp. tolv veckor och vid sjukdom under annan tid än anställningstid torde i regel icke uppfattas som tillräckligt motiv för inträde i erkänd sjuk-kassa. Därtill kommer, att utrikessjöfartens anställda ha mindre möjligheter än andra att erhålla sjukhjälp från erkänd sjuk-kassa. I fråga om sjukpenningförsäkringen är det ofta svårt för den i utlandet sjuke att iakttaga de föreskrifter, som gälla för sjukpennings utfående. Läkarvårdersättning kan endast utgå under förutsättning att vården meddelats av läkare, som äger behörighet att inom riket utöva läkarkonsten. Erkända sjuk-kassor, som utgiva s. k. merpres-tationer, ha såsom villkor för ersättningsskyldigheten stadgat, att behandlingsformen föreskrivits av läkare, var-med avses läkare som nyss sagts. Ersättning för vård å utländsk sjukvårdsanstalt kan icke utgå.

Ekonomiskt bistånd från utrikesförvaltningen

Redogörelse för gällande bestämmelser angående ekonomiskt bistånd till sjömän från utrikesförvaltningen har lämnats i 1946 års sjömanskommittés betänkande angående sjöfolkets arbetslöshet i utländsk hamn (SOU 1949:51) sid. 21 ff. Därjämte må här framhållas följande.

Ekonomiskt bistånd skall lämnas en sjuk sjöman i de fall, då han är berättigad att erhålla det för det förefintliga behovet nödvändiga beloppet till följd av gällande bestämmelser angående sjukvård vid könssjukdom i smittsamt skede. Bistånd skall vidare lämnas, då kostnaden för sjömannens sjukvård, underhåll eller fortskaffning skall bestridas av redaren men icke ersatts av denne. Sjömannen har sålunda rätt att av vistelseortens utlandsmyndighet erhålla erforderligt förskott för sjukvårds-, rese- och underhållskostnad, vilken han enligt sjömanslagen är berättigad att erhålla av redaren. Biståndet lämnas mot fullmakt från sjömannen till vederbörande befattningshavare vid utlandsmyndigheten att hos redaren uttaga beloppet. I denna fullmakt förbinder sig även sjömannen att själv ersätta detta belopp, om detta icke erhålles från redaren.

Bistånd må lämnas även i andra fall, om svensk sjöman råkat i nöd. Förutsettning härför är enligt instruktionen

för beskickningar och konsulat att »skälig anledning förefinnes för bispringande av sjömannen». Bistånd lämnas genom »försträckning för avhjälpande av de mest trängande behoven». Då sjömannen erhåller sådan försträckning, skall han avgiva en s. k. nödställdhetsförklaring, i vilken han förbinder sig att vid anfordran återbetala beloppet och medger att ersättning för beloppet utan hans vidare hörande må utgå av intjänta hyres- eller avlöningsmedel eller andra hans tillgångar. Det bistånd som enligt vad nu angivits kan lämnas svensk sjöman må även i starkt begränsad omfattning lämnas utländsk sjöman som utan eget förvållande skilts från svenskt fartyg, »om synnerliga skäl därtill finnas».

Bestämmelserna om ekonomiskt bistånd kunna sålunda i sist angivna fall sägas utgöra en möjlighet för sjöfolket att erhålla lån vid akuta nödsituationer i utlandet. Fordran för erhållet bistånd kan — såsom framhållits i betänkandet om sjöfolkets arbetslöshet — enligt nu gällande bestämmelser icke avskrivas. Kungl. Maj:t har emellertid i skrivelse den 8 juni 1951 uppdragit åt 1946 års sjömanskommitté att verkställa utredning i syfte att möjliggöra att återkrav av belopp, erhållet såsom ekonomiskt bistånd från utlandsmyndighet, prövas enligt de jämlikt lagen om fattigvården gällande grunderna för prövning av återkrav av fattigvård.

Den gällande lagstiftningens ekonomiska verkningar

Redarnas utgifter för sjukdom bland sjöfolket

Delegationen har med vederbörligt tillstånd verkställt en statistisk undersökning av redarnas utgifter för sjuk-

dom bland sjöfolket under år 1949. Syftet med undersökningen har varit dels att erhålla uppgift om dessa utgifters storlek, dels att genom upplysningar om utgifternas fördelning på olika slag av vård och på kostnader

under vistelse i Sverige respektive kostnader under vistelse i utlandet vinna kännedom om förhållanden, vilka i övrigt äro av betydelse för sjöfolkets sjukförsäkringsfråga.

Undersökningen har baserats på uppgifter, lämnade av rederier tillhörande Sveriges Redareförening. Genom föreningens försorg utsändes frågeformulär till dess medlemmar, vilkas antal år 1949 uppgick till 205. Medlemmarna ägde 648 fartyg om sammanlagt 1,85 miljoner bruttoregister-ton. Den svenska handelsflottan bestod vid utgången av år 1949 av 2.199 fartyg om sammanlagt 2,08 miljoner bruttoregister-ton. Svar inkommo från 90 rederier med sammanlagt 460 fartyg om tillhopa 1,43 miljoner bruttoregister-ton. Å uppgiftslämnarnas fartyg utfördes under uppgiftsåret tillhopa 13.370 årsverken, varav 13.114 å fartyg, vilka voro försedda med gällande sjömansrulla för utrikes fart. Undersökningen har sålunda kommit att nära nog helt avse utrikesfarten. Enligt uppgift från handelsflottans pensionsanstalt gällde under åtminstone någon del av år 1949 sjömansrulla för utrikes fart för sammanlagt 1.217 fartyg, av vilka 744 voro maskindrivna och övriga 473 motorseglare. Från kommerskollegium har inhämtats, att fartyg i huvudsakligen utrikes fart under uppgiftsåret hade en bemanning av i det närmaste 20.000 man samt att antalet årsverken å dessa fartyg torde kunna uppskattas till cirka 19.000. Undersökningsmaterialet kan sålunda anses äga god representativitet såväl med hänsyn till de undersökta fartygens andel i den svenska handelsflottans tonnagesiffra som i fråga om antalet årsverken, utförda å dessa fartyg, i förhållande till hela årsverkesantalet å fartyg i utrikes fart.

Å de 460 fartyg, för vilka uppgifter

lämnats, inträffade 2.092 sjukdomsfall, vilka föranledde kostnader för redaren efter sjömannens avmönstring. I 1.389 fall avmönstrades sjömannen i Sverige och i 703 fall i utlandet. Antalet av redaren i någon form ersatta sjukdagar efter avmönstringstillfället uppgick till 56.129, av vilka 41.092 under sjömannens vistelse i Sverige och 15.037 under sjömannens vistelse i utlandet. Antalet fall av sjukhusvård uppgick till 1.049, varav 542 fall i Sverige och 507 fall i utlandet. Antalet vård dagar å sjukhus var 16.730, varav 8.871 i Sverige och 7.859 i utlandet. 12.177 besök hos läkaren eller å poliklinik förekommo, varav 6.501 i Sverige och 5.676 i utlandet. Här återgivna data återfinnas även i tabell 1.

Av tabell 2 framgår, att redarnas sammanlagda utgifter i anledning av sjukdomsfall bland de 460 undersökta fartygens besättningar uppgingo till 1.981.833 kronor, vilka fördelade sig på 831.587 kronor för sjukhyra, 389.310 för den enligt kollektivavtal utgående ersättningen för underhåll, 308.582 för sjukhusvård, 216.973 för läkarvård, 30.893 för resor till och från sjukhus och läkare, 61.469 för läkemedel samt 143.019 kronor för de sjukavmönstrade sjömannens hemresor. Tabell 2 utvisar även dessa kostnaders fördelning på Sverige och utlandet.

I tabell 3 redovisas sjukligheten och vården per årsverke och i tabell 4 redareutgifterna per årsverke, vilka i genomsnitt uppgingo till 148:22 kronor, varav 62:18 kronor för sjukhyra, 29:12 för underhållsersättning, 23:09 för sjukhusvård, 16:23 för läkarvård, 2:31 för resor till och från läkare och sjukhus, 4:60 för läkemedel samt 10:69 kronor för hemresor.

Utgiftssumman under år 1949 för sjukdom bland sjöfolket kan med led-

ning av de sålunda erhållna siffrorna utrikessjöfartens samtliga redare. Här-
uppskattas till 2,8 miljoner kronor för av utgöra 1,2 miljoner kronor sjukhyror.

Tabell 1. Omfattningen av sjuklighet och vård år 1949 bland sjömännen å 460 fartyg, varå 13.370 årsverken utfördes.

Sjuklighet och vård	I Sverige	I utlandet	Totalt
Sjukdomsfall med kostnad efter avmönstring	1.389	703	2.092
Sjukdagar med kostnad efter avmönstring ..	41.092	15.037	56.129
Fall av sjukhusvård	542	507	1.049
Vård dagar å sjukhus	8.871	7.859	16.730
Läkare- och poliklinikbesök	6.501	5.676	12.177

Tabell 2. Utgifter av redare år 1949 i anledning av sjukdom bland sjömännen å 460 fartyg, varå 13.370 årsverken utfördes.

U t g i f t e r	I Sverige kr.	I utlandet kr.	Totalt kr.
Sjukhyra	568.936	168.752	831.587 ¹
Underhållsersättning	226.361	162.949	389.310
Sjukhusvård	64.812	243.770	308.582
Läkararvoden (vid öppen vård) samt läkares resor	72.686	144.287	216.973
Resor från och till sjukhus och läkare	8.835	22.058	30.893
Läkemedel	16.169	45.300	61.469
Hemresor	11.137	131.882	143.019
S u m m a	968.936	918.998	1.981.833

¹ Totalsumman avviker från delsummorna med 93.899 kr. vilket belopp ej specificerats på Sverige och utlandet.

Tabell 3. Genomsnittliga omfattningen per årsverke av undersökt sjuklighet och vård.

Sjuklighet och vård per årsverke	I Sverige	I utlandet	Totalt
Antal sjukdomsfall efter avmönstring	0.11	0.05	0.16
Antal sjukdagar efter avmönstring	3.08	1.12	4.20
Antal fall av sjukhusvård	0.04	0.04	0.08
Antal vård dagar å sjukhus	0.67	0.59	1.26
Antal läkarbesök (även poliklinikbesök) ..	0.49	0.43	0.92

Tabell 4. De undersökta rederiernas genomsnittliga utgifter per årsverke för sjukdom bland sjömännen.

U t g i f t e r	I Sverige kr.	I utlandet kr.	Totalt kr.
Sjukhyra	42.55	12.62	62.18 ¹
Underhållsersättning	16.93	12.19	29.12
Sjukhusvård	4.86	18.23	23.09
Läkararvoden m.m.	5.44	10.79	16.23
Resor från och till sjukhus och läkare	0.66	1.65	2.31
Läkemedel	1.21	3.39	4.60
Hemresor	0.83	9.86	10.69
S u m m a	72.48	68.73	148.22

¹ Totalsumman avviker från delsummorna med 7.01 kr. till följd av otillräcklig specifikation på Sverige och utlandet.

Utrikesdepartementets utgifter för sjuka sjömän

Från utrikesdepartementets arvs- och ersättningsbyrå ha erhållits uppgifter beträffande departementets utgifter för sjuka sjömän under år 1949. I dessa uppgifter ha endast kunnat medtagas de fall, där den primära anledningen till sjömannens bispringande angivits vara sjukdom; även i åtskilliga andra biståndsfall torde utgifter för sjukdom ha blivit täckta.

Departementets utgifter för sjuka sjömän fördela sig på tre grupper. Den första gruppen är utgifter för ekonomiskt bistånd till sådana sjuka sjömän, för vilka rederierna äro betalningsskyldiga. Dessa utgifter, vilka under år 1949 uppgingo till 29.182 kronor, ersättas av vederbörande rederier, varför några nettokostnader för staten icke uppkomma.

Den andra utgiftsgruppen består av utgifter för ekonomiskt bistånd till

sjuka sjömän utan rätt mot redare. Under år 1949 föranledde 22 fall sådana utgifter. Sammanlagda antalet sjukdagar, för vilka bistånd lämnats, uppgick till 642, alltså i genomsnitt 29 dagar per sjukdomsfall. I 18 fall avsåg biståndet sjukhusvård till en kostnad av 10.682 kronor. Bistånd för den sjukes underhåll lämnades i 15 fall med ett sammanlagt belopp av 1.908 kronor. Övriga utgifter — öppen vård, läkemedel, hemresor — uppgingo till 687 kronor. Sammanlagda kostnaden var 13.276 kronor. Såsom tidigare i detta kapitel nämnts, äro sjömännen ersättningsskyldiga för detta slag av bistånd. Under år 1949 återbetalades i 5 av här angivna 22 fall sammanlagt 2.469 kronor.

Utgifterna inom den tredje gruppen hänföra sig till statens kostnader för vård av i utlandet kvarlämnad svensk sjöman, som är behäftad med könsjukdom i smittsamt skede. Dessa utgifter uppgingo under år 1949 till 27.717 kronor.

Verkningarna av lagen om allmän sjukförsäkring

Sjömännens ställning

Enligt lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring, vars ikraftträdande tills vidare uppskjutits, skall sjukförsäkringen vara obligatorisk och alltså i princip omfatta hela svenska folket.

Varje svensk medborgare, som är bosatt i riket, ävensom varje annan person, som är bosatt och mantals-skriven i riket, skall vara sjukförsäkrad från och med månaden efter den, då han fyllt 16 år. Det viktigaste undantaget från denna regel om försäkringsplikt avser gift kvinna, vars man är försäkringspliktig. En sådan kvinna är ej försäkringspliktig, såframt makarna sammanleva och hennes årsinkomst av förvärvsarbete ej uppgår till 1.000 kronor, utan är — liksom försäkringspliktigs barn under 16 år — försäkrad i egenskap av familjemedlem.

Försäkringen avser att vid sjukdom bereda ersättning för utgifter för sjukvård (sjukvårdsförsäkring) och en för dag beräknad ersättning i penningar (sjukpenningförsäkring).

Sjukvårdsförsäkringen omfattar ersättning för läkarvårdsutgifter, vari skola inräknas kostnader för läkares resa och för läkarintyg, som erfordras för utfående av sjukpenning, samt ersättning för utgifter för resor till och från läkare och — om försäkrad intagits å sjukvårdsanstalt — för resor till och från anstalten. Ersättning för lä-

karvård utgår med tre fjärdedelar av utgiften, varvid dock läkararvodet icke får beräknas till högre belopp än som bestämts i en av Kungl. Maj:t fastställd taxa. Utgifter för resor till och från läkare ersättas i regel med tre fjärdedelar, dock endast såframt resekostnaden överstiger tre kronor. Utgifter för resor till sjukvårdsanstalt och återresor därifrån ersättas i regel med hela beloppet, i fråga om återresa dock endast i den mån kostnaden överstiger tre kronor.

Utom försäkringens ram komma medborgarna i riket att erhålla fri vård på allmän sal vid sjukhus samt rabatterade eller fria läkemedel. I samband med antagandet av lagen om allmän sjukförsäkring fattade statsmakterna principbeslut rörande grunderna för dessa förmåner. Sjukhusens huvudmän skola åläggas att lämna fri vård på allmän sal eller avdelning mot att staten lämnar huvudmännen en schematiskt beräknad gottgörelse för uteblivna patientavgifter. Läkemedel, som finnes upptaget på en särskild fastställd förteckning och ordinerats av läkare genom recept, skola av apoteken utlämnas mot halva kostnaden eller, i fråga om läkemedel för vissa kvalificerade sjukdomar, utan kostnad. Apoteken skola därefter äga att av statsmedel återfå sina utlägg.

Sjukpenningförsäkringen avser i prin-

cip att garantera förvärvsarbetande försäkrade en skälig minimistandard under sjukdom. Sjukpenningförsäkrade äro försäkringspliktiga personer över 16 år, vilkas årsinkomst av förvärvsarbete uppgår till minst 600 kronor, ävensom i regel familjeförsäkrade gifta kvinnor. Sjukpenningens normalbelopp har bestämts till 3:50 kronor om dagen. Till sjukpenningförsäkrade under 18 år och till folkpensionärer utgår sjukpenning med 2 kronor om dagen och till familjeförsäkrade gifta kvinnor med 1:50 kronor om dagen. Till sjukpenningen skall i förekommande fall utgå maketillägg med 50 öre för barn och dag. Vårdas försäkrad å sjukhus utgår endast reducerad sjukpenning, s. k. hempenning.

Sjukpenning utgår icke för de tre första dagarna av sjukdomstiden (karenstid). För varje sammanhängande sjukdomstillstånd utgår sjukpenning högst för 730 dagar eller, i fråga om folkpensionärer, för 90 dagar.

Den obligatoriska sjukvårdsförsäkringen kan kompletteras av frivillig sjukvårdsförsäkring omfattande vissa speciella förmåner, nämligen sjukgymnastik, bad, massage, elektricitet eller hetluft eller annan därmed jämförlig behandling. Vidare skall möjlighet föreligga för alla sjukpenningförsäkrade att tillförsäkra sig tillägg till den obligatoriska sjukpenningen med 1:50, 3:— eller 4:50 kronor om dagen.

Den allmänna sjukförsäkringen skall handhavas av allmänna sjukkassor. För varje landstingsområde och varje stad, som ej deltagar i landsting, skall finnas en centralsjukkasse. Centralsjukkasseområdet, som ej utgöres enbart av stad, skall vara indelat i lokalsjukkasseområden, omfattande en eller flera kommuner. För varje lokalsjukkasseområde skall finnas en lokalsjukkasse.

Försäkringspliktig skall för varje kalenderår vara medlem i kassan för den kommun, där han för samma år blivit mantalsskriven. En icke mantalsskriven försäkringspliktig skall tillhöra den kassa, inom vars område han är bosatt vid kalenderårets ingång.

Den allmänna sjukförsäkringen finansieras av statsbidrag och de försäkrades avgifter. Avgifterna för den obligatoriska försäkringen debiteras av vederbörande kassa och erläggas i samband med skatteuppbörden. Avgifterna för den frivilliga försäkringen erläggas direkt till kassan.

Vid antagandet av lagen om allmän sjukförsäkring ägnades vissa problem, som äro av betydelse för sjöfolket, särskild behandling.

Huvudregeln om *försäkringsplikten* gives i lagens 5 §, vari stadgas, att varje svensk medborgare, som är bosatt i riket skall — med särskilda undantag — vara försäkrad enligt lagen. Socialvårdskommittén, vilken i sitt betänkande angående lag om allmän sjukförsäkring (SOU 1944:15), upptog en bestämmelse av motsvarande innehåll, föreslog dessutom det tillägget till huvudregeln att försäkringsplikt jämväl skall åvila å svenskt fartyg anställd svensk medborgare, som ej är bosatt i Sverige. I anslutning härtill anförde kommittén (sid. 136):

»Med dem, som äro bosatta i Sverige, tordé kunna jämföras svenskar, som äro anställda å svenska fartyg, även om de icke äro bosatta i Sverige. Andra svenska sjömän bli givetvis också försäkrade, om de ha bostad i Sverige, vilket i regel kan anses vara fallet, då de ha sin familj boende här. Önskvärt vore att även å utländska fartyg anställda svenska sjömän, som ej ha bostad här, kunde om-

fattas av försäkringen liksom även andra svenskar, som icke äro bosatta i Sverige. Av praktiska skäl torde dock vara ogörligt att ordna försäkring för dessa kategorier.»

I propositionen i ärendet (nr 312/1946) sade sig föredragande departementschefen icke kunna biträda kommitténs förslag, att försäkringsplikt skulle åvila svenska medborgare, som äro anställda å svenska fartyg, även om de icke äro bosatta i Sverige. Han uttalade (sid. 166): »Jag anser nämligen, att även för sjömannens vidkommande bosättningen bör vara den avgörande faktorn och att endast svenska sjömän, som ha sin bostad här i riket, skola omfattas av försäkringsplikten. Därvid torde sjömän, som äro inskrivna å sjömanshus här i riket eller som ha sin familj härstädes, böra anses vara bosatta här i riket. Andra svenska sjömän torde ha så svag anknytning till sitt hemland, att det redan av denna anledning knappast finnes skäl att låta försäkringen avse även dem. Härtill kommer, att det skulle möta stora praktiska svårigheter att inordna dem under försäkringen.»

Beträffande *ersättning för sjukvård utom riket* stadgas i 20 § lagen om allmän sjukförsäkring, att därom »skola gälla de föreskrifter Konungen meddela». I socialvårdskommitténs nyss nämnda betänkande finnes motsvarande bestämmelse. I stället för uttrycket »sjukvård» begagnades ordet »läkarvård». Kommittén uttalade i frågan (sid. 309):

»För utgivande av ersättning för läkarvård, som lämnats utom riket, skola gälla de föreskrifter Konungen meddela. Kommittén har utgått ifrån, att hänsyn härvid särskilt skall tagas till dem, som på grund av sitt yrke äro hänvisade att besöka läkare utomlands,

i första hand sjömän och vissa fiskare. I dylika fall bör ersättningen kunna anpassas efter förhållandena å den främmande orten, även om den därigenom skulle något överstiga vad som utgives till i Sverige verksam läkare. Det väsentliga bör nämligen vara, att dessa försäkrade även under sin utomlandsvistelse åtnjuta det skydd, som försäkringen avser att giva. Dessutom synes viss hänsyn böra tagas till gränsbefolkningens behov av att vid brådskande fall kunna vända sig till närmaste läkare, antingen denne är bosatt inom eller utom landet. I den mån utomlands meddelad läkarvård finnes böra ersättas i andra fall än de nyssnämnda, bör ersättning däremot ej utgivas med högre belopp än vad som varit fallet, om vården meddelats i Sverige. Läkarvård, som meddelas av å svenskt fartyg anställd svensk läkare, synes böra kunna jämföras med i Sverige meddelad läkarvård. Föreskrifterna torde även böra innehålla regler angående vilka utländska läkare, som skola anses innehava den kompetens, att av dem meddelad vård bör ersättas, samt angående de handlingar, som böra påfordras för ersättningens utbekommande.»

I propositionen hänvisades beträffande 20 § lagen om allmän sjukförsäkring till socialvårdskommitténs här återgivna yttrande.

Vid riksdagsbehandlingen av propositionen väcktes av herr Lindberg i Stockholm i andra kammaren en motion, nr 561, vari bland annat framhölls, att de tänkta föreskrifterna om ersättning för sjukvård i utlandet måste bli ytterst svåra att iakttaga för såväl fartygsbefäl som sjöfolk. I anledning härav uttalade tredje särskilda utskottet i sitt utlåtande nr 1 vid behandlingen av paragrafen (sid. 73): »Bestämmelserna om ersättning för sjukvård utom riket

bli tydligen av särskild vikt för sjömän i utrikes fart och vissa fiskare. Naturligen ha även redarna intresse av dessa bestämmelsers utformning. Angeläget är, att bestämmelserna erhålla sådant innehåll, att inga onödiga syårigheter

vållas dem, som i utlandet bli i behov av sjukvård. Utskottet förutsätter, att vederbörande partsorganisationer beredas tillfälle framföra sina synpunkter, innan ifrågavarande bestämmelser erhålla sin slutliga utformning.»

Redares rätt till ersättning

I 19 § andra stycket lagen om allmän sjukförsäkring stadgas om *redares rätt till gottgörelse för sjukvårdskostnad*: »Om redare för svenskt fartyg jämlikt sjömanslagen haft att vid sjömans sjukdom vidkännas kostnad, som ovan i 16—18 §§ avses, äger han hos den sjuk-kassa, där sjömannen är försäkrad, erhålla gottgörelse för kostnaden enligt bestämmelserna i denna lag; dock må ersättning utgå högst med belopp, som skulle hava utgivits, därest kostnaden uppkommit vid den sjukas vistelse inom sjukkassans verksamhetsområde». De i 16—18 §§ lagen om allmän sjukförsäkring avsedda kostnaderna äro utgifter för läkarvård samt för resor till och från läkare och sjukvårdsanstalt. Beträffande utgifterna för återresa från sjukvårdsanstalt gäller en i förevarande sammanhang betydelsefull inskränkning, stadgad i 18 § andra stycket: »Ersättning för återresa utgår icke, om behovet av sjukhusvård uppkommit under det försäkrad vistats utom det län, inom vilket han är bosatt, och han i anledning härav intagits å sjukvårdsanstalt belägen utom nämnda län.»

Stadgandet i 19 § andra stycket lagen om allmän sjukförsäkring är utformat i anslutning till en av socialvårdskommittén föreslagen regel för redares rätt till gottgörelse. Kommittén föreslog, att gottgörelse för resekostnad ej skulle utgå; däremot omfattade enligt kommittéförslaget rätten till gottgörelse jäm-

väl kostnad för läkemedel och sjukhusvård, vilka kostnader av kommittén föreslogos bli ersatta av sjukförsäkringen men vilka enligt lagen om allmän sjukförsäkring icke skola ersättas. Läkemedels- och sjukhusvårdsförmåner skola nämligen — såsom tidigare omnämnts — utgå vid sidan av den allmänna sjukförsäkringen enligt principbeslut, fattade i samband med lagens antagande. Såsom skäl för den föreslagna regeln om redares rätt till gottgörelse anförde socialvårdskommittén (sid. 316):

»Någon anledning att på grund av den nu föreslagna lagstiftningen vidtaga ändring i redarens åliggande jämlikt sjömanslagen torde ej föreligga. Emellertid kommer försäkringsplikt att åligga såväl här i riket bosatta sjömän som andra å svenska fartyg anställda svenska medborgare. Den avgiftsplikt, som på grund härav åvilar sjömännen, bör principiellt motsvaras av rätt till sjukhjälp i likhet med vad fallet är med andra sjukkasemedlemmar. Emellertid uppkommer, i den mån redaren ersätter vård och underhåll, icke någon kostnad härför för sjömannen. Det synes därför skäligt, att redaren äger inträda i den försäkrades rätt — i annat fall skulle sjukkassan göra vinst genom redarens ansvarighet. Kommittén föreslår därför, att redarens kostnad för läkarvård, läkemedel och sjukhusvård skall ersättas enligt bestämmelserna i förevarande

lagstiftning, dock högst med belopp, som skulle hava utgivits, därest kostnaden uppkommit vid den sjukes vistelse inom sjukkassans verksamhetsområde.»

I yttrande över kommittéförslaget anförde pensionsstyrelsen angående regressrätten för redare: »Enligt bestämmelserna i förevarande paragraf skulle avgifter i viss utsträckning komma att erläggas till sjukförsäkringen även för sjukhjälpförmån, som sjöman jämlikt gällande sjömanslag redan är tillförsäkrad avgiftsfritt av redaren. Det synes, även i betraktande av vad i betänkandets kommentar till paragrafen sägs, böra tagas under omprövning, huruvida icke bestämmelsen, sedd ur den försäkrades synpunkt, ger anledning till berättigad erinran och i vad mån en ändring i sjömanslagen eller i det föreliggande förslaget bör komma till stånd.»

I propositionen om lagen om allmän sjukförsäkring uttalade föredragande departementschefen, att vad sålunda framhållits icke synts böra föranleda avvikelser från kommitténs förslag.

Den regressrätt mot allmän sjukkassa, som redare sålunda medgivits för kostnad för sjömans sjukvård enligt sjömanslagen, har i väsentlig mån begränsats genom stadgandet, att ersättning till redare må »utgå högst med belopp, som skulle hava utgivits, därest kostnaden uppkommit vid den sjukes vistelse inom sjukkassans verksamhetsområde». Begränsningen följer av den princip, på vilken regressrätten grundats, nämligen att sjukkassan icke skall göra vinst genom redarens ansvarighet. Om sjukdomen inträffat utanför kassans verksamhetsområde, har sjukkassan icke ansetts böra utgiva ersättning till redaren för merutgifter, som uppkommit på grund härav. Dessa merutgifter ha orsakats av anställningen

till sjöss, och skyldigheten att helt svara för dem har socialvårdskommittén uppenbarligen ansett ingå i de redarens åligganden enligt sjömanslagen, beträffande vilka någon anledning till ändring enligt kommitténs uppfattning ej förelåg på grund av införandet av lagen om allmän sjukförsäkring.

Redares rätt till sjömans sjukpenning regleras av det i 30 § lagen om allmän sjukförsäkring givna stadgandet om arbetsgivares rätt att i arbetstagarens ställe uppbära sjukpenning. Stadgandet lyder: »Har vid arbetstagares sjukdom arbetsgivaren på grund av lag eller författning, utfärdad av Konungen, utgivit lön till arbetstagaren, äger arbetsgivaren i arbetstagarens ställe hos sjukkassan uppbära arbetstagaren tillkommande sjukpenning jämte make- och barntillägg, i den mån nämnda sjukhjälp icke överstiger den utbetalade lönen.»

Socialvårdskommittén förordade följande stadgande beträffande redares rätt till sjömans sjukpenning (23 §, 3 mom. i kommitténs lagförslag): »Har sådan redare (för svenskt fartyg) jämlikt lag att under sjömans sjukdom till honom utgiva hyra, äge redaren hos sjukkassan utbekomma ersättning här för intill belopp, motsvarande vad av den sjömannen för den tiden tillförsäkrade sjukpenningen återstår, sedan avdrag skett med vad sjömannen må äga uppbära av denna.» Kommittén, som föreslog en i förhållande till inkomsten av förvärvsarbete graderad sjukpenning, förordade, att sjukpenningen skulle på visst i lagförslagets 19 § 4 mom. angivet sätt maximeras för försäkrad, som vid sjukdom äger erhålla avlöning eller annan kontant ersättning jämlikt lag eller författning, på grund av annan försäkring eller eljest på grund av utfästelse i avtal. Följande

motivering anfördes för det föreslagna stadgandet om redares regressrätt i fråga om sjukpenningen (sid. 316): »Sjömannen bör i princip själv vara berättigad lyfta den honom tillkommande sjukpenningen. Så länge han är i tjänst, är han emellertid i regel berättigad till full hyra även för sjukdomstid. Vidare stadgas i 32 § sjömanslagen, att sjöman, där han till följd av sjukdom eller skada avskedas, äger åtnjuta, utöver full hyra, så länge han kvarstår i tjänsten, hyra för två månader, om han tillhör befälsgraden, och för en månad, om han tillhör manskapsgraden. För sjukdomstid, för vilken hyra utgives, kan sjömannen på grund av den i 19 § 4 mom. stadgade maximeringsregeln ofta icke utfå hela sin sjukpenning. Skall vederbörande sjuk-kassa ej göra vinst på grund av detta förhållande, bör redaren kunna utfå det sjukpenningbelopp, som icke må utbetalas till sjömannen på grund av nämnda maximeringsregel. Givetvis bör redaren dock ej kunna utfå större belopp än vad han utgivit i hyra för motsvarande tid.» Den bestämmelse om redares regressrätt beträffande sjukpenning, som kommittén förordat, ersattes med det tidigare återgivna stadgandet i 30 § lagen om allmän sjukförsäkring. Departementschefen uttalade i denna fråga (sid. 232): »Den princip, som kommit till uttryck i de av kommittén i förevarande hänseende föreslagna reglerna, synes mig böra utsträckas att avse alla de fall, där arbetsgivare på grund av lag eller eljest av Kungl. Maj:t utfärdad författning har att utgiva lön till arbetstagare under hans sjukdom. Arbetsgivaren bör således äga inträda i den försäkrades rätt gentemot sjuk-kassan och äga hos denna utfå belopp motsvarande högst vad till arbetstagarren utgivits i lön under sjukdomen.»

Enligt grunderna för sjömanslagen utgår hyra till sjöman under den tid anställningsförhållandet varar, oavsett han av sjukdom hindras att utföra sitt arbete. Att så är förhållandet, framgår indirekt av stadgandet i lagens 18 § tredje stycket: »För den tid sjömannen utan laga skäl håller sig från tjänsten utgår ej hyra.» Hyra, som belöper å sjukdagar under ett bestående anställningsförhållande, är sålunda att anse såsom lön till arbetstagarren vid dennes sjukdom, vilken arbetsgivaren på grund av lag utgivit, och redaren äger följaktligen att då uppbära sjömannen tillkommande sjukpenningförmåner. Uppsäges en sjöman, måste vad nu sagts gälla för sjukdagar under tiden mellan den dag, då uppsägningen sker, och den dag, då den i 13 § sjömanslagen stadgade eller eljest överenskomna uppsägningstiden utlöper och anställningsförhållandet upphör, även om sjömannens tjänstgöring ombord å fartyget icke fortfar intill sistnämnda dag.

Såsom nämnts i tredje kapitlet äger sjöman jämlikt 32 § sjömanslagen vid avskedande till följd av sjukdom åtnjuta, utöver full hyra, så länge han kvarstår i tjänsten, hyra för två månader, om han tillhör befälsgraden, och för en månad, om han tillhör manskapsgraden. Befälhavare äger i motsvarande fall rätt till hyra för tre månader enligt 4 § sjömanslagen. Vidare utgår enligt de för de ombordsanställda gällande kollektivavtalen underhållsersättning till sjöman, som jämlikt 28 § sjömanslagen åtnjuter vård på redarens bekostnad efter anställningens upphörande. Spörs-målet huruvida utgivandet av här åsyftad hyra och underhållsersättning grundar rätt för redare till sjömans sjukpenning, berördes vid antagandet av lagen om allmän sjukförsäkring av tredje särskilda utskottet i anledning

av den av herr Lindberg väckta motionen nr 561. I motionen gjordes gällande, att hyra, som utgår jämlikt 32 § sjömanslagen vid avsked på grund av sjukdom, vore »en ersättning för avskedandet, icke en ersättning för det sjömannen blivit sjuk». I själva verket förtjänade redaren på att avskeda den sjuke; han skulle eljest kunna komma att få betala den sjuke både lön och vård under längre tid än vad fallet bleve efter avskedandet. Beträffande underhållsersättningen framhöll motionären, att någon förbättring för sjömannen icke skulle inträda genom lagen om allmän sjukförsäkring, därest redaren vid utgivande av sådan ersättning skulle få tillgodogöra sig sjömannens sjukpenning, vilket enligt motionärens mening icke kunde vara avsikten. Motionen föranledde följande uttalande av utskottet i dess utlåtande nr 1 (sid. 79): »Huruvida den hyra och den vårdersättning, som tillkommer sjöman i samband med sjukdom, kunna anses utgöra på grund av sjömanslagen under sjukdom utgående löneförmåner, är ett spörsmål, som närmast är att bedöma med hänsyn till innehållet i sjömanslagen. På denna tolkningsfråga finner sig utskottet icke närmare kunna ingå. Utskottet finner sig emellertid böra framhålla att enligt vad utskottet inhämtat redare jämlikt 11 § olycksfallsförsäkringslagen — som dock i förevarande hänseende är utformad på ett något annat sätt än 30 § i föreliggande förslag — ansetts böra äga regressrätt mot vederbörande försäkringsinrättning för de förmåner, som här avses.»

Det av utskottet omnämnda förhållandet, att redare tillerkänts regressrätt jämlikt 11 § olycksfallsförsäkringslagen för underhållsersättning, kan enligt delegationens mening icke tjäna till ledning vid bedömningen av frågan om

sådan ersättning grundar rätt för redare till sjömans sjukpenning enligt 30 § lagen om allmän sjukförsäkring. I förstnämnda lagrum jämställas uttryckligen ersättning, utgiven på grund av arbetsgivarens egen utfästelse, med lagstadgad avlöning vid skada till följd av olycksfall i arbete. Delegationen finner för sin del, att utgivande av underhållsersättning på grund av kollektivavtal icke kan medföra regressrätt för redare enligt 30 § lagen om allmän sjukförsäkring; denna ersättning utgives nämligen icke på grund av lag eller författning.

Vad härefter beträffar frågan om regressrätt på grund av hyra vid sjukdom, utgiven jämlikt 32 § sjömanslagen, torde följande få anföras. På sätt som framhållits i den nämnda motionen torde dylik hyra främst böra betraktas såsom en ersättning för avskedandet, genom vilket redaren äger förkorta sin ansvarstid för den sjuke sjömannen. Hyran utgår med ett generellt belopp oavsett sjukdomens varaktighet. Till följd av dessa omständigheter torde den icke kunna hänföras till den i departementschefens yttrande avgivna kategorien »lön under sjukdomen». Däremot synes den bestämning »vid arbetstagares sjukdom», som gives i lagtexten, passa bättre in på hyra av denna art. Det synes också klart framgå av andra omständigheter, att avsikten med lagrummet varit att införa regressrätt för redare på grund av hyra vid sjukdom, utgiven jämlikt 32 § sjömanslagen. Det av socialvårdskommittén föreslagna stadgandet motiverades just av förekomsten av regeln om hyra vid avskedande vid sjukdom i 32 § sjömanslagen. Kommitténs principiella uppfattning godtogs av departementschefen, som fann en även för andra arbetsgivare gällande regressrätt böra in-

föras. Härtill kommer, att utskottet vid behandlingen av 30 § lagen om allmän sjukförsäkring uttalade att »sjukförsäkringen givetvis icke bör verka därhän att vederbörande kommer i åtnjutande av högre sammanlagd ersättning under sjukdom än då han är i arbete». För

en sjöman som erhållit här ifrågavarande hyra och som därjämte åtnjuter underhållsansättning, skulle den av utskottet åsyftade situationen i praktiken uppkomma, därest han — utöver förmanerna från redaren — jämväl ägde själv uppbära sjukpenningen.

Motivering för ersättning enligt den medförda subventionens princip

Det har synts delegationen nödvändigt att upptaga till behandling frågan, huruvida redare för kostnad vid sjömans sjukdom, utgiven enligt sjömanslagen, bör tillerkännas rätt till ersättning enligt andra grunder än dem, som stadgats i lagen om allmän sjukförsäkring. Denna fråga torde böra bedömas med hänsyn till syftet med sjömanslagens stadganden om redareförpliktelsen och mot bakgrunden av de senaste decenniernas utveckling i Sverige i vad avser samhällets åtgärder för att förbilliga eller övertaga de enskildas sjukvårdsutgifter.

I detta kapitel undersökes till en början skälen till redareförpliktelsens införande i den nu gällande sjömanslagen.

Viss utredning angående motsvarande stadganden i tidigare lagstiftning har befunnits erforderlig för denna undersökning.

Härefter granskas frågan, huruvida och i vad mån förutsättningarna för den lösning av problemet om sjöfolkets sjukvårdskostnader, som åläggandet av redareförpliktelsen på sin tid innebar, numera ha förändrats, samt den därmed sammanhängande frågan, huruvida skäl till följd härav föreligga till en annan fördelning av kostnaderna för sjöfolkets sjukvård än den, som hittills gällt och som i avseende på redareförpliktelsen väsentligen avsetts bli bibehållen vid ikraftträdandet av lagen om allmän sjukförsäkring.

Redareförpliktelsens utveckling

I 1667 års *sjölag*, vilken förblev gällande intill år 1864, stadgades i Skipmannas Balk, XII Cap, »Om Skipsfolcks sjukdom och död»: »Nu kan någon aff Skipsfolcket siukna så illa, at han ey förmå blifwa innom Skipsbordh wari thå Skiparen skyldigh, ther Skip i Hamn ligger, at föra then siuka å Land i något Härberge, honom sedan medh Wedh och Lius, Maat och Dricka, sådant som han om Bordh nööt, försöria, och igenom et tilordnat Hion sköta låta. Dock skal en Skipare sin Reesa för

then siukas skull icke försittia, uthan om thetta händer strax i samma Hamn ther then siuka antagen är, thå låta honom behålla thet han upburit hafwer; Men händer thet wijdh åter Reesan, thå betala honom sin fulla Löön eller ock så många Månaders Hyra then sidste medh inräcknat som han, tient hafwer ther han Månatals hyrd är; och wari the thermedh åthskilde.»

I det *förslag till sjölag*, som år 1836 framlades av sjölagskommittén, fanns i 43 § följande stadgande: »Sjuk man

njute nödig vård och skötsel ombord. Föres han i land; bekoste rederiet åt honom läkare, läkemedel, husrum, mat och skötsel. Blifver han ej frisk, innan skeppet segelfärdigt är; tage om honom consul eller skeppets commissi-
nair nödig vård — — — på rederiets bekostnad.»

Vid 1862 års riksdag framlade Kungl. Maj:t i propositionen nr 81 det lagförslag, vilket sedermera resulterade i utfärdandet av *1864 års sjölag*. Propositionens förslag till lagtext innehöll i §§ 64 och 65 stadganden om sjömäns rätt till sjukvård. § 64 hade följande lydelse: »Sjöman, som i rederiets tjänst blifver sjuk eller skadad, kan från tjänsten skiljas, men eger rätt att, på rederiets bekostnad, erhålla läkarevård och underhåll, likväl om sjukdomen eller skadan inträffat före afresan, eller han ej är återställd vid fartygets ankomst till svensk hamn, ej längre än fyra veckor räknade i förra fallet från sjukdomens början och i det senare från fartygets ankomst. Inträffar sjukdomen eller skadan under resan, och kan sjömannen ej förblifva ombord, öfverlemne befälhavaren honom till konsuln, eller, der ej konsul finnes, till annan pålitlig persons omvårdnad. Så länge den sjuke är ombord å skeppet, åtnjuter han full hyra. Har sjuk sjöman blifvit qvarlemnad å utrikes ort, utgöras kostnaderna för hans vård af rederiet, der de ej af sjömannen kunna bestridas. Kostnaderna för hans hemförskaffning gäldas af rederiet.» I § 65 stadgades: »Är sjukdomen eller skadan ådragen genom eget groft vållande eller derigenom att sjömannen utan tillstånd lemnat fartyget, är befälhavaren väl förbunden att, om så behöfves, draga försorg om hans skötsel och vård, men kostnaderna derför afkortas å hans in-
nestående hyra. Öfverstiger kostnaden

hans fordran hos rederiet, är det samma ej förbundet att något derutöfver för sjömannen utgifva.» I propositionens motiv till lagförslaget anfördes (sid. 88): »Skyldigheten att hemförskaffa skeppsbrutet sjöfolk är rederierna fortfarande ålagd (§ 60), emedan man ansett denna skyldighet följa af den rätt till begagnande af sjömannens tjänster, som aftalet tillägger rederiet; deremot har, i öfverensstämmelse med norska lagen, rederiets skyldighet att draga försorg om insjuknad eller skadad sjöman blifvit till en viss bestämd tid inskränkt (§ 64) utom i det fall att han blifvit qvarlemnad sjuk å utrikes ort, i hvilken händelse det måste åligga rederiet att om sjömannen draga försorg, emedan man i utlandet ej kan påräkna något understöd för honom af allmän fattigvård. Att lindra denna rederiernas tunga har man infört ett stadgande, som ålägger sjömannen att, der han kan, sjelf bekosta sin vård, ett stadgande, för hvilket man funnit stöd i Tjenstehjonsstadgans likartade föreskrift, när tjenstehjon insjuknar.» Det stadgande, som åsyftades i sist återgivna uttalande, var 6 §, sista punkten, i legostadgan den 23 november 1833, vilket stadgande löd: »Sjuknar Tjenstehjon, bör Husbonde låta det sköta och vårda; hafve dock rätt, om han vill, att å lönen afräkna, hwad han til Läkare eller läkemedel utgifvit.»

Vid högsta domstolens behandling av propositionens lagförslag uttalade justitierådet Alexanderson, att han ansåg »den i stadgandets (§ 64) sista punkt inlagda mening, att sjöman, hvilken, i rederiets tjänst och utan eget förvållande, blifver sjuk eller skadad, samt af sådan orsak qvarlemnas å utländsk ort, skulle vara förbunden att sjelf, så vida han kunde, bestrida sjukvårdskostnaden, icke öfverensstämma med

de eljest i denna § följda grunder, hvidan, efter Justitierådets tanke, orden: 'der de ej af sjömannen kunna bestridas' borde utgå».

I utskottsutlåtandet med anledning av propositionen (särskilda utskottet, utlåtande nr 2) framfördes av majoriteten ingen erinran mot den föreslagna avfattningen av § 64. En reservant, P. Hedström (bondeståndet) anförde emellertid: »Som stadgandet i 2 mom. af 64 §:n, att rederiet endast i det fall skall utgå kostnaden för å utrikes ort qvarlemnad sjuk sjöman, att denna kostnad af sjömannen sjelf ej kan bestridas, synes vara stridande mot billighet och rättvisa, helst i denna § ej afses sådan sjukdom, som sjömannen af vårdslöshet eller eget förvållande sig kunnat åsamka, och hvarom särskilt stadgas i 65 §; samt detta stadgande skulle kunna leda derhän, att sjömannens alla befintliga tillgångar kunde medtagas för betäckande af sjukvårdskostnader, hvarigenom det kunde inträffa, att mannen sjelf jemte hustru och barn komme fattigvården i dess hemort till last; så får jag hemställa, att orden 'der de ej af sjömannen kunna bestridas' måtte ur momentet utgå.»

Vid ståndens behandling av propositionen beslöto tre av dessa att återremittera § 64, sedan sympatier för den av reservanten intagna ståndpunkten uttalats från flera håll. Inom ridderskapet och adeln anförde exempelvis herr von Ehrenheim att »om man betänker det förhållande, att en sjömans sjukdom synnerligen ofta föranledes av ansträngningar i tjensten, förefaller det obilligt att låta honom sjelf bestrida konstnaderna för sin vård». Liknande uttalanden gjordes även i de övriga stånden.

I särskilda utskottets utlåtande nr 3, vilket avgavs med anledning av ståndens

beslut om återremiss av vissa paragrafer i förslaget till sjölag, hänvisade utskottet till den vid ståndens debatter uttalade åsikten, »att det ej vore med billighet förenligt att belasta en i tjensten insjuknad och i ett främmande land qvarlemnad sjöman med kostnaden för sin vård, äfven om han förmodade bestrida densamma med egna tillgångar, helst sjukdomen ofta vore att tillskrifva de ansträngningar, som en sjöman, framför ett tjenstehjon, måste i tjensten sig underkasta» och hemställde att § 64, 2 mom. skulle erhålla en lydelse, vari de omstridda orden »der de ej af sjömannen kunna bestridas» uteslutits. Detta blev riksdagens beslut. Den av Kungl. Maj:t föreslagna begränsningen av redareförpliktelsen vid sjukdomsfall i utlandet kom följaktligen ej att införas i 1864 års sjölag.

År 1887 avgav 1882 års sjölagskommitté, vilken arbetade parallellt med danska och norska sjölagskommittéer i syfte att åstadkomma största möjliga överensstämmelse mellan sjölagens utformning i de tre länderna, ett betänkande med förslag till ny sjölag. I lagförslaget funnos i 90 § följande regler beträffande förhållandena vid sjömans sjukdom:

»Blifver någon af besättningen sjuk eller skadad, skall befälhavaren åt honom bereda nödig vård om bord eller i land; är han till följd af sjukdomen eller skadan för längre tid satt ur stånd att fullgöra sin tjenst, eller är han behäftad med venerisk sjukdom, ege befälhavaren entlediga honom ur tjensten. Nödgas befälhafvare qvarlemnad sjuk sjöman å utländsk ort, skall han öfverlemna honom till svensk konsul eller, om sådan der icke finnes, annorledes sörja för, att han erhåller nödig vård.

Afskedas sjöman till följd af skada eller sjukdom, som han genom eget groft vållande ådragit sig, eller därför att han befunnits behäftad med venerisk sjukdom, njute han ej hyra för längre tid, än han förrättat sin tjänst, och kostnaden för hans skötsel och vård må afkortas på hans innestående hyra. Entledigas han icke, njute han dock ej hyra för den tid, han är ur stånd att förrätta sin tjänst, och ersätte kostnaden för skötsel och vård.

Sjöman, som eljest i redarens tjänst varder sjuk eller skadad, njute full hyra äfvensom sjukvård på redarens bekostnad, så länge han är kvar i tjänsten; varder han entledigad, erhålle han hyra till dess han afmönstrats, eller, om afmönstring icke eger rum, till den dag, då fartyget går vidare, äfvensom sjukvård i land på redarens bekostnad under fyra veckor, om han kvarlemnas å ort, der han lagligen kunde begära entledigande, men eljest under åtta veckor.»

Kommittén anförde i motiven bland annat följande beträffande 90 §: »Lika som Sjöl. ålägger förslaget rederiet i vissa fall att bekosta sjuk sjömans vård. I hvilket omfång en dylik skyldighet bör rederierna åläggas, måste bedömas enligt billighetshänsyn; någon sträng rättsgrund kan därför icke åberopas, åtminstone icke för annat fall, än när sjömannen ådragit sig sjukdomen i och för tjänsten. Att sådan skyldighet icke bör åläggas redaren, när sjömannen genom eget groft vållande orsakat sjukdomen, är uppenbart; och häri öfverensstämmer förslaget med Sjöl. I 65 § Sjöl. uppställdes samma regel för det fall, att sjukdomen vållats, 'derigenom att sjömannen utan tillstånd lemnat fartyget', men detta fall har synts komitén icke behöfva särskilt omnämnas, då det uppenbarligen lärer böra hänföras un-

der det förra. Samma billighetshänsyn föranleder vidare, att rederiets förbindelse icke bör gälla för obegränsad tid. I detta hänseende innefattar äfven Sjöl. en begränsning ehuru icke fullt klar. Stadgandet i dess 64 § synes, med fäst avseende å de därför anförda motiv, böra så förstås, att berörda begränsning gäller, om sjöman kvarlemnas här i riket, men ej när han kvarlemnas å utrikes ort; i förra fallet är rederiet skyldigt bekosta den sjukes underhåll och vård under fyra veckor, i senare fallet till dess han tillfrisknat och kan hemsändas. Förslaget skiljer mellan de fall, då sjömannen kvarlemnas å ort, der han egde lämna tjänsten, och de fall, när han lemnas å annan ort. I förra händelsen, då tjänsteförhållandet, äfven om sjukdom icke inträffat, skulle hafva upphört, har rederiets förpligtelse ansetts böra begränsas till en tid af fyra veckor. Äfven i senare fallet har en begränsning ansetts nödvändig, och har man trott åtta veckor i sådant hänseende vara en lämplig gräns. Det torde för öfrigt böra framhållas, att genom dessa bestämmelser fastställas en gräns för redarens förpligtelse mindre i förhållande till sjömannen än till staten; i de flesta fall lärer sjukvårdskostnaden komma att af konsuln bestridas med allmänna medel för att derefter af rederiet ersättas, i den mån dylik ersättningskyldighet åligger detsamma.»

Vid 1891 års riksdag framlades i proposition nr 3 förslag till ny sjölag. I propositionen hade bestämmelserna om redares sjukvårdsförpliktelse utformats efter de av 1882 års sjölagskommitté föreslagna riktlinjerna. Särskilda utskottet nr 1 hemställde emellertid i sitt utlåtande (nr 2) beträffande 90 § i propositionens lagförslag, vilket motsvarade 90 § i kommittéförslaget, att tiden för redares sjukvårdsförpliktelse för

varje fall skulle inskränkas till fyra veckor, »då, på sätt sjölagskommittén (mot. till 90 §) erinrat, någon sträng rättsgrund icke kan åberopas för redarens pligt att bekosta sjuk befälhafvares eller sjömans vård, och då särskildt ej något giltigt skäl lär kunna anföras, hvarföre denna skyldighet skulle åligga redaren i vidsträcktare mån, när sjukdomsfallet inträffar utomlands, än när behof af sjukvård ifrågakommer i hemlandet». Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan. I 1891 års sjölag begränsades tiden för redareförpliktelsen därför till fyra veckor vid sjukdomsfall såväl i utlandet som i Sverige.

År 1919 tillsattes en kommitté med uppdrag att i samarbete med danska, finska och norska kommittéer verkställa en revision av den gällande sjölagstiftningen. Denna kommitté, *sjölagskommittén*, framlade år 1920 ett betänkande, i vilket föreslogs att de avdelningar av sjölagen, som rörde besättningen samt befälhavarens tjänsteavtal och förhållande till besättningen, skulle utbrytas ur denna och införas i en särskild lag, sjömanslagen. Lagförslagets 32 § upptog det stadgande om redareförpliktelsen, vilket sedermera efter i förevarande sammanhang oviktiga justeringar införts i 28 § av den nu gällande sjömanslagen den 15 juni 1922. I sjölagskommitténs motiv anfördes vid förslagets 32 § bland annat följande:

»Enligt sjölagens 90 § omfattar sjömans rätt till sjukvård på redarens bekostnad, när han i följd av sjukdomen eller skadan nödgas lämna tjänsten, fyra veckor efter det han avmönstrats eller om avmönstring icke äger rum, efter det fartyget går vidare. Enligt danska och norska sjölagarna är redarens förpliktelse i förevarande avseende vidsträcktare, i det att densamma

avser sjukvård under fyra eller åtta veckor enligt den danska och fyra eller tolv veckor enligt den norska sjölagen, allt eftersom sjömannen vårdas inom riket (varmed likställts utrikes ort, där han jämlikt hyresavtalet ägde erhålla entledigande) eller utom riket. Att omfattningen av redarens skyldighet enligt dessa lagar gjorts beroende av om vården åtnjutes i in- eller utlandet torde hava sin grund däri, att, medan en sjöman, som vårdas i hemlandet, erhåller vård jämväl efter det redarens förpliktelse därutinnan upphört utan att statsverket i allmänhet betungas med kostnaden därför, det motsatta är förhållandet, då sjömannen är sjuk utrikes. Utsträckningen av redarens förpliktelse i fråga om sjukvård i utlandet har således skett ej i sjömannens intresse — det förutsattes, att han i varje fall kommer att erhålla nödig vård — utan i statens.

Förslaget ansluter sig i huvudsak till den uppfattning, som sålunda erhållit uttryck i de danska och norska sjölagarna. I motsats till dessa har emellertid med hänsyn till ändamålet med stadgandet utvidgningen av redarens förpliktelse med avseende å sjukvård utom riket ansetts böra begränsas att gälla allenast i fråga om svenskt sjöfolk. Ej heller har någon skillnad gjorts, om sjöman vårdas å ort, där han jämlikt avtalet ägde erhålla entledigande, eller eljest.

Vad beträffar tiden för sjukvårdens åtnjutande på redarens bekostnad har densamma ansetts skäligen böra bestämmas till sex resp. tolv veckor.»

I propositionen (nr 13) med förslag till sjömanslag vid 1922 års riksdag erhöi 28 §, vilken innehöi stadgandena om redareförpliktelsen, en utformning, i huvudsak överensstämmande med vad sjölagskommittén sålunda förordad.

Första lagutskottet framställde i sitt utlåtande (nr 9) över propositionen ingen erinran mot den i propositionen föreslagna 28 §. Tre reservanter i utskottet yrkade avslag på propositionen i dess helhet men någon reservation framfördes icke vid ifrågavarande paragraf. I anledning av den från Sveriges redareförening och Nautiska föreningen framförda kritiken mot den föreslagna sjömanslagen uttalade utskottet, att det väl vore sant, att förslaget i viss mån ökade de ekonomiska bördorna för redaren, varvid bland annat bestämmelserna i 28 §, jämförda med motsvarande bestämmelser för be-

fälhavaren, komme i betraktande, men utskottet kunde icke finna, att dessa bestämmelser »skulle medföra en sådan ökning i driftsomkostnaderna, att redarinäringen därav skulle i alltför hög grad påverkas». Dåvarande statsrådet och chefen för justitiedepartementet uttalade vid kamrarnas behandling av propositionen bland annat följande: »Vad särskilt angår de något ökade sjukvårdsutgifterna enligt 28 § torde märkas, att sjömans rätt till fri sjukvård är hållen inom så måttliga gränser, som över huvud taget kunna anses försvarliga med hänsyn till sjömannens farofyllda yrke.»

Den medförda subventionens princip

Skyldighet att svara för anställdas sjukvårdskostnader åvilar numera icke till följd av lagstadgande någon annan kategori av enskilda arbetsgivare än redare. Den i det föregående omnämnda, i legostadgan föreskrivna plikten för husbonde att svara för tjänarens sjukvårdskostnader, vilken i viss mån ekonomiskt begränsades av husbondes rätt att å lönen avdraga vad som utgivits till läkare och läkemedel, bortföll år 1926, då ännu gällande delar av legostadgan upphävdes. Stadgans betydelse torde genom den pågående sociala utvecklingen kraftigt ha minskats redan före dess slutliga avskaffande. I propositionen härom (nr 183) till 1926 års riksdag uttalade sålunda dåvarande statsrådet och chefen för justitiedepartementet bland annat, att det på denna ålderdomliga lagstiftning grundade tjänstehjonsförhållandet efter hand undanträngts av det fria avtalet och att på grund av samhällslivets utveckling legostadgan, som i äldre tider varit normerande för flertalet tjänsteförhål-

landen, i senare tid kommit att erhålla betydelse allenast för anställda inom jordbruket och det husliga arbetet.

Såväl husbondes sjukvårdsförpliktelse enligt legostadgan som motsvarande mera omfattande förpliktelse för redare i den äldre sjölagstiftningen synas ha haft sin grund i den under tidigare sociala skeden härskande patriarkaliska uppfattningen, att den person, som genom att antaga någon i sin tjänst förvärvat en av samhället sanktionerad, långvarig och mycket omfattande rätt att bestämma över tjänarens förhållanden såväl i tjänsten som i dennes enskilda liv, också hade att i mån av förmåga svara för den anställdes fullständiga försörjning, så länge tjänsteförhållandet varade. Frågan om kostnaderna för de hos enskilda personer anställdas sjukvård sökte man i enlighet med den patriarkaliska uppfattningen lösa i första hand genom att lägga ansvaret härför på arbetsgivarna. Detta kom till särskilt markerat uttryck

i fråga om sjömännen, vilka genom tjänsten och genom förflyttningen utom rikets gränser utsattes för speciella risker. Den obegränsade sjukvårdsförpliktelse, som ännu 1864 års sjölag föreskrev beträffande sjukdomsfall i utlandet, torde få anses utgöra ett konsekvent uttryck för den patriarkaliska uppfattningen.

Under senare delen av 1800-talet började de gamla patriarkaliska samhällsformerna att försvinna. Det gamla tjänsteförhållandet ersattes i stigande utsträckning av fria anställningsavtal. Med den härigenom uppkomna minskningen i den anställdes beroende av arbetsgivaren följde också minskade skyldigheter för arbetsgivaren i vad avsåg den anställdes förhållanden utanför arbetet. Den nya typen av fria lönearbetare, vilken senare blev förhärskande, hade att — i likhet med övriga medborgare — själv svara för sina kostnader vid sjukdom. Begränsningen av redares sjukvårdsförpliktelse till fyra veckors sjuktid vid införandet av 1891 års sjölag synes vara ett uttryck för den betraktelsesättets förskjutning i individualistisk riktning, som ägt rum till följd av att på allt flera områden det gamla av legostadgan reglerade tjänsteförhållandet hade ersatts med ett fritt, ännu i regel individuellt anställningsavtal mellan arbetare och arbetsgivare. I den mån den enskilde icke förmådde bära de kostnader, som voro förbundna med sjukdom, förelåg för honom i stort sett endast möjligheten att hänvända sig till samhällets fattigvårdsorgan.

Genom utvecklingen under de senaste decennierna har emellertid det individuella ansvaret för sjukvårdskostnaderna väsentligt minskats genom kollektiva åtgärder för täckande av dessa kostnader. Detta har skett genom den

statsunderstödda frivilliga sjukförsäkringen, genom sjukhushuvudmännens åtgärder för att bereda sjukhusvård mot en i förhållande till de totala vårdkostnaderna mycket låg avgift för den vårdade samt genom det allmännas anstalter för att även öppen sjukvård och tandvård skall kunna erhållas till rimlig kostnad. Efter ikraftträdandet av lagen om allmän sjukförsäkring samt de i samband med denna lags antagande fattade besluten om fri sjukhusvård och omfattande rabatter i läkemedel kommer den enskilde att vid sjukdomsfall få vidkännas endast en förhållandevis begränsad del av de faktiska vårdkostnaderna. Kostnaden i det enskilda fallet utjämnas till största delen skattevägen och genom sjukförsäkringsavgifterna.

Genom sjömanslagens stadgande om redareförpliktelsen gäller emellertid för sjöfolkets vidkommande fortfarande det patriarkaliska systemets princip beträffande kostnader vid sjukdom. Vid sjukdomsfall, som inträffa i Sverige, kunna visserligen även sjöfartens anställda tillgodogöra sig förmånerna av de samhälleliga åtgärderna för att bereda sjukvård till låga kostnader. Men inom utrikessjöfarten föreligger — vid sjukdomsfall i utlandet — det sär-
egna förhållandet, att denna näring har att svara för de anställdas sjukvårdskostnader utan att för kostnader i utlandet komma i åtnjutande av de samhälleliga åtgärderna för förbilligande av sjukvården. Denna näring har sålunda dels att svara för sina egna anställdas sjukvårdskostnader, dels att deltaga i den kollektiva kostnaden. Det bör nämligen uppmärksammas, att utrikessjöfartens företag i skatterättsligt avseende anses utöva sin verksamhet i Sverige och att dess anställda regelmässigt er-
lägga skatt för sin arbetsinkomst som

om denna vore förvärvat i Sverige, trots att de ofta under längre tider icke uppehålla sig på svensk mark. Företag och anställda få sålunda genom sin skattebetalning lämna bidrag till den kollektivt burna sjukvårdskostnaden på samma sätt som andra skattskyldiga utan att erhålla häremot svarande fördelar. Ifrågavarande förhållande för-sätter icke allenast företagen utan även de anställda i en ogynnsammare situation än andra. Den belastning av näringens driftskostnader, som redareför-pliktelsen utgör, medför motsvarande försämring av näringens räntabilitet med de konsekvenser detta innebär även för de anställda.

Med hänsyn till vad nu anförts kan man på goda grunder hävda, att sjöfolkets sjukvårdskostnader i samma utsträckning som andra gruppers skola täckas enligt den kollektiva principen. Grundsatsen bör vara, att samhälleligt bidrag till sjukvårdskostnaderna skall utgå vid sjukdomsfall bland sjöfartens anställda, även då sjukvården meddelas i utlandet, i lika mån som dylika bidrag lämnas till kostnader vid sjukdomsfall i Sverige. Genomförandet av denna grundsats, kallad den medförda subventionens princip, torde vara den lämpligaste vägen för att sjöfolket på detta område — såsom angavs som allmän målsättning för sjömanskommitténs utredningsarbete i dess direktiv — skall erhålla »de sociala förmåner, som kommit arbetare och andra anställda i land till del». Principen bör tillämpas såväl i fråga om de sjukvårdskostnader, vilka jämlikt sjömanslagen åvila redare, som beträffande kostnader, vilka i utlandet uppkomma för sjöman, som icke skyddas av redareförpliktelsen.

Delegationen har även funnit stöd för sin här angivna uppfattning i de bestämmelser, som numera gälla om

den enskildes kostnader vid sjukhusvård utanför eget sjukvårdsområde. Enligt en från och med den 1 januari 1951 gällande överenskommelse mellan landstingen och städerna utanför landsting utgår ersättning från det egna sjukvårdsområdets sjukhushuvudman för sjukhusvård, som meddelas inom främmande sjukvårdsområde. Ersättningen utgår, därest patient drabbats av sjukdom eller skada under vistelse inom främmande sjukvårdsområde eller efter remiss från lasarets- eller sanatorieläkare inom det egna sjukhusområdet intagits för specialistvård å sjukhus, tillhörande främmande sjukvårdsområde, eller — utan att fylla nu nämnda villkor — likväl mottagits å sjukhus, tillhörande främmande sjukvårdsområde, emedan hans tillstånd påkallat omedelbar behandling. Ersättningen, för närvarande 30 kronor per vård dag, debiteras sjukhushuvudmannen i det sjukvårdsområde, den sjuke tillhör, med avdrag för den vårdavgift, som den sjuke själv skall erlagga. Vårdavgiften är för närvarande regelmässigt 3 kronor vid vård å allmän sal. Den sålunda utgående medförda subventionen om 27 kronor per vård dag lämnas även vid vård på halv- eller helenskilt rum. Redan innan den nämnda överenskommelsen ingicks, gällde bestämmelser — olika för olika sjukhushuvudmän — varigenom skillnaden mellan avgiften vid vård å utomlänssjukhus och avgiften vid vård å hemortssjukhus ersattes enligt vissa grunder. Uttrycken medförd subvention och den medförda subventionens princip ha i andra sammanhang använts för att klarlägga karaktären av här ifrågavarande ersättningar, och delegationen har funnit det ändamålsenligt att begagna dem även vid behandlingen av problemet om sjö-männens sjukvårdskostnader.

Anledningen till att sjukhushuvudmännen infört regler om medförd subvention vid sjukhusvård inom främmande sjukvårdsområde har varit önskemålet att bereda vård till låg kostnad åt dem, som äro i oundgängligt behov av vård å utomlänssjukhus. En starkt bidragande orsak till sjukhushuvudmännens beslut att påtaga sig de ganska betydande kostnaderna för den medförda subventionen torde ha varit den nära till hands liggande rättvisesynpunkten, att den, som genom sin skattebetalning bidragit till att täcka sjukvårdsområdets kollektiva kostnad för sjukhusvård, skall tillförsäkras sådan vård utan kostnadshöjning, då han vårdas inom annat sjukvårdsområde.

För närvarande torde endast två slag av samhälliga utgifter för sjukvårdens förbilligande komma i betraktande, då det gäller att bestämma de bidrag, vilka böra utgå såsom medförd subvention vid sjöfolkets sjukdomsfall i utlandet, nämligen utgifter för sjukhusvård och utgifter för öppen vård. Det allmännas sammanlagda kostnader under år 1948 för den slutna sjukvården uppgingo till 432,14 miljoner kronor enligt uppgift i det betänkande angående fri sjukhusvård, som den 7 mars 1951 avgivits av sakkunniga för fria sjukhusvården. Enligt uppgift, erhållen från medicinalstyrelsen i oktober 1950, kunna statens, landstingens och kommunernas utgifter för sådan öppen sjukvård och tandvård, som kan anses vara avsedd bland annat för den vuxna manliga befolkningen, beräknas uppgå till omkring 60 miljoner kronor årligen.

Såsom tidigare omnämnts, fattade statsmakterna vid antagandet av lagen om allmän sjukförsäkring principbeslut rörande grunderna för de sjukhusvårds- och läkemedelsförmåner, vilka skola utgå vid sidan om den allmänna

sjukförsäkringen. Vård på allmän sal vid sjukhus avses bli kostnadsfri för patienten. Läkemedel, föreskrivna av läkare och upptagna i särskild förteckning, skola erhållas på apotek i regel mot halva kostnaden; vissa läkemedel komma att lämnas utan kostnad. Då dessa förmåner börja utgå, böra bidrag till motsvarande kostnader, vilka uppkomma i utlandet, lämnas såsom medförd subvention.

Delegationen har till följd av motiv, som komma att anföras i sjätte kapitlet, funnit, att en särskild sjukförsäkring för sjöfolk bör införas. Med hänsyn härtill har delegationen ansett det mest ändamålsenligt, att den medförda subventionens princip genomföres genom att särskilda statsbidrag, bestämda i förhållande till de samhälleliga kostnaderna för sjukvården, lämnas till denna försäkring. Delegationens motivering för dessa statsbidrag och förslag till deras utformning framläggas i nionde kapitlet, där statsbidragsfrågan i sin helhet behandlas.

De skäl, som i det föregående anförts för tillämpningen av den medförda subventionens princip, synas delegationen jämväl motivera, att bidrag, motsvarande de samhälleliga bidragen till den statsunderstödda frivilliga sjukförsäkringen, lämnas den av delegationen föreslagna sjukförsäkringen för sjömän under tiden före den allmänna sjukförsäkringens ikraftträdande.

De förslag, som föranletts av delegationens slutsatser efter granskningen av frågan om den skäliga fördelningen av sjöfolkets sjukvårdskostnader, medföra en väsentlig ändring beträffande redareförpliktelsens ekonomiska betydelse. Det må emellertid uppmärksammas, att dessa slutsatser icke stå i motsatsförhållande till de ståndpunkter, som so-

cialvårdskommittén intagit beträffande kostnadsfördelningen mellan redare och allmän sjukkassa samt beträffande redareförpliktelsens bibehållande vid införandet av lagen om allmän sjukförsäkring. Såsom nämnts i fjärde kapitlet, innebär socialvårdskommitténs ståndpunkt vid utformningen av kommitténs sedermera godtagna förslag till stadgande om redares rätt till ersättning från allmän sjukkassa för sjukvårdskostnad (19 § andra stycket lagen om allmän sjukförsäkring), att ersättning icke skall utgå för merutgifter, som uppkommit på grund av den sjukes vistelse utanför kassans verksamhetsområde. Denna ståndpunkt synes vila på uppfattningen, att redaren och icke allmän sjukkassa bör svara för dessa merutgifter, eftersom de uppkommit

på grund av sjömannens anställning. Till denna principiella uppfattning ansluter sig delegationen. Enligt dess mening bör den ersättning, som framdeles skall tillkomma redaren jämlikt 19 § andra stycket lagen om allmän sjukförsäkring, ökas med de bidrag, som motiveras av den medförda subventionens princip. Men de merutgifter, som här efter kvarstå, torde alltså böra bäras av redaren. Då en sjöman genom anställning i utrikestsjöfarten uppenbarligen utsättes för risken att vid sjukdom nödgas söka vård till högre kostnader än som — för honom själv och för samhället — uppkomma vid sjukdom i Sverige, synes det rimligt, att denna kostnadsförhöjning täckes av arbetsgivaren, i den mån medförd subvention icke förslår härtill.

Motivering för en särskild sjukförsäkring för sjömän i utrikes fart

Tilläggsförsäkring för sjömän i utrikes fart till den allmänna sjukförsäkringen

Vid antagandet av lagen om allmän sjukförsäkring förutsattes, att de särskilda problem, som för sjöfolkets vidkommande uppstår vid lagens tillämpning, kunde lösas genom stadgandena om redares regressrätt samt genom att bestämmelser jämlikt 20 § utfärdades angående ersättning för sjukvårdsutgifter, uppkomna i utlandet. I övrigt avsågs samma regler skola gälla för sjöfolket som för befolkningen i övrigt.

Utan tvivel medför lagen om allmän sjukförsäkring vissa förbättringar för sjöfolket i fråga om förhållandena vid sjukdom. De förmåner, som tillförsäkrats övriga grupper, komma också sjöfolket till del; särskild hänsyn har tagits till sjöfolkets behov att utan kostnadsförhöjning för egen del kunna söka vård i utlandet. De problem, vilka uppkomma i fråga om sjukvårdsersättningens och sjukpenningens utbetalande vid sådana sjukdomsfall i utlandet som icke omfattas av redareförpliktelser, torde väl i de flesta fall kunna tillfredsställande lösas genom utlandsmyndigheternas medverkan.

Ur sjöfolkets synpunkt är det emellertid en väsentlig brist i den allmänna sjukförsäkringen, att försäkringen icke kommer att omfatta alla de sjömän, som

böra vara sjukförsäkrade. Förutsättning för svensk medborgares försäkringsplikt är, att han är bosatt i riket. Såsom tidigare omnämnts skola sjömän, vilka äro inskrivna å sjömanshus här i riket eller som ha sin familj härstädes, anses vara bosatta i riket. Beträffande åtskilliga inom utrikessjöfarten anställda svenska sjömän föreligger det förhållandet, att de icke äro inskrivna å sjömanshus. Så är ofta fallet med dem, som erhålla sin första anställning i utrikessjöfarten utomlands, till exempel i fartyg, tillhörande malmtrafiken från Narvik. Detsamma gäller den till åtskilliga hundratal uppgående intendenturpersonalen på utrikessjöfartens passagerarfartyg. Regeln att sjöman, som har sin familj kvar i riket, skall anses vara bosatt härstädes torde endast i mindre utsträckning medföra att de icke sjömanshusinskrivna sjömännen bli försäkrade. Den här ifrågavarande kategorien svenska medborgare arbetar inom det svenska näringslivet och erlægga på samma villkor som övriga grupper skatt för härigenom erhållen inkomst. Det måste därför anses oriktigt, att denna kategori, vars antal icke med säkerhet kan uppskattas men ej torde vara obetydligt, ställas utanför den allmänna sjukförsäkringen.

Stora administrativa olägenheter uppkomma genom den beslutade anordningen av försäkringen. Dessa olägenheter orsakas av principen att tillhörigheten till viss allmän sjukkasse bestämes av den försäkringspliktiges mantalsskrivnings- eller bosättningskommun. Även den, som vistas på annan ort, skall erhålla sina försäkringsförmåner från denna kommuns allmänna sjukkasse. Inom Sverige kan medverkan vid försäkringsförmånernas utbetalande påräknas från vistelseortens allmänna sjukkasse. I fråga om en sjöman, som vistas i utlandet och som icke omfattas av redareförpliktelsen, torde det bli nödvändigt, att försäkringsförmånerna förmedlas av vederbörande utlandsmyndighet. Med hänsyn till att sjömannen utan omgång bör erhålla sjukförsäkringsersättningen, torde utlandsmyndigheten få provisoriskt utbetala beloppet såsom ekonomiskt bistånd. Detta förfaringsätt blir även nödvändigt därför att sjömannen bör erhålla beloppet i vistelselandets valuta. Utlandsmyndigheten skulle vållas ett alltför stort besvär, om den hade att själv träda i förbindelse med den allmänna sjukkasse, i vilken sjömannen är försäkrad. Denna uppgift torde i stället få åläggas utrikesdepartementet och måste där medföra ett omfattande arbete. Uppgiften att fastställa vilken sjukkasse en försäkrad sjöman tillhör skulle i många fall bli svårlöst. Det är i detta sammanhang av betydelse, att antalet allmänna sjukkassar beräknas komma att närma sig tusentalet. Samtliga på utländska språk avfattade handlingar skulle få översättas till svenska, innan de översändas till kassan. Det kan antagas, att vederbörande sjukkasse ofta kommer att finna förefintligen uppgifter om sjukvårdsutgifter och sjukpenningdagar ofullständiga, varför komplette-

ring av dessa kommer att begäras. Kassans slutliga utbetalningsbeslut torde i många fall komma att avvika från den provisoriska utbetalning, som utlandsmyndigheten verkställt. Även detta förhållande får beräknas medföra svårigheter.

Flertalet sjukdomsfall omfattas av redareförpliktelsen. Vederbörande redare, som haft att svara för sjömannens sjukvård, står — när han skall göra sin regressrätt gällande — inför samma svårigheter som tidigare angivits föreligga för utrikesdepartementet, då det gäller att få fastställt vilken kasse en försäkrad sjöman tillhör och vilken ersättning som kan erhållas. För en enskild företagare framstå dessa svårigheter såsom ännu mera betungande än för ett statligt organ. Redarens administrativa besvär för att erhålla ersättning skulle sannolikt i många fall icke stå i rimlig proportion till ersättningsbeloppens storlek.

För de allmänna sjukkassorna skulle ärendena angående sjöfolkets sjukdomsfall i utlandet vålla stora svårigheter. Särskilt en sjukkasse med en enda sjöman eller blott några få sådana skulle få svårt att på rätt sätt handlägga dylika ärenden, vilka avse förhållanden, som i de flesta fall starkt avvika från den svenska sjukvårdens. Kassen skulle ha att tillämpa speciella regler, vilka i åtskilliga fall knappast bli begripliga, om de icke sätts i samband med den särskilda sjömanslagstiftningen, om vilken kassans funktionärer vanligen torde sakna erforderlig kännedom. Sjukkasornas handläggning skulle komma att bli osäker och kännetecknad av vacklande praxis, varför besvär över deras beslut ofta komme att anföras. Dessa svårigheter skulle visserligen kunna för sjukkassornas del övervinnas genom att tillsynsmyndighetens uppfattning om

den korrekta behandlingen av alla ärenden angående sjöfolkets sjukdomsfall i utlandet inhämtades, men ett dylikt förfaringsätt torde medföra väsentlig omgång och vålla tillsynsmyndigheten omfattande arbete och därmed förenade kostnader.

Med hänsyn till de påvisade olägenheterna har delegationen funnit sig böra pröva, huruvida försäkringssystemet kan modifieras för sjöfolkets del, så att handläggningen av ärenden angående sjöfolkets sjukdomsfall i utlandet koncentreras till ett enda försäkringsorgan. Härigenom tillfredsställes sjöfolkets, redarnas och utrikesdepartementets behov att kunna hänvända sig till ett enda försäkringsorgan, särskilt anpassat efter näringens säregna förhållanden. Utlandsmyndigheternas provisoriska utbetalningar kunna genom anvisningar från försäkringsorganet och genom förhandsförfrågningar hos detta avpassas i anslutning till praxis vid de slutliga utbetalningarna. Sjukförsäkringarna befrias från svårigheterna vid handläggningen av ärenden angående sjöfolkets sjukdomsfall i utlandet. Regleringen av försäkringsfallen kan skötas med önskvärd snabbhet och säkerhet, emedan vederbörande tjänstemän komma att förvärva erforderlig rutin vid tillämpningen av särreglerna för sjöfolk och vana vid utlandsmyndigheternas och rederiernas särskilda förhållanden. Enhetlig praxis kan lättare upprätthållas.

Den önskvärda koncentrationen av ärendena angående sjöfolkets sjukdomsfall i utlandet kan vinnas genom att sjöfolket hänföres till en allmän sjukförsäkring för sjöfolk, sidoordnad de regionala allmänna sjukförsäkringarna. Detta kan ske genom införande av ett stadgande i lagen om allmän sjukförsäkring, att försäkringspliktig sjöman skall hänfö-

ras till den allmänna sjukförsäkringen för sjöfolk och följaktligen skall undantagas från regeln i lagens 11 §, att försäkringspliktig skall vara medlem i mantalsskrivningskommunens, subsidiärt bosättningskommunens allmänna sjukförsäkring. Ett dylikt stadgande skulle emellertid i sin tur medföra många praktiska olägenheter.

För upprättandet av de allmänna sjukförsäkringarnas medlemsregister skola i första hand mantalslängderna ligga till grund. I mantalslängd antecknas, att en person är inskriven vid sjömanshus. En regel att försäkringspliktig sjöman skall hänföras till särskild sjukförsäkring torde knappast kunna bringas i praktisk tillämpning på annat sätt än genom att sjömanshusinskrivningen tages till utgångspunkt för avgöranden om sjömannens kassatillhörighet. Det synes icke möjligt att exempelvis låta individuell anmälan från vederbörande försäkringspliktig vara avgörande. Gällande regler angående inskrivning vid sjömanshus medföra emellertid, att ett stort antal personer äro där inskrivna utan att aktuellt utföra arbete till sjöss. Sålunda voro vid 1949 års utgång 40.787 personer inskrivna vid sjömanshus i riket, medan den svenska handelsflottans bemanning år 1949 uppgick till 24.676 man enligt den i Sveriges officiella statistik ingående publikationen »Sjöfart år 1949». En undersökning som verkställts av sjömansskatteutredningen beträffande inkomsttaxeringen av de sjömanshusinskrivna i Göteborgs och Bohus län år 1948, utvisar, att ej mindre än 53,8 procent av totala antalet, 9.547 personer, under undersökningsåret icke uppburit någon inkomst av arbete ombord å fartyg. Till följd av de särskilda förhållanden, som råda i det undersökta länet, anser sjömansskatteutredningen det vara möjligt, att antalet icke

aktiva men vid sjömanshus alltså jämt inskrivna sjömän är särskilt högt i detta län, men uttalar, att detta antal för riket i dess helhet likväl torde vara högst betydande. Utredningen finner detta förhållande visa, att inskrivningen vid sjömanshus icke kan begagnas som grund för särskilda skatteregler för sjömän (SOU 1949: 27, sid. 77). Med samma rätt synes det kunna konstateras, att sjömanshusinskrivningen icke kan läggas till grund för lösningen av sjöfolkets sjukförsäkringsfråga. För denna ståndpunkt talar även att — såsom tidigare framhållits — en viss grupp inom utrikessjöfarten anställda svenska sjömän icke äro inskrivna vid sjömanshus.

Ett ytterligare skäl mot tanken, att sjöfolket inom den allmänna sjukförsäkringen skulle hänföras till en särskild sjukkassa, har sin grund i försäkringens regler för familjeförsäkring. Hustru och barn till medlem av allmän sjukkassa äro försäkrade såsom dennes familjemedlemmar, såvida de icke själva äro försäkringspliktiga. Icke blott sjömännen själva utan även deras familjeförsäkrade hustrur och barn skulle följaktligen få hänföras till sjöfolkskassan. Det måste ur såväl sjömansfamiljernas som sjukkassornas synpunkt vara mindre lyckligt, att dessa familjer icke äro försäkrade i hemortens sjukkassa utan i en särskild sjuk-kassa, till vilken hänvändelse i de flesta fall måste göras skriftligen. Den här angivna olägenheten skulle måhända kunna undvikas, därigenom att en regel infördes, enligt vilken en sjömans hustru alltid skall vara självständigt försäkrad. Men ett dylikt förslag kommer säkerligen — och med all rätt — att mötas av invändningen att grundlinjerna för lagen om allmän sjukförsäkring icke böra rubbas med hänsyn

till en så fåtalig kategoris särskilda förhållanden. Härtill kommer, att en sjömans hustru, vilken enligt en sådan specialregel bleve självständigt försäkrad, skulle komma i en oförmånligare ställning än såsom familjeförsäkrad, därest hennes årsinkomst av förvärvsarbete icke uppginge till minst sexhundra kronor; hon skulle nämligen i detta fall icke bli sjukpenningförsäkrad utan endast sjukvårdsförsäkrad och skulle likväl få erlägga avgift, som inte åvilas familjeförsäkrad hustru.

Då det sålunda befunnits praktiskt olämpligt såväl att ärendena angående sjöfolkets sjukdomsfall i utlandet handläggas av de allmänna sjuk-kassorna som att sjöfolket hänföres till en särskild sjukkassa bland dessa, förordar delegationen en tredje möjlighet, nämligen införandet av *en särskild sjukförsäkring för sjömän i utrikes fart*. Förslag till en sådan försäkring framlägges därför i detta betänkande. Försäkringen, som föreslås obligatoriskt omfatta alla sjömän med anställning i den svenska utrikessjöfarten, kommer för största delen av sjöfolket, vilken skall vara försäkrad i allmän sjukkassa, att verka som en tilläggsförsäkring till allmänna sjukförsäkringen, avsedd att ersätta merkostnaderna vid sjukdomsfall i utlandet. För den mindre grupp, som ställes utanför den allmänna sjukförsäkringen, kommer försäkringen även att fylla den allmänna sjukförsäkringens funktion. Avsikten är, att försäkringsersättningen för en sjöman, försäkrad i såväl allmän sjukkassa som genom sjöfolksförsäkringen, i sin helhet skall utbetalas av organet för sjöfolksförsäkringen. Organet för sjöfolksförsäkringen får sedermera ersättas av vederbörande allmänna sjukkassa med det belopp, som tillkommit sjömännen till följd av hans medlemsskap i kassan.

Denna ordning blir regel i de fall, då försäkringsersättningen avser endast sjukdom i utlandet eller såväl sjukdom i utlandet som sjukdom i Sverige, men den bör också — om den ersättningsberättigade finner detta fördelaktigt — kunna tillämpas, då endast sjukdom i Sverige förelegat. Organet för sjöfolksförsäkringen blir sålunda ett clearingorgan för den allmänna sjukförsäkringens ärende rörande sjöfolk. Sjöfolkets, redarnas och utrikesförvaltningens behov att i alla sjukförsäkringsärenden kunna hänvända sig till ett enda organ tillgodoses härigenom, samtidigt som de allmänna sjukförsäkringsärendena. Det administrativa besvär, som uppkommer genom clearingverksamheten, blir visserligen icke obetydligt men får vida mindre om-

fattning än det arbete, som såväl de ersättningsberättigade som berörda förvaltningsorgan skulle vållas, därest ärendena angående sjöfolkets sjukdomsfall i utlandet skulle handläggas av de allmänna sjukförsäkringskassorna.

Anordningen med en särskild sjukförsäkring för sjöfolk i utrikes fart möjliggör även att lösningen av sjöfolkets sjukförsäkringsfråga utformas efter de speciella behov, som föreligga till följd av sjöfartens säregna förhållanden, utan att erforderliga särregler störande påverka den allmänna sjukförsäkringen. Det blir därjämte genom denna anordning möjligt att utan allt för stora komplikationer tillföra sjöfolket och redarna de särskilda ersättningar, som böra utgå i enlighet med den i femte kapitlet motiverade medförda subventionens princip.

Obligatorisk sjukförsäkring för sjömän i utrikes fart före den allmänna sjukförsäkringens ikraftträdande

Beslutet att tillsvidare uppskjuta ikraftträdandet av lagen om allmän sjukförsäkring medför, att sjöfolkets sjukförsäkringsfråga först framdeles kan lösas genom den allmänna sjukförsäkringen och genom den tilläggsförsäkring för sjöfolk i utrikes fart, som delegationen i det föregående förordat.

För sjöfolket föreligger emellertid ett omedelbart behov av en för denna kategori avpassad sjukförsäkring. Sjömanslagens redareförpliktelse ger sjöfolket endast ett ganska ofullständigt skydd. För kostnader vid sjukdom, som inträffar under tid, då en sjöman saknar anställning, eller vid sjukdom, som varat längre än den för redareförpliktelsen bestämda tiden, har

sjömannen att själv svara. Sjömansyrket medför i de flesta fall långvariga vistelser utanför hemorten och detta yrkes utövare kunna under dessa inte på samma sätt som andra grupper vid sjukdom erhålla bistånd och skötsel av familjens medlemmar. Vid sjukdomsfall i utlandet uppkomma särskilt svåra problem. Det synes vara uppenbart, att sjöfolket även före ikraftträdandet av lagen om allmän sjukförsäkring vid varje sjukdomssituation bör ha åtminstone samma skydd som medlemmarna av de erkända sjukförsäkringskassorna med bidrag av allmänna medel tillförsäkrats. Införandet av en sjukförsäkring för sjöfolk, avsedd att fungera under tiden före ikraftträdandet av lagen om allmän sjukförsäkring, erfordras för att

sjöfolket i detta hänseende skall erhålla samma sociala förmåner som arbetare och andra anställda i land. Denna åtgärd är därjämte nödvändig, för att sjöfolkets förmåner vid sjukdom skola bringas i överensstämmelse med den vid internationella arbetsorganisationens sjätte sjöfartskonferens år 1946 i Seattle antagna konventionen (nr 70) angående social trygghet för sjöfolk.

Det torde icke vara möjligt att på ett tillfredsställande sätt lösa det föreliggande problemet genom strävanden att förmå sjöfolket att individuellt ansluta sig till den frivilliga statsunderstödda sjukförsäkringen. Anslutningen till erkända sjukkassor är för närvarande ringa bland sjöfolket och någon förändring av detta förhållande synes knappast kunna förväntas.

Frågan synes därför få lösas antingen genom att den frivilliga statsunderstödda sjukförsäkringen bringas att kollektivt omfatta sjöfolket eller genom att en obligatorisk sjukförsäkring för sjömän i utrikes fart, utformad efter samma principer som tilläggsförsäkringen för sjömän till den allmänna sjukförsäkringen, införes.

Den frivilliga sjukförsäkringen kan bringas att kollektivt omfatta sjöfolket genom att de ombordsanställdas organisationer såsom villkor för medlemskap föreskriva tillhörighet till sjuk-kassa. Då de ombordanställda så gott som undantagslöst tillhöra vederböran-de fackliga sammanslutning, vinnes genom dylik föreskrift av organisationerna en effektiv lösning. Skulle denna lösning rekommenderas, torde stora utsikter att vinna organisationernas erforderliga medverkan få anses föreligga. Svenska Sjöfolksförbundet och Svenska Maskinförbundet ha ju redan nu genom liknande föreskrift

sörjt för sina medlemmars anslutning till verksamhetsområdets arbetslöshetskassa.

I ett avseende är kollektiv frivillig försäkring fördelaktigare än obligatorisk försäkring. Den förstnämnda kan omfatta samtliga sjömän, medan den sistnämnda — till följd av tekniska skäl, som redovisas i sjunde kapitlet — måste inskränkas till de i utrikes fart anställda. Det må emellertid framhållas, att flertalet inom den sjöfolkskategori, som icke tillhör utrikesfarten, har sådana arbetsförhållanden, att anknytningen till hemorten och familjen i stort sett är densamma som för anställda i land. Denna kategoris sjukförsäkringsbehov får härigenom en annan karaktär än det övriga sjöfolkets. Redareförpliktelsens begränsning till sex veckor vid vård i Sverige mot tolv veckor vid vård i utlandet torde även göra denna grupp mera benägen än det övriga sjöfolket för att ansluta sig till den frivilliga sjukförsäkringen, vilket — i avvaktan på den allmänna sjukförsäkringens ikraftträdande — torde vara den lämpliga lösningen av gruppens sjukförsäkringsfråga.

Obligatorisk försäkring synes vara en avgjort lämpligare och tekniskt sett vida lyckligare lösning av det föreliggande problemet. En sådan försäkring kan utformas efter sjöfolkets särskilda behov, medan en kollektiv frivillig försäkring torde få följa de i förordningen om erkända sjukkassor angivna grunderna. Sålunda avses försäkringsskyddet i den obligatoriska försäkring, som delegationen föreslår, inträda automatiskt i och med anställningen ombord, medan rätten till sjukhjälp från erkänd sjuk-kassa inträder först efter viss väntetid. I den obligatoriska försäkringen blir individuell registrering av de försäkrade och deras avgiftsbetalning

överflödig. Denna ordning, som icke torde kunna tillämpas i en kollektiv frivillig försäkring, är av stor betydelse i den administrativa enkelhetens intresse, då det gäller en grupp, inom vilken omsättningen av vissa kategorier anställda är betydande. Sjöfolket har också till följd av den svaga kontakten med hemlandet särskilda svårigheter att genom kontinuerlig avgiftsbetalning uppehålla en på individuella avgifter byggd försäkring.

Ersättning från den obligatoriska försäkringen avses utgå till redare för kostnader till följd av redareförplikelsen. Redare föreslås skola erlagga avgift till försäkringen. Genom den obligatoriska försäkringen och genom de statsbidragsgrunder, som delegationen funnit böra tillämpas för en sådan försäkring, möjliggöres att de regler, som inom sjöfartsnäringen gälla för täckande av kostnaderna vid de anställdas sjukdom, till sin ekonomiska innebörd bli väsentligt mindre avvikande än tidigare från vad som gäller för övriga näringsgrenar. Härigenom ernås en lösning av de med redareförplikelsen sammanhängande rättviseproblem, som behandlats i femte kapitlet. Delegationen har ansett det avgjort svårare att inom ramen för en kollektiv frivillig försäkring godtagbart lösa dessa problem.

För införandet av obligatorisk försäkring talar slutligen att dennas utformning nära kan anslutas till den tilläggsförsäkring för sjöfolket, som delegationen funnit böra införas vid ikraftträdandet av lagen om allmän sjukförsäkring. Härigenom bli svårigheterna vid övergången till det försäkringssystem, som då upprättas, av begränsad omfattning.

På grund av anförda skäl förordar delegationen införande av en obligatorisk sjukförsäkring för sjömän i utrikes fart, avsedd att fungera under tiden före ikraftträdandet av lagen om allmän sjukförsäkring.

I sjunde, åttonde och nionde kapitlen redogöres för delegationens förslag till obligatorisk sjukförsäkring för sjömän, avsedd att fungera före ikraftträdandet av lagen om allmän sjukförsäkring. Då försäkringen avses vara obligatorisk, synas föreskrifterna om denna böra stadgas i lag. Delegationen har därför utarbetat ett vid betänkandet fogat *förslag till lag om sjukförsäkring för sjömän*.

I tionde kapitlet anföres härefter vissa synpunkter beträffande de förändringar i fråga om den föreslagna sjukförsäkringen för sjömän, vilka torde bli erforderliga vid ikraftträdandet av lagen om allmän sjukförsäkring.

Försäkringstillhörigheten

Den obligatoriska sjukförsäkringen för sjömän bör enligt delegationens uppfattning genomföras genom föreskrift, att envar, som är anställd å fartyg i utrikes fart, skall vara försäkrad enligt den föreslagna lagen om sjukförsäkring för sjömän. Försäkringen skall sålunda inträda automatiskt i och med anställningen och ej bero av den försäkrades registrering hos försäkringsanstalten eller avgiftsbetalning från den försäkrade eller hans arbetsgivare. Genom en sådan ordning blir det också obehövt att individuellt inregistrera de försäkrade och avgiftsbetalningen för dem. På grund av sjöfolkets levnadsförhållanden skulle en dylik registrering medföra stort administrativt besvär och därmed förenad kostnad för såväl sjöfartsnäringen som försäkringsanstalten.

Bestämmelserna om försäkringens inträde ha intagits i lagförslaget 3 §.

Med *fartyg i utrikes fart* förstås fartyg, vilket är försett med gällande sjömansrulla för utrikes fart. Om sjömansrulla stadgas i kungörelsen den 9 juni 1939 angående sjömanshusen i riket samt sjömans på- och avmönstring m. m. (sjömanshuskungörelsen). Besättning å svenskt handelsfartyg om 20 registertons nettodräktighet eller däröver skall enligt § 33, punkt 1 nämnda kungörelse påmönstras i den ordning som i kungörelsen stadgas, dels om fartyget går i utrikes fart, dels i visst fall om fartyget går i inrikes fart och är att

hänföra till passagerarfartyg. Om sålunda föreskriven påmönstring skall jämlikt § 39 uppgifter införas i sjömansrullan för fartyget. Vid dylik påmönstring skall befälhavaren enligt § 36, punkt 1 b) hos mönstringsförrättaren bland annat uppgiva fartygets förestående resa eller resor. Med ledning av dessa uppgifter göres anteckning i rullan, av vilken framgår, huruvida rullan gäller för utrikes fart. Regeln att fartyg i utrikes fart skall vara försett med gällande sjömansrulla sanktioneras genom § 1 i förordningen den 4 december 1903 angående pass- och nationalitetshandlingar för svenska, till orter utom Sverige gående fartyg, vari stadgas, att svenskt fartyg av den beskaffenhet, att det skall i fartygsregistret antecknas (d. v. s. handelsfartyg, som har en dräktighet av tjugu registerton eller därutöver), vid fart till ort utom Sverige skall medhava bland annat sjömansrulla samt att dylikt fartyg, som icke är försett med föreskrivna handlingar, ej må utklareras från svensk hamn.

Till förhållandet att sjömansrulla för utrikes fart gäller för visst fartyg har det även i annan lagstiftning angående sjömän befunnits lämpligt att anknyta. Sålunda utgå såväl hyresavgift — jämlikt lagen den 30 juni 1943 om avgifter för sjöfolks pensionering — som välfärdsavgift — enligt lagen den 30 juni 1948 om avgifter till välfärdsanordningar för sjöfolk i hamn — för tid då vederbörande sjöman är för utrikes fart

påmönstrad å svenskt handelsfartyg. Påmönstring för utrikes fart å svenskt handelsfartyg förutsätter, att sjömansrulla för utrikes fart gäller för fartyget.

Med hänsyn till förefintliga stadganden beträffande sjömansrulla för utrikes fart har omständigheten att sådan rulla gäller för visst fartyg synts delegationen vara den naturliga förutsättningen för att fartygets anställda skola vara försäkrade.

I några fall torde det vara lämpligt att de anställda å visst fartyg undantagas från försäkringen, oaktat sjömansrulla för utrikes fart gäller för fartyget. Sådan rulla gäller exempelvis för fartygen i färjtrafik mellan Sverige och Danmark, vars anställda dagligen vistas inom riket, varför anledning saknas att låta försäkringen omfatta dem. I lagförslaget 4 § har därför införts en regel att försäkringsanstalten äger föreskriva, att anställda å visst fartyg i utrikes fart, vilkas behov av försäkring med hänsyn till fartygets nyttjande prövas vara ringa, icke skola vara försäkrade.

I betänkandet och lagförslaget har för att underlätta framställningen befunnits nödvändigt att bruka benämningen »försäkrat fartyg», varmed avses fartyg, vars anställda äro försäkrade.

Underrättelse om att sjömansrulla för utrikes fart utfärdats respektive upphört att gälla för visst fartyg lämnas handelsflottans pensionsanstalt, vilken verkställer kontrollen av hyresavgifternas inbetalning med ledning av dessa underrättelser. I § 47 sjömanshushållsgörelsen föreskrives, att sjömanshusombudsman före den 15 i varje månad skall lämna anstalten uppgift för näst föregående månad beträffande sjömansrullor för utrikes fart, som utfärdats inom sjömanshusdistriktet, samt beträffande sådana till sjömanshuset avlämnade

rullor, som upphört att gälla. Vidare stadgas, att därest sjömansrulla utfärdas utom riket för svenskt fartyg, uppgift å fartygets namn och registernummer samt dagen för rullans utfärdande ofördröjligen skall av vederbörande svenske konsul översändas till kommerskollegium för att genom dess försorg tillställas handelsflottans pensionsanstalt. Anstalten, vilken enligt delegationens förslag skall handhava sjukförsäkringen för sjömän, har sålunda redan enligt nu gällande bestämmelser tillgång till de uppgifter, som erfordras för att fastställa, huruvida visst fartyg är försäkrat. Av lagförslaget 3 § följer, att fartyg börjar att vara försäkrat den dag, då sjömansrulla för utrikes fart utfärdats för fartyget, och upphör att vara försäkrat den dag, då rulla upphör att gälla.

Varje slag av anställning ombord å försäkrat fartyg eller för försäkrat fartygs skötsel bör icke medföra, att den anställd blir försäkrad. Försäkringen bör begränsas till att omfatta dem, som tillhöra besättningen å fartyget eller som eljest utföra arbete ombord under dess nyttjande i trafik. Däremot bör den, som anställes uteslutande för fartygs istandsättande eller uppläggning eller för tillsyn eller betjäning vid fartygs uppehåll i hamn, icke vara försäkrad. Vid bestämningen av den kategori, som försäkringen bör omfatta, får hänsyn jämväl tagas till att viss andel av försäkringsavgiften skall erläggas av redaren och att även den på den försäkrade belöpande avgiftsandelen avses bli inbetald av redaren, vilken i samband med hyresbetalning genom avdrag å den försäkrades hyra får tillgodogöra sig motsvarande belopp av den försäkrade. Redaren kan då icke rätt gärna åläggas att erlägga avgift till försäkringen för dem, som icke äro anställda

hos honom, och följaktligen bör försäkringen icke omfatta personer, som utföra arbete ombord för annan arbetsgivare än fartygets redare. Av nu anförda skäl föreskrives i lagförslagets 3 § såsom villkor för att viss person skall vara försäkrad, dels att vederbörande är anställd till skeppstjänst, dels att han är anställd av redaren eller befälhavaren.

Några undantag från försäkringen böra icke göras inom den kategori, vilken skall vara försäkrad enligt vad i föregående stycke angivits. Med hänsyn till att tillhörighet till försäkringen automatiskt uppkommer genom anställning å försäkrat fartyg och då för sådan anställning jämlikt sjömanslagen (10 §) gälla särskilda bestämmelser om minimi-ålder, torde anledning saknas att införa stadgande att försäkringstillhörighet ej kan inträda före viss ålder oaktat dylik åldersgräns eljest plägar föreskrivas ifråga om sjukförsäkring. Ej heller har anledning synts föreligga att från försäkringen utesluta dem, som överskridit viss ålder eller som icke uppfylla vissa villkor angående hälsotillstånd. I sjukkasseförordningen 9 § tredje stycket stadgas såsom villkor för inträde i erkänd sjukkasse att den inträdessökande icke fyllt femtio år, har god hälsa och icke är behäftad med lyte, vilket medför eller skäligen kan förväntas medföra väsentlig nedsättning av arbetsförmågan eller påkalla läkervård i större utsträckning. Vad beträffar åldersgränsen femtio år, har pensionsstyrelsen i skrivelse till Konungen den 2 mars 1951 föreslagit en höjning av denna till femtiofem år eller, om kassan med tillsynsmyndighetens medgivande så bestämt i stadgarna, till sextio år. De angivna inträdessvillkoren gälla dock icke för det fall att med tillsynsmyndighetens begivande inträde i

sjukkasse beviljas medlemmar av förening eller annan sammanslutning, vilken därom träffat överenskommelse med kassan (s. k. kollektiv anslutning).

Vad beträffar frågan om hälsovillkor vid inträde i sjukförsäkringen för sjömän, må även uppmärksammas, att i förordningen den 22 maj 1925 ang. vissa villkor beträffande hälsotillstånd och kroppsbeskaffenhet för vinnande av anställning å fartyg i viss fart m. m. § 1 mom. 1 stadgas, att den, som anställes å fartyg i vidsträcktare fart än östersjö- och nordsjöfart, skall förete läkarintyg, som bl. a. utvisar, att han icke är behäftad med sjukdom, som gör honom oduglig till tjänsten. Enligt förordningens § 2 skall sådant intyg vara utfärdat tidigast sex månader före anställningens början. Enligt Kungl. Maj:ts den 31 oktober 1947 lämnade uppdrag verkställa för närvarande kommerskollegium och medicinalstyrelsen gemensamt utredning om förbättrad hälsokontroll för sjömän i anledning av här om väckt förslag av 1946 års sjömanskommitté i dess betänkande om välfärdsanordningar för sjöfolk i hamn (SOU 1947:29). Delegationen har inhämtat, att förslag torde komma att framläggas om att skyldigheten att förete friskintyg skall utsträckas till samtliga sjömän i utrikes fart samt att intygens giltighetstid skall väsentligt förminskas. Delegationen vill framhålla såsom i hög grad önskvärt att en så anordnad hälsokontroll genomföres snarast möjligt. Genomförandet härav skulle medföra, att ökad garanti vinnes för att de försäkrade äga god hälsa, då försäkringen i och med anställning börjar att gälla för dem.

Då redareförpliktelsen omfattar samtliga sjömän oavsett nationalitet, synes jämväl försäkringen böra omfatta såväl svenskar som utlänningar. Genom

denna ordning vinnes, att särregler i fråga om avgifter bliva obehövlige för de i utrikessjöfarten anställda utlänningarna, vilkas antal av kommerskollegium uppskattats till något mer än 5.000 vid slutet av år 1950. Däremot har delegationen till följd av skäl, som framdeles redovisas, befunnit motiverat att utlänningarnas rättigheter gentemot försäkringen bliva mindre omfattande än de svenska sjömännens.

Delegationen har icke funnit anledning att föreslå, att försäkringen skall omfatta de försäkrades hustrur och barn. Det stora flertalet av dessa komma efter ikraftträdandet av den allmänna sjukförsäkringen att bli försäkrade i vederbörande allmänna sjukförsäkring och för tiden dessförinnan torde sjömansfamiljernas sjukförsäkring lämpligen ombesörjas av de erkända sjukförsäkringskassorna.

I och med att en sjöman påbörjar anställning å försäkrat fartyg, bör försäkringen börja att gälla för honom. Den tidpunkt, då anställningen skall anses påbörjad, synes böra överensstämma med den tidpunkt, då sjömans hyra börjar löpa enligt sjömanslagen, emedan redareförpliktelsen inträder från sistnämnda tidpunkt. I lagförslagets 3 § fjärde stycket har därför intagits följande föreskrift: »Anställning anses taga sin början den dag sjömannen tillträder tjänsten ombord. Har han dessförinnan på redarens begäran överlämnat sjöfartsbok eller andra sedvanliga handlingar eller har han måst resa från förhyrningsorten för att komma till fartyget, anses dock anställningen taga sin början från och med den dag handlingarna överlämnas eller resan anträdes.» Denna regel har anpassats efter den nya lydelse, som sjömanskommittén föreslagit för 18 § första stycket sjömanslagen, vari stadgas om tidpunkt, då hyra börjar löpa.

Försäkringen bör i princip upphöra att gälla i och med att sjömannen frånträder tjänsten ombord å försäkrat fartyg. I vissa fall bör försäkringen dock fortfa ra även efter anställning å försäkrat fartyg. Tidigare har angivits, att ett av försäkringens huvudsyften är att bereda sjöfolket försäkringsskydd under tid mellan olika anställningar. För att tillgodose detta syfte har i lagförslagets 5 § intagits föreskrifter om fortsatt försäkring efter anställningsupphörande. Vid dessa föreskrifters utformning har hänsyn tagits å ena sidan till det berättigade intresset hos dem, som äro fast knutna till utrikes-sjöfarten, att genom sin avgiftsbetalning under tjänstetid erhålla ett efter sjömansyrkets speciella förhållanden tillfredsställande avpassat försäkrings-skydd under tid mellan anställningar och å andra sidan till behovet att från försäkringen avskilja dem, som endast tillfälligt taga anställning å försäkrat fartyg och som därför efter denna anställnings upphörande icke rimligen böra vara försäkrade enligt den för sjöfolk gällande ordningen.

På grundval av dessa överbä ganden har delegationen ansett sig böra föreslå att sjöman, som innehaft anställning å försäkrat fartyg under minst åtta av de tolv månader, som närmast föregingo dagen, då anställningen å försäkrat fartyg upphörde, skall vara försäkrad under sextio dagar därefter. Uppfylls ej här angivna villkor men har sjömannen likväl under tre månader före dagen, då anställningen å försäkrat fartyg upphörde, oavbrutet innehaft anställning å försäkrat fartyg, bör han vara försäkrad under tio dagar efter anställningens upphörande.

Regeln om sextio dagars fortsatt försäkring avser att vid försäkring bibehålla en sjöman, som under lång tid

arbetat i utrikessjöfarten och som där-
efter avmönstrat för att få tillfälle till
semester och samvaro med sin familj.
Härvid tillgodogör sig sjömannen dels
sin intjänade semesterersättning, dels
enligt sjöarbetstidslagen och kollektiv-
avtal utgående vederlag för viss ordi-
narie arbetstid. Syftet med vederlags-
bestämmelserna är att bereda sjömän-
nen kompensation för deras i jämförelse
med anställda i land längre arbetstid.
Vederlaget utgår i första hand i form
av fritid, men i den mån sådan ledighet
icke kunnat beredas honom under på-
gående anställning lämnas i stället där-
emot svarande kontant avlöning. Ve-
derlagsdagarna uppgå enligt gällande
kollektivavtal till högst tre per tjänst-
göringsmånad. Stundom kan en sjöman,
som icke tjänstgjort så lång tid att han
är berättigad till sextio dagars fortsatt
försäkring, vara i behov av någon tids
vila mellan anställningar och delega-
tionen har funnit det rimligt, att en
sjöman med tre månaders oavbruten
tjänstgöring ombord å försäkrat fartyg
skall äga rätt till tio dagars fortsatt
försäkring. Föreskrifter av nu angiven
 innebörd ha införts i lagförslagets 5 §
1 mom.

Fall kunna tänkas uppkomma, då en
sjöman, som tillhör utrikessjöfartens
fasta arbetarkår, icke har tjänstgjort
åtta av de senast förflutna tolv måna-
derna å försäkrat fartyg, därför att han
har varit sjuk. Då det icke synes rim-
ligt, att han skulle mista rätten till fort-
satt försäkring av detta skäl, förordar
delegationen, att tid, varunder sjöman-
nen uppburit sjukpenning jämlikt den
föreslagna lagen, icke skall inräknas
i nämnda tidrymd av tolv månader, vil-
ken sålunda i detta fall skall förlängas
med sjuktiden. Föreskrift härom har
intagits i sista stycket av lagförslagets
5 § 1 mom.

Den, som enligt de nu förordade reg-
lerna är försäkrad efter anställningens
upphörande, bör fortfara att vara för-
säkrad jämväl efter utgången av de sex-
tio respektive tio dagarna, därest han
är arbetslös och anmäler sig som ar-
betssökande till sjömansarbete. Under
tid, då sjömännen avvakta ny anställ-
ning till sjöss, böra de uppenbarligen
omfattas av försäkringen. Det synes
bli möjligt att utsträcka försäkringens
giltighet till sådan tid genom att införa
villkoret om arbetsansökan. Genom ar-
betsansökan bör försäkringen dock
högst kunna förlängas till dess sex må-
nader förflutit efter det den senaste
anställningen å försäkrat fartyg upp-
hörde. Föreskrifter om förlängning av
försäkringens giltighet genom arbets-
ansökan ha införts i lagförslagets 5 §
2 mom.

Anmälan såsom arbetssökande bör i
Sverige göras hos organ för den offent-
liga arbetsförmedlingen. I utlandet före-
kommer till det svenska sjöfolkets tjänst
en viss motsvarighet till den offentliga
arbetsförmedlingen. Jämlikt 3 § kungö-
relsen den 29 juni 1950 angående un-
derstöd till sjömän vid arbetslöshet i
utländsk hamn skall i hamn, där dylikt
understöd må utgå, finnas en av minis-
tern för utrikes ärendena utsedd ar-
betsförmedlare. För närvarande bedri-
ves understödsverksamhet i Antwerpen,
New York och San Francisco. I övriga
hamnar, där svensk utlandsmyndighet
finnes, har denna myndighet att jämlikt
kungörelsens 5 § mottaga i 4 § nämnd
anmälan om arbetslöshet. I lagförslagets
5 § 2 mom. har därför intagits före-
skrift att anmälan såsom arbetssökande
skall göras hos svensk offentlig arbets-
förmedling, av ministern för utrikes
ärenden utsett organ för arbetsför-
medling i utländsk hamn eller svensk
utlandsmyndighet.

Anmälan såsom arbetssökande bör avse arbete till sjöss. Ämnar någon att lämna sjömansyrket, bör han söka inträde i erkänd sjukkassa, där han enligt de av delegationen i sista avsnittet av detta kapitel föreslagna reglerna om övergång från sjukförsäkringen för sjömän till sådan kassa omedelbart blir berättigad till förmånerna från kassan på samma sätt som den, som intill inträdet i kassan varit medlem av annan erkänd sjukkassa.

Anmälan såsom arbetssökande bör kontinuerligt upprepas i huvudsak på samma sätt som förutsattes för att medlem i erkänd arbetslöshetskassa skall äga erhålla understöd från denna. Brister vederbörande i kontakten med arbetsförmedlingen, bör hans försäkring sålunda upphöra att gälla. För det fall, att han av sjukdom hindras att söka arbete, har den i lagförslagets 5 § 2 mom. andra stycket intagna regeln ansetts erforderlig, att hans försäkring fortfar till och med tredje dagen efter det hindret upphörde. Senast å den dagen bör sålunda kontakten med arbetsförmedlingen återupptagas. Därest vederbörande sjöman vägrar att antaga erbjudet lämpligt arbete, bör försäkringen upphöra att gälla. Föreskrift härom har intagits i lagförslagets 5 § 2 mom. tredje stycket. Bedömandet av arbetsvägran bör följa de regler, som stadgas om arbetsvägran i förordningen den 15 juni 1934 om erkända arbetslöshetskassor.

Under tid, då en sjöman avvaktar ny anställning till sjöss, kunna arbetstillfällen av kortare varaktighet och annorstädes än å försäkrat fartyg ofta erbjuda sig för honom. Han bör självfallet icke mista försäkringsskyddet, därför att han tar vara på dylika arbetstillfällen. Försäkringsskyddet bör icke upphöra, förrän arbetsperioden bli-

vit av sådan varaktighet, att det skäligen bör ankomma på vederbörande att exempelvis genom inträde i erkänd sjukkassa själv sörja för sitt sjukförsäkringsskydd. Delegationen förordar därför, att — vid tillämpningen av regeln om fortsatt försäkring under arbetslöshet — med arbetslös skall jämsättas den, som annorstädes än å försäkrat fartyg utför arbete under högst fyrtyotvå dagar i följd. Föreskrift av detta innehåll har införts i sista punkten av lagförslagets 5 § 2 mom. första stycket. Det må uppmärksammas, att denna föreskrift endast avser den, som under tid, då han utför annat arbete, kvarstår såsom arbetssökande till arbete till sjöss. De sjömän, som tillhöra utrikessjöfartens fasta arbetarkår pläga, då de tillfälligt erhålla annat arbete, bevaka sina möjligheter till att erhålla nytt sjömansarbete genom att hos sjömansförmedlingen kvarstå såsom arbetssökande till sjöss.

Då en sjöman avmönstrar i utlandet, exempelvis till följd av sjukdom, inträffar stundom att nytt arbete sedermera icke kan erhållas på svenskt fartyg men väl på utländskt. Antagandet av sådant arbete kan ofta vara nödvändigt för att sjömannen skall komma till en hamn, där han åter kan erhålla arbete på svenskt fartyg. Vidare kunna fall förekomma, då en sjöman, som tidigare varit anställd ombord å försäkrat fartyg, övergår till arbete å fartyg i insjöfart eller kustfart men vid avmönstring härifrån åter söker anställning i den vidsträcktare farten, inom vilken han har sitt egentliga yrkesområde. Därest sjömannen tidigare under längre tid arbetat inom utrikessjöfarten synes det i situationer av här angiven art vara rimligt, att sjömannen, som under sitt arbete ombord å det utländska eller svenska fartyget till följd av redareförpliktelsen saknar anledning att

själv sörja för sitt försäkringsskydd, ånyo omfattas av försäkringen under den tid, då han efter slutad tjänstgöring avvaktar ny anställning i utrikessjöfarten.

I lagförslagets 5 § 3 mom. har därför intagits föreskrift enligt vilken den, som är försäkrad jämlikt 1 mom. a) (sextiodagarsregeln) och som upphört att vara försäkrad under tid, då han är anställd å annat fartyg än försäkrat, återinträder i sin försäkring efter anställningens slut, såframt icke mer än tre månader förflutit efter försäkringens upphörande och såframt han senast tredje dagen efter anställningens upphörande gör ansökan om arbete. Det har befunnits erforderligt att såsom ytterligare villkor för återinträde föreskriva, att vederbörande skall äga god hälsa och skall styrka detta genom intyg av läkare. Den garanti för att sjömannen äger god hälsa vid försäkringens inträde, som kan skapas genom bestämmelser om hälsokontroll, torde nämligen endast komma att föreligga beträffande dem, som bli försäkrade genom anställning men icke beträffande dem, som återinträda i försäkringen enligt den nu förordade regeln.

Det synes vara rimligt att för utlänning uppställa något strängare villkor än för svensk medborgare i fråga om rätten till försäkring efter anställnings upphörande. Endast beträffande utlänningar med längre tjänstetid å försäkrat fartyg kan det anses vara motiverat att sjukförsäkringsskydd under vilotid och arbetslös tid lämnas genom svensk lagstiftning. Delegationen förordar därför, att huvudregeln om fortsatt försäkring, 5 § 1 mom., skall avse svensk medborgare. I paragrafens 4 mom. bör därjämte intagas föreskrift, att den, som icke är svensk medborgare, skall jämsställas med svensk medborgare, därest

han uppfyller det i 1 mom. a) stadgade villkoret, åtta månaders tjänstgöring å försäkrat fartyg under de senast förflutna tolv månaderna. Däremot böra utlänningar icke vara berättigade till fortsatt försäkring enligt 1 mom. b); då den däri stadgade tjänstgöringstiden tre månader synes allt för kort för att grunda rätt till försäkring efter anställnings upphörande för den, som icke är svensk medborgare.

Delegationen har sökt utforma reglerna angående försäkringstillhörigheten så, att försäkringsskyddet skall tillkomma sjömännen i de situationer, då de kunna äga berättigade krav härpå. Fall torde likväl kunna uppkomma, då sjöman som uppenbarligen tillhöra den kategori, för vilken försäkringen är avsedd, vid en strikt tillämpning av reglerna skulle ställas utanför försäkringen. Detta torde bl. a. kunna inträffa i fråga om personer, tillhörande fartygs- eller maskinbefälet, då de efter flerårig oavbruten tjänstgöring i utrikessjöfarten åtnjuta semester längre än under två månader och därvid av praktiska skäl uppehålla sig å utländsk ort, varigenom de äro betagna möjligheten att själva sörja för sitt sjukförsäkringsskydd genom att inträda i erkänd sjuk-kassa. För att mindre tilltalande följder av de för olika situationer gällande tidsbestämmelserna skola kunna undvikas föreslår delegationen den i lagförslagets 5 § 5 mom. intagna bestämmelsen, vari försäkringsanstalten lämnas befogenhet att, då särskilda skäl därtill äro, medgiva att förmåner enligt den föreslagna lagen skola tillkomma den, som tidigare varit försäkrad. Sådant medgivande bör enligt delegationens mening kunna ifrågakomma för dem, som under så lång tid tjänstgjort i utrikessjöfarten, att de kunna anses tillhöra dennas fasta kader.

Bedömningen av frågan, huruvida viss sjöman är försäkrad, kommer i det övervägande antalet fall icke att erbjuda svårigheter. Vid sjukdomsfall under anställningstid torde kostnaden för sjömannens vård vanligen komma att helt ersättas av redaren, som härefter hänvänder sig till anstalten för att erhålla den försäkrades sjukhjälp. Härvid bör framställningen åtföljas av försäkraren att sjömansrulla för utrikes fart gällde för fartyget vid det tillfälle, då försäkringsfallet inträffade.

Vid sjukdomsfall utom anställningstid kan upplysning angående sjömannens tidigare anställningsförhållanden i allmänhet erhållas genom hans sjöfartsbok eller motbok. Föreskrifter angående sjöfartsbok och motbok ha givits i sjömanslagen och sjömanshuskungörelsen. Av anteckningarna i dessa handlingar framgår å vilket eller vilka fartyg sjömannen tjänstgjort samt tjänstgöringstiden. Skulle anteckningarna i sjöfartsbok och motbok icke utvisa, att sjömannen vid sjukdomsfall var försäkrad, bör det ankomma på honom att styrka eventuell försäkringstillhörighet. Har anställningen å försäkrat fartyg upphört genom eftersegling — i vilket fall handlingarna vanligen kvarblivit å fartyget — eller ha handlingarna förkommit, torde seglationsutdrag från vederbörande sjömanshus få införskaffas. I sista hand kan genom intyg från fartygets rederi eller befälhavare uppgift erhållas om sjömannens tidigare anställning och dagen för dennas upphörande. Är sjömannens försäkringstillhörighet beroende av arbetsansökan, torde genom intyg från vederbörande arbetsförmedling eller utlandsmyndighet böra styrkas, att han uppfyller villkoren för försäkring under arbetslöshet.

Det bör ankomma på anstalten att ut-

färda närmare föreskrifter angående det sätt på vilket försäkringstillhörigheten skall styrkas.

Förhållandet mellan försäkring jämlikt den föreslagna lagen och försäkring i erkänd sjukkasse

Enligt 16 § sjukkasseförordningen må icke någon vara medlem av mer än en erkänd sjukkasse. Den princip, som härigenom kommit till uttryck, talar för att den, som är försäkrad enligt lagen om sjukförsäkring för sjömän, icke samtidigt bör tillhöra erkänd sjukkasse.

Om de erkända sjukkassorna skola få kännedom om att en medlem övergått till att vara försäkrad enligt lagen om sjukförsäkring för sjömän torde det vara nödvändigt att föreskriva skyldighet för denne att utan dröjsmål anmäla förhållandet till kassan. Försummas sådan anmälan bör kassan icke vara pliktig att återbetala erlagda avgifter för tid efter det medlemskapet i kassan upphört. I annat fall skulle en kassa nödgas återbetala avgifter även för mycket lång tid, måhända flera år tillbaka, till följd av att en person fortsatt att erlagga avgifter till kassan oaktat han blivit försäkrad enligt nämnda lag. En påföljd av angivet slag synes även erforderlig såsom påtryckningsmedel för anmälningsskyldighetens fullgörande.

Ett förbud för den, som är försäkrad enligt lagen om sjukförsäkring för sjömän, att samtidigt tillhöra erkänd sjukkasse gör det nödvändigt, att särskilda föreskrifter utfärdas rörande rätten till inträde i erkänd sjukkasse för den, vars försäkring enligt lagen upphört. Det skulle eljest kunna inträffa, att denne blir betagen möjligheten till sådant inträde på grund av att han överskridit den i 9 § stadgade högsta åldersgränsen 50 år (enligt pensionsstyrelsens den 2 mars

1951 avgivna förslag till ändringar i sjukkasseförordningen m. m. skall högsta åldersgränsen vara 55 år eller — om kassa i stadgarna så bestämt — 60 år) eller på grund av att han icke uppfyller de i samma paragraf stadgade förutsättningarna i fråga om hälsotillstånd.

I princip bör gälla att den som omfattas av sjukförsäkringen för sjömän skall ha samma möjligheter till fortsatt skydd i en statsunderstödd sjukförsäkring som en medlem i en erkänd sjuk-kassa. Den, som upphör att vara försäkrad jämlikt den föreslagna lagen om sjukförsäkring för sjömän, bör sålunda, om han är bosatt inom riket, från och med dagen efter försäkringens upphörande kunna vinna inträde i den erkända sjukkassan för bosättningsorten även om de i 9 § stadgade förutsättningarna i fråga om ålder och hälsotillstånd icke äro för handen. En förutsättning härför bör dock vara att ansökan om inträde i den erkända kassan göres senast tio dagar efter det sjömansförsäkringen upphört. Den som sålunda blir medlem i erkänd sjukkassa omedelbart efter det hans försäkring enligt lagen om sjukförsäkring för sjömän upphört synes böra likställas med medlem, som enligt 15 § sjukkasseförordningen överflyttats från annan erkänd sjukkassa. Detta innebär bl. a., att väntetid enligt 30 § sjukkasseförordningen endast skall tillämpas i den mån väntetid icke skulle hava tillämplighet om han tillhört erkänd sjukkassa under den tid han varit sjömansförsäkrad, att den tid han varit sjömansförsäkrad skall räknas honom till godo vid bedömande av huruvida sådant avgiftstilllägg skall erläggas som är beroende av medlemmens ålder vid inträde i erkänd sjukkassa eller vid utvidgning av försäkringen, samt att vid sammanräkning av sjukdomsfall hänsyn skall tagas

till sjukpenning och ersättning för sjukhusvård, som utgivits från sjömansförsäkringen. Enligt pensionsstyrelsens förenämnda förslag till ändringar i sjukkasseförordningen skall vid överflyttning å annan tid under månad än vid utgången av denna medlemmen erlägga avgift till den kassa, var-till överflyttning sker, för hela den månad under vilken överflyttningen äger rum, och under samma tid vara befriad från avgift till den kassa, från vilken överflyttning sker. En sådan bestämmelse, som har sin förebild i en mellan de erkända sjukkassorna träffad överenskommelse, torde icke böra gälla vid en övergång mellan sjukförsäkringen för sjömän och erkänd sjukkassa. Till den erkända sjukkassan torde avgift endast böra erläggas för den del av månaden, som medlemmen tillhör kassan.

Enligt 18 § andra stycket sjukkasseförordningen i av pensionsstyrelsen föreslagen lydelse skall den, som utträtt ur en sjukkassa till följd av försummad avgiftsbetalning äga rätt till inträde (återinträde) oaktat de i 9 § andra stycket angivna förutsättningarna ej äro för handen om han inom tolv månader efter utträdet anmäler sig till återinträde i kassan eller, om han efter utträdet flyttat från kassans verksamhetsområde till ort, för vilken annan erkänd kassa finnes, i sist-nämnda kassa under förutsättning, att hans hälsotillstånd under tiden efter utträdet icke försämrats, att han erlägger samtliga avgifter för den förflutna tiden samt att ej särskilda skäl föranleda till att återinträde vägras. En motsvarande rätt till inträde synes böra föreligga för den, som varit försäkrad jämlikt den föreslagna lagen om sjukförsäkring för sjömän och underlåtit att vid försäkringens upphörande ansöka om medlemskap i erkänd sjukkassa. Den av

pensionsstyrelsen föreslagna bestämmelsen om att återinträde må vägras om särskilda skäl föranleda därtill även om förutsättningarna för återinträde i övrigt föreligga synes närmast syfta på medlemmens förhållanden i fråga om avgiftsbetalning under den tid han tillhört kassan och torde därför kunna utgå i förevarande sammanhang. Den som i nu avsett fall vunnit inträde i erkänd sjukkasse synes böra likställas med sjukkassem medlem, som vunnit återinträde. Detta innebär bl. a. att väntetid icke skall tillämpas och att sjukhjälp kan utgå för sjukdomsfall, som inträffar före återinträdet. Rätt till sjukhjälp

för tid mellan utträdet ur den tidigare försäkringen och återinträdet föreligger däremot icke.

Bestämmelser av här angivet innehåll synas böra intagas i en särskild paragraf i sjukkassaförordningen under rubriken »Särskilda bestämmelser rörande personer, som äro eller varit försäkrade enligt lagen om sjukförsäkring för sjömän». Förslag till förordning om sådan ändring i sjukkassaförordningen bifogas betänkandet. Den nuvarande 48 § i sjukkassaförordningen synes numera ha förlorat sin aktualitet och torde kunna utbytas mot den nu föreslagna paragrafen.

Försäkringsförmånerna

Den föreslagna sjukförsäkringen för sjömän syftar i första hand till att göra sjöfolket delaktigt av de förmåner, som utgå i den statsunderstödda frivilliga sjukförsäkringen, och att därutöver bereda dem det skydd, som sjömansyrkets speciella förhållanden kräva. I sistnämnda hänseende finner delegationen sålunda skäligt, att de sjukvårdsförmåner, som till följd av redares förpliktelser jämlikt sjömanslagen tillkomma sjöman under anställningstid och i vissa fall jämväl för tid därefter, i görligaste mån beredas honom även under tid, då han icke omfattas av redareförpliknelsen men alltså är knuten till sjömansyrket och i anledning härav fortfar att vara försäkrad.

I de fall redare till följd av redareförpliknelsen enligt sjömanslagen eller utländsk lagstiftning eller till följd av kollektivavtal utgivit lön eller underhåll till den försäkrade eller vidkänts sjukvårdskostnad för denne bör redaren äga inträda i den försäkrades rätt till ersättning från försäkringen. Försäkringen kommer härigenom att i viss utsträckning fungera såsom en ansvarsförsäkring för redarna beträffande redareförpliknelsen. Även ur denna synpunkt synes det lämpligt att eftersträva en sådan utformning av försäkringsförmånerna att däri ingå de förmåner, som redarna äro skyldiga att utgiva vid sjömans sjukdom.

Delegationens ur nämnda synpunkter uppgjorda förslag beträffande försäk-

ringens förmåner innebär, att försäkringen skall dels ersätta utgifter för läkarvård, sjukhusvård, vissa slag av tandvård, fysikaliska och vissa andra behandlingar samt vissa av försäkrad företagna resor, dels utgiva sjukpenning jämte barntillägg samt moderskapshjälp.

Då delegationen sålunda anser försäkringen böra innefatta förmåner utöver dem, som ingå i den statsunderstödda sjukförsäkringen, är att märka, att delegationen, såsom av nionde kapitlet framgår, likväl icke framlägger förslag om andra eller högre bidrag, från det allmänna till försäkringen än de, som nu utgå till de erkända sjukkasorna eller som motiveras av den tidigare berörda medförda subventionens princip.

De föreslagna bestämmelserna angående försäkringsförmånerna ha intagits i lagförslaget 7—19 §§. Såsom framgår av det följande har delegationen vid utformningen av bestämmelserna i första hand anknutit till motsvarande stadganden i lagen om allmän sjukförsäkring samt — i den mån en anslutning till nämnda lag icke befunnits möjlig eller lämplig för tiden före ikraftträdandet av nämnda lag — till motsvarande stadganden i sjukkasseförordningen. Delegationen har därvid jämväl beaktat det förslag till ändringar i sagda förordning, som pensionsstyrelsen framlagt i skrivelse till Konungen den 2 mars 1951 (i det följande be-

nämnt pensionsstyrelsens ändringsförslag).

Ersättning för läkarvård (7 § lagförslaget). Den inom den svenska sjukförsäkringen gällande principen om fritt läkarval bör tillämpas även inom sjukförsäkringen för sjömän. I detta sammanhang må nämnas, att Sveriges Ångfartygs Assurans Förenings avdelning för protection- och indemnityförsäkring, där ett stort antal redare nu äro försäkrade bland annat för sitt ansvar till följd av sjömanslagens sjukvårdsförpliktelse för redare, i samarbete med Sveriges Redareförening upprättat ett system av förtroendeläkare, hos vilka påmönstrade sjömäns hälsotillstånd undersökes. Förtroendeläkare finnas i tjugusju svenska hamnar och i Göteborg har klinik inrättats. Förtroendeläkarna och kliniken anlitas i stor utsträckning även för vård av sjuka sjömän. Enligt uppgift har det visat sig vara värdfullt, att vissa läkare härigenom förvärvat ingående kännedom om sjöfolket såsom vårdökande klientel. Den tanken har därför framförts, att de försäkrade vid sjukdomsfall i Sverige i första hand borde vända sig till de läkare, som anlitas för mönstringsundersökningar. Delegationen har emellertid icke ansett det kunna komma i fråga, att avsteg skulle göras från principen om fritt läkarval.

De föreslagna bestämmelserna ansluta sig i huvudsak till bestämmelserna i 16 § lagen om allmän sjukförsäkring. Ersättning skall sålunda i likhet med vad som även gäller enligt sjukkasseförordningen 22 § första stycket utgå för läkarvård vid sjukdom, som enligt läkares utsago kräver sådan vård. I utgifterna för läkarvård skola inräknas kostnaderna för läkares resa och för läkarintyg, som erfordras för utfående av sjukpenning.

Ersättning för läkarintyg utgives icke av de erkända sjukkasorna, ehuru läkare ofta betinga sig särskild ersättning härför. Av de av socialvårdskommittén (SOU 1944:15 s. 169—170) åberopade skälen för sådan ersättning enligt lagen om allmän sjukförsäkring framgår, att kommittén funnit ersättningen mera motiverad i en obligatorisk försäkring än i en frivillig och att kommittén ansett det vara mindre tilltalande att en person, som tvångsvis intagits i en försäkring, skulle vara tvungen vidkännas en särskild kostnad för att kunna komma i åtnjutande av försäkringens förmåner. De berörda skälen synas äga giltighet även beträffande nu ifrågasvarande försäkring. Delegationen föreslår därför, att försäkringen skall utgiva ersättning för läkarintyg.

Den i andra stycket av den föreslagna paragrafen intagna definitionen å läkare såsom »den, som äger behörighet att inom riket utöva läkarkonsten» överensstämmer med lagen om allmän sjukförsäkring ävensom med pensionsstyrelsens ändringsförslag. Ett tillägg måste emellertid göras till denna definition med hänsyn till att vården i utlandet så gott som alltid kommer att meddelas av utländsk läkare. Delegationen har med tanke på den i olika främmande länder starkt skiftande kompetensen hos dem, som meddela sjukvård, ansett det nödvändigt, att anlita det för medicinsk behandling av annan än svensk legitimerad läkare skall godkännas av vederbörande svenska utlandsmyndighet, vilken på lämpligt sätt torde få göra sig underrättad om de vårdmöjligheter, som stå till buds på orten. Genom en sådan regel torde en viss garanti skapas för att de försäkrade i möjligaste mån komma i åtnjutande av läkarvård, som i kvalita-

tivt avseende motsvarar svensk läkarvård. Försäkringsanstalten bör utfärda erforderliga föreskrifter till ledning för utlandsmyndigheterna i fråga om godkännande av utländsk läkare.

Förutsättningen för läkarvårdsersättning skall vara att vården föranletts av sjukdom, vilket begrepp bör givas den tolkning som i praxis gäller i fråga om sjukdom enligt sjukkasseförordningen.

I vissa utländska hamnar förekommer, att läkarundersökning föreskrives såsom villkor för tillstånd att gå i land. Eventuell avgift för sådan undersökning i avsikt att kontrollera sjömannens hälsotillstånd synes icke kunna föranleda ersättning från försäkringen, för såvitt icke sjukdom konstateras eller misstanke om sjukdom förefanns före undersökningen. Vid sådan undersökning inträffar stundom, att den undersökande läkaren förordnar, att vederbörande skall behandlas för könssjukdom eller intagas å sjukhus för observation för sådan sjukdom. Kostnaderna för sådan behandling eller undersökning pläga, då fråga är om sjöman ombord å ankommande fartyg, åvila redaren enligt lagstiftningen i den utländska staten. Ersättning för sådan efterföljande undersökning och vård, som föreskrivits av läkare i tjänst hos sundhetsmyndighet i främmande stat, torde i allmänhet böra utgå från försäkringen.

I detta sammanhang må även beröras en med det nu behandlade problemet besläktad fråga, nämligen frågan huruvida kostnader för vistelse å karantänsanstalt eller andra åtgärder i förebyggande syfte, vilka föreskrivits av utländsk myndighet, skola ersättas av försäkringen. Kostnaderna härför pläga nu åvila redaren för sjöman i hans tjänst. Ersättning för dylika kostnader synes

böra utgå endast i det fall att den sjöman, som intagits i karantän eller eljest blivit föremål för förebyggande åtgärd, verkligen är sjuk samt därför erhåller vård och alltså icke enbart på grund av att viss säkerhetsåtgärd mot smittospridning påbjudits av utländsk myndighet.

Ersättningsandelen vid läkarvård skall enligt sjukkasseförordningen vara två tredjedelar av kostnaden för vården. Enligt lagen om allmän sjukförsäkring skall försäkringen ersätta tre fjärdedelar av vårdkostnaden. Det synes vara nödvändigt att även i denna försäkring den enskilde försäkrade eller — i de fall då det åligger redaren att bestrida vårdkostnaden — den enskilde redaren får direkt svara för viss del av kostnaden.

Ersättningsandelen föreslås vara densamma som enligt lagen om allmän sjukförsäkring, d. v. s. tre fjärdedelar av kostnaden för läkarvården. Då delegationen ansett sig böra föreslå en högre ersättningsandel än vad de erkända sjukkassorna äro pliktiga att utgiva, har detta främst berott på att läkarvårdskostnaderna i utlandet ofta äro avsevärt högre än i Sverige och att det därför syntes skäligt att något minska den del av kostnaderna, för vilka den försäkrade eller redaren har att svara. Förslaget innebär icke något avsteg från sjukkasseförordningen, enär erkänd sjukkassa jämlikt 22 § sista stycket förordningen kan erhålla tillsynsmyndighetens tillstånd att ersätta mer än två tredjedelar av medlems utgifter till läkarvård.

Enligt lagen om allmän sjukförsäkring är läkarvårdsersättningen maximerad så att, då utgifterna överstiger det belopp, vartill de enligt av Konungen fastställd taxa skola beräknas uppgå, ersättningen skall motsvara tre

fjärdedelar av sistnämnda belopp. En motsvarande bestämmelse finnes i 22 § första stycket sjukkasseförordningen, dock att ersättningsandelen som nämnts endast är två tredjedelar. Delegationen föreslår, att samma maximeringsregel, som föreskrivits i den allmänna sjukförsäkringen skall gälla och att den av Konungen enligt sjukkasseförordningen utfärdade taxan skall avse jämväl ersättning för läkarvård från sjukförsäkringen för sjömän. Delegationen förutsätter, att nämnda taxa i enlighet med pensionsstyrelsens förslag den 2 mars 1951 och i likhet med den taxa, som skall utfärdas jämlikt lagen om allmän sjukförsäkring, kommer att uttryckligen avse även röntgenundersökning samt röntgen- och radiumbehandling, som utförts av därför särskilt utbildad läkare. Taxan kan emellertid inte förväntas avse kostnad för läkarintyg, vilken kostnad enligt delegationens förslag skall ersättas av sjukförsäkringen för sjömän. Ersättningsens maximibelopp torde därför i detta fall få fastställas av Konungen i särskild ordning. Föreskrift härom har intagits i sista punkten av 7 § första stycket.

Nyssnämnda maximeringsregler kan av naturliga skäl endast avse läkarvård inom riket. I fråga om läkarvård i utlandet torde det vara ogörligt att införa en motsvarighet till sjukkassetaxan. En begränsning av försäkringens läkarvårdsutgifter synes i stället böra åstadkommas på så sätt att de försäkrade såsom regel skola anlita en läkare, som anvisas av vederbörande utlandsmyndighet. Anlitas utan tvingande skäl annan läkare och kunna utgifterna för vården därigenom antagas ha blivit högre, bör försäkringsanstalten ha rätt att i skälig mån nedsätta ersättningen. En sådan nedsättning synes dock endast böra göras i de fall det är uppenbart,

att en mindre kostsam men likväl fullt tillfredsställande vård stått att erhålla hos en läkare, som utlandsmyndigheten kunnat anvisa.

Gällande sjukkassetaxa avser allenast vård, som kan meddelas av envar legitimerad läkare. Även specialistvård ersättes dock, men den eventuella skillnaden mellan specialistens arvode och det arvode, som en icke specialiserad läkare betingar sig, skall i princip stanna å den försäkrade själv. Härutinnan skall icke göras annan ändring i den taxa, som skall utfärdas enligt lagen om allmän sjukförsäkring, än att som nämnts denna taxa jämväl skall avse röntgenundersökning samt röntgen- och radiumbehandling, som utföres av särskild utbildad läkare. Såsom tidigare berörts, har pensionsstyrelsen föreslagit, att den enligt sjukkasseförordningen utfärdade taxan jämväl skall avse specialistvård av nämnt slag. I fråga om läkarvård i utlandet är det ogörligt att uppdraga någon gräns mellan specialistvård och annan vård. Det ligger dock självfallet i försäkringens intresse, att läkare, vilka såsom särskilt kunniga inom visst medicinskt område betinga sig högre arvoden än andra läkare, icke onödigtvis anlitas. Vid bedömande av frågan vilka läkare, en försäkrad äger anlita, bör dock konstnadsfrågan icke ensam vara avgörande. Läkarvalet bör även avse att garantera, att de försäkrade erhålla en vård, som såvitt möjligt är av samma standard som svensk läkarvård. Det synes sannolikt, att läkare, vilka intaga motsvarande ställning som specialister i Sverige, i vissa länder regelmässigt måste anlitas, om de försäkrade skola erhålla läkarvård av svensk standard.

Utlandsmyndigheternas anvisning av läkare blir av stor betydelse för för-

säkringens kostnader. I fråga om orter, som i större utsträckning berörs av svensk sjöfart, synas utlandsmyndigheterna böra undersöka möjligheterna att träffa överenskommelse med en eller flera läkare om tillämpning av viss taxa, exempelvis en i ifrågavarande stat gällande läkarvårdstaxa.

I sista stycket av 7 § ha införts föreskrifter, motsvarande 16 § sista stycket lagen om allmän sjukförsäkring, om begränsning av läkarvårders ersättning i fall, då läkare anlitats i icke nödvändig utsträckning eller onödigtvis tillkallats, ehuru den försäkrade själv rimligen kunnat uppsöka läkaren. I pensionsstyrelsens ändringsförslag har bestämmelsen föreslagits intagen i sjukkasseförordningen.

Ersättning för sjukhusvård (8 § lagförslaget). Om med läkarintyg styrkes, att sjukhusvård är erforderlig, skall enligt delegationens förslag i stället för läkarvårdersättning utgå sjukhusvårdersättning. De föreslagna bestämmelserna ansluta sig i dessa hänseenden till sjukkasseförordningen 22 § andra stycket.

De erkända sjukkassornas ersättningskyldighet för sjukhusvård är nu begränsad till det belopp, som skulle hava utgått för den sjukes vård å allmän sal å lasarett, drivet av det landsting eller den i landsting ej deltagande stad, inom vars område den sjuke är bosatt. Pensionsstyrelsen, som funnit denna ersättningsskyldighet alltför begränsad, har i sitt ändringsförslag såsom huvudregel föreslagit, att ersättning skall utgivas högst med belopp, som skulle hava utgått för vård å allmän sal vid för sjukdomens behandling lämpat sjukhus, drivet av det landsting eller den kommun, inom vars område försäkrad är bosatt (hemortssjukhus) eller, där-est erforderlig vård icke kunnat beredas

å sådant sjukhus, vid det i förhållande till den sjukes bosättningsort närmast belägna allmänna sjukhus, där vård kunnat beredas.

En sådan huvudregel rörande ersättningsskyldigheten vid sjukhusvård inom riket synes icke lika lämplig i fråga om sjöfolket. De här i riket bosatta sjömännen vistas ofta på grund av sitt yrke även vid uppehåll inom riket långt från hemorten och nödgas därför att söka sjukhusvård vid det sjukhus, som ligger närmast vistelseorten. För många sjömän finnes icke något hemortssjukhus. Delegationen föreslår med hänsyn härtill såsom huvudregel att ersättningen från försäkringen begränsas till det belopp, som skulle hava utgått för vård å allmän sal vid det sjukhus, som ligger närmast den sjukes vistelseort, då behovet av sjukhusvård uppkom, och där erforderlig vård kunnat beredas. Vad här i riket bosatta försäkrade sjömän beträffar, torde såsom regel dag-ersättning komma att erläggas i enlighet med den mellan landsting och städer utanför landsting träffade överenskommelsen i de fall, då vård-er meddelas å allmänt sjukhus tillhörande främmande sjukvårdsområde, varför sjukhusvårdersättning endast behöver beräknas å den mindre avgift patienten själv har att erlagga.

Vårdas en i riket bosatt försäkrad å annan sjukvårdsanstalt än hemortssjukhus och under sådana förhållanden att dagersättning i enlighet med nyssnämnda överenskommelse icke utgår och har det rimligen kunnat fordras, att den försäkrade sökt vård å hemortssjukhus, bör emellertid ersättning utgå högst med belopp, som skulle hava utgått vid vård å allmän sal vid hemortssjukhus. En sådan undantagsregel synes nödvändig för att undvika, att den försäkrade för att tillgodose ett i

detta sammanhang illegitimt intresse förorsakar försäkringen onödigt höga utgifter.

Beträffande sjukhusvård i utlandet föreslår delegationen att ersättningen skall utgå högst med belopp, motsvarande avgiften för billigaste vård å orten, som med hänsyn till sjukdomens art och svensk sjukhusvårdsstandard bort ifrågakomma. Den försäkrade skall sålunda få kostnaden täckt för den vård, som på hans vistelseort under sjukdomen närmast motsvarar vård på allmän sal på ett svenskt lasarett. Vid jämförelse mellan den vård, som står till buds på den utländska orten, och svensk lasarettsvård bör hänsyn tagas såväl till den medicinska behandlingen som den personliga omvårdnaden. Skulle exempelvis tillfredsställande medicinsk behandling endast kunna erhållas på ett sjukhus, där den personliga omvårdnaden är av bättre slag än på allmän sal på ett svenskt lasarett, bör ersättning oaktat sistnämnda förhållande utgå för hela vårdkostnaden. Har den sjuke under sjukhusvistelsen fått vidkännas särskilda kostnader för läkarvård, läkemedel, förbandsartiklar eller annat, som å allmän sal å svenskt lasarett lämnas kostnadsfritt, bör jämväl dessa utgifter inbegripas i kostnaderna för sjukhusvården.

Vad i tredje och fjärde punkterna av 8 § första stycket lagförslaget föreslagits har hämtats från pensionsstyrelsens ändringsförslag.

Den i 8 § andra stycket intagna definitionen av sjukvårdsanstalt ansluter sig till sjukkasseförordningens bestämmelse angående anstalter, som kunna ifrågakomma vid sjukhusvård i förordningens mening, med tillägget att med sådan anstalt förstås jämväl sjukvårdsinrättning utom riket, vars anlitan- de för sjukhusvård godkännes av vederbö-

rande svenska utlandsmyndighet. Den i tillägget föreslagna regeln har samma syfte att garantera tillfredsställande vård som enahanda regel om utländsk läkare, som anlåtats av försäkrad. Definitionen i 8 § sista stycket av allmänt sjukhus motsvarar den definition, som pensionsstyrelsen förordat i sitt ändringsförslag.

Ersättning för tandvård (9 § lagförslaget). Enligt sjukkasseförordningen äga de erkända sjukkassorna ersätta medlems kostnader för tandvård endast om vården meddelats av läkare och föranletts av sjukdom, som krävt läkarvård, i tänderna eller deras omgivning. Ersättning för tandvård i vanlig mening utgår således icke, även om läkare skulle ha meddelat vården. Lagen om allmän sjukförsäkring innebär icke någon ändring härutinnan.

Pensionsstyrelsen har emellertid i sitt ändringsförslag ansett, att viss tandvård i ersättningshänseende bör jämföras med läkarvård och föreslagit, att sjukvårdsersättning skall utgå, när vid sjukdom, som kräver vård av tandläkare med särskild utbildning i tandkirurgi, käkprotetik och käkortopedi, vården meddelats vid centralpoliklinik eller allmänt sjukhus (jämför 8 § 1 mom. kungörelsen angående statsbidrag till folktandvård, SFS 605/1950).

I den sjukvård, vilken redare jämlikt 28 § sjömanslagen har att bestrida för sjöman, ingår enligt vedertagen tolkning jämväl viss tandvård. Utdragning av tänder och behandling i munhålan vid käkskador eller akuta inflammationer ersättes sålunda av redaren, i den mån behandlingen är erforderlig för att häva smärtor eller sådana sjukdomstillstånd i tänder och munhåla, som genom sina verkningar nedsätta arbetsförmågan på liknande sätt som annan sjukdom. Däremot anses det icke åligga

redaren att bekosta åtgärder för återställande av tuggförmågan, t. ex. prote-ser; annan tandvård, såsom s. k. konserverande tandvård, i första hand plombering av kariesangripna tänder, ingår icke i redareförpliktelsen.

I överensstämmelse med de tidigare angivna synpunkter, som delegationen ansett böra vara vägledande för utformningen av försäkringens förmåner, bör ersättning utgivas för sådana tandvårdskostnader, som redaren har att bestrida enligt sjömanslagen. Behovet av en dylik tandvårdsersättningsförmån är också särskilt framträdande vid vistelse i utlandet, där möjligheten att hänvända sig till den svenska folktandvårdens kliniker icke står de försäkrade till buds och där kostnaden för nödvändig behandling ofta kan vara dryg. Det har visat sig vara förenat med betydande svårigheter att formulera stadgandet om tandvårdsersättningsförmånen på sådant sätt att de slag av behandling, som skola ersättas, på ett klargörande och ur odontologisk synpunkt godtagbart sätt avgränsas från annan behandling. Efter det att upplysningar i ämnet lämnats delegationen av företrädare för medicinalstyrelsens tandvårdsbyrå, har det föreslagna stadgandet givits den lydelsen, att ersättning skall utgå för utgifter för tandvård, därest vården avser utdragning av tänder eller lämnas vid käkskador eller vid akuta inflammatoriska besvär i tänderna eller munhålan i övrigt, där behandlingen av sådana besvär icke kan uppskjutas, dock att ersättningen icke må avse utgifter för plombering eller protes. I den tandvård, som enligt förslaget skall ersättas av försäkringen, ingår sålunda även sådan tandvård, som pensionsstyrelsen ansett böra ersättas av de erkända sjuk-kassorna.

Definition av uttrycket »tandläkare» har intagits i paragrafens sista stycke. I likhet med vad som föreslagits beträffande läkare förordas, att med tandläkare skall förstås den, som äger behörighet att inom riket utöva tandläkar-konsten samt — vid vård i utlandet — jämväl den, vars anlitande såsom tandläkare enligt försäkringsanstaltens föreskrifter godkännes av vederbörande svenska utlandsmyndighet.

Ersättning för utgifter för tandvård bör utgå med samma andel av utgifterna som ersättningen för utgifter för läkarvård, sålunda med tre fjärdedelar av utgifterna.

Med hänsyn till intresset att utgifterna för vården i möjlig utsträckning begränsas böra de försäkrade i första hand hänvända sig till svensk folktandvårdsklinik, därest så kan ske. Ersättningen föreslås därför maximerad till tre fjärdedelar av det belopp, som skulle hava utgått för behandling vid folktandvården, i de fall, då den försäkrade för vården rimligen kunnat anlita svensk folktandvård. Så får anses vara förhållandet, då vård vid folktandvårdsklinik stått den försäkrade till buds utan ett med hänsyn till smärtor och sjukdoms-tillstånd oskäligt dröjsmål.

Ersättning för läkemedelsutgifter (10 § lagförslaget). Bland de s. k. merprestationer (förmåner utöver de i sjuk-kasseförordningen föreskrivna förmåner), som utgivas av de erkända sjuk-kassorna, är ersättning för läkemedelsutgifter den ojämförligt vanligaste. Omkring hälften av sjukkassemedlemmarna äro tillförsäkrade denna förmån. I de sjukvårdskostnader, redare är förpliktad att bestrida, ingå även kostnader för läkemedel. I de erkända sjukkas-sorna utgives ifrågavarande ersättning regelmässigt med hälften av utgifterna för av läkare föreskrivna läkemedel. En

motsvarande förmån föreslås i 10 § lagförslaget. Såsom tidigare omnämnts skola enligt det principbeslut rörande fria och rabatterade läkemedel, som fattades av riksdagen i samband med antagandet av lagen om allmän sjukförsäkring, vissa läkemedel av apoteken utlämnas kostnadsfritt och övriga tillhandahållas mot erläggande av halva kostnaden.

Ersättning för utgifter för sjukgymnastik, bad, massage och fysikaliska behandlingar (11 § lagförslaget). Många erkända sjukkassor lämna såsom merprestationer ersättning för medicinska bad, massage och fysikaliska behandlingar av skilda slag. Kassornas ersättningsandel är i allmänhet två tredjedelar av kostnaderna eller sålunda samma ersättningsandel, som i regel gäller i fråga om läkarvården. Enligt 48 § lagen om allmän sjukförsäkring må central-sjuk-kassa efter medgivande av tillsynsmyndigheten och i enlighet med av denna myndighet meddelade föreskrifter såsom frivillig prestation tillförsäkra de försäkrade bidrag till sjukvård i form av sjukgymnastik, bad, massage, elektricitet, hetluft och annan därmed jämförlig behandling.

De behandlingsformer av ifrågavarande slag, vilka delegationen ansett böra ersättas av försäkringen, äro desamma som angivits i 48 § lagen om allmän sjukförsäkring. Ersättningsandelen har föreslagits till tre fjärdedelar av skäl, som tidigare anförts beträffande ersättningsandelen i fråga om läkarvårdsersättning. Kostnader för behandlingar av nu nämnt slag ingå i de sjukvårdskostnader, som redare enligt sjömanslagen har att bestrida.

Ersättning för utgifter för resa till och från läkare och sjukvårdsanstalt (12 § 1 mom. och 13 § lagförslaget). Enligt sjukkasseförordningen äro de er-

kända sjukkassorna icke pliktiga att utgiva ersättning för andra resor än resor för intagning å sjukvårdsanstalt. Såsom merprestation lämnas dock i några kassor ersättning även för vissa andra resekostnader.

Lagen om allmän sjukförsäkring (17 och 18 §§) innefattar såsom obligatorisk prestation ersättning för resor till och från läkare och för resor för intagning å sjukvårdsanstalt och återresor från sådan anstalt. Vid resor till och från läkaren (17 §) ersättas utgifterna endast, såframt resekostnaden överstiger tre kronor för varje läkarbesök. Därvid ersättes hela den överskjutande kostnaden, om försäkrad efter hänvisning av läkare sökt läkarvård vid närmaste allmänna sjukhus, där vården kunnat meddelas. I annat fall utgår ersättning med tre fjärdedelar av den överskjutande kostnaden, dock må högre belopp ej utgivas än som skulle ha utgått vid besök hos den provinsialläkare eller stadsläkare, inom vars distrikt den försäkrade vistas. I fråga om rätten till ersättning och ersättningens storlek gälla i övrigt särskilda i paragrafen intagna bestämmelser. Utgifter för resa för intagning å sjukvårdsanstalt (18 §) ersättas högst med belopp, som motsvarar kostnader för resa till närmaste allmänna sjukhus, där erforderlig vård kunnat beredas, eller, om den sjuke intagits å hemortssjukhus och behovet av sjukhusvård uppkommit vid vistelse inom sjukvårdsområdet eller därtill gränsande kommun, högst med belopp, som motsvarar kostnaden för resa till närmaste hemortssjukhus, där erforderlig vård kunnat beredas. Utgifter för försäkrads återresa från sjukvårdsanstalten ersättas endast i den mån de överstiga tre kronor. Ersättning för återresa utgår icke, om behovet av sjukhusvård uppkommit under det den för-

säkrade vistats utom det län, inom vilket han är bosatt, och han i anledning därav intagits å sjukvårdsanstalt utom nämnda län. Även för beräkning av ersättning för resor till och från sjukvårdsanstalt gälla i övrigt särskilda bestämmelser.

I sjömanslagens redareförpliktelse vid sjömans sjukdom ingår att bestrida kostnaden för resor, som äro erforderliga för att sjömannen skall erhålla nödig vård.

Delegationen föreslår, att sjukförsäkringen för sjömän i likhet med den allmänna sjukförsäkringen skall ersätta resor till och från läkare och sjukvårdsanstalt. De föreslagna bestämmelserna överensstämma — fränsett vissa nedan angivna avvikelser — med motsvarande bestämmelser i lagen om allmän sjukförsäkring.

I fråga om kostnad för resa för intagning å sjukhus finner delegationen det rimligt, att en här i riket bosatt sjöman, som blivit i behov av sjukhusvård vid vistelse utom sjukvårdsområdet och intagits å hemortssjukhus, erhåller ersättning för resa till närmaste hemortssjukhus, där erforderlig vård kunnat beredas. I annat fall skulle en sjöman för att komma i åtnjutande av erforderlig vård få vidkännas många gånger betydande kostnader i anledning av att han på grund av sitt yrke icke vistas å bostättningsorten.

Vid resor för vård i utlandet föreslås, att ersättningen maximeras till det belopp som skulle hava utgått för resa till den läkare eller sjukvårdsanstalt, som lämpligen bort anlitas.

I fråga om återresa från läkare gäller enligt lagen om allmän sjukförsäkring, att ersättning må utgivas högst för resa till den plats, varifrån resan till läkare företogs, eller till den sjukhus bostad, dock att ersättning för återresa till bo-

staden ej må beräknas för den del av färdsträckan, varmed denna med mer än en mil överstiger färdsträckan vid resan till läkaren. Vid återresa från sjukvårdsanstalt må kostnaden ej beräknas högre än för resa från sjukvårdsanstalten till den försäkrades bostad. Som tidigare nämnts utgår som regel icke ersättning för återresa, då sjukhusvården meddelats utom det län, inom vilket den försäkrade är bosatt. Delegationen föreslår i detta hänseende från lagen om allmän sjukförsäkring något avvikande regler. Ersättning synes sålunda alltid böra utgå vid återresa från sjukvårdsanstalt i den mån resekostnaderna överstiga tre kronor, enär de försäkrade till följd av sitt yrke oftast icke kunna söka vård å hemortssjukhus. I princip bör ersättning för återresa såväl från läkare som från sjukvårdsanstalt utgå högst för resa till den plats, varifrån resan företogs. I många fall är det emellertid mera lämpligt, att sjömannen efter vårdens slut begiver sig till annan plats, exempelvis till den plats, dit hans fartyg förflyttats under vårdtiden eller till en plats, där han kan erhålla nytt arbete i sjöfarten. I andra fall kan det vara mest ändamålsenligt, att han efter avslutad vård begiver sig till lämplig bostad. Med hänsyn härtill föreslås, att ersättning för återresa skall kunna utgå för resa till den plats, dit den försäkrade lämpligen bör begiva sig. För att en sådan bestämmelse icke skall medföra alltför betungande utgifter för försäkringen föreslås, att ersättningen i dylikt fall begränsas till att högst avse ett belopp, som med 10 kronor överstiger den ersättning, som skulle utgått vid återresa till den plats, varifrån resan företogs. Sådan taxa som enligt 17 § andra stycket c) lagen om allmän sjukförsäkring skall av Konungen fastställas för

beräkning av ersättning för resor med vissa fordon, har icke utfärdats och synes icke heller nödvändig för beräkning av reseersättning i den föreslagna försäkringen. Det torde vara tillfyllest att införa bestämmelse att ersättningen må beräknas högst efter det billigaste, vanligen förekommande färd sätt, som med hänsyn till den sjukets tillstånd kunnat användas.

De föreslagna bestämmelserna angående ersättning för resor för erhållande av vård inom riket böra givetvis icke föranleda, att försäkringen belastas med kostnader för resor från utrikes ort till Sverige. Ersättning för sådana resor bör endast utgå jämlikt den i det följande berörda 2 mom. av 12 §. En föreskrift härom har intagits i 12 § 1 mom. f.).

I sista stycket av respektive 12 § 1 mom. och 13 § lagförslaget ha i fråga om ersättning för följeslagares resor ävensom kostnad för vårdare föreslagits bestämmelser, som överensstämma med motsvarande bestämmelser i resp. 17 och 18 §§ lagen om allmän sjukförsäkring, dock att den försäkrades ålder icke omnämnts såsom skäl till att följeslagare eller vårdare påkallas, när sådant skäl härför icke torde kunna förekomma i ifrågavarande försäkring. Vidare kan anhörig endast i undantagsfall vara följeslagare vid en sjömans resa för erhållande av vård och ordet »anhörig» torde med hänsyn härtill icke böra ingå i lagtexten.

Utgifter för resa till annan ort (12 § 2 mom. lagförslaget).

När en sjöman insjuknar utomlands i en sjukdom av mera allvarlig eller långvarig beskaffenhet, blir det — för att bereda ändamålsenlig vård — stundom nödvändigt, att han förflyttas från den utländska ort, där han först erhållit vård, till annan utländsk ort eller till ort i Sverige. Så kan bliva fallet ge-

nom att klimatförhållandena på den första vårdorten äro otjänliga, genom att tillräckliga medicinska resurser icke stå till buds där eller — exempelvis vid psykiska sjukdomar — genom att själva förflyttningen till hemlandets miljö erfordras för sjukdomens snabba botande.

Sjömannens behov av medel till resor i här ifrågavarande situationer täckes — i vad avser resor till Sverige — i stor utsträckning genom den i 28 § sjömanslagen stadgade rätten för svensk sjöman att utöver sjukvård av redaren erhålla fri resa med underhåll till sin hemort här i riket. Redogörelse för denna förmån har lämnats i tredje kapitlet. I vissa fall täckes däremot behovet av medel till resa, som är erforderlig av tidigare angivna skäl, icke genom sjömanslagens stadganden, nämligen då sjömannen saknar rätt till sjukvård på redares bekostnad eller då resan bör företagas från en utländsk ort till en annan. Vidare gäller beträffande utländska sjömän, att de äga rätt till resa på redares bekostnad endast därest de äro medborgare i utländsk stat, med vilken överenskommelse enligt 42 § sjömanslagen träffats om dess medborgares likställande med svensk sjöman. Finska och danska sjömän äga till följd härav rätt till resa på redarens bekostnad.

I samband med behandlingen av problemet om sjömannens behov av medel till resor i angivna situationer har delegationen övervägt, huruvida sjömannens förmån av fri resa på redares bekostnad bör inarbetas i sjukförsäkringen för sjöman. Genom en sådan åtgärd skulle vinnas, att försäkringen i större utsträckning än eljest komme att fungera som en ansvarsförsäkring för redarna beträffande deras förpliktelser gentemot sjömännen enligt 28 § sjö-

manslagen. Såsom framgår av den i tredje kapitlet redovisade statistiken över rederiernas sjukvårdsutgifter uppgingo utgifterna för hemresor till 10:69 kronor per årsverke eller till cirka 7 procent av totala utgiften per årsverke, 148:22 kronor.

Mot hemreseförmånens inarbetande i försäkringen talar emellertid, att kostnaderna till följd av denna förmån i hög grad variera vid olika slag av fart. Dessa variationer skulle komma att utjämnas genom försäkringen, varvid redare, vilka sysselsätta sina fartyg i fart med låga hemresekostnader, skulle via försäkringsavgiften få bidraga till hemresekostnader för de redare, vars fartyg nyttjas i fart med höga hemresekostnader. Det måste anses obilligt mot den förra kategorien redare att genom obligatorisk försäkring tvångsvis verkställa en sådan utjämning. De utgifter, som komme att åvila försäkringsanstalten för sjömannens fria resor jämlikt 28 § sjömanslagen, skulle få täckas helt av redareavgiften. Skäl för införande av statsbidrag till dessa utgifter synas nämligen icke föreligga, då kostnaden för en sjömans återförande till hemlandet, sedan hans anställning till följd av sjukdom utan hans förvållande upphört i utlandet, i allmänhet bör bäras av den arbetsgivare, i vars tjänst han begivit sig utomlands.

Med hänsyn till nu anförda omständigheter finner delegationen, att den i 28 § sjömanslagen stadgade hemreseförmånen icke bör inarbetas i försäkringen. Däremot bör i försäkringens förmåner ingå en reseersättningsförmån, vilken kompletterar den i sjömanslagen stadgade förmånen. Försäkringsanstalten bör äga medgiva en försäkrad reseersättning för resa från en utländsk ort till annan utländsk ort

eller till ort i Sverige, där erforderlig vård lämpligen bör beredas honom, därest den försäkrade lider av sjukdom, som kan beräknas bliva långvarig, och resan möjliggör en vård, som väsentligt säkrare eller väsentligt snabbare anses kunna medföra sjukdomens botande. Främst bör sådan ersättning utgivas i sådana fall, då uppehållsortens klimat eller miljö förhindrar eller försvårar effektiv vård eller då å orten tillgängliga medicinska resurser te sig otillräckliga. Därjämte bör anstalten äga utgiva reseersättning, därest fortsatt effektiv vård kan erhållas på annan ort än uppehållsorten till väsentligt lägre kostnad än å denna. I lagförslaget 12 § 2 mom. har intagits bestämmelse om här angivna reseersättningsförmån. Då förmånen skall utgöra en komplettering av den i 28 § sjömanslagen stadgade hemreseförmånen, har stadgandet givits den formuleringen att ersättning för resa till ort i Sverige endast må utgå i den mån den försäkrade icke äger jämlikt sjömanslagen erhålla ersättning för resan av redare.

Det bör uppmärksammas, att viss ersättning för här ifrågakommande resekostnader stundom torde kunna komma att utgå från anstalten, även då sjömannen erhåller fri resa å redarens bekostnad. Enligt praxis vid tillämpningen av sjömanslagens stadgande om redares skyldighet att bekosta sjukavmönstrad sjömans hemresa erlägger redaren hemresekostnaden, sedan sjömannen tillfrisknat och sålunda är i stånd att resa såsom vanlig passagerare. Endast i fall, då sjukdomen bedömes bli av lång varaktighet, sker hemresan stundom under pågående sjukdom, varvid redaren får bekosta merutgiften för sjuktransport och eventuellt utgift för erforderlig vårdare. Fall kunna tänkas uppkomma, då en sjuk sjöman enligt anstaltens be-

dömande bör givas fortsatt vård i Sverige men då redaren enligt angivna praxis äger avvakta hans tillfrisknande på den utländska vårdorten, innan han föranstaltar om sjömannens hemresa. I här avsedda fall synes kostnaden för hemresan böra fördelas mellan anstalten och redaren på så sätt, att redaren erlägger den kostnad, som skulle uppkommit vid sjömannens hemresa såsom frisk, och anstalten den merkostnad, som är förenad med sjuktransport och eventuellt behov av vårdare.

Ersättning för sjukvårds- och hemresavgifter vid könssjukdom och tuberkulos (14 § lagförslaget). Enligt lagen den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar äger den, som befarar sig vara angripen av könssjukdom i smittsam skede, rätt att utan avgift bli undersökt hos vederbörande provinsialläkare, annan tjänsteläkare eller av stad anordnad poliklinik. Finnes han vara behäftad med sådan könssjukdom, äger han rätt att kostnadsfritt erhålla behandling och läkemedel. Erfordras sjukhusvård vid könssjukdom eller intages efter läkares förordnande någon å sjukhus för undersökning, huruvida han lider av könssjukdom, lämnas vård och underhåll utan avgift. I syfte att i utlandet bereda de svenska sjömännen den kostnadsfria vård vid könssjukdom, som lämnas i Sverige enligt nämnda lag, stadgas i 28 § tredje stycket sjömanslagen följande: »Kvarlämnas i utlandet svensk sjöman, som är behäftad med könssjukdom i smittsam skede, skall kostnaden för sjukhusvård, läkarbehandling och läkemedel för tiden efter det hans anställning upphört bestridas av statsmedel enligt föreskrifter som Konungen meddelar.»

Det må framhållas, att den skyldighet att bestrida kostnaden för sjömans sjuk-

vård, som stadgas för redare i 28 § sjömanslagen, enligt gällande praxis icke avser vård av könssjukdom, vilken — såvida ej motsatsen till äventyrs bevisats — ansetts vara ådragen genom grovt vållande.

Såsom nämnts i tredje kapitlet kunna sjömän i åtskilliga främmande länder erhålla vård för könssjukdomar avgiftsfritt. Enligt instruktionen för beskickningar och konsulat skall konsul »i förekommande fall i främsta rummet söka bereda sjöman sådan kostnadsfri behandling, därest den ur medicinsk synpunkt är tillfredsställande».

Nu gällande regler beträffande vården av könssjukdom medföra under vissa, icke sällan förekommande förhållanden, att kostnadsfri vård icke lämnas i utlandet. Stadgandet i 28 § tredje stycket sjömanslagen att kostnaden för könssjukvård i utlandet bestrides av statsmedel gäller endast »kvarlämnad sjöman», vilken vid kvarlämnandet är behäftad med könssjukdom i smittsam skede. Sålunda uteslutas från den kostnadsfria vården sjömän, som vid sådan sjukdom kvarstanna i tjänsten efter behandling enligt moderna, snabbt verkande metoder, och likaså de, som bli smittade efter kvarlämnandet.

Vid införandet av en sjukförsäkring för sjömän torde det icke vara ändamålsenligt att vid sidan om denna försäkring bibehålla en särskild anordning beträffande sjöfolkets könssjukvård i utlandet. Den förmån, varom nu stadgas i 28 § tredje stycket sjömanslagen, bör ingå i försäkringen. Rätt till fri könssjukvård i utlandet torde böra tillkomma samtliga försäkrade och icke såsom hittills vara inskränkt till svensk sjöman, vilken kvarlämnats i utlandet behäftad med könssjukdom i smittsam skede. Den utvidgning av den kostnads-

fria könssjukvården, som därigenom skulle äga rum, synes vara väl motive-
rad med hänsyn till intresset att minska
de smittsamma könssjukdomarnas sprid-
ning. Denna utvidgning är även er-
forderlig för att en sjöman i detta sär-
skilda avseende skall erhålla samma
ställning som en person, vilken vistas i
Sverige. Dennes rätt till kostnadsfri
könssjukvård är ju icke beroende av
att han lämnat sin anställning för att
söka vård för sjukdomen eller av att
sjukdomen uppkommit före eller efter
anställnings upphörande.

Delegationen förordar, att försäkrad
skall äga erhålla full ersättning för sjuk-
vårdsutgifter, uppkomna i utlandet vid
könssjukdom i smittsamt skede. Före-
skrift härom har intagits i lagförslagets
14 §.

1946 års sjömanskommitté har i sitt
betänkande med förslag till sjömanslag
m. m. (SOU 1951: 22, sid. 64) föreslagit
vissa förändringar beträffande statens
förpliktelser mot svensk sjöman, som
lider av könssjukdom. Kommittén har
härvid anslutit sig till det förslag be-
träffande inhemska sjömans förmåner
vid könssjukdom, vilket vann allmän
anslutning vid de överläggningar angå-
ende revision av sjömanslagen, som i
april 1950 höllös i Köpenhamn mellan
representanter utsedda av regeringarna
i Danmark, Finland, Norge och Sve-
rige. Om detta förslag och skälen
till dess framförande anges i be-
tänkandet följande (sid. 63): »Under
de nordiska överläggningarna fram-
hölls att sistnämnda föreskrifter (var-
med åsyftas nu gällande stadgande i
28 § tredje stycket sjömanslagen om
kostnadsfri könssjukvård i utlandet och
motsvarande föreskrifter i de andra
nordiska ländernas sjömanslagar) skulle
kunna borttagas, eftersom huvudprinci-
pen föresloges bli den att redaren skulle

vara pliktig att bekosta vården av köns-
sjuk inhemska sjöman icke blott så länge
tjänsteförhållandet bestode utan jämväl
för viss tid därefter. Å andra sidan
påpekades att det med hänsyn till ifrå-
gavarande sjukdomars natur icke vore
mer än rimligt, att staten övertog re-
darens förpliktelser i vad avsåge tiden
efter tjänsteförhållandets upphörande
ävensom i förekommande fall bekos-
tade sjömannens hemresa. Vidare an-
sågs, att skäl ej föreläge att skilja mel-
lan smittsam och icke smittsam köns-
sjukdom. Överläggningarna utmynnade
i det gemensamma förslaget att, där sjö-
mannen är dansk/finsk/norsk/svensk
och han vid tjänsteförhållandets upp-
hörande lider av könssjukdom, stats-
verket skall övertaga de utgifter för
sjukvård eller hemresa, vilka eljest
skulle åvila redaren.»

De förmåner, vilka kommittén före-
slagit för svensk sjöman, som lider av
könssjukdom vid tjänsteförhållandets
upphörande, synas lämpligen böra in-
arbetas i sjukförsäkringen. Delegatio-
nen förordar därför — med hänvisning
till kommitténs förslag i berörda hän-
seende — att full ersättning för sjuk-
vårdsutgifter vid könssjukdom skall
lämnas försäkrad, som jämlikt sjömans-
lagen är berättigad att vid sådan sjuk-
dom erhålla vård å statens bekostnad,
samt att till dylik försäkrad därjämte
skall utgivas den ersättning för hem-
resa med underhåll till hans hemort här
i riket, vartill han enligt sjömanslagen
må vara berättigad. Föreskrift härom
har införts i lagförslagets 14 §.

I sitt betänkande med förslag till ny
sjömanslag m. m. har 1946 års sjömans-
kommitté jämväl föreslagit, att stats-
verket skall bekosta sjukvård för sjö-
man, som vid tjänsteförhållandets upp-
hörande lider av tuberkulos. För svensk
sjöman skall så vara fallet vid all tuber-

kulos och för utländsk sjöman vid tuberkulos i smittsam skede. Svensk sjöman skall därjämte vara berättigad till hemresa. Som skäl härför anför kommittén (sid. 64): »Enligt de fyra Köpenhamnsutkasterna (varmed avses de utkast till sjömanslag, som utarbetats av respektive kommittéer i de fyra nordiska länderna och som lågo till grund för Köpenhamnsförhandlingarna) skall vad stadgats om statens skyldighet att bekosta sjukvård och hemresa för köns-sjuk sjöman gälla jämväl sjöman, som vid tjänsteförhållandets upphörande lider av tuberkulos. Mot ett sådant förslag kan visserligen invändas från svenskt håll att statsverket icke i fråga om någon enskild arbetstagare i land bekostar vården vid tuberkulos, men ur samhällets synpunkt måste det anses lika viktigt att bekämpa denna sjukdom som könssjukdomarna. Vid sådant förhållande och då det icke med fog kan göras gällande att tuberkulos är en sjukdom, som drabbar särskilt sjömän, har kommittén funnit statsverket böra framför sjöfartsnäringen bära de utgifter som kunna uppkomma i anledning av att svensk sjöman vid tjänsteförhållandets upphörande lider av tuberkulos. Kommittén har emellertid ytterligare ansett, att samma regel bör gälla beträffande utländsk sjöman, som vid avgången ur tjänsten lider av tuberkulos i smittsam skede. Föreskriften återfinnes i det norska Köpenhamnsutkastet.»

Med hänvisning till kommitténs förslag i förevarande hänseende förordar delegationen, att full ersättning för sjukvårdsutgifter vid tuberkulos skall lämnas försäkrad, som jämlikt sjömanslagen är berättigad att vid sådan vård erhålla vård å statens bekostnad, samt att till dylik försäkrad därjämte skall utgivas den ersättning för hemresa med

underhåll till hans hemort här i riket, vartill han enligt sjömanslagen må vara berättigad. Föreskrift härom har intagits i lagförslaget 14 §.

Sjukpenning (15—18 §§ lagförslaget). Enligt 23 § sjukkasseförordningen skall sjukpenning i princip utgivas vid varje sjukdom, som medför förlust av arbetsförmågan eller för vars botande den sjuke enligt läkares föreskrift bör fullständigt avhålla sig från arbete. Dessa villkor överensstämma med motsvarande villkor i 21 § lagen om allmän sjukförsäkring och föreslås gälla jämväl i sjukförsäkringen för sjömän.

Delegationen föreslår emellertid, att sjukpenning inte skall utgå för tid, då den sjuke uppehåller sig å fartyg, där han är anställd. Det synes ur administrativ synpunkt önskvärt att de mera bagatellartade fall, som icke föranleda avbrott i den försäkrades anställning, falla utanför försäkringen. För de försäkrade saknar det betydelse, att sjukpenning icke utgår under sjukdom ombord, enär de då äga rätt till full hyra. För redarna innebär förslaget, att de gå miste om den rätt till den försäkrades sjukpenning jämte eventuellt barn-tillägg, som eljest skulle tillkommit dem enligt de regler om redares regressrätt, som i det följande föreslås. Det är emellertid att märka att kostnaden för sjukpenning under försäkrades vistelse ombord enligt de avgiftsbestämmelser, som delegationen framlägger, skulle — fränsett statsbidraget till sjukpenningen — ha täckts av redareavgiften, varför förlusten för redarna inskränker sig till statsbidraget. Såsom en kompensation för detta uteblivna statsbidrag föreslår delegationen, att karenstid icke skall tillämpas, när en försäkrad insjuknar ombord och fortfar att vara sjuk, efter det han avmönstras.

Sjukpenningens belopp är i sjukkasse-

förordningen fastställd till lägst 1 krona och högst 6 kronor. Pensionsstyrelsen har i sitt ändringsförslag föreslagit att sjukpenningen skall vara lägst 2 kronor och högst 14 kronor. Sistnämnda belopp motsvarar högsta sjukpenningbeloppet (utan familjetillägg) inom olycksfallsförsäkringen. Enligt lagen om allmän sjukförsäkring skall den obligatoriska sjukpenningen för den vuxna förvärvsarbetande befolkningen uppgå till 3:50 kronor för dag. Genom frivillig sjukpenningförsäkring skola de försäkrade kunna tillförsäkra sig ett tillägg till den obligatoriska sjukpenningen å högst 4:50 kronor för dag. Obligatorisk sjukpenning jämte frivillig sjukpenning skola sålunda kunna sammanlagt uppgå till 8 kronor för dag.

Delegationen finner det icke möjligt att införa en efter inkomstbortfall vid sjukdom graderad sjukpenningsskala utan att försäkringens administrativa arbete försvåras. En anmälningsplikt rörande nytillkomna och avgångna försäkrade skulle behöva införas, en individuell registrering av de försäkrade skulle bli nödvändig, avgiftsredovisningen skulle bli mera arbetskrävande och även i andra avseenden, exempelvis i fråga om sjukpenningutbetalningen, skulle verksamheten kompliceras. Delegationen förordar därför, att de försäkrade skola tillförsäkras ett för alla lika sjukpenningbelopp.

Det synes vara lämpligt att införa en sådan ordning att sjukpenningen vid ändrade förhållanden kan anpassas efter dessa utan onödig omgång eller besvär. Delegationen förordar därför, att storleken av sjukpenningen ej skall fastställas i lagen utan att det skall ankomma på tillsynsmyndigheten för erkända sjukförsäkrade att fastställa sjukpenningens storlek efter förslag av anstalten.

Vid bedömandet av sjukpenningens lämpliga storlek bör man enligt delegationens mening taga särskild hänsyn till den daghjälp en sjöman kan erhålla vid arbetslöshet. Överstiger sjukpenningen mera väsentligt denna daghjälp, uppkommer en risk för obehörigt utnyttjande av sjukförsäkringen vid arbetslöshet. Detta skulle för försäkringen bli så mycket mera kännbart som, såsom i det följande beröres, avsikten är att försäkrade, som icke inneha anställning å försäkrat fartyg, icke skola erlägga någon avgift till försäkringen. Daghjälpen från sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa uppgår för närvarande till 7 kronor för dag, varvid daghjälp dock icke utgår för söndagar. Enligt vad delegationen inhämtat, avses att inom den närmaste tiden höja denna daghjälp till 8 kronor för dag. Av de nu angivna skälen och under förutsättning att daghjälpen kommer att utgå med sist angivna beloppet har delegationen funnit att en sjukpenning av 7 kronor för dag under sådana förhållanden borde utgå. Sjukpenningen för vecka skulle då komma att uppgå till 49 kronor, medan daghjälpen från arbetslöshetskassan för samma tid skulle uppgå till 48 kronor. En sjukpenning å 7 kronor för dag anser emellertid delegationen vara i lägsta laget med hänsyn till de icke minst utomlands höga levnadskostnaderna och till den sjukpenning, som enligt pensionsstyrelsens förslag skall kunna erhållas i de erkända sjukförsäkrarna. Därest en ytterligare höjning av daghjälpen i sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa framdeles kommer till stånd, bör sjukpenningen i sjöfolkets sjukförsäkring i motsvarande mån höjas.

Under tid, då försäkrad vistas å sjukvårdsanstalt, bör en lägre sjukpenning utgå. Pensionsstyrelsen har i sitt änd-

ringsförslag föreslagit en minskning av sjukpenningen under sjukhusvistelse med 1:50 kronor för dag, vilket överensstämmer med vad som tillämpas enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete. Den hempenning, som enligt lagen om allmän sjukförsäkring skall utgivas i stället för sjukpenning då försäkrad vistas å sjukvårdsanstalt, är för den vuxna, förvärvsarbetande befolkningen 1:50 kronor lägre än sjukpenningen. En motsvarande regel inom sjukförsäkringen för sjömän finner delegationen skälig i fråga om familjeförsörjare, som under sjukhusvistelsen icke omfattas av redareförpliktelser. För övriga försäkrade synes sjukpenningbeloppet under sjukhusvistelse böra vara hälften av eljest utgående sjukpenning med hänsyn till det mindre behovet av kontant förmån under tid, då vård, kost och logi erhållits å sjukhus utan kostnad för den försäkrade. Med familjeförsörjare bör förstås den, som sammanlever med hustru eller har hemmavarande barn eller adoptivbarn under 16 år. Den högre sjukpenningen föreslås sålunda utgå under samma förutsättningar, som gälla för utgivandet av familjetillägg till sjukpenning enligt 6 § 2 mom. andra stycket lagen om försäkring för olycksfall i arbete. Föreskrifter av nu angiven innebörd ha intagits i sista stycket av lagförslagets 15 § 1 mom.

Tredje och fjärde styckena i 21 § lagen om allmän sjukförsäkring innehålla föreskrifter till klarläggande av sjukdomsbegreppet i vissa fall och för prövning av frågan, huruvida arbetsoförmåga föreligger. I femte stycket av samma paragraf finnes en bestämmelse rörande styrkande av arbetsoförmågan genom läkarintyg. Dessa bestämmelser, som pensionsstyrelsen i sitt ändrings-

förslag ansett böra ingå i sjukasseförordningen, ha intagits i andra, tredje och fjärde styckena av 15 § 1 mom. i delegationens lagförslag.

Erfarenheterna från arbetslöshetsförsäkringen utvisa, att fall kunna förekomma, då det är olämpligt att utgiva kontanthjälp, och att möjligheter därför böra föreligga att utbetala sjukpenning i form av naturaförmåner, om den skall kunna bli den försäkrade till verklig nytta. Delegationen utgår emellertid från att den såsom sista stycke i 15 § 1 mom. lagförslaget intagna bestämmelsen angående sjukpenningens utbetalning i naturaförmåner endast skall tillämpas i sådana undantagsfall, där det synes uppenbart att kontant hjälp skulle komma att av den försäkrade missbrukas.

Enligt sjukasseförordningen 20 § skall *barntillägg* till sjukpenningen utgivas till den, som har hemmavarande eller eljest av honom helt eller delvis underhållet barn under femton år. Barntillägget utgår med 50 öre för dag, då antalet barn är högst två och eljest med en krona för dag. Det må nämnas, att barntillägget helt bestrides av statsmedel. Enligt lagen om allmän sjukförsäkring skall såsom tillägg till sjukpenningen utgå maketillägg med två kronor för dag och barntillägg med 50 öre för varje barn och dag. Även dessa tillägg skola helt bestridas av statsmedel.

Delegationen anser sig icke kunna förorda make- och barntillägg enligt reglerna i lagen om allmän sjukförsäkring, så länge motsvarande förmåner icke tillkomma de i erkända sjukassor försäkrade. Däremot finner delegationen det skäligt, att sjömännen tillerkännas samma barntillägg, som utgår enligt sjukasseförordningen. Bestämmelser härom ha intagits i första stycket av 15 § 2 mom.

Såsom andra stycke i nämnda moment har intagits en av pensionsstyrelsen föreslagen bestämmelse i sjukkassee förordningen angående tolkningen av begreppet barn i förordningens bemärkelse. Bestämmelsen ansluter sig till 8 § lagen om allmän sjukförsäkring.

De i 16 § första stycket lagförslaget föreslagna bestämmelserna om *karenstid* och sjukhjälpserättens beroende av *anmälan* om sjukdomsfallet motsvara med smärre ändringar 26 § första punkten sjukkassee förordningen, med vilken 26 § första stycket lagen om allmän sjukförsäkring överensstämmer. Rörande sjukdomsfallsanmälan innebär delegationens förslag, att sådan anmälan skall kunna göras icke blott till anstalten utan även till dess ombud, varmed avses svensk utlandsmyndighet ävensom sådan institution eller person, som anstalten eventuellt utser att å annan ort än den, där anstalten är förlagd, sköta anstaltens sjukhjälpverksamhet. Från pensionsstyrelsens ändringsförslag har hämtats föreskriften att från regeln att sjukpenning icke utgår för tid, innan anmälan om sjukdomsfallet gjorts, skall göras undantag icke blott då det är uppenbart, att hinder mött för anmälan verkställande, utan även då det är uppenbart, att försummad anmälan icke länt försäkringsanstalten till men. Pensionsstyrelsen har i förevarande hänseende stött sitt förslag å bestämmelserna i 21 § lagen om försäkringsavtal.

I andra stycket 16 § lagförslaget har delegationen föreslagit, att karenstid icke skall tillämpas, då en försäkrad insjuknar under tid, då han uppehåller sig å fartyg, där han är anställd, och fortfar att vara sjuk, efter det han avmönstras. Denna bestämmelse har såsom tidigare nämnts föranletts av att sjukpenning enligt förslaget icke skall utgå för tid, då den försäkrade uppe-

håller sig å fartyg, där han är anställd. Regeln om att karenstid icke skall tillämpas när sjukdomsfall inträffar inom 90 dagar efter den sista dag, för vilken sjukpenning eller ersättning för sjukhusvård utgives, är hämtad från 26 § andra stycket lagen om allmän sjukförsäkring. Samma regel har av pensionsstyrelsen föreslagits bli tvingande i sjukkassee förordningen, enligt vars 26 § andra stycket regeln för närvarande kan föreskrivas i erkänd sjukkassas stadgar med tillsynsmyndighetens medgivande.

I 22 § lagen om allmän sjukförsäkring har stadgats *förbud att utgiva sjukpenning* under tid, då försäkrad fullgör tjänstgöring såsom värnpliktig eller på det allmännas bekostnad är intagen å vissa anstalter. Anledningen härtill är bland annat att den försäkrades förvärvsförmåga och ekonomiska förhållanden i övrigt i sådana fall icke påverkas av sjukdom och att sålunda behov av sjukpenning icke föreligger. Den försäkrade skulle tvärtom komma i bättre ställning som sjuk än som frisk, om sjukpenning utginge. I fråga om sjukförsäkringen för sjömän är av samma skäl därjämte motiverat, att sjukpenning icke utgår för tid, då försäkrad jämlikt utländsk lagstiftning fullgör tjänstgöring, som kan anses motsvara den svenska värnplikten, eller tagits i förvar å anstalt utan kostnad för den försäkrade. Bestämmelser av nu angivet innehåll ha intagits i 17 § lagförslaget.

Lagförslagets 18 § upptager i första stycket vissa fall, då sjukpenningen må kunna helt indragas, och har sin förebild i 29 § lagen om allmän sjukförsäkring. Enligt sistnämnda paragraf kan sjukpenningen emellertid antingen helt indragas eller skäligen nedsättas. Pensionsstyrelsen förordade i sitt förslag

till ändring av sjukkassee förordningen införande i förordningen av bestämmelser i huvudsak motsvarande 29 § lagen om allmän sjukförsäkring. Pensionsstyrelsen ansåg emellertid, att det skulle bli förenat med stora svårigheter att på ett rättvist sätt tillämpa en bestämmelse, enligt vilken sjukpenningen kan nedsättas. Med hänsyn härtill föreslog styrelsen, att en kassa endast skall kunna ingripa mot medlem genom indragning, däremot icke genom nedsättning av sjukpenning. Delegationen anser, att det även för anstaltens vidkommande skulle medföra betydande svårigheter att bestämma sjukpenningens storlek med hänsyn till arten av den förseelse, försumlighet eller tredska, vartill den försäkrade gjort sig skyldig, och föreslår därför, att bestämmelsen förenklas på av pensionsstyrelsen föreslaget sätt. I likhet med pensionsstyrelsen föreslår delegationen också, att indragning av sjukpenningen icke skall vidtagas, då särskilda skäl tala häremot.

I 18 § lagförslaget har såsom andra stycke införts ett stadgande motsvarande 29 § andra stycket sjukförsäkringslagen. Pensionsstyrelsen har föreslagit att stadgandet införas i sjukkassee förordningen.

Sjukhjälpstid (19 § lagförslaget). Den tid, för vilken sjukhjälp i form av sjukpenning eller ersättning för sjukhusvård utgår vid varje sammanhängande sjukdomsfall (sjukhjälpstiden), skall enligt 29 § sjukkassee förordningen vara lägst två år. Några centralsjukkassar ha längre sjukhjälpstid. I lagen om allmän sjukförsäkring är sjukhjälpstiden avseende sjukpenning fastställd till 730 dagar för den vuxna förvärvsarbetande befolkningen.

Delegationen föreslår, att en sjukhjälpstid av 730 dagar skall bestämmas för de försäkrade, som äro svenska

medborgare. Detsamma synes böra gälla de icke svenska medborgare, som under längre tid arbetat i den svenska utrikes-sjöfarten. Dessa torde böra jämföras med utlänningar, som äro bosatta i Sverige och kunna erhålla medlemskap i erkänd sjukkassa. Den tid, anställningen å försäkrat fartyg skall ha varit för att ifrågavarande försäkrade skola komma i åtnjutande av samma sjukhjälpstid som svenska medborgare, föreslås till åtta av de senast förflutna tolv månaderna, räknat från sjukperiodens början. Såsom delegationen framhållit i sjunde kapitlet vid behandlingen av frågan om fortsatt försäkring efter anställnings upphörande, torde den försäkrades ställning i förhållande till försäkringen icke böra försämras av den anledningen, att han under de senaste tolv månaderna varit sjuk. I den nämnda tidrymden av tolv månader bör därför icke inräknas tid, varunder den försäkrade uppburit sjukpenning från sjukförsäkringen för sjöman.

Övriga försäkrade kunna icke antagas ha sådan anknytning till Sverige eller det svenska näringslivet, att de rimligen kunna medgivas samma sjukhjälpstid som svenska medborgare och utlänningar med lång tjänstetid. För dessa övriga försäkrade föreslås en sjukhjälpstid av 42 dagar efter det anställning å försäkrat fartyg upphört, d. v. s. samma tid som utländsk sjöman enligt 28 § sjömanslagen äger åtnjuta vård på redares bekostnad.

Från regeln om tvåårig sjukhjälpstid föreslås jämväl ett undantag beträffande sådana försäkrade, som vistas utom riket under den tid, de äro i sjukpenningberättigande tillstånd. Det synes icke vara lämpligt, att sjukhjälp skall kunna uppbäras under utomlandsvistelse av lång varaktighet med stöd av intyg från en å den utländska vårdor-

ten verksam läkare, vars anlitan­de för vård ansetts kunna accepteras men vars insikt om sjukintygets betydelse enligt svensk lagstiftning kan vara bristfällig. Med hänsyn till att möjligheterna att ernå tillfredsställande sjukkontroll i utlandet stundom kunna bli otillräckliga förordar delegationen, att sjukhjälp under försäkrads vistelse i utlandet skall utgå för längre tid än etthundra­åttio dagar endast därest anstalten på särskilda skäl medger detta. Begränsning av sjukhjälpstiden bör dock ej tillämpas i de fall, då den försäkrade på grund av sitt sjukdomstillstånd eller till följd av annat hinder, varöver han ej kan råda, icke har möjlighet att begiva sig till Sverige och det kan antagas, att han skulle ha gjort detta, om hinder ej förelegat.

De enligt ovan angivna grunder utformade bestämmelserna om sjukhjälpstiden ha intagits i 19 § första och andra styckena i lagförslaget.

I första punkten av samma paragrafs sista stycke har föreslagits att vid sammanräkning av sjukhjälpstid hänsyn även skall tagas till tid, under vilken sjukpenning eller ersättning för sjukhusvård utgivits av erkänd sjuk­kassa. Motsvarande regel har såsom tidigare berörts föreslagits gälla vid övergång från försäkring i sjöfolkets sjukförsäkring till försäkring i erkänd sjuk­kassa. De båda övriga punkterna av sista stycket motsvara 27 § andra stycket lagen om allmän sjukförsäkring. Pensionsstyrelsen har föreslagit, att samma bestämmelser skola intagas i sjuk­kassaförordningen.

Moderskapshjälp (20 § lagförslaget). Centralsjuk­kassa skall vid barnsbörd utgiva moderskapshjälp åt kvinnlig medlem, som omedelbart före barns­börden varit medlem av erkänd sjuk­kassa under oavbrutet minst 270 dagar.

Moderskapshjälp­en skall utgå med lägst 110 kronor och utgår i de allra flesta centralsjuk­kassorna med 125 kronor. Särskilda regler finnas för förskott å moderskapshjälp. Lagen om allmän sjukförsäkring saknar motsvarande för­mån, som avsetts att efter lagens ikraft­trädande utgå i annan ordning.

Endast i undantagsfall torde kunna förekomma, att en i utrikessjöfarten an­ställd kvinna uppfyller villkoren för moderskapshjälp. Möjligheten härför är dock icke utesluten exempelvis beträf­fande kvinna, som kvarstår i försäk­ringen som sjukpenningberättigad. Mo­derskapshjälp bör därför kunna lämnas även av sjukförsäkringen för sjömän.

De föreslagna bestämmelserna ha ut­formats i anslutning till sjuk­kassaför­ordningens bestämmelser om moder­skapshjälp. I kvalifikationstiden 270 dagar bör självfallet få inräknas jämväl tid, under vilken den försäkrade kvin­nan omedelbart före försäkringsplik­kens inträde tillhört erkänd sjuk­kassa. Moderskapshjälpens belopp har föresla­gits till 125 kronor.

Redares rätt till försäkrads sjukhjälp (21 § lagförslaget). Såsom tidigare framhållits är sjukförsäkringen för sjö­folk ur redarnas synpunkt avsedd att fungera såsom en ansvarsförsäkring för redarna åvilande förpliktelser vid sjö­mans sjukdom. Redarna skola genom statsbidragen till försäkringen erhålla den minskning i sina sjukvårdskostna­der, som befunnits vara motiverad till följd av skäl, anförda i femte kapitlet, men skola i övrigt täcka ansvarsförsäk­ringens kostnader genom avgifter.

Av denna grundlinje för försäkring­ens utformning följer, att redare, som vid försäkrads sjukdom utgivit lön eller underhåll till den försäkrade eller vid­känts sjukvårdskostnad för denne, där­för bör äga rätt till försäkrads sjuk­

hjälp. Denna rätt bör tillkomma redaren, oavsett hans förpliktelse mot sjömannen grundas å sjömanslagen, utländsk lagstiftning eller kollektivavtal.

Föreskrift av nu angiven innebörd har intagits i lagförslagets 21 §.

Tid för ansökan om sjukhjälp samt allmänna inskränkningar i rätten därtill (22—24 §§ lagförslaget). I 22—24 §§ lagförslaget ha intagits föreskrifter motsvarande 31—33 §§ lagen om allmän sjukförsäkring. Bestämmelser av samma innehåll som 32 och 33 §§ nämnda lag har pensionsstyrelsen i sitt ändringsförslag ansett böra ingå i sjukkasseförordningen.

Utöver de från lagen om allmän sjukförsäkring hämtade inskränkningarna har det ansetts erforderligt att i 23 § första stycket föreskriva, att sjukhjälp ej utgives vid sjukdom, för vilken försäkrad jämlikt sjömanslagen äger erhålla sjukvård på bekostnad av redare till följd av anställning å något hans fartyg, vilket vid sjukdomens inträffande icke var försäkrat. Erhåller en försäkrad anställning exempelvis å ett fartyg, vilket nyttjas i kustfart och icke är försäkrat, och blir han under sådan anställning sjuk, innan försäkringen upphört att gälla för honom, bör sjukhjälp ej utgivas till honom, förrän den för redareförpliktelsen bestämda tiden gått till ända. Den försäkrade bör nämligen icke i fall av nu angivet slag äga uppbära förmåner från såväl redaren som anstalten. Redaren kan självfallet icke tillerkännas regressrätt mot anstalten för sjukvårdskostnad, som åvilar honom i egenskap av redare för icke försäkrat fartyg.

Vidare har i 23 § andra stycket ansetts böra intagas den föreskriften att sjukhjälp ej utgives i den mån den försäkrade jämlikt utländsk lagstiftning äger rätt att från annan än redaren vid sjukdom uppbära förmån, som motsvarar förmån enligt lagförslaget. Skulle försäkrad omfattas av sjukförsäkring enligt utländsk lagstiftning eller eljest vara berättigad till särskilda förmåner vid sjukdom enligt sådan lagstiftning från annan än redaren, bör han icke vid sjukdom vara berättigad till samtidigt utgående förmåner från sjukförsäkringen för sjöman i annan mån än sistnämnda förmåner överstiga förmånerna enligt den främmande lagstiftningen.

Överenskommelse med främmande makt (27 § lagförslaget). Det synes vara lämpligt, att överenskommelse med främmande makt skall kunna ingås beträffande dess medborgares jämställande helt eller delvis med svensk medborgare vid tillämpningen av den föreslagna lagen om sjukvårdsförsäkring för sjöman. En sådan möjlighet torde bland annat bli av värde vid strävan den från svenskt håll att förbättra svenska sjömäns ställning i sjukförsäkringshänseende under arbete å andra nationers fartyg. Det må nämnas, att svenska sjöman, som arbeta å norska fartyg, nu icke omfattas av den norska sjukförsäkringen, såvida de icke äro bosatta i Norge, men att en förbättring härvidlag torde kunna vinnas genom en ömsesidighetsöverenskommelse.

Föreskrift angående befogenhet för Konungen att träffa överenskommelse av angivet slag med främmande makt har intagits i lagförslagets 27 §.

Försäkringens finansiering

Kostnaderna för försäkringen böra täckas genom avgifter från redarna och sjöfolket samt genom statsbidrag.

I utländska stater finansieras sjukförsäkringen ofta genom avgifter, som skola erläggas dels av de försäkrade, dels av deras arbetsgivare. I Sverige ha icke i författning föreskrivits arbetsgivaravgifter vare sig till den nuvarande statsunderstödda frivilliga sjukförsäkringen eller till den beslutande allmänna sjukförsäkringen.

I motsats till övriga arbetsgivare ha redarna till följd av sjömanslagen, utländsk lagstiftning och kollektivavtal omfattande förpliktelser att svara för sina anställdas sjukvårdskostnader och uppehälle vid sjukdom. Den av delegationen föreslagna försäkringen kommer, såsom tidigare anförts, att i fråga om kostnaderna för dessa förpliktelser verka såsom en ansvarsförsäkring för redarna, vilka för dylika kostnader

skola äga uppbära de försäkringsförmåner, som eljest tillkommit den försäkrade. Med hänsyn till de förpliktelser, vilka nu åvila redarna och i betraktande av den omständigheten att kostnaderna för dessa förpliktelser genom försäkringens införande komma att i avsevärd grad reduceras, torde det icke kunna giva anledning till betänkligheter att skyldighet att betala sjukförsäkringsavgift ålägges redare till skillnad från andra arbetsgivare.

Sjöfolket bör erlægga avgift till försäkringen för den ökning av förmåner vid sjukdom — utöver rättigheterna till följd av redareförpliktelser — som ernås för dem genom försäkringen.

Till försäkringen böra utgå dels statsbidrag, motsvarande dem, som lämnas erkända sjukkassor, dels de särskilda statsbidrag, vilka motiveras av den i femte kapitlet behandlade medförda subventionens princip.

Avgifter

Grunderna för avgifternas beräkning. I 36 § lagen om allmän sjukförsäkring stadgas, att sjukförsäkringsavgifterna skola vara så avvägda, att de i förening med andra för vederbörande allmänna sjukkassa tillgängliga medel må antagas förslå till infriande av kassans förfallna utfästelser, förvaltningskostnader och övriga utgifter ävensom till erforderlig fondbildning. Delegationen för-

ordar, att motsvarande regel skall gälla för sjukförsäkringen för sjömän. Bestämmelse härom har införts i lagförslaget 25 § 1 mom.

Fondbildning. Det system för upp-
börd av försäkringsavgifter, som i det följande förordas, medför, att avgifter endast komma att erläggas, då fartyg är försäkrat, alltså då sjömansrulla för utrikes fart gäller för fartyget, vilket

vanligen sammanfaller med den tid, då det försäkrade fartyget nyttjas till sjöfart. Försäkringsanstaltens avgiftsinkomster komma sålunda att bero av sjöfartens omfattning. Denna blir även avgörande för vissa av statsbidragen till försäkringen enligt de grunder, som föreslås för dessa bidrag. Den minskning av inkomsterna, som inträffar vid en nedgång i sjöfartens omfattning, kommer endast långsamt att följas av minskning av utgifterna. Till följd av reglerna om fortsatt försäkring efter anställningsupphörande kan det beräknas, att anspråken på sjukhjälp bli av ungefär samma omfattning under ett år av högkonjunktur för utrikessjöfarten och under ett därpå följande lågkonjunkturår. Först vid en längre lågkonjunkturperiod kan en mera betydande minskning av antalet försäkrade och därmed av utgifterna antagas inträffa. För att anstalten skall kunna bära dylika konjunkturmässiga ekonomiska påfrestningar och sådana på förhand icke beräkneliga utgiftsökningar, som sammanhånga med en temporärt stigande sjukfrekvens, är en viss fondbildning erforderlig. Innan erfarenheter beträffande sjukförsäkringen för sjömän vunnits, torde det belopp, vartill fonden bör uppgå, få fastställas med ledning av erfarenheterna från annan sjukförsäkring.

Frågan om reglerna för fondens placering och för dispositionen av dess avkastning behandlas i detta kapitel:s sista avsnitt.

Avgifternas fördelning på redares avgiftsandel och försäkrads avgiftsandel. Mellan redare och försäkrade böra avgifterna fördelas i förhållande till de förmåner, som vardera parten erhåller av försäkringen. Redarnas andel i avgifterna bör svara mot de förpliktelser, som enligt sjömanslagen, utländsk lagstiftning eller

kollektivavtal åvila dem vid sjömans sjukdom. Omfattningen av den ekonomiska risk, som dessa förpliktelser innefatta, kommer att utvisas av den sjukhjälpssumma, som från anstalten utbetalas till redare jämlikt den i lagförslagens 21 § intagna bestämmelsen om redares rätt till försäkrads sjukhjälp. De försäkrades andel i avgifterna bör svara mot försäkringsskyddet vid sjukdom under tid, då de försäkrade icke omfattas av redareförpliknelsen. Omfattningen av de förmåner, som de försäkrade erhålla genom försäkringen utöver förmånerna från redarna, kommer att utvisas av storleken av anstaltens sjukhjälpstgifter till de försäkrade själva.

Från nu angivna regel för avgifternas fördelning bör avvikelser göras beträffande en utgiftsgrupp, nämligen utgifter för reseersättning jämlikt lagförslagens 12 § 2 mom. till försäkrad, som enligt sjömanslagen är berättigad till resa å redarens bekostnad. Såsom framhållits i åttonde kapitlet (sid. 78) kan ersättning för den merkostnad, som är förknippad med sjuktransport och eventuellt behov av vårdare, jämlikt nämnda föreskrift lämnas sådan försäkrad. Då de resor, för vilka ifrågavarande ersättningar utgå, äro ägnade att förkorta sjuktiden och nedbringa sjukvårdskostnaderna för försäkrade, som omfattas av redareförpliknelsen, synas utgifterna härför böra belasta redares avgiftsandel.

Då det gäller att med ledning av anstaltens sjukhjälpstgifter till redare respektive till försäkrad beräkna avgiftens fördelning på redares avgiftsandel och försäkrads avgiftsandel, få de statsbidragssummor, som belöpa på vardera utgiftsgruppen, frånräknas utgifterna. Därvid bör det särskilda sjukvårdsbidrag, som i det följande föreslås

utgå till försäkringens utgifter för öppen sjukvård i utlandet, fördelas mellan de båda utgiftsgrupperna i förhållande till de kostnader för sådan sjukvård, som redarna respektive de försäkrade haft att svara för.

I lagförslagets 25 § 1 mom. tredje stycket har införts bestämmelse, att redares avgiftsandel i princip skall stå i samma förhållande till försäkrads avgiftsandel, som summan av anstaltens utgifter för den sjukhjälp, vilken redare enligt 21 § äger uppbära i försäkrads ställe, beräknas komma att förhålla sig till anstaltens övriga sjukhjälpstgifter samt att utgifternas belopp vid denna beräkning skola minskas med statsbidrag för ifrågavarande utgifter.

Vid försäkringens igångsättande torde den utredning beträffande riskfördelningen mellan redare och sjöfolk, som experten Jerneman företagit i de till betänkandet fogade försäkringstekniska beräkningarna, kunna tjäna till ledning vid fastställandet av avgifterna.

Avgifternas fastställande. Delegationen förordar, att uppgiften att fastställa avgifternas storlek anförtros till synsmyndigheten för erkända sjukkasor, pensionsstyrelsen. Pensionsstyrelsen bör vid avgifternas fastställande höra försäkringsanstalten. Samtidigt med avgifternas storlek bör avgiftsandelen för redare och för försäkrad fastställas. Fastställandet av avgifter och avgiftsandelar bör gälla ett kalenderår i sänder.

Bestämmelser i enlighet med vad här förordats ha införts i lagförslagets 25 § 1 mom. första stycket.

Delegationen vill erinra om den allmänna föreskrift att premiesättningen vid försäkringsrörelse skall vara skäligt avvägd, vilken genom lag den 16 juni 1950 (nr 320) införts såsom ett nytt andra moment i 282 § lagen den 17 juni 1948 om försäkringsrörelse. Den här-

igenom stadgade skälighetsprincipen innebär, att avvägningen av premiesättningen bör ske med hänsyn till den risk, som försäkringens är avsedd att täcka, nödiga omkostnader för försäkringens samt omständigheterna i övrigt. Denna skälighetsprincip bör enligt delegationens mening tillämpas även vid fastställandet av avgifterna för sjukförsäkringens för sjömän.

Systemet för avgiftsuppbörd. Systemet för avgiftsbörd bör anordnas på sådant sätt, att minsta möjliga besvär vållas redarna och de försäkrade vid avgiftsbetalningen samt att anstaltens arbete i möjlig utsträckning begränsas. När avgiftsplikten inträder, bör redaren utan särskild anmälan erhålla meddelande från anstalten om den avgift, han har att inbetala. Redares skyldighet att erlagga avgift bör gälla den tid, fartyget är försäkrat. Avgiftsplikten bör utan anmälan från redaren upphöra, då fartyget upphör att vara försäkrat. Med hänsyn till de försäkrades svårigheter att var och en för sig uppehålla kontakt med anstalten för inbetalning av avgifter böra de försäkrade ej vara skyldiga att inleverera avgift direkt till anstalten. Deras avgiftsplikt bör därför avse den tid, de inneha anställning å försäkrat fartyg, då redaren i samband med utbetalande av hyra får innehålla de försäkrades avgifter.

För att dessa krav på avgiftsuppbördssystemet skola bli tillgodosedda förordar delegationen regler, vilka medföra följande ordning för avgiftsuppbörden: Avgiften fastställas såsom en årsavgift. Avgiften är uppdelad i redares avgiftsandel och försäkrads avgiftsandel. Avgift utgår för varje försäkrad, som är anställd å försäkrat fartyg. Är fartyg försäkrat den 1 januari visst kalenderår, debiteras fartygets redare för det kalenderåret fulla årsavgifter för

det antal man, som utgör fartygets normala besättning. Börjar fartyg att vara försäkrat senare datum, debiteras avgifter, som reducerats med en trehundrasextiofemtiodel för varje förflutna kalenderdag. Upphör fartyget under kalenderåret att vara försäkrat, restitueras avgifternatillredaren med det belopp, som svarar mot den ej förflutna delen av året, sålunda med en trehundrasextiofemtiodel för varje återstående kalenderdag. Till följd av reglerna om avgiftsreducering och avgiftsrestituering vid förändringar i fartygens försäkringsstatus under löpande kalenderår kan avgiftssystemet sägas vara ett dagavgiftssystem.

Redaren är skyldig att — efter anstaltens debiteringsmeddelande — inbetala avgifternas hela belopp. Han får sålunda förskottera de försäkrades avgiftsandelar. Han äger att i samband med utbetalning av hyra innehålla en trehundrasextiofemtiodel av försäkrads avgiftsandel för varje dag försäkrads anställning å det försäkrade fartyget varar. Anordningen att redaren förskotterar de försäkrades avgiftsandelar och erhåller ersättning härför genom avdrag å de försäkrades hyresmedel medför, att redovisning av de försäkrades avgiftsandelar till anstalten och rapportering till denna angående tjänstetider för att bestyrka sådan redovisnings riktighet blir överflödig.

I efterhand kontrolleras genom stickprovsgranskning hos anstalten, att det antal avgifter, som debiterats redaren för försäkrat fartyg i förhållande till fartygets normala besättning, överensstämmer med det antal man, som utgjort fartygets faktiska besättning. Anstalten företager jämkning, då skiljaktighet av någon betydelse konstateras föreligga.

Delegationen har granskat möjligheterna att anordna uppbörden av avgif-

terna till sjukförsäkringen för sjömän på sådant sätt att annat system för uppbörd av avgifter inom handelsflottan anlitas även för avgifterna till försäkringen. Härvid ha endast uppbörds-systemen för avgifter för sjöfolkspensionering (hyresavgifter), för avgifter för olycksfallsförsäkring samt för välfärdsavgifter ansetts kunna komma i betraktande.

Bestämmelser om uppbörden av hyresavgifter finnas i § 22 kungörelsen den 9 juni 1939 (nr 306) angående sjömanshusen i riket samt sjömäns på- och avmönstring m. m. Om uppbörd av olycksfallsförsäkringsavgifter till riksförsäkringsanstalten gälla bestämmelser i förordningen den 31 mars 1922 ang. uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete. Uppbörden av välfärdsavgifter regleras av § 23 a sjömanshuskungörelsen.

Beträffande hyresavgifter gäller, att de utgå endast för sjömän, inskrivna å sjömanshus. Skyldigheten att erlægga hyresavgift upphör beträffande sjömän, tillhörande befälskategorien, med ingången av det år, då 60 års ålder uppnås, och beträffande andra sjömän med ingången av det år, då 55 års ålder uppnås. Skyldighet att erlægga dessa avgifter föreligger sålunda icke för alla de sjömän, som skola omfattas av sjukförsäkringen för sjömän. Uppbörden av hyresavgifter kan därför icke sammanföras med sjukförsäkringens avgiftsuppbörd.

Vad olycksfallsförsäkringsavgifter beträffar, må framhållas, att ehuru åtskilliga rederier äro olycksfallsförsäkrade i riksförsäkringsanstalten ett stort antal sådana företag anlita ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag, varför ett sammanförande av avgiftsuppbörden för sjukförsäkringen och den på olika

försäkringsinstitutioner spridda upp-
börden av olycksfallsförsäkringsavgif-
ter skulle medföra praktiska olägen-
heter.

Att uppbära sjukförsäkringsavgifterna
samtidigt med och i samma ordning
som välfärdsavgifter torde slutligen icke
kunna komma ifråga av det skälet att
största delen av avgifterna i så fall
skulle komma att inlevereras till anstal-
ten först ett år eller ännu senare efter
det ett fartyg börjat att vara försäkrat.

På anförda skäl finner delegationen,
att uppbörden av sjukförsäkringsavgif-
ter icke kan äga rum enligt något av de
nu fungerande systemen för uppbörd
av avgifter inom handelsflottan. Delega-
tionen anser emellertid angeläget, att
antalet sådana uppbördssystem om möj-
ligt icke ökas och vill därför framhålla,
att vid införandet av den av delegatio-
nen föreslagna försäkringen uppbörden
av välfärdsavgifter med fördel synes
kunna äga rum samtidigt med och i den
ordning, som förordats för uppbörden
av avgifter för denna försäkring.

*Särskild motivering till vissa i lagför-
slagets 25 § 1—5 mom. ingående be-
stämmelser.* I lagförslagets 25 § hava in-
förts regler angående avgift till försäk-
ringen av den innebörd, som i föregå-
ende avsnitt angivits. I det följande
lämnas särskild motivering till bestäm-
melserna i paragrafens 1—5 mom. i den
mån sådan ansetts erforderlig utöver
vad tidigare anförts.

Av reglerna att avgift debiteras och
restitueras i förhållande till antalet
återstående kalenderdagar och att för-
säkrads avgiftsandel uttages i förhål-
lande till antalet anställningsdagar
följer, att avgiftens belopp och beloppet
för försäkrads avgiftsandel måste kunna
jämnt fördelas på kalenderårets dagan-
tal. I sista stycket av 25 § 1 mom. har
därför intagits bestämmelse, att dessa

belopp skola i ören räknat vara del-
bara med talet 365. För att undvika
rubbning i denna regel vid skottår har
i 5 mom. upptagits föreskrift av inne-
börd, att den 29 februari skall anses
obefintlig vid debitering och resti-
tuering av avgift samt vid uttagande av
försäkrads avgiftsandel.

De i 2 mom. första stycket givna reg-
lerna om avgiftspliktstiden för redare
för försäkrat fartyg respektive för för-
säkrad ansluta sig till stadgandena i
lagförslagets 3 § om försäkrat fartyg
och om försäkrad. Vid tolkningen av
reglerna om avgiftspliktstid uppkomna
frågor om tidpunkten, när fartyg bör-
jar och upphör att vara försäkrat, samt
om tidpunkten, när anställning å för-
säkrat fartyg börjar och upphör. Dessa
frågor hava behandlats i sjunde ka-
pitlet.

Avgift skall enligt delegationens för-
slag erläggas för det antal man, som
utgör det försäkrade fartygets normala
besättning enligt den för fartyget gäl-
lande sjömansrullan. Bestämmelse här-
om har införts i 2 mom. andra stycket,
första punkten. Enligt § 23 a sjömans-
huskungörelsen, vilken paragraf inför-
des genom kungörelse den 24 septem-
ber 1948 (nr 645), gäller i fråga om
beräkning och erläggande av välfärds-
avgift bland annat följande enligt pa-
ragrafens punkt 1: »Då sjömansrulla
utfärdas för utrikesfart, skall mönst-
ringsförrättaren på rullans titelsida an-
giva det belopp varmed välfärdsavgif-
terna, sjömannens och redarens sam-
manlagda, skola utgå per dag. Belop-
pet bestämmes med ledning av det antal
man som besättningen är avsedd att
normalt utgöra.» Mönstringsförrättaren
har sålunda att fastställa det antal man,
som besättningen är avsedd att normalt
utgöra. Delegationen förordar, att i sjö-
manshuskungörelsen införes bestäm-

melse att månstringsförrättare vid rullas utfärdande ofördröjligen skall underrätta anstalten om det antal man, som besättningen är avsedd att normalt utgöra, enligt formulär, fastställt av kommerskollegium på förslag av anstalten. Förslag till kungörelse om sådant tillägg till sjömanshuskungörelsen har bifogats betänkandet (bil. 6).

Enligt de i 2 mom. intagna föreskrifterna skall anstalten påföra redare de avgifter, han är skyldig att erlægga. Det må erinras om att avgiftsplikten avser den tid fartyget är försäkrat och att fartyg börjar att vara försäkrat i och med att sjömansrulla för utrikes fart börjat gälla för fartyget. I sjunde kapitlet har redogörelse lämnats för de stadganden i sjömanshuskungörelsen, som medföra att handelsflottans pensionsanstalt, vilken av delegationen föreslås jämväl skola handhava sjukförsäkringen för sjömän, äger tillgång till uppgifter om sjömansrullas utfärdande. Anstaltens debitering kan sålunda äga rum med ledning av dessa uppgifter. Av redogörelsen i sjunde kapitlet framgår även, att handelsflottans pensionsanstalt lämnas underrättelse, därest rulla upphör att gälla. Vid mottagandet av sådan underrättelse bör anstalten återställa avgiftsbelopp, som belöper på den del av kalenderåret, som eventuellt återstår vid rullans upphörande. Föreskrift härom har införts i 2 mom. sista stycket. Med hänsyn till redarens berättigande intresse att fortast möjligt erhålla den del av avgifterna, som han äger återfå, har stadgandet formulerats så, att anstalten skall återställa beloppet så snart ske kan.

Det har ansetts lämpligt att i 2 mom. första stycket intaga föreskrift om skyldighet för redare att inbetala avgift inom trettio dagar — den för affärskredit vanliga tiden — efter det att an-

staltens meddelande om avgiftsdebitering kommit redaren tillhanda.

Då avgifterna skola debiteras med ledning av månstringsförrättarnas förhandsbedömanden om besättningens antal och skola inbetalas i anslutning till att fartyg börjar att vara försäkrat, kommer det att understundom inträffa, att den under avgiftspliktstiden tjänstgörande besättningens antal avviker från det beräknade antalet. Möjlighet bör föreligga att vid dylika avvikelser, vilka i enstaka fall torde kunna få mera betydande omfattning, rätta debiteringen efter fartygets genomsnittliga besättning under försäkringspliktstiden. Föreskrift härom har införts i 25 § 4 mom. Om ett försäkrat fartygs genomsnittliga besättning under försäkringspliktstiden kan uppgift erhållas genom granskning av rullan för fartyget. Det skulle enligt delegationens mening medföra opropor-tionerligt stort besvär att föranstalta om en genomgående granskning av rullorna. Stickprovsgranskning torde vara fullt tillräcklig. Anstalten bör även granska rullan i fall, då anledning uppkommit att förmoda mera väsentlig avvikelse. Därest en första undersökning av rullan utvisar, att allenast obetydlig avvikelse kan föreligga, torde fortsatt granskning, vilken anses kunna medföra en blott bagatellartad rättelse av debiteringen, ej böra företagas.

Skulle redare förmoda, att besättningens genomsnittliga antal under fartygets försäkringspliktstid avviker från antalet påförda avgifter, och skulle han i anledning härav påfordra granskning av rullan, bör anstalten vara skyldig att företaga sådan granskning.

Indrivning av avgifter och garanti för dessas erläggande. Det synes vara nödvändigt att införa särskilda regler om indrivning av avgifter samt om garanti för avgifternas erläggande. Delegationen

vill erinra om de regler, som i sådant hänseende gälla för olycksfallsförsäkringsavgifter till riksförsäkringsanstalten. Dessa regler, vilka delegationen funnit vara en lämplig förebild för de för denna försäkring erforderliga indrivnings- och garantireglerna, återfinnas i förordningen den 31 mars 1922 ang. uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete. Nyssnämnda avgifter uppbäras på sätt i uppbördsförordningen stadgas, med undantag av avgifter för försäkring, som omfattar arbetare i rörelse, företag eller annan verksamhet, vari i regel minst fem arbetare användas, vilka avgifter erläggas genom direkt inbetalning från arbetsgivaren till riksförsäkringsanstalten. Vid arbetsgivares underlåtenhet att fullgöra sådan direkt avgiftsinbetalning tillämpas följande bestämmelse, § 4 mom. 5, vars lydelse fastställdes i förordningen den 11 juni 1948:

»Över de avgifter, vilka icke erlagts i föreskriven ordning, uppgör riksförsäkringsanstalten för perioder av året, som av anstalten bestämmas, särskilt för varje län och varje utmätningsmansdistrikt inom länet förteckningar samt överlämnar desamma till vederbörande länsstyrelser, som hava att verkställa indrivning av avgifterna i den ordning,

som om resterande skatt är i uppbördsförordningen stadgat.

Sedan de i första stycket omförmälda förteckningarna uppgjorts, äger riksförsäkringsanstalten från vederbörig inkomstitel i riksstaten tillgodogöra sig beloppet av de i förteckningarna upptagna avgifterna.»

Med »vederbörig inkomstitel i riksstaten» avses ett för detta ändamål särskilt uppfört anslag.

I förordningens § 4 mom. 6 stadgas, att arbetsgivare, som underlåtit att inom föreskriven tid inbetala förfallen avgift, skall erlägga restavgift med fyra öre för varje full krona av det icke erlagda avgiftsbeloppet, dock minst tjugofem öre. Även restavgiften indrives i den ordning, som i uppbördsförordningen är stadgat. Andel i restavgiften tillkommer enligt vissa grunder utmätningsmannen och det eventuellt anlitade exekutionsbiträdet.

Delegationen förordrar, att här återgivna indrivnings- och garantiregler för olycksfallsförsäkringsavgifter till riksförsäkringsanstalten skola äga motsvarande tillämpning å avgifter för den av delegationen föreslagna försäkringen. Förslag till förordning av denna innebörd har bifogats betänkandet (bil. 4).

Lagförslagets 25 § 6 mom. utgör en hänvisning till den föreslagna förordningen.

Statsbidrag

Sjukförsäkringen för sjömän kommer att för denna grupps vidkommande före den allmänna sjukförsäkringens ikraftträdande fylla samma funktion som försäkring i erkänd sjukkasse. I fråga om statsbidrag bör sjukförsäkringen för sjömän därför vara jämställd med den statsunderstödda frivilliga sjukförsäkringen.

På grund av skäl, som delegationen anfört i femte kapitlet, bör sjukförsäkringen för sjömän därjämte erhålla statsbidrag, motiverade av den medförda subventionens princip.

De i det följande redovisade statsbidragsgrunderna, som utarbetats i enlighet med nu angivna förutsättningar, ha

— trots att förenklingar eftersträvats — blivit förhållandevis komplicerade. Enligt delegationens mening kan det måhända framdeles befinnas möjligt att ersätta reglerna om de skilda statsbidragsformerna med en enda regel om ett allmänt statsbidrag till försäkringen; dock att särregler alltid torde få gälla beträffande statsbidrag, motiverade såsom medförda subventioner. En dylik generell statsbidragsregel, vilken borde utformas så att dess verkan komme att ungefärligen motsvara verkningarna av nu förordade regler, torde emellertid icke kunna införas, förrän erfarenheter under längre tid vunnits angående de ekonomiska konsekvenserna av sistnämnda regler.

Bestämmelserna om statsbidrag till de erkända sjukkassorna återfinnas i kungörelsen den 26 juni 1931 (nr 282) med senare vidtagna ändringar. I dess § 1 första stycket stadgas, att statsbidrag utgår dels i förhållande till antalet medlemmar i kassan, dels ock i förhållande till av kassan meddelad sjukhjälp och moderskapshjälp.

I sjukförsäkringen för sjömän motsvaras »medlem» av »försäkrad». Då de försäkrade icke skola registreras, kommer anstalten icke att äga kännedom om deras exakta antal. Av anstaltens avgiftsuppbörd kommer däremot att framgå antalet årsanställda å försäkrat fartyg eller rättare det antal årsverken, som ifrågavarande år utförts å försäkrat fartyg (försäkrade årsverken). Delegationen har efter vissa beräkningar och överväganden funnit det sannolikt, att de försäkrades antal till följd av bestämmelserna om försäkring efter anställningens upphörande kommer att uppgå till ett tal, som torde vara minst 20 procent högre än antalet försäkrade årsverken. Detta innebär, att — därest försäkringen varit i verksamhet år 1949,

då antalet försäkrade årsverken enligt delegationens beräkningar skulle ha varit 19.000 — genomsnittliga antalet försäkrade detta år skulle ha uppgått till ungefärligen 23.000. Med hänsyn till nu angivna omständigheter skulle regeln om statsbidrag till erkänd sjuk-kassa i förhållande till dess medlemsantal beträffande sjukförsäkringen för sjömän i princip böra motsvaras av en regel att statsbidrag skulle utgå i förhållande till antalet försäkrade årsverken, förhöjt med 20 procent.

Då det gäller att taga ställning till frågan om det sätt, varpå den för erkänd sjuk-kassa gällande regeln om statsbidrag i förhållande till medlemsantalet skall överföras till sjukförsäkringen för sjöfolk, måste emellertid avseende fästas även vid en annan skillnad mellan erkänd sjuk-kassa och denna försäkring. Vissa av dem, som enligt delegationens förslag skulle bli försäkrade, äro icke svenska medborgare, och i flertalet fall äro personer inom denna kategori icke skattskyldiga här i riket. Det kan därför starkt ifrågasättas, huruvida statsbidrag för dessa personers sjukförsäkring bör utgå. Motsvarande problem uppkommer icke beträffande sjuk-kassemedlem, som icke är svensk medborgare, emedan en sådan person regelmässigt torde vara skattskyldig för sina här i riket förvärvade inkomster.

Uppgifter om skattskyldighetsförhållandena för de anställda i den svenska utrikessjöfarten, vilka icke äro svenska medborgare, föreligga i sjömansskatteutredningens betänkande med förslag till lag om sjömansskatt m. m. (SOU 1949: 27 sid. 204 ff). Utredningen erinrar om, att de utländska sjömännens skattskyldighet i Sverige är beroende av reglerna i 53 § kommunalskattelagen och 6 § förordningen om statlig in-

komstskatt, och anför vidare: »Bosättningen är sålunda avgörande. En här i riket bosatt utländsk sjöman är skattskyldig i Sverige för all sin inkomst. I praxis torde detta ha tillämpats bl. a. på det sätt, att med svenskt främlingspass utrustade sjömän ansetts vara här bosatta och blivit i Sverige beskattade för sin inkomst. En här i riket icke bosatt utländsk sjöman kan däremot enligt de nyssnämnda reglerna beskattas här för sin inkomst av tjänst, endast om inkomsten uppburits härifrån och förvärvats genom verksamhet här i riket. Frågan blir då, under vilka omständigheter en sjömans verksamhet kan anses vara utövad här i riket. Möjligen skulle kunna tänkas, att verksamheten ombord på ett svenskt fartyg, var det än befinner sig, borde i detta hänseende anses som verksamhet i Sverige. Förarbetena till kommunalskattelagen synas giva ett visst stöd för att en sådan tankegång icke varit för lagstiftaren främmande. Emellertid har bestämmelsen icke tolkats så. Sålunda har centrala uppborrdsnämnden i fråga om möjligheten att göra löneavdrag för preliminär skatt beträffande här i riket icke bosatta utländska sjömän, som påmönstrat svenska fartyg, ansett sådant avdrag kunna ifrågakomma, endast om fartyget huvudsakligen går i fart i svenskt farvatten eller i fart som likställes därmed eller eljest mellan svenska hamnar.» Vad beträffar fart av nyss angivna slag vill delegationen framhålla, att den endast i undantagsfall kan hänföras till utrikes fart och att försäkringen till följd härav vanligen icke kommer att omfatta de anställda ombord å fartyg i sådan fart. Slutligen må nämnas, att sjömansskatteutredningen (sid. 211) uttalar, att antalet utlänningar, som vid tiden för utredningen tjänstgjorde ombord

å svenska fartyg och som icke vore att anse såsom bosatta här i riket, torde uppgå till mellan 2.000 och 3.000 personer.

I samband med problemet om förekomsten av icke skattskyldiga utlänningar, anställda i utrikesfarten, vilka skulle bli försäkrade enligt den föreslagna lagen om sjukförsäkring för sjömän, får även uppmärksammas, att jämväl svenska medborgare kunna inneha anställning i utrikesfarten utan att vara skattskyldiga till Sverige, nämligen i det fall att de icke äro bosatta i Sverige. Antalet icke skattskyldiga svenskar kan likväl antagas vara förhållandevis litet med hänsyn till att faktisk bosättning å utrikes ort kräves för att skattskyldighet icke skall föreligga. (Se härom närmare centrala uppborrdsnämndens förklaringar den 20 september och den 19 oktober 1949 angående frågor om verkställandet av löneavdrag för skatt för vissa sjömän.)

Delegationen har under sitt utredningsarbete ingående granskat möjligheterna att i olika avseenden ernå överensstämmelse mellan de försäkrades skattskyldighetsförhållanden och statsbidragen till försäkringen samt mellan nyssnämnda förhållanden och omfattningen av försäkrads förmåner. Delegationen ansåg det eftersträfvansvärt, dels att statsbidrag till försäkringen skulle utgå allenast för skattskyldiga försäkrade, dels att med hänsyn härtill förmånerna för icke skattskyldiga försäkrade skulle vara i motsvarande grad mindre än för övriga försäkrade. Företagna undersökningar ha emellertid givit vid handen, att en utformning av statsbidragsreglerna och av stadgandena om försäkrads förmåner efter sådana riktlinjer skulle giva upphov till åtskilliga svårlösta och delvis olösliga problem. I syfte att fastställa antalet

skattskyldiga försäkrade skulle omfattande uppgiftsskyldighet få åläggas redarna, vilka finge tid efter annan rapportera antalet skattskyldiga respektive icke skattskyldiga bland de å försäkrat fartyg anställda. Anstalten måste åläggas dels att statistiskt bearbeta dessa uppgifter, dels därutöver att söka utröna i vilken utsträckning de försäkrade, som ej aktuellt voro anställda å försäkrat fartyg, tillhörde den ena eller andra kategorien. Vidare skulle — därest försäkringsförmånernas omfattning gjordes beroende av försäkrads skattskyldighet — anstalten vid ett stort antal försäkringsfall få införskaffa uppgift, huruvida den försäkrade vore skattskyldig eller ej. Härigenom skulle anstalten, de försäkrade och stundom redarna samt utlandsmyndigheter, som hade att förmedla sjukhjälp, vållas ett icke ringa besvär. I vissa fall skulle det bli svårt att med säkerhet fastställa, huruvida skattskyldighet föreläge eller icke. Denna fråga kunde stundom vara svävande, då försäkringsfallet inträffade, och härav skulle följa, att anstaltens beslut om sjukhjälp finge anstå i avvaktan på att skattskyldighetsfrågan slutligt avgjorts av taxeringsmyndigheterna. Det torde vara uppenbart, att detta skulle leda till otillfredsställande förhållanden.

Med hänsyn till nu angivna omständigheter har delegationen ansett sig böra uppgiva tanken på en sådan utformning av sitt förslag, att statsbidrag och försäkringsförmåner skulle bero av de försäkrades skattskyldighetsförhållanden. Genom att försäkrad utlänning föreslagits erhålla väsentligt mindre förmåner än försäkrad svensk medborgare, såvida den försäkrade utlänningen ej har lång tjänstetid å försäkrat fartyg, tror sig delegationen i möjlig mån ha beaktat den i och för sig berättigade

synpunkten att förmånerna för försäkrad utlänning, vilken — såframt han ej innehar svenskt främlingspass — vanligen icke är skattskyldig, böra ha avgjort mindre omfattning än förmånerna för den regelmässigt skattskyldige svenske försäkrade. Ståndpunkten att försäkrade svenska medborgare borde äga fulla försäkringsförmåner oavsett skattskyldigheten har delegationen funnit särskilt rimlig med hänsyn till att en svensk medborgare — vare sig han är skattskyldig eller inte — vid nöd, uppkommen genom sjukdom, lämnas hjälp av allmänna medel.

Delegationen finner likväl, att statsbidragsreglerna måste utformas på sådant sätt att den omständigheten, att vissa försäkrade icke äro skattskyldiga, i skälig utsträckning beaktas. Med hänsyn härtill och med hänsyn till att säker uppgift om antalet försäkrade — såsom tidigare anförts — icke kommer att föreligga förordar delegationen, att den för erkänd sjuk-kassa gällande regeln om statsbidrag i förhållande till medlemsantalet skall för den föreslagna försäkringens vidkommande motsvaras av en regel att statsbidrag skall utgå i förhållande till antalet försäkrade årsverken. Delegationen anser det sannolikt, att denna regel kommer att i stort sett giva ungefärligen samma resultat, som skulle ha framkommit genom statsbidragsregler, vilka byggt på en ingående granskning av skattskyldighetsförhållandena, med andra ord att den oberrättigade vinst, som uppkommer för försäkringen genom att statsbidrag utgår för icke skattskyldiga försäkrade, kommer att uppvägas av den förlust, som uppstår genom att statsbidrag utgår i förhållande till antalet försäkrade årsverken och icke i förhållande till antalet försäkrade. En exakt jämförelse har med hänsyn till de många ovissa

faktorer, som föreligga vid beräkning av de olika reglernas verkningar, icke kunnat göras. Då den av delegationen nu förordade regeln medför avsevärd förenkling i förhållande till andra diskuterade möjligheter, har delegationen ansett sig kunna bortse från att regeln genom sin summariska utformning möjligen kommer att medföra mindre avsteg i den ena eller andra riktningen från det resultat, som skulle ha framkommit vid tillämpningen av regler, utformade med syfte att nå absolut rättvisa i fråga om statsbidragen till försäkringen.

I 1 § första stycket av det förslag till statsbidragskungörelse, som fogats vid betänkandet (bil. 5), har sålunda införts bestämmelse att statsbidrag utgår dels i förhållande till antalet hos anstalten försäkrade årsverken, dels ock i förhållande till av anstalten meddelad sjukhjälp och moderskapshjälp.

Det bör ankomma på tillsyningsmyndigheten för erkända sjukkassor att utbetala statsbidragen till anstalten.

De i kungörelseförslagets 1 § tredje och fjärde styckena intagna bestämmelserna om beräkningsperiod för statsbidragen, underlaget för deras beräkning samt provisorisk utbetalning äro utformade efter förebild av statsbidragskungörelsen för sjukkassor.

Grundbidrag. Jämlikt § 3 statsbidragskungörelsen för sjukkassor utgår medlemsbidrag, vilket i huvudsak disponeras för förvaltningskostnaderna, till erkänd sjukkassa enligt i stort sett följande regler: Lokalsjukkassa erhåller två kronor för medlem, dock att bidraget är en krona för medlem, som enligt medgivande tillhör jämväl annan erkänd sjukkassa än centralsjukkassan för orten, samt en krona 35 öre för annan medlem, som ej är tillförsäkrad sjukpenning. För lokalsjukkassa inom

Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands eller Jämtlands läns landstingsområde äro motsvarande belopp två kronor 50 öre, en krona 25 öre och en krona 65 öre. Centralsjukkassa erhåller en krona för medlem, som tillika är medlem av lokalsjukkassa inom verksamhetsområdet — indirekt ansluten medlem — och som ej är tillförsäkrad sjukpenning, samt en krona 50 öre för annan indirekt ansluten medlem. För medlem, som icke är medlem av lokalsjukkassa inom verksamhetsområdet — direkt ansluten medlem — erhåller centralsjukkassa två kronor, därest medlemmen icke är tillförsäkrad sjukpenning, eljest tre kronor.

Det statsbidrag till sjukförsäkringen för sjömän, vilket skall motsvara medlemsbidraget till erkänd sjukkassa, synes böra benämnas *grundbidrag*.

Med hänsyn till de kostnader, som uppkomma för handhavandet av en sjukförsäkring, vilken i avsevärd utsträckning avser sjukdomsfall i utlandet och vars försäkringsfall i övrigt bli fördelade över hela riket, synes det vara skäligen att det belopp av fyra kronor, vartill lokal- och centralsjukkasas sammanlagda medlemsbidrag för sjukpenningförsäkrad medlem uppgår i de fyra nordligaste länen, tages till utgångspunkt vid bestämmandet av grundbidraget till sjukförsäkringen för sjömän.

Enligt uppgift i den i Sveriges officiella statistik ingående publikationen »Erkända sjukkassor år 1949» lämnade kommunerna och landstingen för år 1949 bidrag till de erkända sjukkassorna med i runt tal 4,9 miljoner kronor. Medlemsantalet i kassorna uppgick vid 1949 års utgång till 2.982.359, medan antalet försäkrade barn var ungefärligen 1.228.000. Fördelat på sammanlagda antalet medlemmar och försäkrade barn uppgingo

dessas bidrag alltså till cirka 1:20 kronor per försäkrad.

Med hänsyn till de slutsatser, vartill delegationen kommit vid granskningen av de i femte kapitlet behandlade problemen, finner delegationen, att dessa samhälleliga bidrag till de erkända sjukförsäkringarna böra äga motsvarighet vad beträffar samhällets bidrag till sjukförsäkringen för sjömän. Av praktiska skäl torde det vara ogörligt, att bidrag från kommuner och landsting lämnas denna försäkring, varför i stället statens bidrag synes böra i motsvarande mån förhöjas.

Delegationen förordar med hänsyn till vad nu sagts, att till sjukförsäkringen för sjömän skall utgå ett grundbidrag med fem kronor för varje försäkrat årsverke. Av bidragets fem kronor böra fyra anses motsvara det medlemsbidrag, som i de fyra nordligaste länen utgår för sjukpenningförsäkrad medlem till lokal- och central-sjukförsäkring, medan en krona bör betraktas såsom en motsvarighet till bidragen till erkända sjukförsäkringar från kommuner och landsting.

Sjukdagsbidrag. Jämlikt § 4 första stycket statsbidragskungörelsen för sjukförsäkringar utgår *sjukdagsbidrag* med 50 öre för varje dag erkänd sjukförsäkring utgivet sjukpenning om minst en krona eller lämnat ersättning för sjukhusvård.

Delegationen förordar, att samma bidrag skall lämnas sjukförsäkringen för sjömän.

Den i 3 § förslaget till statsbidragskungörelse intagna bestämmelsen om sjukdagsbidrag hänvisar till det stadgande, som gäller för sjukdagsbidraget till erkänd sjukförsäkring. De inskränkande bestämmelser, som givits i statsbidragskungörelsen för sjukförsäkringar § 4 andra och tredje styckena, avses sålunda komma att gälla även för sjukdags-

bidraget till sjukförsäkringen för sjömän.

Barntilläggsbidrag. Jämlikt § 4 fjärde stycket statsbidragskungörelsen för sjukförsäkringar utgår för barntillägg, som erkänd sjukförsäkring utgivet i enlighet med sjukförsäkringsordningen barntilläggsbidrag med hela det av kassan i sådant hänseende utgivna beloppet.

Delegationen förordar, att *barntilläggsbidrag* skall efter samma grund utgå till sjukförsäkringen för sjömän.

I 3 § förslaget till statsbidragskungörelse har härom införts en till statsbidragskungörelsen för sjukförsäkringar hänvisande bestämmelse.

Sjukvårdsbidrag. Till erkänd sjukförsäkring utgår enligt § 5 statsbidragskungörelsen för sjukförsäkringar med däri genom kungörelse den 11 maj 1951 (nr 212) vidtagen ändring sjukvårdsbidrag med hälften av det understöd kassan jämlikt sjukförsäkringsordningen utgivet i form av ersättning för medlems utgifter till läkarvård, kostnaderna för läkares resa häri inräknade, läkemedel och andra av läkare föreskrivna sjukvårdande åtgärder samt intagande å sjukvårdsanstalt, under förutsättning såvitt angår läkarvård, läkemedel och andra sjukvårdande åtgärder att understödet motsvarat i fråga om läkemedel högst hälften och i övrigt högst två tredjedelar av kostnaderna för ändamålet. Sjukvårdsbidraget är dock maximerat på så sätt, att bidraget för andra kostnader än för läkarvård och intagande å sjukvårdsanstalt må utgå med högst det belopp, varmed sjukvårdsbidraget för kostnader för läkarvård understiger beträffande medlemmar, som äro bosatta inom Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands eller Jämtlands läns landstingsområden, fem kronor eller, då vård lämnats jämväl åt medlems barn under femton år, sex kronor årligen samt be-

träffande andra medlemmar, tre kronor, eller då vård lämnats jämväl åt medlems barn under femton år, fyra kronor årligen.

Dessa regler beträffande sjukvårdsbidrag till erkänd sjukkasse synas icke kunna tillämpas på sjukförsäkringen för sjömän. Läkarvårdskostnaderna i utlandet komma nämligen icke att begränsas av den för erkända sjukkassor gällande läkarvårdstaxan. Vidare skall ersättningsandelen för läkarvård och övriga sjukvårdande åtgärder enligt delegationens förslag vara tre fjärdedelar i sjukförsäkringen för sjömän, medan sjukvårdsbidrag till erkänd sjukkasse utgår allenast för en ersättningsandel om två tredjedelar.

Vid utformningen av regeln för sjukvårdsbidrag till sjukförsäkringen för sjömän får beaktas, att de försäkrades barn icke omfattas av försäkringen. Vidare får beaktas, att de merutgifter, som uppkomma till följd av att vården erhålles i utlandet, böra täckas av avgifterna, i den mån icke det i det följande förordade, av den medförda subventionens princip motiverade särskilda sjukvårdsbidraget förslår härtill. Statsbidraget till försäkringens utgifter för läkarvårdersättning och ersättning för övriga sjukvårdande åtgärder synes därför böra utgöras av genomsnittsbeloppet för statsbidraget per medlem till de erkända sjukkassornas motsvarande utgifter. Vad däremot beträffar försäkringens utgifter för intagningskostnader torde statsbidraget böra vara hälften av utgifternas belopp i likhet med vad som gäller för de erkända sjukkassornas utgifter för intagningskostnader. Sistnämnda princip synes även böra tillämpas beträffande försäkringens utgifter för ersättning för resa till annan ort jämlikt lagförslagets 12 § 2 mom. första stycket, då sådan resa praktiskt

alltid torde komma att företagas för att erhålla sjukhusvård och utgiften härför sålunda bör jämsställas med intagningskostnad.

Med hänsyn till vad nu anförts förordar delegationen, att anstalten skall lämnas *sjukvårdsbidrag* dels för varje försäkrat årsverke med belopp, motsvarande det, vartill sjukvårdsbidraget per medlem i de erkända sjukkassorna för året — fränsett bidraget för intagningskostnader — skulle uppgått, därast allenast vuxna personer och icke barn där varit sjukvårdsförsäkrade, dels ock med hälften av det belopp, som utgivits som ersättning för resa till sjukhus enligt lagförslagets 13 § eller som ersättning för resa till annan ort jämlikt 12 § 2 mom. första stycket.

Det synes böra ankomma på tillsynsmyndigheten för erkända sjukkassor att efter nu angivna grunder fastställa sjukvårdsbidraget till anstalten.

Föreskrift härom har införts i kungörelseförslagets 4 §.

Det är teoretiskt tänkbart, att den förordade regeln skulle medföra att sjukvårdsbidraget till anstalten skulle komma att täcka en större andel av anstaltens ifrågavarande utgifter än den andel, som täckes genom sjukvårdsbidraget till de erkända sjukkassornas motsvarande utgifter. Med hänsyn till erfarenheterna från delegationens statistiska undersökningar angående redarnas sjukvårdskostnader har det ansetts uteslutet att en sådan situation i praktiken skulle kunna uppkomma. En maximiregel med sikte på denna tänkta möjlighet har därför synts obehöfelig. Den av delegationen förordade regeln för sjukvårdsbidraget medför, att bidragets belopp för visst verksamhetsår kan fastställas först sedan sjukvårdsbidraget till samtliga erkända sjukkassor för samma verksamhetsår uträknats. För

att utbetalningen av bidraget till anstalten icke skall försenas, bör tillsynsmyndigheten kunna approximativt beräkna bidraget för verksamhetsåret och verkställa erforderlig justering vid utbetalandet av bidraget för nästkommande verksamhetsår.

Särskilt sjukvårdsbidrag. På delegationens förfrågan har medicinalstyrelsen i oktober 1950 meddelat följande angående de samhälleliga utgifterna för öppen sjuk- och tandvård: »Statens, landstingens och städernas utanför landsting utgifter för sådan öppen sjukvård och tandvård, som kan anses vara avsedd bl. a. för den vuxna manliga befolkningen, kan beräknas till 45 milj. kronor. Till detta belopp bör läggas övriga primärkommuners utgifter för motsvarande kostnader. Dessa kommuners totalinsats uppgår till cirka 15 milj. kronor, men någon specifikation av detta belopp på utgifter för olika ändamål finnes icke.»

I det nyss nämnda beloppet 45 milj. kronor ingå 900.000 kronor, som av staten anslagits för bekämpandet av de smittsamma könssjukdomarna. Från sistnämnda belopp torde i detta sammanhang böra bortses, emedan särskilt statsbidrag för bland annat utgifter för könssjukvård föreslås i det följande.

I enlighet med den medförda subventionens princip bör det förbilligande av sjukvårdskostnader, som uppkommer för en sjuk i Sverige genom samhälleliga utgifter för sjukvårdsändamål, även komma sjöfolket till del genom motsvarande utgiftsminskning vid sjukvård i utlandet. Av praktiska skäl finner delegationen, såsom anförts i femte kapitlet, lämpligt att denna utgiftsminskning erhålles genom statsbidrag till försäkringen, vilka svara mot samhällsutgifterna i fråga. Delegationen förordar, att ett statsbidrag, benämnt *särskilt*

sjukvårdsbidrag, skall utgå samt att dess storlek skall bero av omfattningen av samhällsutgifterna för sådan öppen sjukvård och tandvård, som kan anses vara avsedd för bl. a. den vuxna manliga befolkningen. Samhällsutgifterna för anordnande av tandvård böra inräknas i underlaget för det särskilda sjukvårdsbidraget med hänsyn till att ersättning för tandvårdsutgifter skall lämnas av försäkringen.

Samhällsutgifterna för ifrågavarande ändamål kunde år 1950 uppskattas till i runt tal 59 miljoner kronor årligen. Fördelat på Sveriges cirka 7 miljoner invånare utgör detta belopp ungefär 8:40 kronor per invånare och år.

Vid bestämmandet av det särskilda sjukvårdsbidragets storlek måste hänsyn jämväl tagas till omständigheten, i vilken utsträckning de försäkrade åtnjuta vård av hithörande slag i utlandet och i vilken utsträckning sådan vård erhålles i Sverige. Uppgifter om vårdfrekvensen i utlandet och i Sverige föreligga i den statistiska undersökningen av rederiernas sjukvårdskostnader (sid. 29). Talet för läkarbesök i utlandet är 0,43 per årsverke och för läkarbesök i Sverige 0,49 per årsverke, varför läkarbesöken i utlandet utgöra cirka 47 procent av hela antalet läkarbesök. Med utgångspunkt från dessa siffror skulle sålunda det särskilda sjukvårdsbidraget — därest dylikt bidrag utgått för år 1949 — ha bort bestämmas till 3 kronor 95 öre för försäkrat årsverke eller, av praktiska skäl avrundat uppåt, 4 kronor för försäkrat årsverke.

Om förhållandet mellan antalet läkarbesök i utlandet och i Sverige under tid, då sjöfolket icke omfattas av redareförpliktelsen, saknas uppgift. Skäl finnas att antaga, att vårdfallen i Sverige till antalet vida skulle komma att överstiga vårdfallen i utlandet. Om

detta förhållande liksom om förhållandet mellan antalet vårdfall i utlandet och i Sverige under den tid redareförpliktelser avser komma sedermera säkra uppgifter att erhållas genom försäkringsfallens fördelning på den ena och andra kategorin. Dessa uppgifter böra framdeles läggas till grund för bestämmandet av det särskilda sjukvårdsbidragets belopp.

Det särskilda sjukvårdsbidragets belopp måste uppenbarligen från tid till annan jämkas med hänsyn till dels utvecklingen i fråga om samhällsutgifterna till här ifrågakommande ändamål, dels förhållandet mellan de av försäkringen ersatta fallen av öppen vård i utlandet och i Sverige.

Delegationen förordar, att det anförtros åt tillsynsmyndigheten för erkända sjukvårdskassor att med hänsyn till de olika faktorer, vilka angivits böra utöva inflytande på det särskilda sjukvårdsbidragets belopp och med ledning av uppgifter från medicinalstyrelsen fastställa detta för varje kalenderår. Bestämmelse härom har införts i förslaget till statsbidragskungörelse 4 § andra stycket, i vilket jämväl återfinnas de i det föregående angivna grunderna för bidraget.

Sjukhusvårdsbidrag. Det allmännas sammanlagda kostnader under år 1948 för den slutna sjukhusvården uppgingo till 432,14 miljoner kronor enligt uppgift i det betänkande angående fri sjukhusvård, som avgivits den 7 mars 1951 av sakkunniga för fria sjukhusvården. Genomsnittliga kostnaden per vård dag vid samtliga lasarett uppgick år 1948 till 24: 87 kronor enligt »Allmän hälso- och sjukvård», utgiven av medicinalstyrelsen. Beträffande sjukhushuvudmännens inkomster av legosängsavgifter föreligger en uppgift, avseende de sekundärkommunala sjukhusen år 1947, i betän-

kandet angående fri sjukhusvård. Denna inkomst var 1 krona 85 öre per vård dag.

För sjukhusvård, som meddelas inom främmande sjukvårdsområde, utgår numera ersättning från sjukhushuvudmannen för patientens eget sjukvårdsområde enligt överenskommelse mellan landstingen och städerna utanför landsting. För denna överenskommelse har redogörelse lämnats i femte kapitlet (sid. 48). Ersättningen är för närvarande 30 kronor per vård dag med avdrag för den vårdavgift, den sjuke själv skall erlägga. Antages att vårdavgiften för vård å allmän sal är det nu regelmässiga beloppet 3 kronor, blir dag ersättningen vid vård inom främmande sjukvårdsområde 27 kronor.

I enlighet med den medförda subventionens princip — sådan denna definierats av delegationen i femte kapitlet — bör samhälleligt bidrag till förbilligande av kostnaderna för sjöfolkets sjukhusvård i utlandet utgå i samma mån som kostnader för sådan vård här i riket förbilligas genom samhällsätgärder. Delegationen förordar därför, att ett statsbidrag, benämnt *sjukhusvårdsbidrag*, skall lämnas försäkringsanstalten för varje vård dag, anstalten lämnat ersättning för sjukhusvård utom riket.

Ur vissa synpunkter kunde det framstå såsom naturligt, att bidraget för sjukhusvård utom riket lämnades icke av staten utan av den sjukhushuvudman, inom vars sjukvårdsområde vederbörande försäkrad är eller anses vara bosatt. Delegationen har emellertid ansett, att införande av en sådan ordning icke kan ifrågakomma redan med hänsyn till de administrativa svårigheter, som härvid skulle uppkomma. Delegationen har även funnit stöd för meningen att sjukhusvårdsbidraget bör lämnas av statsmedel i den ståndpunkt, som sakkunniga för fria sjukhusvården

intagit i frågan om sjukhushuvudmännens bidragsskyldighet vid vård å vissa statliga sjukhus. De sakkunniga funno, att det komme att medföra en alltför betydande kostnadsöverflyttning på de icke statliga huvudmännen att ålägga dessa bidragsskyldighet med i princip fulla kostnaden på ifrågavarande sjukhus, så länge huvudmännen icke erhöles viss, av 1946 års statsbidragssakkunniga för hälso- och sjukvården föreslagen kompensation. Därest huvudmännen icke anses kunna åläggas ökad bidragsskyldighet vid vård å statliga sjukhus utan att erhålla kompensation härför, synes det delegationen sannolikt, att skyldighet för huvudmännen att lämna bidrag till sjöfolkets sjukhusvård utom riket ej heller anses kunna införas annat än under enahanda förutsättning.

Sjukhusvårdsbidraget bör utgå med det belopp, vartill genomsnittliga vårdkostnaden för vård dag å allmänt sjukhus i riket beräknas ha uppgått under det år, bidraget avser, minskat med den patientavgift, som under samma tid genomsnittligen beräknas hava utgått för vårdplats å allmän sal å sådant sjukhus.

Det torde få ankomma på tillsyningsmyndigheten för erkända sjukassor att vid utbetalandet av statsbidrag till försäkringsanstalten fastställa det belopp, varmed sjukhusvårdsbidraget skall utgå. Myndigheten torde härvid få hos medicinalstyrelsen inhämta de upplysningar, som erfordras för beloppets fastställande. Den dagersättning vid vård inom främmande sjukvårdsområde, om vilken sjukhushuvudmännen träffat överenskommelse, bör i första hand kunna tjäna till ledning. Med hänsyn till de olika intressen, som finnas företrädade hos huvudmännen, synes det sannolikt, att man vid bestämningen av dagersättningen sökt komma den faktiska genomsnittskostnaden så nära som

möjligt samt att dagersättningen tid efter annan kommer att jämkas i anslutning till kostnadernas förskjutning. Endast därest företagna utredningar skulle giva vid handen, att skiljaktighet av någon betydelse uppkommit mellan den faktiska vård dagskostnaden och dagersättningen, torde dagersättningens belopp böra frångås vid bestämmande av beloppet för sjukvårdsbidraget.

Bestämmelse om sjukhusvårdsbidraget återfinnes i kungörelseförslagets 5 §. Dess andra stycke innehåller en maximeringsregel, avsedd att förhindra att försäkringsanstalten erhåller sjukhusvårdsbidrag med högre belopp än mellanskillnaden mellan de patientavgifter, som vid vård inom riket skulle åvilat de försäkrade, och anstaltens faktiska utgifter för ersättning för sjukhusvård utom riket. Regeln har synts erforderlig med hänsyn till möjligheten att mellanskillnaden mellan genomsnittliga patientavgiften i riket och avgifterna å de utländska sjukhus, som de försäkrade anlita, genomsnittligen skulle vara lägre än den andel av vård dagskostnaden, som inom riket täckes av allmänna medel.

Bidrag till köns- och tuberkulossjukvård. I åttonde kapitlet har föreslagits, att försäkringen helt skall ersätta försäkrads i utlandet uppkomna sjukvårdsutgifter vid könssjukdom i smittsamt skede samt de utgifter för försäkrads sjukvård och resa vid könssjukdom och tuberkulos, vilka jämlikt det av 1946 års sjömanskommitté framlagda förslaget till sjömanslag skola ersättas av staten.

Därest nu ifrågavarande förmåner vid könssjukdom och tuberkulos på föreslaget sätt inarbetas i försäkringen, bör försäkringsanstaltens utgifter härför uppenbarligen ersättas av staten. Det samma bör gälla i fråga om försäk-

ringsanstaltens utgifter för sjukhusvård i utlandet i anledning av könssjukdom. Den statsbidragsregel, som föreslagits beträffande ersättning för annan sjukhusvård i utlandet, torde ej kunna tillämpas i avseende på sjukhusvård i utlandet för könssjukdom, då patientavgift icke uttages vid sjukhusvård för könssjukdom i Sverige. Slutligen torde försäkringens utgifter för ersättning för sjukhusvård vid tuberkulos böra helt ersättas av staten till följd av de skäl 1946 års sjömanskommitté anfört för statsverkets övertagande av redareförpliknelsen mot tuberkulossjuk sjöman.

Delegationen förordar, att försäkringsanstalten skall lämnas ett statsbidrag, benämnt *bidrag till köns- och tuberkulossjukvård*, med hela beloppet av de nu angivna ersättningarna från anstalten. Bestämmelse härom har intagits i kungörelseförslagets 6 §. I dennas andra stycke har intagits föreskrift, att sjukvårdsbidrag och sjukhusvårdsbidrag icke skall utgå för här ifrågavarande ersättningar.

Om svensk sjömans rätt till könssjukvård i utlandet på statsverkets bekostnad stadgas för närvarande i 28 § tredje stycket sjömanslagen. Till nämnda stad-

gande anknyter kungörelsen den 30 december 1922, enligt vilken i lagrummet avsedd kostnad skall förskottas av vederbörande konsul, som erhåller ersättning härför av utrikesdepartementet från det under tredje huvudtiteln uppförda förslagsanslaget *Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska medborgare*. Därest det här föreslagna bidraget till köns- och tuberkulossjukvård införes torde angivna kungörelse böra upphävas.

Moderskapsbidrag. Jämlikt § 6 statsbidragskungörelsen för sjukbussor utgår för moderskapsbidrag (moderskapsbidrag) till centralsjuk-kassa med sjuttiofem kronor för varje barnsbörd, vid vilken kassan enligt sjuk-kasseförordningen utgivit dylik hjälp. Där kassan endast utbetalat förskott jämlikt 32 § tredje stycket nämnda förordning, utgår dock moderskapsbidraget med allenast fyrtio kronor.

Delegationen förordar, att det återgivna stadgandet skall äga motsvarande tillämpning på moderskapsbidrag och förskott å moderskapsbidrag, som anstalten utger jämlikt lagförslagets 20 §.

Föreskrift härom har införts i 3 § kungörelseförslaget.

Regler om försäkringsanstaltens sjukförsäkringsfond

I inledningen till detta kapitel har uttalats, att viss fondbildning synes vara erforderlig såsom garanti för försäkringsanstaltens förmåga att utgiva föreskrivna förmåner även under en period av onormalt låga inkomster eller onormalt höga utgifter för anstalten.

Hos anstalten bör finnas en fond, benämnd anstaltens sjukförsäkringsfond. Fonden bör bildas på så sätt att vid varje kalenderårsskifte eventuellt överskott å sjukförsäkrings-

verksamheten föres till sjukförsäkringsfonden.

Då sjukförsäkringsfonden nått ett betydande belopp, bör avkastningen användas till täckande av anstaltens utgifter, varigenom avgifterna till anstalten i motsvarande mån kunna reduceras. Det synes böra ankomma på tillsynsmyndigheten för erkända sjukbussor att fastställa till vilket belopp fonden skall uppgå, innan dess avkastning får tagas i anspråk för avgiftsnedläggning.

Föreskrifter angående fonden har intagits i lagförslagets 26 §.

Från och med den 1 juli 1951 har uppdragits åt statskontoret att förvalta fonder, tillhörande handelsflottans pensionsanstalt, åt vilken såsom tidigare angivits uppgiften att handhava sjukförsäkringen för sjöfolk enligt delegationens mening bör anförtros. Delegationen har därför övervägt, huruvida statskontoret även bör förvalta sjukförsäkringsfonden, men har funnit, att — då denna fond sannolikt med jämna mellanrum måste anlitas för den löpande sjukförsäkringsrörelsen — detta skulle medföra praktiska olägenheter

för såväl statskontoret som anstalten. Delegationen förordar med hänsyn härtill, att anstalten själv skall förvalta sjukförsäkringsfonden.

Beträffande fondmedlens placering synas böra gälla reglerna för placering av erkänd sjukkassas sjukhjälpsfond. Föreskrift härom har intagits i lagförslagets 26 § sista stycket. De för erkänd sjukkassas sjukhjälpsfond gällande placeringsreglerna återfinnas i 35 § andra stycket sjukkasseförordningen. Pensionsstyrelsen har i sitt ändringsförslag den 2 mars 1951 förordat vissa ändringar beträffande dessa placeringsregler.

Förändringar i sjukförsäkringen för sjömän vid ikraftträdandet av lagen om allmän sjukförsäkring

Med hänsyn till att den allmänna sjukförsäkringen under uppskovet med dess ikraftträdande väntas bli föremål för översyn¹ har delegationen icke funnit sig böra utarbeta ett detaljerat förslag beträffande utformningen av sjukförsäkringen för sjömän vid allmänna sjukförsäkringens ikraftträdande, utan delegationen har ansett det vara lämpligast att på nuvarande stadium allenast framföra vissa principiella synpunkter angående ifrågavarande problem.

Beträffande reglerna om *tillhörigheten* till sjukförsäkring för sjömän bör enligt delegationens mening ingen ändring vidtagas. Det stora flertalet sjömän komma på så sätt att vara försäkrade såväl i allmän sjukkassa som enligt lagen om sjukförsäkring för sjömän. För denna kategori, som i fortsättningen benämnes dubbelförsäkrade, kommer sjukförsäkringen för sjömän att verka såsom en tilläggsförsäkring till allmänna sjukförsäkringen, avsedd att ersätta merkostnaderna vid sjukdomsfall i utlandet. För den mindre grupp, som ställes utanför den allmänna sjukförsäkringen och som i det följande benämnes enkelförsäkrade, kommer sjukförsäkringen för sjömän att fylla även den allmänna sjukförsäkringens funktion.

I fråga om *förmåner* i sjukförsäkringen för sjömän bör gälla att de alltid skola ha minst samma omfattning

som motsvarande förmåner i den allmänna sjukförsäkringen. Beträffande merprestationerna utöver den allmänna sjukförsäkringens förmåner torde någon ändring beträffande nu föreslagna förmåner icke bli erforderlig. Vid ikraftträdandet av statsmakternas beslut om fria eller rabatterade läkemedel och om fri sjukhusvård torde förmåner av läkemedelsersättning och sjukhusvårdsersättning böra bortfalla i vad avser i Sverige uppkommen kostnad.

Av praktiska skäl synes handelsflottans pensions- och sjukförsäkringsanstalt böra utbetala dubbelförsäkrads hela sjukhjälp. På så sätt undvikes, att dubbelförsäkrad eller i förekommande fall hans redare nödgas ansöka om sjukhjälp hos vederbörande allmänna sjukkassa i fråga om förmåner från denna och hos anstalten i fråga om merprestationerna. Anstalten bör vid sjukhjälpens utbetalande inträda i den försäkrades rätt mot den allmänna sjukkassan. Anstalten torde böra erhålla befogenhet att preliminärt fastställa det belopp, som kassan skall utgiva, och debitera kassan härför. Detta kan äga rum samtidigt med att anstaltens tilläggsersätt-

¹ Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 december 1951 har statsrådet och chefen för socialdepartementet tillkallat sakkunniga för att inom socialdepartementet biträda med utredning angående översyn av bestämmelserna rörande den allmänna sjukförsäkringen m. m.

ning bestämmes och i samband med att sjukhjälpen utanordnas till den försäkrade eller redaren. Eventuellt kunna de verifikationer, på vilka anstalten grundat debiteringen, översändas till vederbörande allmänna sjuk-kassa för granskning. Det torde dock vara lika betryggande, att anstaltens debiteringar genom tillsynsmyndighetens försorg granskas hos anstalten. Anstaltens debiteringsmeddelande till kassan bör vara specificerat på ett med hänsyn till kassans bokföring tillfredsställande sätt. Skulle kassan finna, att anstalten debiterat felaktigt, bör kassan påtala detta hos anstalten. Uppstår tvist mellan anstalten och kassan om tillämpningen av lagen om allmän sjukförsäkring, bör tvisten avgöras av tillsynsmyndigheten och samma ordning sålunda tillämpas som enligt 102 § lagen om allmän sjukförsäkring gäller för tvist mellan allmänna sjuk-kassor.

Vissa regler torde få införas i syfte att förhindra att den dubbelförsäkrade söker erhålla sjukhjälp såväl från anstalten som från den allmänna sjuk-kassan. De praktiska möjligheterna härtill synas dock vara begränsade till sjukpenningen, då den försäkrade väl ej torde erhålla mer än ett originalkvitto för varje sjukvårdsutgift och dylikt kvitto behålles av den kassa, som utger sjukvårdsersättning. Vad åter sjukpenningen beträffar, kommer det förhållandet att sjukpenning uttagits hos såväl kassan som anstalten att uppdagas, då kassan erhåller anstaltens debiteringsmeddelande.

Vid behandlingen av frågorna om finansieringen av sjukförsäkringen för sjömän vid allmänna sjukförsäkringens ikraftträdande får observeras, att de

försäkrade komma att bestå av två ur finansieringssynpunkt skilda kategorier, dubbelförsäkrade och enkelförsäkrade. Beträffande de dubbelförsäkrade komma såsom tidigare nämnts endast kostnaderna för merprestationer utöver allmänna sjukförsäkringens förmåner att åvila sjömansförsäkringen. I fråga om de enkelförsäkrade komma däremot hela sjukförsäkringskostnaden att falla på sjömansförsäkringen.

Beträffande *avgifterna* torde få förfaras på så sätt, att avgiften uppdelas i en grundavgift för samtliga försäkrade samt därutöver en tilläggsavgift för de enkelförsäkrade. Grundavgiften beräknas i förhållande till försäkringens kostnad för en dubbelförsäkrad och uttages enligt den tidigare ordningen. Tilläggsavgiften får inbetalas i efterskott av redarna. Dessa förändringar i avgiftsreglerna torde förutsätta, att en individuell registrering av de försäkrade infördes.

Grunderna för *statsbidragen* till sjukförsäkringen för sjömän få helt omarbetsas. Med hänsyn till att statsbidragsreglerna till den allmänna sjukförsäkringen torde bli föremål för överarbetning anser sig delegationen emellertid i detta hänseende endast böra uttala, att de statsbidrag, som motiverats av den medförda subventionens princip, alltfört böra utgå.

Delegationen vill slutligen framhålla, att anstaltens arbetsbörda vid övergången till allmänna sjukförsäkringen måste beräknas bli i icke oväsentlig mån ökad genom uppgiften att handlägga ärendena om de dubbelförsäkrades sjukhjälp från allmän sjuk-kassa och att viss personalökning i anledning härav synes bli erforderlig.

Anordningar för sjuk- och tandvård

Delegationen behandlar i detta kapitel frågan om försäkringsanstaltens kontroll av den vård, för vilken anstalten lämnar ersättning. Därjämte behandlas vissa problem om anordnandet av lämplig vård för de försäkrade. Vanligen bruka dylika problem icke granskas i samband med sjukförsäkringsfrågor.

Det har emellertid ansetts lämpligt att i anslutning till föreliggande utredning upptaga frågorna om anordnandet av sjuk- och tandvård för sjöfolk till behandling, då det icke syntes sannolikt, att 1946 års sjömanskommitté i annat sammanhang skulle komma att beröra dessa.

Sjukvård

Då en försäkrad vistas i riket, torde väl lämplig sjukvård alltid kunna beräknas stå till buds. Särskilda åtgärder för att bereda sjöfolket sjukvård inom riket synes därför icke behöva komma i fråga.

Vad beträffar vården i utlandet, synes det böra ankomma på försäkringsanstalten att söka sörja för att denna vård dels blir av en standard, som om möjligt motsvarar den svenska sjukvårdens, dels erhålles till ett rimligt pris. Det rätta handhavandet av denna uppgift blir av stor betydelse både för de försäkrade och för anstaltens ekonomi. Anstalten bör erhålla uppgifter från utrikesdepartementet angående de vårdmöjligheter, som föreligga i de av svenska fartyg besökta hamnarna. Med ledning av upplysningar om kvaliteten hos och kostnaderna för den vård, som står till buds, får anstalten lämna anvisningar om de läkare respektive sjukhus,

till vilka vederbörande utlandsmyndighet bör hänvisa de försäkrade. I stort sett torde väl de vårdmöjligheter, som redan anlitats för svenska sjömän på orten, få utnyttjas även i fortsättningen. I de fall, där vårdens standard visar sig vara otillräcklig eller kostnaderna bli oproportionerligt höga, bör emellertid rättelse eftersträvas.

I många fall torde förflyttning av den försäkrade till annan ort bli den praktiskt mest betydelsefulla åtgärden i arbetet på att bereda god vård till rimlig kostnad. Det är därför av vikt, att de möjligheter att verka för dylika förflyttningar, som avsetts komma till stånd genom lagförslagets stadgande om ersättning för utgifter vid resa till annan ort, noga tillvaratagas.

Genom anstaltens försorg bör i den mån det är möjligt kontroll av vården i utlandet utövas. Anstalten bör även sörja för att de försäkrade, som vårdats

å orter med mindre tillfredsställande vårdmöjligheter, undersökas av annan läkare, sedan de kunnat lämna den ursprungliga vårdorten.

Stundom torde förbättrad och förbiligad vård kunna erhållas genom att avtal om vård av de försäkrade ingås mellan anstalten och läkare eller sjukhus i hamnar, som ofta besökas av svenska fartyg. Anstalten bör därför tillerkännas befogenhet att ingå sådana avtal och i den mån så är erforderligt för dessa ändamål disponera medel, som för detta särskilda ändamål må anvisas av Kungl. Maj:t. Särskilt böra möjligheterna beaktas att uppnå samverkan med Norge beträffande de anordningar, som vidtagits för sjukvård åt norskt sjöfolk utom Norge. I London, Liverpool och New York finnas norska läkarmottagningar med sjukstugor, vid vilka vård måhända kunde beredas även sjöfolk från svenska fartyg. Vid det studiebesök, som representanter för delegationen företog i Oslo, uttalades från företrädare för vederbörande norska myndigheter ett starkt intresse för tanken på en sådan samverkan.

Delegationen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte låta undersöka huruvida och på vilka villkor sjömän från svenska fartyg kunna beredas vård å de norska läkarmottagningarna.

De pågående strävandena inom World Health Organization att förbättra och förbilliga möjligheterna för sjöfolk att erhålla sjukvård i främmande länder torde särskilt i större hamnar kunna framdeles medföra förmånligare förhållanden.

Sjukhusvistelser i utlandet bli ofta särskilt pressande för sjömännen på grund av språksvårigheterna, vilka väl i många fall även starkt försvåra meddelandet av lämplig vård. Med hänsyn härtill vore det värdefullt, att de sjuk-

hus, som anlitas av svenska sjömän i de mest besökta utländska hamnarna, hade tillgång till svensk sjuksköterska. Anstalten bör därför i görlig mån söka verka för att svensk sjuksköterska anställas å dessa sjukhus.

Hos vissa centralsjukkassor finnas för närvarande *förtroendeläkare* anställda. I 90 § lagen om allmän sjukförsäkring stadgas, att förtroendeläkare till erforderligt antal skola vara anställda hos centralsjukkassa. Förtroendeläkare skall »biträda vid sjukkontrollen inom centralsjukkassans verksamhetsområde samt även i övrigt tillhandagå kassan i frågor, som kräver medicinsk sakkunskap» och skall »även söka främja samarbetet mellan allmän sjukkassa och inom dess område verksamma läkare». Därjämte bör förtroendeläkaren i tveksamma fall själv undersöka dem, som söka sjukhjälp.

Delegationen förordar, att en förtroendeläkare skall vara anställd hos försäkringsanstalten. Det torde vara uppenbart, att organet för sjukförsäkring för sjömän är i särskilt behov av en förtroendeläkares bistånd med hänsyn till att de försäkrade på grund av förflyttningarna i sitt arbete i allmänhet måste söka vård hos olika läkare vid olika sjukdomstillfällen och ofta till och med måste byta läkare under pågående sjukdom. Härtill kommer, att förtroendeläkarens medverkan blir av stor vikt vid anstaltens arbete med kontrollen av vården i utlandet och för anordningen av denna vård. Vid avgörandena om förflyttning av försäkrade för fortsatt vård å annan ort blir förtroendeläkarens bedömning av särskild betydelse. Förtroendeläkaren bör även biträda anstalten i dess arbete för att anordna en såvitt möjlig ändamålsenlig sjukkontroll.

Tandvård

Det är numera allmänt erkänt, att tandvården är av största betydelse för möjligheterna att bibehålla god hälsa. Från sjöfolkets sida ha klagomål ofta framförts över de svårigheter, som föreligga för sjöfolket, då det gäller att erhålla tandvård. Delegationen har därför ansett sig i detta sammanhang böra behandla frågan om vilka åtgärder som kunna vidtagas för att öka sjöfolkets möjligheter till sådan vård.

En sjöman har till följd av sitt yrke icke samma möjligheter som den övriga befolkningen att söka vård hos tandläkare. Under hans anställningstider äro uppehållen i hamn numera ofta så korta, att behandling, som förutsätter flera besök hos en tandläkare, icke medhinnes. Härtill komma svårigheterna att överhuvud erhålla tid hos en tandläkare å den tillfälliga uppehållsorten och — i åtskilliga främmande länder — problemet att komma i kontakt med en tandläkare, som lämnar vård av önskvärd standard till överkomlig kostnad. Följden av dessa förhållanden blir i många fall, att den s. k. konserverande tandvården försummas och att tandläkare uppsökes först då akuta smärtor och inflammationer göra detta nödvändigt, varvid tandutdragning eller andra större ingripanden måste äga rum. Den behandling, som bör följa på dylika ingripanden, kan ofta icke komma till stånd.

Förtursrätt till behandling vid folktandvården. En lösning av nu angivna problem torde i första hand få åstadkommas genom ökning av sjöfolkets möjligheter att erhålla tandvård genom den svenska folktandvården. Dessa möjligheter äro för närvarande mycket begränsade. Folktandvården har ännu icke fått mer än tredjedelen av den ka-

pacitet, som den enligt fastställda planer skall erhålla för täckande av det faktiska behovet; i flera hamnstäder har folktandvård ännu icke tillkommit. Såsom regel för mottagandet av patienter vid folktandvården gäller, att varje svensk medborgare har rätt att vid den statsunderstödda tandpoliklinik, inom vars upptagningsområde han är bosatt, erhålla behandling i tur och ordning efter anmälan. Vid akuta fall skola även personer, bosatta utanför upptagningsområdet, behandlas. Väntetiderna äro i de flesta fall synnerligen långa, stundom ända upp till två år. Akuta fall behandlas med förtursrätt, men omöjligheten att avbryta redan pågående behandlingar medför ofta, att det är tekniskt ogörligt för folktandvårdspoliklinikerna att åtaga sig dem.

Sjöfolket torde endast i ringa utsträckning få behandling genom folktandvården. Särskilt gäller detta sjöfolket inom utrikesfarten. Upphållen i land äro blott i undantagsfall tillräckligt långa. Härtill kommer, att en sjöman under fartygets hamnbesök vanligen uppehåller sig annorstädes än å den plats, där hemortens tandpoliklinik är belägen, och att så ofta är förhållandet även vid hans vistelse i land.

I 13 §, 2, kungörelsen den 22 september 1950 (nr 605) angående statsbidrag till folktandvård stadgas följande om vissa patienters behandling med förtursrätt: »Under den för annan tandvård än organiserad barntandvård anslagna tiden skola med förtursrätt behandlas — förutom akuta fall — de patienter, vilka enligt förordningen om mödrahjälp åtnjuta hjälp till tandvård.»

För att sjöfolket i samma utsträckning som övriga grupper skall komma i åtnjutande av folktandvård, synes det

till följd av förhållandena inom sjömanyrket vara erforderligt, att sjömän — oavsett de äro bosatta inom vederbörande kliniks upptagningsområde eller icke — behandlas med förtursrätt. Denna förtursrätt bör omfatta såväl svenska sjömän som utländska sjömän, vilka äro eller nyligen varit anställda å svenskt fartyg. Delegationen förordar därför, att stadgande om sådan förtursrätt för sjömän införes i nyssnämnda kungörelse. Förslag till kungörelse angående sådan ändring bifogas betänkandet (bil. 7).

Folktandvårdskliniker för sjömän

Den nu föreslagna åtgärden att införa förtursrätt för sjömän till folktandvårdsbehandling synes icke ensam vara tillfyllest för att tillförsäkra sjöfolket tillgång till behandling vid folktandvården i den utsträckning, som är erforderlig och — med hänsyn till andra gruppers möjlighet att erhålla sådan behandling — skälig. Det torde därjämte vara nödvändigt, att folktandvårdens resurser i någon utsträckning ökas för att tillgodose sjöfolkets tandvårdsbehov. I detta syfte synas tandpolikliniker för sjömän böra inrättas i de viktigaste svenska hamnstäderna. Dessa kliniker torde bland annat kunna komma till stånd genom att en redan arbetande klinik på orten tillföres erforderlig personal, varvid kapacitetsökningen uteslutande disponeras för behandling av sjömän.

Delegationen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande inrättandet av folktandvårdskliniker för sjömän.

Tandvård ombord på fartyg

Inom den svenska militärtandvården har — särskilt vid den omfattande be-

redskapstjänstgöringen under andra världskriget — lämnats tandvårdsbehandling ombord å marinens fartyg. Tandvård ombord å fartyg har under senare år därjämte anordnats av en del norska rederier samt från och med år 1951 på försök även av ett svenskt rederi.

Upplysningar om tandvården ombord å marinens fartyg ha erhållits från armétandvårdsinspektören. Möjligheter att utföra tandläkararbete föreligga endast å större fartyg. På mindre fartyg bli dessas rörelser i sjön alltför häftiga. Även på de större fartygen omöjliggöres arbetet vid hård sjögång, men erfarenheterna giva vid handen, att en fartygstandläkare normalt kan utföra arbete under det stora flertalet dagar av ett fartygs resa.

Anställes en tandläkare för att lämna vård ombord å fartyg, måste — för att hans arbete skall bliva effektivt — ombyte av fartyg göras tid efter annan. Av ekonomiska skäl torde därför en av allmänna medel understödd tandvård ombord å fartyg endast kunna anordnas bland fartyg, sysselsatta i linjetrafik av tämligen stor omfattning, där en tandläkare kan successivt behandla besättning efter besättning och fartygsombyten kunna äga rum någorlunda i anslutning till en på förhand uppgjord plan. I lämplig hamn bör en dylik tandläkare ha tillgång till laboratorium och utrustning för röntgenfotografering. Sådan fotografering i munhålan och mera omfattande laboratoriearbeten anses nämligen icke kunna utföras ombord å fartyg.

Den tandläkarutrustning, som kräves för arbete ombord å fartyg, beräknas för närvarande kunna anskaffas för en kostnad av 10.000 kronor.

Delegationen förordar, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning,

huruvida en av allmänna medel understödd tandvård å fartyg kan anordnas inom handelsflottan.

Tandvård i utländska hamnar

I likhet med vad i det föregående förordats beträffande läkar- och sjukhusvård bör i fråga om tandvård gälla, att anstalten bör söka tillse att de tandläkare, till vilka de försäkrade hänvisas för behandling i utlandet, om möjligt

lämna vård av svensk standard. Vidare bör anstalten söka verka för att sjöfolket i utlandet lämnas god tandvård till skäligt pris.

Till det norska sjöfolkets tjänst finnes i New York och London tandklinik, anslutna till de därstädes inrättade norska läkarmottagningarna. Delegationen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte låta undersöka, huruvida tandvård å de norska tandklinikerna kan beredas sjömän från svenska fartyg.

Administrationn av försäkringen¹

Inrättandet av ett fristående organ för handhavandet av sjukförsäkringen för sjömän torde om möjligt böra undvikas. Bland redan förefintliga statliga organ synes handelsflottans pensionsanstalt ligga närmast till hands för uppgiften. Denna anstalt har till ändamål att handhava den obligatoriska tjänstepensionering för sjöfolk, varom stadgas i lagen den 30 juni 1943 om avgifter för sjöfolks pensionering och i reglementet den 4 februari 1944 för handelsflottans pensionsanstalt. Hos anstalten kan även erhållas viss frivillig pensionsförsäkring. Den obligatoriska pensioneringen finansieras dels genom statsbidrag, dels genom hyresavgifter från sjömännen och redareavgifter från redarna. Avgifterna utgå för tid, under vilken sjömannen varit för utrikes fart påmönstrad å svenskt handelsfartyg. Om inträdd avgiftsplikt erhåller anstalten meddelande genom inkommande besked att rulla för utrikes fart utfärdats för visst fartyg; avgifterna, vilka av redaren insändas för varje kalendermånad, under vilken rullan är gällande, kontrolleras sedermera mot besked från vederbörande sjömanshus om de avgiftsbelopp, som antecknats i rulla, vilken upphört att gälla.

Även för sjukförsäkringens organ erfordras besked om rullas utfärdande och vissa möjligheter till kontroll av avgiftsdebiteringens riktighet med ledning av rulla, som upphört att gälla.

Såväl sjukförsäkringen som pensioneringen avser sjöfolket i utrikes fart, och det praktiska arbetet bör i båda fallen organiseras med särskild hänsyn till sjöfartsnäringsens speciella förhållanden. Det synes vara naturligt att låta två varandra så relativt näralliggande uppgifter som sjukförsäkringen för utrikessjöfartens anställda och pensioneringen av denna grupp ombesörjes av samma organ. Genom en sådan anordning vinnes ändamålsenligare utnyttjande av personal och lokaler än om ett fristående organ inrättades för sjukförsäkringen. Härjämte undviks även olägenheten av två styrelser, i vilka i stort sett samma sakkunskap skulle vara representerad.

Delegationen förordar, att uppgiften att handhava sjukförsäkringen för sjömän anförtros handelsflottans pensionsanstalt och att anstaltens benämning i samband härmed förändras till handelsflottans pensions- och sjukförsäkringsanstalt.

¹ Beträffande de i tolvte kapitlet berörda organisatoriska spørsmål som föranletts av förslaget om förenandet av den tilltänkta sjukförsäkringens administration med sjöfolkspensioneringen genom dess förläggning till handelsflottans pensionsanstalt ha kommittéledamöterna *Böös* och *Reuterskiöld* förklarat sig icke vilja uttala någon bestämd uppfattning och förbehållit sig att taga slutlig ställning till dessa frågor, sedan de blivit närmare belysta ur pensionsanstaltens synpunkt.

Försäkringsanstaltens arbetsuppgifter

Arbetsuppgifterna i anledning av sjukförsäkringen torde i stort bliva följande:

1. *Debitering och restituering av försäkringsavgifter.* Debiteringen skall äga rum med ledning av inkommande uppgifter angående utfärdande av utrikes rulla och om upphörande av dylik rullas giltighet. Enligt meddelande från handelsflottans pensionsanstalt gällde utrikes rulla för sammanlagt 1.217 fartyg under åtminstone någon del av år 1949. För 630 av dessa fartyg gällde rullan hela året, medan för övriga fartyg förändringar beträffande rullan ägde rum under året. Sammanlagda antalet debiteringar och restitueringar torde komma att uppgå till mellan 2.000 och 2.500. Arbetet med debiteringen kommer att bli mest omfattande i början av året.

Över försäkrade fartyg bör föras ett kortregister, vilket kan användas vid kontrollen av avgiftsbetalningen.

Debiteringen skall grundas — förutom på underrättelsen att rulla utfärdats — på meddelande från mönstringsförrättaren angående besättningens normala antal.

Efter avgiftsårets utgång och efter upphörandet av rullas giltighet för vederbörande fartyg skall genom stickprovsgranskning av vederbörande rullor undersökas, huruvida fartygets faktiska bemanning avvikit från det av mönstringsförrättaren angivna normalantalet i sådan grad att skäl föreligger till efterdebitering.

2. *Utbetalning av sjukhjälp.* Delegationen har sökt uppskatta omfattningen av denna uppgift, som blir den mest arbetskrävande, med ledning av den statistiska undersökningen angående rederiernas sjukvårdskostnader och har

därvid funnit, att sammanlagda antalet sjukhjälpsärenden kan antagas ligga mellan 15.000 och 20.000 per år. Sannolikt torde sextio procent av dessa komma att avse sjukdomsfall i Sverige och fyrtio procent sjukdomsfall i utlandet. Vissa ärenden måste antagas bliva av svårbedömd art och kräva handläggning av en kvalificerad tjänsteman. Fall av principiell betydelse torde få avgöras av anstaltens styrelse. Beträffande utlandsärendena bör uppmärksammas, att dessa komma att föranleda omräkningar från främmande till svenskt mynt, kontroll att godtagen sjukvårdsanstalt eller läkare anlåtats och granskning av intyg och kvitton, avfattade på främmande språk. Enligt uppgift från den norska sjukkassan för sjöfolk i utrikes fart bli utlandsärendena regelmässigt väsentligt mera arbetskrävande än hemlandsfall.

Vid handläggningen av sjukhjälpsärenden i mera långvariga och komplicerade utlandsfall uppkomma även frågor, huruvida fortsatt vård å annan ort bör beredas den försäkrade.

Uppgifter angående försäkrade, för vilka sjukhjälp utgått, böra i den utsträckning, anstaltens styrelse bestämmer, införas i ett *sjukhjälpsregister*.

3. *Bokföring.* Räkenskaperna över anstaltens utgifter och inkomster för sjukförsäkringen, vilka böra avslutas för kalenderår, torde böra föras enligt anvisningar, utfärdade av tillsynsmyndigheten för erkända sjukkassor. Bestämelse härom har intagits i lagförslaget 26 §, första stycket.

4. *Upprättande av statistisk redogörelse.* Till följd av de relativt komplicerande förhållanden, varunder försäkringen kommer att arbeta, torde denna arbetsuppgift bli förhållandevis tidskrävande. Den statistiska redogörelsen, vilken får utarbetas i enlighet med

föreskrifter av tillsynsmyndigheten för erkända sjukkassor, kommer att ligga till grund för tillsynsmyndighetens beräkning av statsbidrag och avgifter.

5. *Verksamhet för att i utlandet förskaffa de försäkrade lämplig sjukvård till rimlig kostnad.* Standarden på den sjukvård, sjöfolket erhåller, och anstaltens utgifter synas i icke obetydlig utsträckning bli beroende av att denna verksamhet bedrivs effektivt och att hithörande frågor äro föremål för kontinuerlig uppmärksamhet. Korrespondensen med utlandsmyndigheter, redier och andra angående dessa ärenden torde bli omfattande.

Personalbehovet

Hos handelsflottans pensionsanstalt äro för närvarande anställda en direktör i lönegrad Cp 3, ett kanslibitråde i lönegrad Ca 11 samt två icke ordinarie befattningshavare för skriv- och kontorsgöromål i den reglerade beföringsgången för sådan personal.

Det behov av ökad personal, som uppkommer hos anstalten vid sjukförsäkringens förläggning dit, synes vara svårt att med säkerhet bedöma, då erfarenheter från en sjukförsäkring av denna art icke stå till buds. Efter gjorda överbäganden har delegationen likväl funnit, att anstalten för arbetet med sjukförsäkringen synes behöva följande befattningshavare utöver nuvarande personal:

En bokhållare i lönegrad Ca 21 med uppgift att ansvara för den rutinmässiga granskningen av sjukhjälpsärendena samt biträda vid handläggningen av dessa ärenden, självständigt bedöma enklare fall och upprätta förslag till beslut i dessa samt ansvara för sjukhjälpsregistret.

En kassör i lönegrad Ca 15 med uppgift att självständigt handhava bokfö-

ringen, uppgöra förslag till avgiftsdebitering och avgiftsrestituering, kontrollera avgiftsinbetalningen samt uppsätta utanordningar.

Två kanslibiträden i lönegrad Ca 11, varav det ena avses biträda bokhållaren vid den rutinmässiga granskningen av sjukhjälpsärendena samt ombesörja kontorsgöromålen vid dessa ärenden; det andra kanslibiträdet, vilket bör äga skicklighet i stenografi och maskinskrivning, avses för kontorsarbetet med anstaltens korrespondens.

Vid delegationens förslag till lönesättning har hänsyn tagits därtill, att nu nämnda befattningshavare med undantag av kassören måste äga icke obetydliga kunskaper i främmande språk.

Utöver nu angiven personal torde viss extra arbetskraft för kontorsgöromål kunna bliva erforderlig under sjukförsäkringens första verksamhetstid. Det lärers få ankomma på anstaltens styrelse att vid behov anställa sådan arbetskraft.

Kassören synes böra ombesörja bokföringen även för anstaltens pensionsverksamhet och bokhållaren torde kunna utöva viss arbetsledning beträffande anstaltens hela kontorsverksamhet. Genom lämplig arbetsfördelning synes det vara möjligt, att direktören, som nu saknar biträde av arbetskraft för mera självständiga göromål, kan erhålla sådan minskning i sina nuvarande arbetsuppgifter, att han medhinner att leda anstaltens arbete med sjukförsäkringen och personligen handlägga mera komplicerade sjukhjälpsärenden. Med hänsyn till den väsentliga ökningen av ansvaret och arbetsbördan för direktören synes denne, vilken såsom nämnts för närvarande är avlönad enligt lönegrad Cp 3, böra placeras i den för byrådirektörer normala graden, Ca 31. Skulle högre lönegradsplacering fram-

deles tillämpas för byrådirektörsbefattningar, torde motsvarande lönegradsuppflyttning böra äga rum beträffande direktören.

För den tid, under vilken sjukförsäkringens igångsättande förberedes, och för åtminstone det första verksamhetsåret torde det vara nödvändigt, att direktören biträdas av en befattningshavare, som kan självständigt ansvara för de arbetsuppgifter, som sammanhånga med anstaltens sjukförsäkringsverksamhet. Under denna period synes anstalten därför böra få disponera medel för denne tillfällige befattningshavares avlönande enligt lönegrad Cg 27.

I detta sammanhang må erinras om att direktionen för handelsflottans pensionsanstalt tidigare hos Kungl. Maj:t anhållit att anstalten måtte tillföras ytterligare en administrativt skolad befattningshavare med hänsyn till omfattningen av de arbetsuppgifter, som redan nu åvila anstalten, samt behovet att vid direktörens tjänstledighet och semester kunna förordna en tjänsteman hos anstalten såsom vikarie. Anledning torde sålunda förefinnas att framdeles överväga, huruvida permanent förstärkning av anstaltens administrativa personal bör komma till stånd.

Såsom närmare anförts i tolfte kapitlet bör hos anstalten jämväl vara anställd en förtroendeläkare. Dennes tjänstgöringstid synes böra vara i genomsnitt sex timmar i veckan. Förtroendeläkarens arvode synes kunna fastställas till 6.000 kronor per år, vilket belopp utgår såsom arvode till läkare i arbetarskyddsstyrelsen med motsvarande tjänstgöringstid.

Anstaltens styrelse

Handelsflottans pensionsanstalt förestås för närvarande av en direktion, i

vilken förutom direktören ingå fyra av Kungl. Maj:t för tre år i sänder utsedda ledamöter, varav en ordförande och en vice ordförande.

Då anstalten ombildas till gemensam anstalt för sjöfolkets pensionering och sjukförsäkring, synes vissa förändringar i dess beslutande organ vara påkallade.

Delegationen föreslår, att anstaltens direktion i överensstämmelse med modernt språkbruk skall benämnas styrelse. Direktören synes icke böra tillhöra styrelsen, i vars sammanträden han i stället bör deltaga i egenskap av föredragande och sekreterare. Styrelsen bör utgöras av åtta ledamöter, av vilka fyra böra vara det allmännas representanter och fyra representanter för partsintressena. Ledamöterna böra i likhet med vad nu gäller utses av Kungl. Maj:t för en tid av tre år i sänder.

Med hänsyn till den omfattande medverkan, som utrikesdepartementet och utlandsmyndigheterna måste lämna vid sjukhjälpssärendena i utlandet, bör en ledamot utses bland befattningshavarna inom den avdelning i utrikesdepartementet, som handlägger dylika ärenden. En ledamot torde sålunda böra utses på förslag av ministern för utrikes ärendena. Vidare torde förslag på en ledamot böra lämnas av kommerskollegium, till vars ämbetsområde sjöfarts- och sjöfolksfrågor i allmänhet höra. Enligt 69 § lagen om allmän sjukförsäkring skola tillsynsmyndigheten och medicinalstyrelsen utse vardera en ledamot i styrelsen för centralsjuk-kassa. De skäl, som föranlett detta stadgande, synas även tala för att de nämnda ämbetsverken skola föreslå vardera en ledamot i styrelsen för handelsflottans pensions- och sjukförsäkringsanstalt.

Bland de fyra styrelseledamöter, som företräda det allmänna, bör ordföranden och vice ordföranden utses.

Av de återstående fyra ledamöterna böra två företräda arbetsgivarna och två de anställda. Arbetsgivarrepresentanterna böra utses på förslag av Sveriges Redareförening i samråd med Sveriges Segelfartygsförening. Av de två representanterna för de anställda bör den ene företräda sjömännen av manskapsgrad och utses på förslag av Svenska Sjöfolksförbundet, medan den andre bör representera sjöbefälet och växelvis utses på förslag av Sveriges Fartygsbefälsförening och på förslag av Svenska Maskinbefälsförbundet.

För ledamöterna böra finnas personliga suppleanter, utsedda enligt samma grunder som vederbörande ledamöter, dock att suppleanten för den ledamot, som företräder sjöbefälet, bör utses på förslag av den av befälets organisationer, som för ifrågavarande mandatperiod icke äger föreslå ledamot.

Till ordförande och ledamöter i handelsflottans pensionsanstalts direktion utgår för närvarande arvode med 1.200 respektive 600 kronor årligen. Med hänsyn till den väsentliga ökning av arbetsbördan, som uppkommer vid sjukförsäkringens förläggning till anstalten, böra i samband härmed dessa arvoden höjas med skäligt belopp. Det må i detta sammanhang framhållas, att kommerskollegium i utlåtande den 9 oktober 1948 över 1947 års sjömanspensionsutrednings betänkande förklarar sig finna, att direktionens arbetsuppgifter motiverade en höjning av de utgående arvoden med åtminstone 50 procent. Vad beträffar suppleanterna böra till dessa utgå ett arvode å 20 kronor för sammanträde, vari de deltagit i ledamots ställe.

Besvärregler

Det torde böra föreligga möjlighet att anföra besvär över anstaltens beslut i sjukförsäkringsärenden hos tillsynsmyndigheten för erkända sjukkassor. Stadgande härom har införts i lagförslagets 28 §. Stadgandet har utformats i anslutning till 101 § lagen om allmän sjukförsäkring.

Jämväl över tillsynsmyndighetens beslut i ärenden angående sjukförsäkring för sjöfolk torde besvär böra få anföras. Enligt lagen 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt 2 §, 14:o) elvte stycket skola besvärmål om beslut av tillsynsmyndighet över registrerade understödsföreningar avgöras av regeringsrätten. I likhet med vad som sålunda gäller beträffande besvär över beslut i ärenden om erkänd sjukkassa av tillsynsmyndigheten för erkända sjukkassor torde besvär över myndighetens beslut i ärenden angående sjukförsäkringen för sjömän böra prövas av regeringsrätten. Förslag till härför erforderlig ändring i lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt bifogas betänkandet (bil. 8).

Medverkan från andra organ vid försäkringens handhavande

Utbetalas sjukpenning till försäkrad, som vistas här i riket, synes den erforderliga sjukkontrollen lämpligen böra anordnas genom erkänd sjukkassa på orten. Det må erinras därom, att erkänd sjukkassa jämlikt 8 § sjukkassaförordningen är pliktig att inom sitt verksamhetsområde, jämväl såvitt angår andra än kassans medlemmar, biträda vid handhavandet av annan statlig social försäkrings- och understödsverksamhet.

Skall sjukhjälp lämnas försäkrad, som

vistas i utlandet, erfordras i åtskilliga avseenden medverkan av vederbörande utlandsmyndighet. I åttonde kapitlet ha behandlats utlandsmyndigheternas uppgifter att anvisa de försäkrade sjukhus, läkare och tandläkare och att pröva lämpligheten av erhållen vård, därest försäkrad anlitat annan vårdmöjlighet än anvisad. Har befälhavare att sörja för försäkrads sjukvård, få råd och upplysningar om lämplig vård på begäran lämnas honom. Utlandsmyndigheterna torde vidare få lämna anstalten de upplysningar om sjukvårdskostnaderna i vederbörande land, som erfordras vid anstaltens handläggning av sjukhjälpsärenden, vilka hänföra sig till utlandet. Det synes därjämte i mera svårbedömda fall stundom bliva nödvändigt, att en utlandsmyndighet på anstaltens hemställan granskar räkningar för erhållen sjukvård. Erhåller en försäkrad fortlöpande sjukhjälp under vistelse i utlandet, synes av bland annat valutatekniska skäl utbetalningen av sjukhjälpens böra äga rum genom vederbörande utlandsmyndighet. Utlandsmyndigheten bör även lämna den försäkrade upplysningar om sjukförsäk-

ringen, vara honom behjälplig med uppsättning av ansökan om sjukhjälp samt utan kostnad för den försäkrade insända sådan ansökan till anstalten. Därest den försäkrade är i behov att utan dröjsmål erhålla sjukhjälp, bör utlandsmyndigheten efter inhämtat be- myndigande från anstalten utbetala förskott å sjukhjälp. I åtskilliga fall torde det bli nödvändigt att den försäkrade i avvaktan på sjukhjälp eller förskott å sjukhjälp lämnas ekonomiskt bistånd. Vid gäldandet av sådant ekonomiskt bistånd bör självfallet i första hand den försäkrades sjukhjälp tagas i anspråk, och utrikesdepartementet torde därför, sedan biståndsärendet i fråga inkommit dit från utlandsmyndigheten, få hos anstalten begära, att sjukhjälpens utbetalas till departementet som täckning för biståndet. Slutligen torde sjukkontroll vid sjukdomsfall i utlandet i görlig mån få ombesörjas av vederbörande utlandsmyndighet.

Till ledning för utlandsmyndigheterna vid deras arbete med sjukförsäkringen för sjömän bör anstalten utarbета råd och upplysningar i samarbete med utrikesdepartementet.

Kostnadsberäkningar m. m.

På grundval av den företagna undersökningen av rederiernas sjukvårds-kostnader och sjukligheten bland de ombordanställda under 1949 har expern Jerneman på delegationens uppdrag verkställt beräkningar beträffande den föreslagna försäkringens sjukhjäls-utgifter, statsbidrag och avgifter. Beräkningarna ha såsom bilaga fogats vid betänkandet (bil. 1, sid. 122).

Enligt dessa beräkningar skulle — därest försäkringen gällt under år 1949 — sjukhjälsutgifterna ha uppgått till 1.909.950 kronor, fördelade på 755.250 till sjukpenningar, 426.550 till utgifter för läkarvård, resor från och till läkare, läkemedel och fysikalisk behandling, 565.250 till utgifter för sjukhusvård, 27.550 för resor till och från sjukhus, 950 till moderskapshjälp, 49.400 till utgifter för resa till annan ort, 10.000 till barntillägg och 75.000 kronor till utgifter för köns- och tuberkulossjukvård. Till försäkringen skulle ha utgått statsbidrag med 832.270 kronor, varvid grundbidraget blivit 95.000 kronor, sjukdagsbidraget 61.750 kronor, sjukvårdsbidraget (vari bidrag till intagningskostnader och kostnader för resa till annan ort ingå) och särskilda sjukvårdsbidraget tillhoppa 204.250, sjukvårdsbidraget 385.700 kronor, moderskapshjälsbidraget 570 kronor, barn-tilläggsbidraget 10.000 samt bidraget till köns- och tuberkulossjukvård 75.000 kronor. De för den löpande rörelsen behövlige avgiftsinkomsterna skulle ha

varit 1.172.680 kronor, varav 767.600 från redarna och 405.080 kronor från de försäkrade. Avgift skulle — med hänsyn till behovet av bland annat fondering — ha utgått med 67:20 kronor per årsverke, varav 43:20 såsom redares avgiftsandel och 24:00 såsom försäkrads avgiftsandel.

De förändringar, som 1946 års sjömanskommitté i sitt betänkande angående sjömanslagen föreslagit beträffande sjömans rätt till sjukvård på redares bekostnad, torde medföra en viss förskjutning i förhållandet mellan redares avgiftsandel och försäkrads avgiftsandel, så att redaredelen något ökas.

Det synes vara lämpligt, att samtliga statsbidrag utgå ur ett enda, till pensionsstyrelsens förfogande ställt anslag. Med hänsyn till den internationella prisstegring, som ägt rum sedan undersökningsåret 1949, anser sig delegationen böra antaga att statsbidragens sammanlagda belopp vid nuvarande prisnivå kommer att uppgå till 950.000 kronor. Delegationen förordar därför, att ett förslagsanslag å 950.000 kronor till statsbidrag till sjukförsäkringen för sjömän uppföres å femte huvudtiteln samt att detta anslag ställes till pensionsstyrelsens förfogande.

Därest den förmån av kostnadsfri könssjukvård i utlandet, varom nu stadgas i 28 § tredje stycket sjömanslagen, på sätt delegationen föreslagit inarbetas i sjukförsäkringen för sjöfolk och kostnaderna för dylik vård täckas

genom statsbidrag från det nu förordade anslaget, nedgå i motsvarande mån utgifterna å förslagsanslaget III C 3. Gottgörelse för kostnaderna för sjöfolk och nödställda svenska medborgare, från vilket anslag utlandsmyndigheterna för närvarande erhålla ersättning för hithörande utgifter.

Å sid. 93 har föreslagits, att de indrivnings- och garantiregler, som gälla för olycksfallsförsäkringsavgifter till riks-försäkringsanstalten, skola äga motsvarande tillämpning beträffande avgifter för sjukförsäkringen för sjömän. Enligt nämnda regler äger riks-försäkringsanstalten från »vederbörlig inkomstitel» tillgodogöra sig belopp, motsvarande debiterad men ej erlagd avgift, sedan besked angående avgiftsdebiteringen lämnats vederbörande länsstyrelse för indrivning av avgiften. För handelsflottans pensions- och sjukförsäkringsanstalts vidkommande torde vara lämpligt, att belopp, motsvarande sjukförsäkringsavgifter, vilka skola indrivnas, utanordnas till anstalten av pensionsstyrelsen från det förordade förslagsanslaget till statsbidrag till sjukförsäkringen för sjömän.

Handelsflottans pensions- och sjukförsäkringsanstalts medelsbehov för administrationen av sjukförsäkringen torde böra prövas i den för statliga organ vanliga ordningen och härför erforderliga anslag anvisas anstalten av Kungl. Maj:t och riksdagen. Det torde beträffande administrationskostnaderna för försäkringen böra förfaras på så sätt, att anslagen till anstaltens avlöningar och omkostnader i erforderlig utsträckning uppräknas, att vid denna uppräkning angivas de summor, som skola anses hänföra sig till administrationen av sjukförsäkringen, samt att anstalten åläggas att till statsverket inleverera ett belopp, motsvarande dessa summor.

Skulle det sålunda bestämda beloppet för administrationskostnaderna understiga grundbidraget, disponeras grundbidragets återstående summa för anstaltens övriga utgifter; skulle motsatt förhållande föreligga, uttages det belopp, som erfordras till administrationen utöver grundbidraget, å avgifterna. Anordningar, motsvarande den av delegationen här föreslagna, begagnas i flera fall, då statliga organ handhava en verksamhet, vars administrationskostnader helt eller delvis skola bekostas av dem, som verksamheten berör.

I tolfte kapitlet har angivits de förändringar, som delegationen funnit nödvändiga beträffande anstaltens personalförteckning. Dessa förändringar föranleda en *ökning av anstaltens avlöningskostnader* med 42.736 kronor vid begynnelselönen och 50.024 kronor vid slutlönen. I dessa belopp ingå icke kostnaden för den föreslagne tillfällige befattningshavarens avlöning enligt lönegrad Cg 27. För budgetåret 1951/52 ha såsom förslagsanslag å tionde huvudtiteln anvisats 30.500 kronor till handelsflottans pensionsanstalts avlöningar. Delegationen förordar, att detta anslag vid den föreslagna försäkringens tillkomst uppräknas till 73.250 kronor och att — för den tid anstalten medges anställa nyssnämnde tillfällige befattningshavare — anslaget härutöver tillfälligt förstärkes med vederbörligt belopp. Härtill kommer den uppräkning av anslagsposten för arvoden till ordförande och ledamöter, som föranledes av den av delegationen förordade utökningen av ledamöternas antal och förhöjningen av deras arvoden.

Delegationen förordar därjämte, att förslagsanslaget å tionde huvudtiteln till handelsflottans pensionsanstalts omkostnader, vilket anslag för budgetåret 1951/52 uppgår till 5.900 kronor, vid

försäkringens tillkomst förhöjes med 30.000 kronor och sålunda uppräknas till 35.900 kronor.

Den föreslagna lagen om sjukförsäkring för sjömän jämte därtill knutna författningar synes av praktiska skäl böra träda i kraft vid ett kalenderårskifte. Delegationen förordar därför, att desamma skola träda i kraft den 1 januari 1954. Handelsflottans pensionsanstalt torde emellertid för att bli i tillfälle att tillfredsställande förbereda försäkringens igångsättande ett halvår dessförinnan eller den 1 juli 1953 böra ombildas till handelsflottans pensions- och sjukförsäkringsanstalt. Den för sjukförsäkringsverksamheten erforderliga nya personalen torde få anställas under övergångsperioden vid tidpunkter, som anstaltens styrelse kan befinna lämp-

liga. Kostnaderna för sjukförsäkringsverksamheten under övergångsperioden synas böra täckas av ett särskilt anslag, vilket torde böra bestämmas till hälften av det belopp, som erfordras för helår för administrationen av sjukförsäkringen. Detta anslag bör anstalten ej åläggas återleverera, då statsbidrag för verksamheten före den 1 januari 1954 icke skulle utgå enligt de förordade reglerna.

Med hänsyn till att försäkringen enligt vad ovan förordats skulle komma att fungera endast under senare hälften av budgetåret 1953/54 torde det förordade förslagsanslaget till statsbidrag för sjukförsäkringen för sjömän för detta budgetår böra uppföras till 475.000 kronor.

Försäkringstekniska beräkningar

Av byråchefen T. Jerneman

Grunderna för kostnadsfördelningen på redare och försäkrade

Försäkringskostnaderna äro avsedda att täckas dels genom avgifter från redare och försäkrade, dels genom statsbidrag. De försäkringsförmåner eller delar därav, som nu ingå i de prestationer, vilka redarna enligt sjömanslagen, utländsk lagstiftning eller kollektivavtal utgiva till de ombordanställda, böra i den mån de ej täckas av statsbidrag, bestridas genom redarnas avgifter. Därjämte bör — såsom anförts i betänkandets nionde kapitel — redarnas avgifter bidraga till vissa av försäkringens utgifter för ersättning för resa till annan ort. Övriga försäkringsförmåner böra, bortsett från statsbidraget, bestridas av de försäkrades avgifter.

Förvaltningskostnaden — utöver statsbidrag — och den erforderliga avsättningen till försäkringsfonden böra bestridas av båda parter gemensamt i proportion till storleken av de försäkringsförmåner, som varje part visar sig i genomsnitt komma i åtnjutande av.

Kostnaderna för köns- och tuberkulossjukvård liksom kostnaden för barn-tillägg skola enligt delegationens förslag helt bestridas av statsmedel. Dessa kostnader behandlas följaktligen inte i de i detta avsnitt företagna beräkningarna för kostnadsfördelningen på redare och försäkrade.

Redarnas kostnader

I enlighet med ovan angivna princip skola redarna bära försäkringens nettokostnader för förmåner, utgivna till försäkrade under redarnas s. k. ansvarstid. Denna uppgår till 6 veckor i hemlandet och 12 veckor i utlandet. För den, som först vårdas i utlandet och därefter i hemlandet, utgör ansvarstiden efter hemkomsten vad som återstår av 12-veckorstiden, dock högst 6 veckor. Av dessa regler följer, att redarna komma att svara för en betydligt större del av sjukförsäkringskostnaderna vid sjukdomstid i utlandet än vid sjukdomstid i hemlandet.

Beträffande sjukpenning under redares ansvarstid skall enligt delegationens förslag gälla, att sjukpenning icke utgår för försäkrads sjuktid ombord men däremot vid avmönstring utgår från första avmönstringsdagen, sålunda i detta fall utan föregående karenstid. Övriga försäkringsförmåner påverkas ej av förhållandet att avmönstring skett.

De försäkrades kostnader

De försäkrade skola bära kostnaderna för sjukdomstid, som varar längre än redarnas ansvarstid (»överskjutande

sjuktid»), och för sjukdomstid, som inträffat under semester eller under arbetslöshetstid (»arbetssökandesjuktid»).

Då redarnas ansvarstid i utlandet är dubbelt så lång som motsvarande tid i hemlandet är det tydligt, att — förutsatt att sjukfallen fördela sig lika på utlandet och hemlandet — de sjukdagar, som ingå i överskjutande sjuktid i hemlandet, är avsevärt flera än de, som ingå i motsvarande tid i utlandet. Avmönst-

ringsregler, strävanden att komma under svensk vård och restriktionerna för vistelse i utländska hamnar göra det sannolikt, att antalet sjukdagar i hemlandet, ingående i överskjutande sjuktid och arbetssökandesjuktid, blir betydligt större än i utlandet. Denna fråga, som är av stor betydelse för de försäkringsfinansiella beräkningarna, kommer att ägnas uppmärksamhet i fortsättningen.

Redarnas utgifter

Utgifter år 1949 för de anställdas sjukdom m. m.

För att få grundvalar för kostnadsberäkningar ha bl. a. uppgifter inhämtats från ett antal rederier om redarnas kostnader för ombordanställdas sjukdom o. d. (den s. k. redareutredningen). Dessutom ha från vissa befälhavare inhämtats uppgifter om fall av sjukdom (jämte olycksfall utom arbetet), som medfört minst någon dags arbetsoförmåga (den s. k. befälhavareutredningen). Redareutredningen omfattar 460 fartyg med omkring 13.300 årsverken, befälhavareutredningen 363 fartyg med om-

kring 11.200 årsverken. Då hela antalet årsverken i utrikesfart beräknades år 1949 uppgå till c:a 19.000 måste dessa utredningar i fråga om representativiteten anses såsom acceptabla. Materialet har dock icke befunnits kunna utgöra underlag för beräkningar beträffande en riskfördelning, differentierad efter olika slag av »fart». (Försök med grupperna 1) Östersjö- och Nordsjöfart. 2) inskränkt oceanfart och medelhavs-fart. 3) vidsträckt oceanfart ha sålunda icke ansetts giva godtagbara resultat.)

Av redareutredningen har framgått följande frekvenstal:

Antal per årsverke av	I Sverige	I utlandet	I allt
Sjukdomsfall efter avmönstring	0.11	0.05	0.16
Sjukdagar efter avmönstring	3.08	1.12	4.20
Fall av sjukhusvård	0.04	0.04	0.08
Vårddagar å sjukhus	0.67	0.59	1.26
Läkarbesök (inkl. poliklinikbesök)	0.49	0.43	0.92

Redarens utgifter för sjukdom m. m. per årsverke enligt redareutredningen

framgår av nedanstående tablå: å nästa sida.

U t g i f t f ö r	I Sverige kr.	I utlandet kr.	I allt kr.
Sjukhyra	42.55	12.62	62.18 ¹
Underhållsersättning	16.93	12.19	29.12
Sjukhusvård	4.86	18.23	23.09
Läkararvoden o. d.	5.44	10.79	16.23
Resor till och från sjukhus och läkare	0.66	1.65	2.31
Läkemedel	1.21	3.39	4.60
Hemresor	0.83	9.86	10.69
S u m m a	72.48	68.73	148.22 ¹

¹ Totalsumman avviker från delsummorna med 7.01 kr till följd av otillräcklig specifikation på Sverige och utlandet.

Slår man ut utgifterna per årsverke på varje sjukdag och utesluter sjukhyra, underhållsersättning samt hemresa, er-

hålls följande *kostnader per årsverke och sjukdag*:

F ö r	I Sverige kr.	I utlandet kr.
Sjukhusvård	1.58	16.30
Resor till och från sjukhus	0.10	0.79
Läkararvoden o. d.	1.82	9.90
Resor till och från läkare	0.11	0.70
Läkemedel	0.40	3.11

B. Redarnas försäkringsutgifter beräknande med 1949 års belopp

a) Redares sjukpenning:
Belopp: 7.00 kronor per sjukdag; 3.50 per sjukhusvårdsdag.
Frekvenser: I Sverige *ej* å sjukhus 2.41 dagar och å sjukhus 0.67 dagar = 3.08 dagar.

I utlandet *ej* å sjukhus 0.53 dagar och å sjukhus 0.59 dagar = 1.12 dagar.

Belastning: $2.94 \cdot 7.00 + 1.26 \cdot 3.50 = \text{kr. } 24.99$
Statsbidrag: $(2.94 + 1.26) \cdot 0.50 = \text{kr. } 2.10$

Nettobelastning kr. 22.89

d) Redares läkemedelsersättning:
Omfattning: 3/4 av läkararvode, tand-sjukvård o. d.

Belastning: 100 % av läkararvode o. d. utgör kronor 16.65; 75 % därav blir kr. 12.49

Statsbidrag (se nedan).

c) Redares sjukhusvårdersättning:
Omfattning: 100 % av vårdkostnaden.
Belastning: I Sverige 4.86
I utlandet 18.27
Summa 23.13

Statsbidrag för 0.59 sjukhusvårdsdagar i utlandet (i Sverige intet statsbidrag) om 27.00 kr. per vård dag (= medförd subvention) blir kr. 15.93.

Nettobelastning: $23.13 - 15.93 = 7.20$.

d) Redares läkemedelsersättning:
Omfattning: 1/2 av kostnaden för av läkare ordinerade läkemedel.

Belastning: 100 % av kostnaden = 4.72 kr.; 50 % därav kr. 2.36.
Statsbidrag: (se nedan).

- e) Redares ersättning för resor till och från läkare.

Omfattning: i allmänhet 3/4 av sådan kostnad för resa till och från läkare, som överstiger 3 kr., eller 4/4 om resor sker till sjukhus efter läkares anvisning.

Antagande: 70 % av redareutgiften ersättes.

Belastning: 100 % av kostnaden = 1.15 kr.; 70 % därav = 0.81 kr.

Statsbidrag: (se nedan).

- f) Redares ersättning för resa till eller från sjukhus.

Omfattning: 100 % av reskostnad till sjukhus, vid återresa dock avdrag med 3 kr.

Antagande: 80 % av redareutgiften ersättes.

Belastning: 100 % av utgiften = 1.21 kr. 80 % därav = 0.97 kr.

Statsbidrag: 1/2 av intagningskostnaderna beräknade i sin tur till hälften av 1.21 = 0.61 varför statsbidraget = 0.30 kr.

Nettobelastning = 0.97 — 0.30 = 0.67 kr.

- g) Redares andel i ersättning för resa till annan ort uppskattas till 1.30 kr. per årsverke, varav statsbidrag 0.65 kr.;

Nettobelastning: 0.65 kr.

Förmåner med gemensamt statsbidrag:

För nedanstående förmåner utgår ett gemensamt statsbidrag:
nämligen för

	Belastning per årsverke
Läkarvårdersättning (b)	12.49
Läkemedelsersättning (d)	2.36
Resor till och från läkare (e)	0.81
Fysikalisk behandling m. m. (ingår i ovanstående)	0.00
Summa belastning	15.66

Till dessa förmåner beräknas för både redarna och de försäkrade utgå dels sjukvårdsbidrag med 5.000 kr. per årsverke, dels 4 kr i särskilt sjukvårdsbidrag. Såsom närmare visas i det följande, kan det antagas, att 75 % härav böra tillgodoföras redarna och 25 % de försäkrade. 75 % av bidraget utgör kr. 6.75. Nettobelastning för (b) + (d) + (e) + diverse = 15.66 — 6.75 = 8.91.

Nettobelastning totalt. Enligt dessa beräkningar blir då 1949 års belopp tillämpas, nettobelastningen per årsverke följande:

För	
a) Sjukpenning	22.89
b) d) e) Läkarvårdersättning, läkemedelsersättning, resor till och från läkare	8.91
c) Sjukhusvårdersättning	7.20
f) Resa till och från sjukhus	0.67
g) Resa till annan ort	0.65
Summa nettobelastning	kr. 40.32
Summa statsbidrag	25.73
Bruttobelastning	kr. 66.05

De försäkrades utgifter

För beräkning av de ombordanställdas utgifter i en tilltänkt sjukförsäkring har det ej varit möjligt att göra någon utredning motsvarande redareutredningen. Man har i stället fått gå följande väg.

Med en del sjukfrekvenstal som grundval och med utgångspunkt från åldersfördelningen bland de försäkrade har uppskattningar gjorts av ett för de försäkrade sannolikt gällande sjuktal. Under användande av redareutredning-

ens frekvenstal rörande sjukfall, vård-dagar etc. per sjukdag samt dess kostnadssiffror för olika förmåner — med i ett fall viss reduktion — ha därefter sannolika försäkringskostnader framräknats för de försäkrade. Beräkningarna göra icke anspråk på att ge något annat än en uppfattning om den ungefärliga storleksordningen på de försäkrades avgift.

Beräkningar angående det sannolika sjuktalet i sjukförsäkringen för sjömän

De försäkrade i sjukförsäkringen för sjömän komma till avgjort största delen

att utgöras av män. De kvinnor, som äro anställda för utrikesfart, utgöra nämligen endast några procent av samtliga anställda. Det fel, som man gör i beräkningarna genom det i fortsättningen använda antagandet, att de försäkrade utgöras uteslutande av män, är betydelselöst.

För framräknande av sannolikt sjukdagantal för svenska handelsflottans i utrikes fart anställda under 70 år ha följande på 3 dagars karens beräknade sjukdagantalsfrekvenser använts (sjukhjälp t. o. m. 733 dagen).

Ålder	I. Allmänna sjukdagantal (1938 års)	II. Götaverkens sjukdagantal	III. Sv. Träarbetares sjukdagantal
15—19	7.5	3.42	3.24
20—24	7.6	5.35	3.80
25—29	7.4	7.75	6.33
30—34	7.2	8.98	5.66
35—39	7.4	9.17	5.34
40—44	8.0	8.65	8.68
45—49	9.5	12.40	7.08
50—54	12.1	13.16	8.88
55—59	15.8	15.20	15.06
60—64	20.9	30.75	15.19
65—69	27.7	36.87	27.57

Till grund för kolumn I ligger 1938 års sjukfrekvenser för *män i länscentralkassorna*. Sjukdagfrekvenserna lära numera ligga 10—15 % under dessa tal.

Kolumnerna II och III hänföra sig till sjuklighet för män under åren 1948 och 1949 i Götaverkens och Svenska Träarbetares erkända sjukkassor.

Vid beräkningen av sjukdagantal för sjöfolk i utrikes fart har följande på statistik från Svenska Sjöfolksförbundet grundade åldersfördelning tillämpats:

Ålder	Fördelningstal i %
15—19	13.7
20—24	25.2
25—29	17.5
30—34	11.3
35—39	7.9
40—44	6.3
45—49	4.5
50—54	4.0
55—59	2.6
60—64	1.5
65—69	0.5

För män i åldern 15—69 år skulle sjuktalet

enligt I uppgå till 8.3 sjukdagar

» II » » 7.8 »

» III » » 5.7 »

Såsom förut nämnts ha 1938 års sjukfrekvenser visat sig ligga intill 15 % högre än de numera gällande. Företager man en minskning av resultatet enligt I beräknad till 15 %, lämna materialen I och II i stort sett samma tal nämligen 7.1 respektive 7.8. Resultatet enligt III torde knappast vara användbart. Man ser tydligt av sjuktalet, att man här har att göra med ett klientel, som lever under andra förhållanden än sjöfolket. Det torde bestå av ett relativt stort antal inomhusarbetare.

Möjligt är också att resultatet enligt II är något för högt med hänsyn till den läkarkontroll, som sjöfolket underkastas före påmönstringen. Motsvarande urvalsanordning torde saknas vid Götaverken.

För nu ifrågavarande beräkningar, vilka måste betraktas såsom mycket ungefärliga, skulle man därför kunna utgå från ett sjuktal av 7.5 *sjukdagar per år* (vid 3 dagars karens och 2 års sjukhjälpstid), vilket värde emellertid torde vara något för högt. De gjorda beräkningarna visa nämligen, att om man inskränker försäkringen till ett klientel som är under 60 år kommer sjuktalet att ligga omkring 7 % lägre än det ovan angivna. Det är att märka att sjöfolksförbundets statistik omfattar även insjöfart och kustfart. I själva verket torde endast några få över 60 år vara anställda i utrikesfart. Med hänsyn härtill och till vad som sagts att 7.5 sjukdagar per år är ett allmänt sett något för högt värde bör man i beräkningarna kunna utgå från 7.0 *sjukdagar per år* (vid 3 dagars karens och 2 års sjukhjälpstid).

Sjuktal utan karens

Till grund för ovanstående beräkningar ligga sjuktal, beräknade å sjukhjälsfall, vilka föregåtts av 3 dagars karens och i övrigt grundats på material, som underkastats sjukförsäkringens vanliga begränsningar i understödsrätten med hänsyn till högsta antalet sjukpenningdagar o. s. v. Karens- och andra begränsningsvillkor betyda enligt gjord erfarenhet en reduktion av totala antalet sjukdagar per försäkrad med omkring 2 dagar. Det totala sjukdagan- talet för sjöfolket skulle i enlighet härmed kunna sättas till 9 ($= 7 + 2$).

Denna uppskattning av storleksordningen för sjuktalet utan karens vinner stöd av följande. Det har konstaterats att antalet sjukdagar för manskap vid marinen uppgår till 3.1 för varje hundra- tal tjänstgöringsdagar. Räknar man med 325 tjänstgöringsdagar för varje man (sjukdagar och semester bör frånräknas) kommer man till ett sjuktal för marinens manskap av 10 sjukdagar per år om karens ej iakttages. Visserligen är detta manskaps åldersfördelning skiljaktig från handelsflottans, men skillnaden torde knappast kunna tillmätas någon större betydelse. Å andra sidan är sannolikt marinens sjuktal i någon mån påverkat av simulation och framför allt av aggrava- tion. 10 % torde därför kunna borträknas. Verkställes denna reduktion kommer man fram till samma totala sjuktal, som det angivna.

Man torde på grundval av dessa kalkyler kunna antaga att det sökta sjuktalet utan karens ligger vid 9.0 *sjukdagar per år*.

Sjukdagar under redaransvar och andra sjukdagar

Antager man, att sjukdagarna ombord, vilka enligt den gjorda befälha-

vareutredningen uppgick till 1.27 per årsverke, redovisats för lågt så att de i verkligheten uppgår till 1.8 per årsverke skulle sjukdagar ombord jämte sjukdagar under redaransvar uppgå till $1.8 + 4.2 = 6.00$. Godtages talet 9.0 som ett uttryck för totala antalet sjukdagar *innan karens frånräknats* skulle alltså på de ombordanställdas eget ansvar komma 3.0 sjukdagar = $1/3$ av samtliga.

Å andra sidan förhåller sig antalet karensbelagda sjukdagar till antalet *icke* karensbelagda såsom talen $7/9$. Då karens skall tillämpas på sjukdagar under eget ansvar, skulle av de 3 dagarna $7/9$ bli sjukpenningdagar. För sjukpenningen skulle alltså $2 \frac{1}{3}$ sjukdagar belasta sjömännen själva. För denna förmån skulle följaktligen fördelningen mellan redarna och de ombordanställda kunna beräknas på följande sätt. Till en början kan fastställas, att enligt dessa antaganden blir den totala sjukpenningtiden per årsverke = $6.0 + 2 \frac{1}{3}$ d. v. s. $8 \frac{1}{3}$. Redarna skulle då svara för $6 : 8 \frac{1}{3} = 72 \%$ och de ombordanställda för $2 \frac{1}{3} : 8 \frac{1}{3} = 28 \%$.

Antalet läkarbesök och vårddagar torde dock få räknas i proportion till karensfri tid. På redarna skulle då falla $6 : 9 = 67 \%$ och på de ombordanställda 33% . Då emellertid de förmåner, som de ombordanställda skola själva svara för, i en förhållandevis stor utsträckning komma att utgivas i Sverige och icke i utlandet, torde det vara fullt berättigat att reducera kostnaderna för dem, så att man antager fördelningen 75% på redarna och 25% på de ombordanställda.

Härvid har hänsyn sålunda tagits till att de ombordanställda genom högfrekvens på vård i hemlandet i större utsträckning än redarna få tillfälle att direkt åtnjuta det samhälleliga bistånd, som för redarnas del ofta kan åtkom-

mas endast i form av »medförda subventioner». Det möter för övrigt stora svårigheter att fastställa de angivna fördelningstalen. Till en början tvingas man därför godtaga det ovan gjorda antagandet. Efter några års erfarenhet kan detta korrigeras.

Antagandet innebär att — tillsvidare — försäkringens sjukvårdsbidrag, vilket beräknats till 5 kronor per årsverke och det för läkarvård i utlandet o. s. v. avsedda särskilda sjukvårdsbidraget om 4 kronor per årsverke fördelas, som redan ovan skett, med 75% på redarna och 25% på de ombordanställda.

Sjukdagar i Sverige och utlandet

Då kostnaden för andra försäkringsförmåner än sjukpenningen är starkt beroende av i vilken utsträckning de komma att åtnjutas inom Sverige eller utomlands, måste en uppskattning ske av förhållandet mellan sjukdagar i Sverige och sjukdagar i utlandet, fallande på de ombordanställdas del av försäkringskostnaderna. Det bör observeras, att frekvensen av sjukhusvård, läkarbesök etc. måste antagas vara i stort sett proportionell mot det antal sjukdagar, som sjömännen komma att råka ut för under tid, då redaransvaret icke föreligger. Det bör vidare observeras, att redaransvaret vid avmönstring för sjukdom i hemlandet varar endast 6 veckor mot 12 veckor vid avmönstring i främmande hamnar. Härtill kommer, att sjömännen med all sannolikhet komma att gå i svensk hamn försäkrade såsom arbets sökande under förhållandevis längre tid än i utlandet. Detta gäller särskilt, då sysselsättningen blir mindre än den för närvarande är. Vidare medverkar en hel rad restriktioner beträffande vistelse i utländska hamnar till att frekvensen av sjukdagar under särskilt ar-

betssökandetid eller annan ledighetstid i hemlandet blir hög i förhållande till frekvensen i utlandet.

Gjorda överbäkanden ge vid handen, att man kan sasom en arbetshypotes för tider med mindre hög sysselsättning i genomsnitt räkna med att dessa sjukdagar skulle inträffa i hemlandet med omkring 90 % medan 10 % skulle inträffa i utlandet. Skulle det senare procenttalet 10 visa sig vara för lågt, visa gjorda beräkningar att kostnaden för de ombordanställda ökar med omkring 2 % för varje enhet som det verkliga talet överstiger 10. Skulle sjukdagarna i utlandet, uppgå till 15 % i stället för 10 % av samtliga ökas de ombordanställdas avgift med omkring 10 % räknat med utgångspunkt från avgiften vid det nyss gjorda antagandet.

De ombordanställdas försäkringsutgifter beräknade med 1949 års belopp

Säsom utgångspunkt för beräkningarna tjänar antagandet att antalet sjukda-

gar, för vilka sjömannen själv har ansvaret, uppgår till 3.0 per man och år.

Vidare har antagits att frekvensen av och kostnaden för de olika försäkringsförmånerna komma för sjömannens ansvarstid att vara i stort sett lika med motsvarande data för redarnas ansvarstid. Ett undantag har dock gjorts. I redarnas kostnader för läkararvoden ingå säkerligen dylika kostnader, som egentligen hänföra sig till sjukdagar ombord uppkommande t. ex. genom att en icke avmönstrad ombordanställd för en enklare åkomma på redariets bekostnad besöker läkare. Man har vid uttagningen av totalkostnaden per årsverke på varje sjukdag *efter avmönstringen* fått ett för högt värde. Det har antagits, att det är rimligt att reducera denna kostnad vid dessa beräkningar med 10 %.

Till grund för beräkningarna i det efterföljande ligga alltså följande kostnader per sjukdag:

Kostnader per sjukdag	I Sverige	I utlandet
Läkararvoden o. d.	1.64	8.91
Resor till och från läkare	0.12	0.71
Resor till och från sjukhus	0.10	0.80
Läkemedel	0.40	3.11

Det ovan gjorda antagandet om sjukdagarnas fördelning på hemlandet och på utlandet ger vid handen att 2.7 sjukdagar skola hänföras till den förra kategorien och 0.8 sjukdagar den senare.

Då man eftersträvar, att sjömannen vid sjukhusvård skall själv få svara för endast så stor del av kostnaden, som motsvarar den allmänna sjukhusavgiften i Sverige, kan man utgå från frekvensen av sjukhusvårdsdagarna och

multiplicera frekvenstalet med sjukhusavgiften vid beräkningen av belastningen på sjömannens avgift för sjukhusvården. Det har därför räknats med en sjukhusavgift i Sverige och i utlandet av 3 kronor per dag.

Antalet vård dagar på sjukhus utslaget på varje sjukdag uppgick enligt redarestatistiken i hemlandet till 0.22 och i utlandet till 0.53. Av de 3 sjukdagarna skulle i enlighet härmed 0.75 tillbringas

under vård på sjukhus antingen i hemlandet eller i utlandet.

a) *Ombordanställds sjukpenning.*

Belopp: kr. 7.00 per sjukdag; kr. 3.50 per sjukhusvårdsdag.

Frekvenser: 2.33 sjukpenningdagar, därav utom sjukhus 1.75 dagar, på sjukhus 0.58 dagar.

Antagande: Sjukpenning vid sjukhusvård utgår i 60 procent av dessa sjukpenningdagar med kr. 3.50 och i 40 procent med 5.50 kr. (familjeförsörjare).

Belastning: $1.75 \cdot 7.00 + 0.58 \cdot 0.60 \cdot 3.50 + 0.58 \cdot 0.40 \cdot 5.50 = 12.25 + 2.50 = 14.75$ kr.

Statsbidrag: $2.33 \cdot 0.50 = 1.16$ „

Nettobelastning 13.59 kr.

b) *Ombordanställdas läkarvårdersättning m. m.*

Förmån: 3/4 av läkararvode, tandläkararvode, fysikaliska behandlingskostnader etc.

Belastning: $2.7 \cdot 1.64 + 0.3 \cdot 8.91 = 4.43 + 2.67 = 7.10$ kr.

75 % härav = 5.33 „

Statsbidrag (se nedan).

c) *Ombordanställds sjukhusvårdersättning.*

Omfattning: i hemlandet 3.00 kr. per vård dag, i utlandet 30.00 kr. per vård dag.

Frekvens: i hemlandet 0.59 dagar, i utlandet 0.16 dagar per årsverke.

Belastning: $0.59 \cdot 3.00 + 0.16 \cdot 30 = 1.77 + 4.80 = 6.57$ kr.

Statsbidrag: $0.16 \cdot 27.00 = 4.32$ „

Nettobelastning 2.25 kr.

d) *Ombordanställds läkemedelsersättning.*

Omfattning: 1/2 av kostnaden för av läkare ordinerade läkemedel.

Frekvenser: hemlandet 2.7, utlandet 0.3; belopp 0.40 och 3.11 kr.

Belastning: $\frac{1}{2} (2.7 \cdot 0.40 + 0.3 \cdot 3.11) = \frac{1}{2} (1.08 + 0.93) = 1.01$ kr.

Statsbidrag (se nedan).

e) *Ombordanställds ersättning för resor till och från läkare.*

Omfattning: se redarens ersättning. Beräknas till 70 % av totalkostnad.

Frekvenser: hemlandet 2.7, utlandet 0.3; belopp 0.12 och 0.71 kr.

Belastning: $\frac{70}{100} (2.7 \cdot 0.12 + 0.3 \cdot 0.71) =$

$= \frac{70}{100} (0.32 + 0.21) = \frac{70}{100} \cdot 0.53 = 0.37$ kr.

Statsbidrag (se nedan).

f) *Ombordanställds ersättning för resa till och från sjukhus.*

Omfattning: se redarens ersättning. 80 % beräknas bli ersatta.

Frekvens: 2.7 sjukdagar i hemlandet, 0.3 i utlandet; belopp 0.10 och 0.80.

Belastning: $(2.7 \cdot 0.10 + 0.3 \cdot 0.80) \frac{80}{100} =$

$= \frac{80}{100} (0.27 + 0.24) = \frac{80}{100} \cdot 0.51 = 0.41$ kr.

Statsbidrag: 1/2 av intagningskostnaderna beräknade i sin tur till hälften

av $0.51 = \frac{1}{2} \cdot \frac{0.51}{2} = 0.13$

Nettobelastning: $0.41 - 0.13 = 0.28$.

g) *Ombordanställds kostnad för moderskapshjälp markeras med 0.05 kronor.*

Statsbidrag = 0.03 kr.

Nettobelastning = 0.02.

h) *Ombordanställds andel i ersättning för resa till annan ort uppskattas till 1.30 kr. per årsverke, varav statsbidrag 0.65 kr.;*

Nettobelastning: 0.65 kr.

Förmåner med gemensamt statsbidrag: För följande av ovan angivna förmåner utgår ett gemensamt statsbidrag nämligen för

	Bruttobelastning:
Läkarvårdersättning o. d. (b)	5.33
Läkemedelsersättning (d)	1.01
Resor till och från läkare (e)	0.37

Fysikalisk behandling o. d. (ingår i ovanst.)	0.00
Summa kr.	6.71

Såsom framgår av redogörelsen för motsvarande del av redarnas utgifter tillgodoföres de ombordanställda 25 % av 9.00 kr. = 2.25 såsom deras andel av sjukvårdsbidrag och viss medförd subvention. Nettobelastningen för dessa förmåner (b) + (d) + (e) blir alltså 6.71 — 2.25 = 4.46 kr.

Nettobelastning totalt. Enligt dessa antaganden och beräkningar blir, därest 1949 års kostnadsbelopp tillämpas, nettobelastningen på de ombordanställda För

a) Sjukpenning	13.59
b) d) e) Läkarsvårdsersättning, läkemedelsersättning, resa till och från läkare m. m.	4.46
c) Sjukhusvårdsersättning	2.25
f) Resa till och från sjukhus	0.28
g) Moderskapshjälp	0.02
h) Resa till annan ort	0.65
Summa nettobelastning	kr. 21.25
Summa statsbidrag	8.54
Bruttobelastning	kr. 29.79

Förhållandet mellan antalet försäkrade och antalet årsverken samt mellan kostnad per försäkrad och per årsverke

Då en sjöman på grund av ledighet för sjukdom, olycksfall i arbete, semester o. s. v. icke kan vara i arbete året runt, medan ett årsverke, som ju motsvarar en tjänst ombord, måste (åtminstone teoretiskt sett) kräva tillgång till tjänsteutövande personal varje vecka hela året om, kommer antalet personer, som tjänsten i utrikesfart kräver, att vara icke oväsentligt större än antalet årsverken. Inskränker man sig till le-

dighet för sjukdom (c:a 1.5 veckor per år) och för semester o. d. (c:a 3 veckor) finner man att en person i stort sett endast kan täcka endast 93 % av ett årsverke. Det behövs ytterligare minst 7 % av en annan man för att få »årsverket» klarat, om hänsyn tages till endast de nämnda ledigheterna. Varje årsverke måste i själva verket ha minst $\frac{11}{10}$ man bakom sig. Att märka i detta

sammanhang är att ett större antal än som direkt krävs står till tjänstens disposition, men äro arbetslösa arbetssökande etc. Man måste därför i dessa beräkningar ägna uppmärksamhet åt tre kvantiteter 1) årsverket (Å); 2) antalet för årsverket nödvändiga personer (N); 3) antalet för årsverket disponibla personer (D). Gjorda, mycket ungefärliga beräkningar ge skäl till antagandet att dessa kvantiteter förhålla sig som 1 : 1.12 : 1.20. Vid beräkningarna av den del av kostnaderna, som belastar de ombordanställda själva, har man i fråga om flertalet faktorer utgått från redarekostnaderna, vilka hänföra sig till den mellersta kvantiteten. Vid omvandling av avgift för ombordanställd, vilken framräknats i det ovanstående, till avgift för varje årsverke, borde därför en höjning av den framkalkylerade avgiften med omkring 5 % äga rum. Att märka är att omräkning med hänsyn till förhållandet mellan den första och andra kvantiteten icke behövs i de fall, då man utgått från redaresiffrorna, vilka ju hänför sig till andra kvantiteten.

För att icke försvåra överskådligheten ha i nedanstående kalkyler hänsyn icke tagits till dessa förhållanden, vilka dock måste iakttagas vid de slutgiltiga beräkningarna.

Av de siffror, som ovan angivits, kan uträknas att om antalet årsverken upp-

gå till 19.000 de för dessas fullgörande nödvändiga tjänstgöringsdagarna representera 21.000 personer, medan 23.000 måste ställa sig disponibla. Den senare siffran är ett ungefärligt uttryck för

antalet försäkrade, kanske taget något i underkant.

I efterföljande tablåer räknas kostnader och statsbidrag m. m. med utgångspunkt från årsverken.

Försäkringskostnaderna med fördelning på redarna, de försäkrade och staten

Såsom framgår av tablåerna A och B skulle år 1949, om försäkringen varit i kraft, behövt uttagas en avgift av omkring 3.60 per månad och årsverke av redarna samt omkring 2.00 kronor per månad och årsverke av de ombordanställda.

Staten skulle fått bidraga med omkring 650.000 kronor till de kostnader, som hittills behandlats. Härtill kommer för statens vidkommande posterna för det av statsmedel helt ersatta barntillägget med antagna 10.000 kronor, för grundbidraget, 5 kronor per försäkrat årsverke, med 95.000 kronor samt för bidraget för köns- och tuberkulossjukvård. Det förefintliga materialet erbjuder — bortsett från uppgiften att utrikesdepartementets utgifter år 1949 för

nuvarande begränsade könssjukvård på statens bekostnad var 28.000 kronor — inga säkra hållpunkter för att beräkna kostnaden för det sistnämnda bidraget. men det har syntts lämpligt att i dessa kalkyler uppföra en summa av 75.000 kronor för nämnda kostnad. Det sammanlagda statsbidraget skulle sålunda komma att uppgå till i runt tal 830.000 kronor.

Det torde beaktas att genom den sedan 1949 i hela världen skedda prisstegringen en försäkring år 1952 skulle kräva 30 à 35 % högre belopp för alla parter, förutsatt att sjukpenningen höjes i motsvarande grad. Vidare bör observeras att kostnaderna bl. a. äro beroende av förändringar i växelkurserna.

Tablå A

Försäkringskostnader och statsbidrag per årsverke (kronor)

F ö r m å n e n s a r t	Redarens			Ombordanställds			Försäkringens		
	andel	statsbidr.	summa	andel	statsbidr.	summa	andel	statsbidr.	summa
a) Sjukpenning	22.90	2.10	25.00	13.60	1.15	14.75	36.50	3.25	39.75
b) Läkarsvårdsersättning	—	—	(12.50)	—	—	(5.35)	—	—	(17.85)
d) Läkemedelsersättning	—	—	(2.40)	—	—	(1.00)	—	—	(3.40)
e) Resor till och från läkare inkl. fysik. behandling m.m.	—	—	(0.80)	—	—	(0.40)	—	—	(1.20)
summa (b + d + e)	8.95	6.75	15.70	4.50	2.25	6.75	13.45	9.00	22.45
c) Sjukhusvårdsersättning	7.20	15.95	23.15	2.25	4.35	6.60	9.45	20.30	29.75
f) Resor till och från sjukhus	0.70	0.30	1.00	0.30	0.15	0.45	1.00	0.45	1.45
g) Moderskapshjälp	0.00	0.00	0.00	0.02	0.03	0.05	0.02	0.03	0.05
(Barnstillägg)	—	*	*	—	*	*	—	*	*
h) För resa till annan ort	0.65	0.65	1.30	0.65	0.65	1.30	1.30	1.30	2.60
	40.40	25.75	66.15	21.32	8.58	29.90	61.72	34.33	96.05

Tablå B

Försämringskostnader och statsbidrag vid 19.000 årsverken (kronor)

Ersättningar för	Redarens		Ombordanställds		Försämrings		
	andel	statsbidr.	summa	andel	statsbidr.	andel	summa
a) Sjukpenning	435.100	39.900	475.000	258.400	21.850	693.500	755.250
b) Läkarsvård	—	—	(237.500)	—	—	—	(339.150)
d) Läkemedel	—	—	(45.600)	—	—	—	(64.600)
e) Resor till och från läkare	—	—	(15.200)	—	—	—	(22.800)
(allt inkl. fysik. behandling)	—	—	—	—	—	—	—
summa (b + d + e)	170.050	128.250	298.300	85.500	42.750	255.550	426.550
c) Sjukhusvård	136.800	303.050	439.850	42.750	82.650	179.550	565.250
f) Resor till och från sjukhus	13.300	5.700	19.000	5.700	2.850	19.000	27.550
g) Moderskapshjälp	0	0	0	380	570	380	950
h) Ersättning för resa till annan ort	12.350	12.350	24.700	12.350	12.350	24.700	49.400
Summa	767.600	489.250	1.256.850	405.080	163.020	1.172.680	1.824.950
Barntillägg	—	—	—	—	—	0	10.000
Grundbidrag	—	—	—	—	—	—	95.000
Bidrag till köns- o. tuberkulossjukvård	—	—	—	—	—	0	75.000
Summa summa rum	—	—	—	—	—	1.172.680	2.004.950

Förslag till lag om sjukförsäkring för sjömän

Allmänna bestämmelser

1 §.

Försäkring enligt denna lag avser att, i den omfattning nedan angives, vid sjukdom bereda anställda å fartyg i utrikes fart dels sjukhjälp i form av ersättning för utgifter för sjukvård samt för dag beräknad ersättning i penningar, dels moderskapshjälp.

2 §.

Försäkring sker i handelsflottans pensions- och sjukförsäkringsanstalt.

Till anstaltens verksamhet jämlikt denna lag utgår statsbidrag i enlighet med därför fastställda grunder.

3 §.

Envar, som är till skeppstjänst anställd å fartyg i utrikes fart av redaren eller befälhavaren, är under anställningstiden försäkrad enligt denna lag, såframt han ej tjänstgör å fartyg, för vars anställda försäkringsanstalten jämlikt 4 § föreskrivit undantag härifrån.

Om försäkringens fortvaro eller återupplivande i vissa fall efter anställningens upphörande stadgas i 5 och 6 §§.

Med fartyg i utrikes fart förstås fartyg, vilket är försett med gällande sjömansrulla för utrikes fart. Fartyg, vars anställda äro försäkrade, benämnes i denna lag försäkrat fartyg.

Anställning anses taga sin början från och med den dag den anställde tillträder tjänsten ombord. Har han dessförinnan på redarens begäran överlämnat sjöfartsbok eller andra sedvanliga handlingar eller har han måst resa från förhyrningsorten för att komma till fartyget, anses dock anställningen taga sin början från och med den dag handlingarna överlämnas eller resan anträdes.

4 §.

Försäkringsanstalten äger föreskriva att anställda å visst fartyg i utrikes fart, vilkas behov av försäkring enligt denna lag med hänsyn till fartygets nyttjande prövas vara ringa, icke skola vara försäkrade.

5 §.

1 mom. Svensk medborgare, som blivit försäkrad enligt 3 §, är jämväl försäkrad

a) under sextio dagar efter anställningens upphörande, om han innehaft anställning å försäkrat fartyg under minst åtta månader av de tolv, som närmast föregått dagen, då anställningen upphörde;

b) under tio dagar efter anställningens upphörande, om han ej uppfyller under a) nämnda villkor men likväl under tre månader före dagen, då anställningen upphörde, oavbrutet innehåft anställning å försäkrat fartyg.

I den under a) nämnda tidrymden av tolv månader inräknas icke tid, varunder vederbörande uppburit sjukpenning jämlikt denna lag.

2 mom. Är den, som är försäkrad enligt 1 mom., arbetslös och anmäler han sig såsom arbetssökande till arbete till sjöss hos svensk offentlig arbetsförmedling, av ministern för utrikes ärendena utsett organ för arbetsförmedling i utländsk hamn eller svensk utlandsmyndighet, fortfar han att vara försäkrad under den tid, då han kvarstår såsom arbetslös arbetssökande till arbete till sjöss, dock längst sex månader från den dag, då senaste anställningen å försäkrat fartyg upphörde. Vid tillämpningen av detta moment jämställs med arbetslös den, som annorstädes än å försäkrat fartyg utför arbete under högst fyrtyotvå dagar i följd.

Hindras den, vars försäkrings fortvaro är beroende av arbetsansökan, av sjukdom att söka arbete, fortfar likväl hans försäkring till och med tredje dagen efter det hindret upphört.

Vägrar den, vars försäkrings fortvaro är beroende av arbetsansökan, att antaga honom erbjudet lämpligt arbete, upphör hans försäkring att gälla.

3 mom. Tillträder den, som är försäkrad jämlikt 1 mom. a), anställning å annat fartyg än försäkrat och upphör hans försäkring under tiden för denna anställning, återinträder han efter anställningens slut i sin försäkring, såframt icke längre tid än tre månader förflutit sedan försäkringen upphörde och han senast tredje dagen efter anställningens upphörande anmäler sig såsom arbetslös arbetssökande på sätt i 2 mom. stadgas samt därvid äger god hälsa och genom intyg av läkare styrker detta.

4 mom. Den, som icke är svensk medborgare och som blivit försäkrad enligt 3 §, jämställs vid tillämpningen av denna paragraf med svensk medborgare, därest han uppfyller det i 1 mom. a) stadgade villkoret.

5 mom. Då särskilda skäl därtill äro, må försäkringsanstalten medgiva att för-måner enligt denna lag skall tillkomma den, som tidigare varit försäkrad.

6 §.

Försäkrad, vilken lider av sjukdom som i 15 § avses vid tidpunkt, då hans försäkring skolat upphöra till följd av vad i 3 och 5 §§ stadgas, fortfar likväl att vara försäkrad till dess rätten till sjukpenning upphört.

Försäkringens förmåner

7 §.

Ersättning för utgifter för *läkarvård* utgår vid varje sjukdom, som enligt lätares utsago kräver sådan vård, med tre fjärdedelar av utgifterna eller, då läkarvärden lämnats i riket och utgifterna härför överstiger det belopp vartill de enligt av Konungen jämlikt 22 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjuk-kassor fastställd taxa skola beräknas uppgå, med tre fjärdedelar av sistnämnda

belopp. Har för läkarvård i utlandet utan tvingande skäl anlitas läkare, som icke anvisats av vederbörande svensk utlandsmyndighet, och kunna utgifterna för läkarvården antages hava härigenom blivit avsevärt högre än eljest, må ersättningen i skälig mån nedsättas. I utgifter för läkarvård skola inräknas kostnader för läkares resa och för läkarintyg, som erfordras för utfående av sjukpenning. Ersättning för kostnader för i riket utfärdat läkarintyg må utgivas högst med belopp, som av Konungen bestämmes.

Med läkare avses i denna lag den, som äger behörighet att inom riket utöva läarkonsten samt vid vård i utlandet jämväl den, vars anlitan som läkare enligt försäkringsanstaltens föreskrifter godkännes av vederbörande svenska utlandsmyndighet.

Är uppenbart att försäkrad vid samma sjukdomsfall utan fog sökt mer än en läkare eller att läkare anlitas vid flera tillfällen än som varit behöfligt, utgår ersättning allenast för den vård, som lämnats av den först rådfrågade läkaren, eller för de besök, som skäligen varit behöfliga. Har försäkrad, oaktat han uppenbarligen utan risk för försämring av hälsotillståndet kunnat besöka läkare, påkallat besök av läkare i sin bostad eller annorstädes, må ersättningen nedsättas till belopp, som skulle hava utgivits för läkarvård ävensom i resekostnadsersättning enligt 12 § 1 mom. för det fall att den försäkrade besökt läkaren.

8 §.

Har försäkrad vid sjukdom beretts vård å sjukvårdsanstalt (*sjukhusvård*) skall, därest med läkarintyg styrkes att vården varit erforderlig, i stället för ersättning, som i 7 § sägs, utgivas ersättning för kostnaderna för sjukhusvården. Ersättning utgår högst med belopp, som skulle hava utgått för vård å allmän sal vid det närmast belägna allmänna sjukhus, där erforderlig vård kunnat beredas, dock att där skäligen kunnat påfordras, att den sjuke sökt vård å allmän sal vid för sjukdomens behandling lämpat sjukhus, drivet av det landsting eller den kommun, inom vars område han är bosatt (hemortssjukhus), ersättning må utgivas högst med kostnaden för sådan vård. Har vården beretts genom pensionsstyrelsens försorg, skall ersättning utgå med belopp, motsvarande den lägsta för vården tillämpade avgiften. Därest avgift å allmän sal å sjukhus som är ifråga ej är densamma inom olika avdelningar, skall ersättning utgivas högst med belopp, som skulle hava utgått vid vård å för sjukdomens behandling lämpad avdelning vid sjukhuset. Vid sjukhusvård i utlandet utgår ersättning högst med belopp, motsvarande avgiften för billigaste vård å orten, som med hänsyn till sjukdomens art och svensk sjukhusvårdsstandard bort ifrågakomma.

Med sjukvårdsanstalt avses i denna lag allmänt sjukhus, godkänt enskilt sjukhem och, då vården beretts genom pensionsstyrelsens försorg, anstalt där vården meddelas ävensom utländsk sjukvårdsinrättning, vars anlitan enligt försäkringsanstaltens föreskrifter godkännes av vederbörande svenska utlandsmyndighet.

Med allmänt sjukhus förstås i denna lag sjukvårdsanstalt, som tillhör staten eller till vars drift statsbidrag utgår eller som drives av landsting eller kommun, Konung Oscar II:s jubiléumsfond tillhörigt sanatorium ävensom pensionsstyrelsens sjukhus.

9 §.

Ersättning för utgifter för *vård, som meddelas av tandläkare*, utgår med tre fjärdedelar av utgifterna, därest vården avser utdragning av tänder eller lämnas vid käkskador eller vid akuta inflammatoriska besvär i tänderna eller munhålan i öfrigt, där behandlingen av sådana besvär icke kan uppskjutas. Ersättningen må dock icke avse utgifter för plombering eller protes. Kan den försäkrade för vården rimligen anlita svensk folktandvård, utgår ersättningen med tre fjärdedelar av det belopp, som skulle hava utgått för behandling vid folktandvården.

I denna lag förstås med tandläkare den, som äger behörighet att inom riket utöva tandläkarkonsten samt, vid vård i utlandet, jämväl den, vars anlitande såsom tandläkare enligt försäkringsanstaltens föreskrifter godkännes av vederbörande svenska utlandsmyndighet.

10 §.

Ersättning för utgifter för *läkemedel*, föreskrivna av läkare på grund av sjukdom, utgår med hälften av utgifterna.

11 §.

Ersättning för utgifter för av läkare vid sjukdom föreskriven *sjukgymnastik eller behandling med bad, massage, elektricitet eller hetluft eller annan därmed jämförlig behandling*, utgår med tre fjärdedelar av utgifterna.

12 §.

1 mom. Är försäkrad enligt 7 § berättigad till ersättning för utgifter för läkarvård, skall ersättning utgå jämväl för utgifter för *resor till och från läkaren*, dock endast såframt resekostnaden överstiger tre kronor för varje läkarbesök. Därvid ersättes vid vård här i riket hela den överskjutande kostnaden, om försäkrad efter hänvisning av läkare sökt läkarvård vid närmaste allmänna sjukhus, där vården kunnat meddelas. I annat fall utgår ersättning med tre fjärdedelar av den överskjutande kostnaden.

Ersättning, som i första stycket avses, utgår endast där resan föranletts huvudsakligen av behovet av läkarvård samt den försäkrade eller befälhavaren å det fartyg, där den försäkrade är anställd, skriftligen betygar att så är fallet. I fråga om rätt till ersättning skall vidare gälla

a) att ersättning må beräknas högst efter det billigaste, vanligen förekommande färd sätt, som med hänsyn till den sjukes tillstånd kunnat användas;

b) att ersättning ej må utgivas, om med hänsyn till resans längd samt den sjukes tillstånd skäligen kunnat fordras att han gått, cyklat eller färdats på annat dylikt sätt, som icke krävt särskild kostnad;

c) att ersättning för resor för erhållande av vård här i riket ej må utgivas med högre belopp än som skulle hava utgått vid besök hos den provinsialläkare eller stadsläkare, inom vars distrikt den försäkrade vistas;

d) att ersättning för resor för erhållande av vård utom riket ej må utgivas med högre belopp än som skulle hava utgått vid besök hos den läkare, som lämpligen bort anlitas;

e) att ersättning för återresa må utgivas högst med det belopp, som skulle hava utgått för resa till den plats, varifrån resan till läkaren företogs eller med högst tio kronor därutöver, därest den försäkrade med hänsyn till omständigheterna ändamålsenligen bör begiva sig till annan plats.

f) att ersättning för resor utom riket i syfte att erhålla vård inom riket icke utgår i andra fall än i 2 mom. sägs.

Om försäkrades tillstånd påkallar, att annan följer honom till läkaren, skall jämväl följeslagarens resa ersättas enligt ovan angivna grunder; ersättningen skall därvid beräknas å den sammanlagda reskostnaden för den sjuke och hans följeslagare.

2 mom. Finner försäkringsanstalten, att försäkrad på grund av sjukdom, som kan beräknas bliva långvarig, bör för fortsatt vård resa från utländsk ort till annan utländsk ort eller till ort i riket, där vård lämpligen bör beredas honom, må anstalten medgiva den försäkrade ersättning för resan med resutgifternas hela belopp, dock att ersättning för resa till ort i riket endast må utgå i den mån den försäkrade icke äger jämlikt sjömanslagen erhålla sådan ersättning av redare.

13 §.

Utgifter för försäkrads *resa för intagning å sjukvårdsanstalt* ersättes vid vård här i riket högst med belopp, som motsvarar kostnaden för resa till närmaste allmänna sjukhus, där orforderlig vård kunnat beredas eller, om den sjuke intagits å hemortssjukhus, högst med belopp, som motsvarar kostnaden för resa till närmaste hemortssjukhus, där erforderlig vård kunnat beredas. Vid vård utom riket ersättes kostnaden för resa till den sjukvårdsanstalt, som lämpligen bort anlitas.

Utgifter för försäkrads *återresa* från sjukvårdsanstalten ersättes endast i den mån, de överstiga tre kronor.

Vid beräkning av ersättning som i denna paragraf avses skall vad i 12 § 1 mom. under a) b) e) och f) är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Om försäkrads tillstånd påkallar, att annan följer honom vid intagning å sjukvårdsanstalt eller vid återresa däriifrån eller att vårdare därvid anlitas, skall ersättning utgivas jämväl för följeslagarens resa eller kostnaden för vårdare. Härvid skall gälla, förutom vad ovan i denna paragraf är stadgat, att ersättning skall beräknas å den sammanlagda kostnaden för den försäkrade och hans följeslagare eller vårdare samt ersättning för följeslagares resekostnad varje gång högst må utgivas efter kostnaden för tur- och returresa.

14 §.

Till försäkrad, som jämlikt sjömanslagen är berättigad att vid könssjukdom och tuberkulos erhålla vård å statens bekostnad, utgivas vid sådan sjukdom de i 7, 8 och 10—13 §§ stadgade ersättningarna med utgiftens hela belopp. Jämväl till annan försäkrad, som lider av könssjukdom i smittsamt skede, utgivas nämnda ersättningar med utgiftens hela belopp, såvida utgiften gjorts för vård i utlandet. Till försäkrad, som vid könssjukdom och tuberkulos jämlikt sjömanslagen äger av staten erhålla

ersättning för hemresa med underhåll till sin hemort här i riket, utgives därjämte sådan ersättning.

15 §.

1 mom. Försäkrad äger vid sjukdom, som förorsakar förlust av arbetsförmågan eller för vars botande den sjuke enligt läkares forskrift bör fullständigt avhålla sig från arbete, för varje dag rätt till *sjukpenning*, dock icke för tid då han uppehåller sig å fartyg, där han är anställd. Sjukpenning utgår med ett för alla försäkrade enhetligt belopp, vars storlek fastställs av tillsynsmyndigheten för erkända sjukkassor på förslag av försäkringsanstalten. För dag, då försäkrad vårdas å sjukvårdsanstalt, nedsättes sjukpenningen till hälften, dock att sjukpenning till försäkrad, som under vårdtiden saknar rätt till sjukvård å redares bekostnad jämlikt sjömanslagen, nedsättes med allenast en krona 50 öre, därest han sammanlever med hustru eller har hemmavarande barn eller adoptivbarn under 16 år.

Såsom sjukdom skall anses jämväl sådant tillstånd av arbetsoförmåga som förorsakats av sjukdom, för vilken sjukpenning utgivits, och som alltjämt kvarstår efter sjukdomens upphörande.

Vid bedömande huruvida förlust av arbetsförmåga föreligger skall, om sjukdomen kan antagas vara kortvarig, särskilt beaktas huruvida den försäkrade på grund av sjukdomen är urständssatt att utföra sitt vanliga eller därmed jämförligt arbete. Kan sjukdomen antagas vara långvarig, skall sedan skälig tid förflutit från sjukdomens början undersökas huruvida den försäkrade, i förekommande fall efter särskilt yrkesutbildning, är i stånd att försörja sig genom annan sysselsättning. Om den försäkrade enligt vad nyss sagts är i stånd därtill, må han ej vidare anses vara arbetsoförmögen.

Försäkringsanstalten må då skäl äro därtill påfordra att förlust av arbetsförmåga styrkes genom intyg av läkare.

Då särskilda skäl därtill äro, må sjukpenningen helt eller delvis utgivas i naturaförmåner.

2 mom. Har försäkrad hemmavarande eller eljest av honom helt eller delvis underhållet barn under femton år skall till honom utgivas tillägg till sjukpenningen (*barntillägg*). Barntillägget utgår med 50 öre för dag då antalet barn är högst två, och eljest med en krona för dag.

Med försäkrads egna barn likställas adoptivbarn och fosterbarn ävensom barn adoptivbarn och fosterbarn till den försäkrades make. Vad nu är sagt om barn och adoptivbarn gäller dock ej, där vårdnaden om barnet tillkommer annan än den försäkrade eller make, med vilken denne sammanlever. Fosterbarn må icke anses som barn till annan än barnafostren.

16 §.

Sjukpenning må ej utgivas för de tre första dagarna vid varje sjukdomsfall, den dag då sjukdomsfallet inträffade inräknad, (*karenstid*) och ej heller för tid, innan anmälan om sjukdomsfallet gjorts hos försäkringsanstalten eller dess ombud, där det ej är uppenbart att hinder mött för sådan anmälan eller att försummad anmälan icke länt anstalten till men.

Karenstid tillämpas ej, när den försäkrade insjuknar under tid, då han uppehåller sig å försäkrat fartyg, där han är anställd, och fortfar att vara sjuk, efter det att han avmönstrats, och ej heller då sjukdomsfall inträffar inom nittio dagar efter den sista dag, för vilken sjukpenning eller ersättning för sjukhusvård utgivits.

17 §.

Sjukpenning utgår ej för tid då försäkrad här i riket

- a) fullgör tjänstgöring såsom värnpliktig;
- b) är intagen i skola tillhörande barna- och ungdomsvården;
- c) är häktad eller intagen i fångvårds- eller tvångsarbetsanstalt;
- d) vårdas å allmän alkoholistanstalt;
- e) i annat fall än ovan sagts av annan orsak än sjukdom tagits i förvar på det allmännas bekostnad.

Sjukpenning utgår ej heller för tid, då försäkrad utom riket i fall, som kan anses motsvara de förutnämnda, jämlikt utländsk lagstiftning fullgör tjänstgöring eller tagits i förvar.

18 §.

Sjukpenning skall, då ej särskilda skäl föranleda till annat, helt indrages, såframt försäkrad

a) ådragit sig sjukdomen vid förövande av handling, för vilken straff genom lagakraftgående dom ådömts honom;

b) vid sjukdom vägrar att underkasta sig undersökning och vård av läkare, då försäkringsanstalten föreskrivit det såsom villkor för sjukhjälp, eller att låta undersöka sig av läkare, som har försäkringsanstaltens uppdrag därtill, eller att följa läkares föreskrifter eller att underkasta sig sjukhusvård, då läkare funnit sådan vård vara av betydelse för sjukdomstidens förkortande;

c) vid sjukdom gör sig skyldig till grov ovarsamhet ur hälsosynpunkt;

d) vägrar att mottaga besök av personer, som av försäkringsanstalten anmodats företaga sjukkontroll;

e) medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande, som är av betydelse för rätten till sjukhjälp;

f) under sjukdom ändrar vistelseort utan att underrätta försäkringsanstalten eller dess ombud därom.

Vägrar försäkrad utan giltig anledning att underkasta sig sådan sjukvård eller yrkesutbildning för förebyggande eller hävande av arbetsoförmåga, vartill bidrag erbjudits honom av allmänna medel, och anses utsikt förefinnas att genom dylik åtgärd förebygga varaktig oförmåga till arbete eller häva redan inträdd sådan, må sjukpenning helt eller delvis tills vidare förvägras honom under förutsättning att han erinrats om denna påföljd.

19 §.

Sjukhjälp i form av ersättning för sjukvård och sjukpenning utgår vid varje sammanhängande sjuklighetstillstånd för högst sjuhundra-trettio dagar till försäkrad, som är svensk medborgare, och till försäkrad, som icke är svensk medborgare,

därest han under minst åtta av de senast förflutna tolv månaderna varit anställd å försäkrat fartyg. I sagda tidrymd av tolv månader inräknas icke tid, varunder han uppburit sjukpenning jämlikt denna lag. Sjukhjälp, utgiven till nu nämnd försäkrad under dennes vistelse utom riket, må likväl utgå för längre tid än etthundra-åttio dagar endast, därest försäkringsanstalten på särskilda skäl medgiver detta.

Till annan försäkrad utgår sjukhjälp i form av ersättning för sjukhusvård och sjukpenning under högst fyrtyotvå dagar efter det anställning å försäkrat fartyg upphört.

Vid tillämpning av denna paragrafs första stycke skall hänsyn tagas jämväl till tid, för vilken försäkrad uppburit sjukpenning eller ersättning för sjukhusvård från erkänd sjuk-kassa. Sjukdomsfall under tid, för vilken sjukpenning eller ersättning för sjukhusvård utgivits, eller inom nittio dagar efter den sista dag, för vilken sådan sjukhjälp utgivits, räknas såsom samma sjukdomsfall som det tidigare fallet. Därest försäkrad frånsatt arbetsförmåga på grund av kortvarig eller medicinskt sett fristående sjukdom under mer än två år varit fullt arbetsför, skall därefter inträffande sjukdom anses utgöra nytt sjuklighetstillstånd, ändå att medicinskt samband kan påvisas med sjukdom, varav den försäkrade lidit före nämnda tid.

20 §.

Vid barnsbörd utgives *moderskapshjälp* med etthundratjugofem kronor åt kvinnlig försäkrad, som omedelbart före barnsbörden varit försäkrad enligt denna lag eller medlem av erkänd sjuk-kassa under oavbrutet minst tvåhundra-sjuttio dagar.

Försäkringsanstalten må på ansökan av kvinnlig försäkrad, som vid tiden för ansökningen varit försäkrad enligt denna lag eller medlem av erkänd sjuk-kassa under oavbrutet minst tvåhundra-sjuttio dagar och som genom intyg av läkare, barnmorska, distriktssköterska eller vid mödra- eller barnavårdscentral anställd sjuk-sköterska gör sannolikt att hon befinner sig i havandeskap, längre framskridet än i sjunde månaden, såsom förskott å henne tillkommande moderskapshjälp omedelbart utbetala sextio kronor.

Därest till moderskapshjälp berättigad försäkrad erhåller vård å förlossningsanstalt, skall försäkringsanstalten av moderskapshjälpen innehålla belopp, som motsvarar enligt fastställd taxa utgående ersättning för vården. Innehållet belopp skall på begäran tillhandahållas förlossningsanstalten. Styrker den försäkrade, att ersättningen guldits, må hon utbetomma beloppet.

Redares rätt till försäkrads sjukhjälp

21 §.

Har vid försäkrads sjukdom redare på grund av sjömanslagen, utländsk lagstiftning eller kollektivavtal utgivit lön eller underhåll till den försäkrade och har redarens förpliktelse uppkommit genom den försäkrades anställning å fartyg, vilket vid sjukdomens inträffande varit försäkrat, äger redaren att för den tid, lönen eller underhållet avser, uppbära den sjukpenning, som eljest skulle tillkomma den försäkrade, i den mån sjukpenningen icke överstiger det av redaren utgivna beloppet.

Har redaren vidkänts kostnad för utgift, som i 7—11 §§, 12 § 1 mom. och 13 § avses, äger han att i motsvarande mån uppbära ersättning, som enligt sagda paragrafer eljest skulle tillkomma den försäkrade.

Tid för ansökan om sjukhjälp samt allmänna inskränkningar i rätten till sjukhjälp

22 §.

Framställning om sjukhjälp skall göras beträffande sjukpenning inom sex månader från den dag sjukpenningen avser samt i fråga om annan sjukhjälp inom samma tid från det den försäkrade eller redaren guldit det belopp, varför ersättning begäres, allt vid äventyr att rätten till sjukhjälp förloras.

Underlåter någon att uppbära sjukhjälp inom sex månader efter det försäkringsanstalten meddelat honom att så kunnat ske, må utbetalning av sjukhjälpen vägras.

23 §.

Sjukhjälp enligt denna lag utgives ej vid sjukdom, för vilken försäkrad jämlikt sjömanslagen, utländsk lagstiftning eller kollektivavtal äger erhålla sjukvård på bekostnad av redaren till följd av anställning å fartyg, som vid sjukdomens inträffande icke var försäkrat, eller för vilken försäkrad är berättigad till ersättning enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete eller i anslutning till nämnda lag meddelade bestämmelser om tillämpning av densamma å arbetare, som användas till arbete för statens räkning, lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl., förordningen samma dag (nr 103) om sådan ersättning åt fångar m. fl., lagen om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer, förordningen den 13 april 1940 (nr 213) om ersättning av statsmedel i vissa fall för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsåtgärd, eller ock enligt gällande föreskrifter om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, hemvärnstjänstgöring, tjänstgöring i civilförsvaret eller fullgörande av tjänsteplikt.

Sjukhjälp utgives ej heller i den mån den försäkrade jämlikt utländsk lagstiftning äger rätt att från annan än redaren vid sjukdom uppbära förmån, som motsvarar förmån enligt denna lag.

24 §.

Sjukhjälp utgår ej för sjukdom, som försäkrad avsiktligt ådragit sig.

Avgifter

25 §.

1 mom. För försäkringen skall erläggas avgift gemensamt av redare för försäkrat fartyg och försäkrad under tid, då den försäkrade är anställd å sådant

fartyg. Avgiftens belopp fastställs för varje kalenderår före årets ingång efter försäkringsanstaltens hörande av tillsynsmyndigheten för erkända sjukkasor med fördelning av avgiften å redares avgiftsandel och försäkrads avgiftsandel.

Avgifterna skola vara så avvägda, att de i förening med andra för försäkringsanstalten tillgängliga medel för sjukförsäkringsverksamheten må antagas förslå till infriande av anstaltens förfallna utfästelser, förvaltningskostnader och övriga utgifter för denna verksamhet, ävensom till härför erforderlig fondbildning.

Redarens avgiftsandel skall i princip stå i samma förhållande till försäkrads avgiftsandel som summan av anstaltens utgifter för den sjukhjälp, vilken redare enligt 21 § äger uppbära i försäkrads ställe, beräknas komma att förhålla sig till anstaltens övriga sjukhjälpstgifter. I nämnda summa skall inräknas anstaltens utgifter för reseersättning jämlikt 12 § 2 mom till försäkrad, vilken jämlikt sjömanslagen jämväl är berättigad till ersättning för resa av redare. Utgifternas belopp skola vid beräkningen minskas med statsbidrag för ifrågavarande utgifter.

Avgiftsandel skall i ören räknat vara delbar med 365.

2 mom. Redare för försäkrat fartyg skall erlägga avgift för det antal man, som enligt den för fartyget gällande sjömansrullan utgör fartygets normala besättning. Föreligger avgiftsplikt vid ett kalenderårs inträde, erlägges avgift för hela kalenderåret. Inträder avgiftsplikt under kalenderåret, erlägges för varje återstående kalenderdag en tredjedel av avgiften. Avgifterna skola av anstalten påföras redare för försäkrat fartyg, vilken är skyldig att till anstalten inbetala honom påförda avgifter senast trettionde dagen efter den, då han mottagit anmodan härom från anstalten.

Upphör fartyg att vara försäkrat före utgången av kalenderår, skall anstalten så snart ske kan till den, som är registrerad såsom fartygets redare vid försäkrings-tidens upphörande, återställa en tredjedel av avgifterna för varje återstående kalenderdag.

3 mom. Redare för försäkrat fartyg äger att av försäkrad uppbära en tredjedel av försäkrads avgiftsandel för varje dag, den försäkrade är anställd å fartyget. Avgiftsandelen skall av befälhavaren innehållas genom avdrag å hyran.

4 mom. Befinnes det antal avgifter, som påförts redare för försäkrat fartyg, hava understigit eller överstigit det antal man, som under den tid, avgifterna avse, i genomsnitt utgjort fartygets besättning, skall anstalten i förra fallet påföra redaren och i senare fallet till redaren återställa mellanskillnaden mellan det av redaren erlagda avgiftsbeloppet och det belopp vartill avgifterna skola uppgå, därest de påförts i förhållande till besättningens verkliga antal.

5 mom. Hänför sig avgiftsplikt till skottår, skall vid anstaltens påförande och återställande av avgifterna samt vid redares uttagande av försäkrads avgiftsandel bortses från den 29 februari.

6 mom. Om indrivning av avgifter, vilka icke erlagts i föreskriven ordning, är särskilt stadgat.

26 §.

Föreskrifter om det sätt, varå försäkringsanstaltens räkenskaper för sjukförsäkringsverksamheten skola föras, må utfärdas av tillsynsmyndigheten för erkända sjukkassor. Räkenskapsavslutning skall ske för kalenderår.

Då bokslut är uppgjort för anstaltens sjukförsäkringsverksamhet, skall vad av inkomsterna ej åtgått för löpande utgifter under det år bokslutet avser avsättas till anstaltens sjukförsäkringsfond.

Fondens kapital och avkastning må tagas i anspråk, därest anstaltens inkomster för sjukförsäkringsverksamheten ej förslå till täckande av utgifterna.

Sedan fondens kapital uppnått ett med hänsyn till dess ändamål betryggande, av tillsynsmyndigheten för erkända sjukkassor fastställt belopp, må med denna myndighets medgivande avsättning till fonden tillsvidare upphöra och dess avkastning användas till minskning av avgifterna.

Tillgångar motsvarande sjukförsäkringsfonden skola redovisas enligt de föreskrifter, som gälla för redovisningen av erkänd sjukkassas sjukhjälpsfond.

Överenskommelse med främmande makt

27 §.

Konungen äger träffa överenskommelse med främmande makt att dess å försäkrat fartyg anställda medborgare vid tillämpningen av denna lag skola helt eller delvis jämsställas med svensk medborgare.

Besvär

28 §.

Över anstaltens beslut i ärende angående försäkring enligt denna lag må klagan föras hos tillsynsmyndigheten för erkända sjukkassor genom besvär, vilka skola inlämnas till anstalten eller dit insändas med posten. Besvären skola hava kommit anstalten tillhanda senast inom en månad efter det klaganden erhållit kännedom om beslutet. Anstalten har att inom två veckor därefter med eget yttrande översända besvären till myndigheten. Den omständigheten, att besvären av klaganden ingivits eller insänts direkt till myndigheten, utgör ej hinder för besvärens upptagande till prövning, därest de inkommit till myndigheten före utgången av den stadgade besvärstiden. I sådant fall skall myndigheten omedelbart överlämna besvären till anstalten för behandling som ovan sagts.

Tillämpningsföreskrifter

29 §.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen eller efter Konungens bemyndigande av tillsynsmyndigheten för erkända sjukkassor.

Denna lag träder i kraft den

19 .

**Förslag till förordning om ändrad lydelse av 48 § förordningen
den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor**

Kungl. Maj:t har funnit gott förordna, att 48 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angigives.

Särskilda bestämmelser rörande personer, som äro eller varit försäkrade enligt lagen om sjukförsäkring för sjömän.

48 §.

Den som är försäkrad enligt lagen om sjukförsäkring för sjömän må icke samtidigt vara medlem av erkänd sjukkassa. Det åligger medlem av sådan kassa, som blir försäkrad enligt nämnda lag, att utan oskäligt dröjsmål göra anmälan häröfom till kassan vid äventyr att erlagd avgift för tid efter det medlemskapet i kassan upphört icke återbetalas.

Den, som varit försäkrad enligt lagen om sjukförsäkring för sjömän och ansökt om inträde i erkänd sjukkassa senast tionde dagen efter det försäkringen upphört, äger rätt till medlemskap i kassan utan hinder av vad i 9 § tredje stycket stadgas och skall beträffande sådan medlem så anses som om han jämlikt 15 § överflyttats från annan erkänd sjukkassa, dock att, då inträdet vunnits å annan tid under en månad än vid utgången av denna, avgift skall erläggas endast för den del av månaden, under vilken han tillhört kassan.

Ansöker den, som varit försäkrad enligt lagen om sjukförsäkring för sjömän, om inträde i erkänd sjukkassa senare än nyss sagts men inom tolv månader efter det försäkringen upphört och har hans hälsotillstånd under tiden ej försämrats, skall han, därest samtliga avgifter för den förflutna tiden erläggas, beviljas inträde från och med dagen för ansökan utan hinder av vad i 9 § tredje stycket stadgas och skall beträffande sådan medlem så anses som om han jämlikt 118 § andra stycket beviljats återinträde i kassan.

Denna förordning träder i kraft den

19 .

Förslag till förordning angående indrivning av avgifter jämlikt lagen om sjukförsäkring för sjömän

Vad i § 4 mom. 5 och 6 förordningen 31 mars 1922 ang. uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete stadgas angående avgifter, vilka skola erläggas på sätt i § 2 sagda förordning sägs, skall äga motsvarande tillämpning å avgifter till handelsflottans pensions- och sjukförsäkringsanstalt jämlikt lagen den om sjukförsäkring för sjömän, varvid vad om riksförsäkringsanstalten sägs skall gälla handelsflottans pensions- och sjukförsäkringsanstalt.

Denna förordning träder i kraft

19 .

Förslag till kungörelse angående statsbidrag till sjukförsäkringen för sjömän

1 §.

Statsbidrag, som avses i lagen den om sjukförsäkring för sjömän, utgår till handelsflottans pensions- och sjukförsäkringsanstalt dels i förhållande till antalet hos anstalten försäkrade årsverken, dels ock i förhållande till av anstalten meddelad sjukhjälp och moderskapshjälp.

Antalet försäkrade årsverken anses i denna kungörelse motsvara det antal årsavgifter, till vilket summan av avgifterna för de å försäkrat fartyg under bidragsåret anställda uppgår.

Statsbidrag beräknas för kalenderår och utbetalas av tillsynsmyndigheten för erkända sjukkassor i efterskott utan särskild ansökan. Beräkning av statsbidraget sker med ledning av den statistiska redogörelse och de uppgifter i övrigt, som anstalten har att till myndigheten överlämna enligt bestämmelser, utfärdade av denna.

Utan hinder av vad i nästföregående stycke stadgas må tillsynsmyndigheten för erkända sjukkassor i avbidan på slutlig reglering av anstaltens rätt till statsbidrag efter varje kvartals slut av statsbidrag, som skäligen kan antagas belöpa å kvartalet, provisoriskt utbetala det belopp, som myndigheten bestämmer. Utbetalningen skall dock, därest anstalten för visst kvartal så påfordrar, avse minst tre fjärdedelar av statsbidraget för kvartalet. Det åligger anstalten att i enlighet med de föreskrifter myndigheten meddelar lämna för dylik utbetalning erforderliga uppgifter.

2 §.

I förhållande till antalet försäkrade årsverken utgår *grundbidrag* med fem kronor för varje sådant årsverke.

3 §.

Sjukdagsbidrag, barntilläggsbidrag och moderskapsbidrag utgår i enlighet med vad om sådant bidrag till erkänd sjukkassa stadgas i kungörelsen den 26 juni 1931 (nr 282) angående statsbidrag åt sjukkassor. Vid beräkningen av sådana bidrag likställes den, som är försäkrad i anstalten, med medlem i erkänd sjukkassa.

4 §.

För ersättningar, som anstalten utgivit för försäkrads utgifter till läkarvård, kostnaderna för läkares resa häri inräknade, till vård av tandläkare, till läkemedel och andra av läkare föreskrivna sjukvårdande åtgärder samt för vissa nedan nämnda resor utgår *sjukvårdsbidrag*. Bidraget utgår i förhållande till antalet försäkrade årsverken med det belopp för varje försäkrat årsverke, som för varje kalenderår fast-

ställes av tillsynsmyndigheten för erkända sjukkassor. Beloppet skall motsvara det, vartill sjukvårdsbidrag, som icke hänför sig till kostnader för intagande å sjukvårdsanstalt, för samma år skulle hava i genomsnitt uppgått för sjukvårdsförsäkrad medlem i erkänd sjukkassa jämlikt kungörelsen den 26 juni 1931 (nr 282) angående statsbidrag åt sjukkassor, därest endast medlemmar varit sjukvårdsförsäkrade. Såsom sjukvårdsbidrag skall därutöver utgivas hälften av det belopp, anstalten utgivit såsom ersättning för resa för intagning å sjukvårdsanstalt jämlikt 13 § lagen om sjukförsäkring för sjömän eller för resa till annan ort jämlikt 12 § 2 mom. nämnda lag.

Därjämte utgår i förhållande till antalet försäkrade årsverken *särskilt sjukvårdsbidrag* med det belopp för varje sådant årsverke, som för varje kalenderår fastställas av tillsynsmyndigheten för erkända sjukkassor. Beloppet skall fastställas dels med hänsyn till de samhälleliga utgifterna för öppen sjukvård och tandvård i riket, dels med hänsyn till förhållandet mellan av anstalten lämnad sjukhjälp vid öppen vård i riket och sådan hjälp vid öppen vård i utlandet.

5 §.

Sjukhusvårdsbidrag utgår för varje vård dag, anstalten lämnat ersättning för sjukhusvård utom riket, med belopp fastställt av tillsynsmyndigheten för erkända sjukkassor. Beloppet skall motsvara den summa, vartill genomsnittliga vårdkostnaden för vård dag å allmänt sjukhus i riket beräknas hava uppgått under det år, bidraget avser, minskat med den patientavgift, som under samma tid genomsnittligen beräknas hava utgått för vård plats å allmän sal å sådant sjukhus.

Bidraget må dock högst utgå med belopp, motsvarande sammanlagda kostnaden för anstaltens utgifter för ersättning för sjukhusvård utom riket, minskat med ett belopp motsvarande sagda beräknade patientavgift för det antal vård dagar, för vilka sådan ersättning utgives.

6 §.

Bidrag till köns- och tuberkulossjukvård utgår med hela beloppet av den ersättning, anstalten jämlikt 14 § lagen om sjukförsäkring för sjömän utgivit för sjukhusvård, läkarvård, läkemedel och resa vid könssjukdom och tuberkulos.

Sjukhusvårdsbidrag och sjukvårdsbidrag utgå icke för här omförd ersättning.

Denna kungörelse träder i kraft den

19 .

**Förslag till kungörelse om ändring i kungörelsen
den 9 juni 1939 (nr 306) angående sjömanshusen i riket samt
sjömäns på- och avmönstring m. m.**

Kungl. Maj:t har funnit gott förordna, att den genom kungörelsen den 24 september 1948 (nr 645) införda § 23 a i kungörelsen den 9 juni 1939 (nr 3306) angående sjömanshusen i riket samt sjömäns på- och avmönstring m. m. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

§ 23 a.

I fråga — — — bestämmelser gälla.

1. Då sjömansrulla — — — normalt utgöra. Uppgift om detta antal skall av mönstringsförrättaren ofördröjligen översändas till handelsflottans pensions- och sjukförsäkringsanstalt. Formulär för sådan uppgift fastställas av kommerskollegium på förslag av anstalten.

2. Sjömannens välfärdsavgift — — — å hyran.

3. Då sjömansrullan — — — till befälhavaren.

4. Annan mönstringsförrättare — — — 47 § 5 mom.

5. Har ändring — — — i rullan.

6. Sjömanshusen skola — — — kollegium utfärdar.

Denna kungörelse träder i kraft den

19 .

**Förslag till kungörelse om ändring i kungörelsen den 22 september
1950 (nr 605) angående statsbidrag till folktandvård**

Kungl. Maj:t har funnit gott förordna, att 13 § kungörelsen den 22 september 1950 (nr 605) angående statsbidrag till folktandvård skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

13 §.

1. Inom varje — — — organiserad barntandvård.
2. Under den för annan tandvård än organiserad barntandvård anslagna tiden skola med förtursrätt behandlas — förutom akuta fall — de patienter, vilka enligt förordningen om mödrahjälp åtnjuta hjälp till tandvård, samt — oavsett bosättningsort — de patienter, vilka äro eller nyligen varit anställda å svenskt handelsfartyg.

När särskilda — — — med förtursrätt.

Denna kungörelse träder i kraft den

19 .

**Förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen 26 maj
1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt**

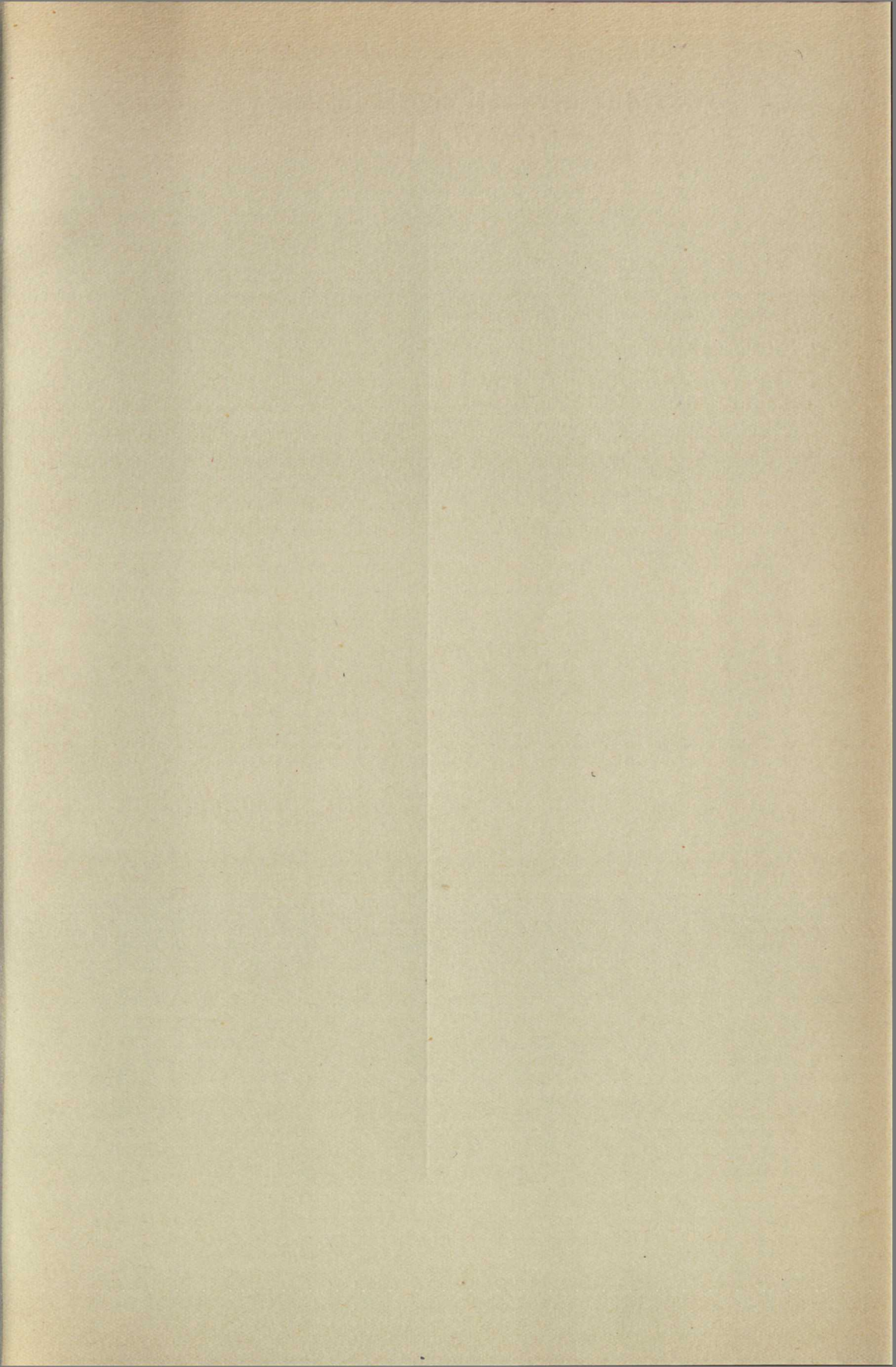
Härigenom förordnas att 2 §, 14:o) lagen 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall erhålla följande ändrade lydelse.

2 §.

-
- 14:o) mål om — — — — eller utmåsläggning;
 mål om — — — — och modeller;
 mål om — — — — farmaceutisk specialitet;
 mål om — — — — av näringsyrke;
 mål om — — — — om skeppsmätning;
 mål om — — — — föra automobil;
 mål om — — — — sådan registrering;
 mål om — — — — och pensionat;
 mål om — — — — sådant förbud;
 mål om — — — — registrerade understödsföreningar;
 mål om — — — — över stiftelser;
 mål om — — — — andra personalstiftelser;
 mål rörande — — — — erkända skatteförmedlingskassor;
 mål om beslut av tillsynsmyndigheten för erkända sjukkassor i ärenaden
 angående sjukförsäkring för sjömän;
-

Denna lag träder i kraft den

19 .

Statens offentliga utredningar 1952

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättskipning. Fångvård.

Det yngsta fångvårdsklientelet. [5]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Löneplan eller kollektivavtal. [3]

Betänkande med förslag till allmänt resereglemente m. m. [6]

Allmän folkomröstning. 1950 års folkomröstnings- och val-
sättsutrednings betänkande. 2. [7] Bilaga 1. Folkomröst-
ningsinstitut i Schweiz. [8] Bilaga 2. Folkomröstnings-
institutet i Förenta staterna. [9]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

1949 års uppbördssakkunniga. 2. Betänkande med förslag
till vissa ändringar i uppbördsförfarandet. [1]

Politi.

Nationalekonomi och socialpolitik.

Sjömännens sjukförsäkring. [10]

Hälso- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Förslag till lag om bankrörelse m. m. [2]

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig
odling i övrigt.

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Nordisk passfrihet. Del 1. Passfriheten för nordbor. [4]